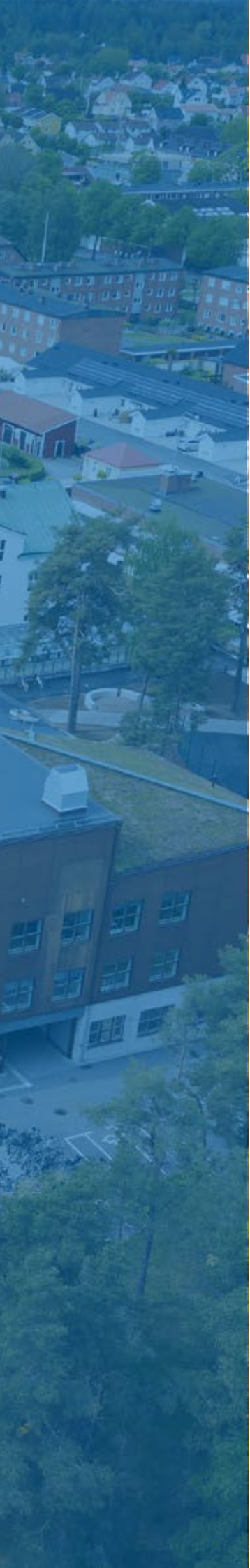

HÄR VÄXER MÄNNISKOR OCH FÖRETAG

Översiktsplan för Vetlanda kommun
Samrådshandling mars 2026

INNEHÅLLSREGISTER

1. Inledning	7
2. Planeringsförutsättningar	11
3. Utmaningar	21
4. Mål	25
5. Utvecklingsinriktning	31
6. Allmänna intressen	45
7. Mark- och vattenanvändning	101
8. Riksintressen	141
9. Mellankommunala frågor	151
10. Landsbygdsutveckling	155
11. Konsekvenser	189

PLANFÖRSLAG

Tryckt och digital version

Förslag till ny översiktsplan redovisas under samrådet både i detta tryckta dokument och via vetlanda.se/öp.

Den tryckta versionen innehåller översiktliga kartor, eftersom tryckformatets skala inte gör det möjligt att visa alla kartobjekt i detalj.

För mer detaljerad information hänvisar vi till hemsidan där du hittar:

- mer detaljerat kartmaterial
- hela översiktsplanens förslag
- bakgrundsinformation och underlag
- möjlighet att lämna synpunkter

Kartinformationen presenteras i en GIS-miljö där du kan zooma, tända och släcka olika kartsikt samt kombinera information efter behov.

På hemsidan finns även mer information om hur du navigerar i kartorna och hur du styr vilken information som ska visas.

KAPITELINDELNING

Översiktsplanen är uppbyggd av ett antal avsnitt som tillsammans redovisar kommunens förutsättningar, mål och ställningstaganden för mark- och vattenanvändningen.

I inledningen beskrivs översiktsplanens syfte, rättsliga utgångspunkter och planprocessen. Här redovisas även hur planen ska användas och hur den hålls aktuell genom kommunens planeringsstrategi och kommande aktualitetsprövningar.

Avsnittet om planeringsförutsättningar redovisar nuläget i kommunen och de förhållanden som planförslaget utgår från. Det omfattar bland annat befolkningsutveckling, befintlig bebyggelsestruktur, mark- och vattenanvändning samt olika allmänna intressen och anspråk. Relevanta nationella och regionala planer och program beskrivs översiktligt.

I avsnittet om utmaningar redovisas de långsiktiga förändringar som påverkar kommunens utveckling. Det gäller exempelvis demografiska förändringar, klimatpåverkan och klimatanpassning, transportberoende samt målkonflikter mellan olika mark- och vattenintressen. Dessa frågor utgör utgångspunkt för planens ställningstaganden.

I avsnittet mål redovisas de övergripande mål som översiktsplanen ska beakta. Planen omsätter kommunens mål och strategier i fysisk struktur genom att tydliggöra inriktningar och markanspråk i text och karta.

Planförslagets övergripande inriktning redovisas i utvecklingsinriktningen. Här beskrivs den långsiktiga strukturen för bebyggelse och infrastruktur, var ny bebyggelse i första hand ska lokaliseras samt vilka områden som ska bevaras eller utvecklas med särskild hänsyn.

I avsnittet allmänna intressen redovisas ett antal viktiga sakfrågor som planen ska stimulera, möjliggöra eller utveckla, som till exempel bostadsbyggande och näringslivsutveckling liksom sådana som planen ska värna eller skydda, som till exempel natur- och kulturvärden.

I avsnittet mark- och vattenanvändning redovisas planens konkreta ställningstaganden per kommundel. Här framgår vilka områden som ska utvecklas, bevaras eller förändras. För områden där ingen särskild förändring föreslås redovisas vägledande värdebeskrivningar.

I avsnittet riksintressen och andra värden redovisas hur kommunen avser att tillgodose riksintressen och andra statliga anspråk. Här framgår kommunens ställningstaganden samt om och hur planförslaget påverkar dessa områden.

I avsnittet mellankommunala frågor behandlas frågor som berör angränsande kommuner, till exempel regionala kommunikationer, infrastruktur och pendlingsstråk.

Avsnittet om landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) redovisar de områden där kommunen bedömer att utveckling i strandnära lägen kan bidra till landsbygdens utveckling. Här beskrivs hur sådan utveckling kan förenas med strandskyddets syften.

Avslutningsvis redovisas i avsnittet konsekvenser en övergripande bedömning av planförslagets effekter. Miljökonsekvenserna redovisas separat i den strategiska miljöbedömningen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Inledning

Planerings-
förutsättningar

Utmaningar

Mål

Utvecklings-
inriktning

Allmänna intressen

Mark- och
vattenanvändning

Riksintressen

Mellankommunala
frågor

Landsbygdsutveckling
i strandnära lägen

Konsekvenser

Sammanfattning

Översiktsplanen för Vetlanda kommun anger den långsiktiga inriktningen för hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Planen omfattar hela kommunen och vägleder beslut om bostäder, näringsliv, infrastruktur, natur och kulturmiljöer. Den tar avstamp i visionen ”Vetlanda – här växer människor och företag” och ska bidra till en attraktiv, hållbar och nytänkande kommun. Genom att väga samman lokala, regionala och nationella intressen skapas förutsättningar för en samordnad och långsiktigt hållbar utveckling.

Planen tydliggör hur bebyggelse, service och verksamheter ska lokaliseras för att stärka både centralorten och övriga tätorter. En utveckling längs prioriterade stråk ska bidra till god tillgänglighet, effektiv infrastruktur och minskad klimatpåverkan. Samtidigt värnas värdefulla natur- och kulturmiljöer samt jordbruksmark. Översiktsplanen fungerar som vägledning för kommande detaljplaner och bygglov samt som ett gemensamt strategiskt dokument för kommunens fortsatta utveckling.

Planeringsförutsättningar

Vetlanda är en glesbygdskommun med stark industritradition, omfattande skogs- och jordbruksmark samt betydande natur- och kulturvärden. Kommunen har cirka 27 400 invånare, där hälften bor i centralorten. Befolkningsutvecklingen är svagt negativ och andelen äldre ökar, vilket påverkar bostadsbehov, service och arbetsmarknad. Infrastruktur med vägar och järnväg knyter samman orterna, men bilberoendet är stort och järnvägens kapacitet begränsad.

Utmaningar

Kommunen står inför flera sammanlänkade utmaningar. Den demografiska utvecklingen innebär färre i arbetsför ålder och fler äldre, vilket påverkar både ekonomi och samhällsservice. Klimatomställningen kräver kraftiga utsläppsminskningar, energieffektivisering och klimatanpassning. Ett hållbart transportsystem behöver utvecklas med stärkt kollektivtrafik, förbättrade cykelstråk och långsiktiga satsningar på järnvägen. Samtidigt ska attraktionskraften stärkas för att behålla och attrahera invånare och företag.

Mål och utvecklingsstrategi

Översiktsplanen utgår från kommunens vision och riktningar: attraktiv, hållbart växande och nytänkande. Fem målbilder vägleder utvecklingen – destination boende, destination näringsliv, grönare kommun, tillgänglig kommun samt gestaltning och livskvalitet. Planeringen ska möjliggöra ett varierat bostadsutbud, stärka näringslivet, värna natur och biologisk mångfald samt skapa trygga och inkluderande livsmiljöer. Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet ska genomsyra all utveckling.

Utvecklingsinriktning och planförslag

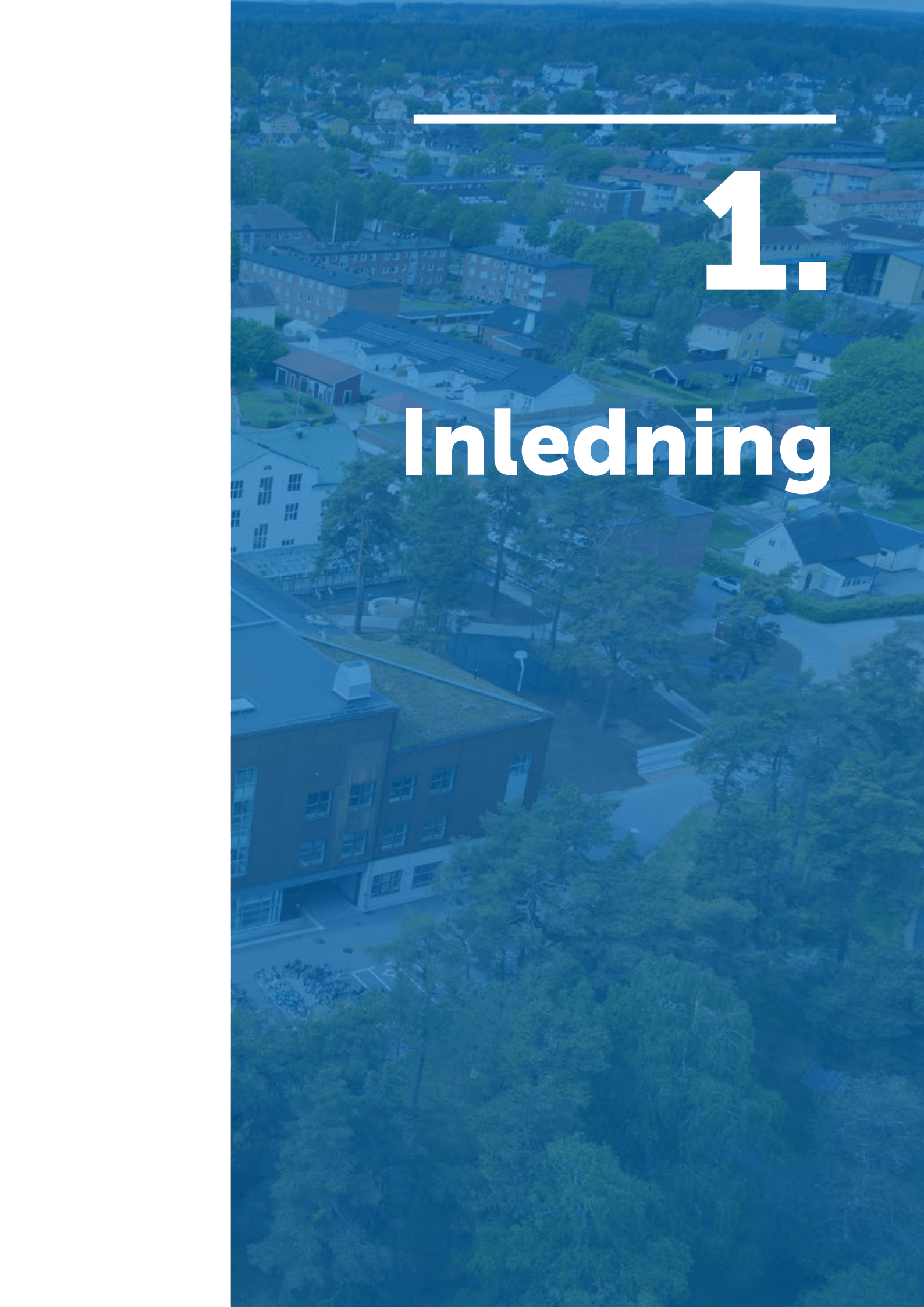
Utvecklingen koncentreras till centralorten och fyra prioriterade stråk där bebyggelse, service och infrastruktur redan finns. Serviceorter och arbetsorter ges förutsättningar att utvecklas med tätortsnära zoner för framtida bostäder och verksamheter. Ny bebyggelse ska i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga strukturer för att stärka underlaget för kollektivtrafik och teknisk försörjning. På landsbygden möjliggörs småskalig utveckling med hänsyn till landskapets värden. Planen definierar vad som är väsentligt samhällsintresse och ger vägledning för avvägningar mellan olika allmänna intressen i den fortsatta planeringen.

Konsekvenser av planförslaget

Den strategiska miljöbedömningen visar att översiktsplanens genomförande medför både positiva och negativa konsekvenser. Negativa effekter är främst kopplade till ökad markanvändning, fler transporter och lokala störningar såsom buller och påverkan på natur- och kulturmiljöer. Exploatering kan innebära inlämning av jordbruksmark och påverkan på ekologiska samband. Samtidigt skapar planen förutsättningar för en mer sammanhållen bebyggelsestruktur, effektivare infrastruktur och förbättrade möjligheter till hållbara transporter. Förtätning och utveckling i befintliga stråk bidrar till god hushållning med mark och resurser.

An aerial photograph of a residential neighborhood, featuring various houses, trees, and a large brick building in the foreground. The image is overlaid with a semi-transparent blue filter. A white horizontal line is positioned above the number '1'.

1.

Inledning

Inledning

Om översiktsplanering

Plan- och bygglagen (PBL) anger att varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. I översiktsplanen anges en övergripande riktning för den långsiktiga utvecklingen och en översiktlig redovisning hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas eller bevaras. Den pekar ut områden för vidare utveckling av bland annat bostäder, verksamheter, grönområden och infrastruktur och redovisar värdefulla områden där viktiga funktioner och värden ska bevaras och utvecklas. Planens inriktning ska bidra till en hållbar utveckling genom en god social, ekologisk och ekonomisk utveckling. Den ska fungera som vägledning av efterkommande beslut. Översiktsplaneringen styrs i huvudsak av PBL och Miljöbalken.

Översiktsplanen beskriver olika allmänna intressen och väger dessa mot varandra. Riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska anges särskilt. Det ska också anges hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena. Enskilda intressen hanteras först i efterföljande planering, i detaljplan och bygglov. Vidare ska planen redovisa hur kommunen tar hänsyn till och samordnar arbetet gentemot nationella och

regionala mål, planer och program som är av betydelse för en hållbar utveckling.

Planen fungerar som ett samordningsinstrument för beslutsfattare inom kommunen såväl som att den förmedlar information till utomstående myndigheter och enskilda om kommunens principiella inställning i de frågor som behandlas i planen. Vidare utgör översiktsplanen en överenskommelse mellan stat och kommun, i synnerhet genom Länsstyrelsens bidrag vid framtagandet av planen samt Länsstyrelsens granskningsyttrande som utgör en del av översiktsplanen. Förutom det obligatoriska innehåll som redovisas i Plan- och bygglagen står det kommunen fritt att ta upp och prioritera de frågor som anses särskilt viktigt att hantera i översiktsplanen.

Eftersom översiktsplanen inte är rättsligt bindande kan dess innehåll inte överklagas. Några statliga ingripanden kan inte heller ske om exempelvis ett riksintresse inte skulle beaktas tillräckligt. I sådana fall ska i stället länsstyrelsen i ett särskilt granskningsyttrande markera att staten har en annan uppfattning än kommunen i denna del.

Process

Vid framtagande av ny översiktsplan ska kommunen bland annat genomföra samråd av planförslaget med myndigheter, organisationer och allmänhet. Samrådsfasen kan sägas pågå från det att arbetet påbörjas och avslutas i samband med ett formellt samrådsskede om ett framtaget förslag. Syftet med hela samrådsfasen är att successivt förbättra beslutsunderlaget och att ge de som kan bli berörda insyn i arbetet och möjlighet att påverka planens utformning. Efter samrådet bearbetas förslaget och kommunen ska låta förslaget granskas för att slutligen antas av kommunfullmäktige. Eftersom en översiktsplan normalt kan antas medföra betydande miljöpåverkan innebär det att en strategisk miljöbedömning ska genomföras. Miljöbedömningen sker parallellt med framtagande av planförslaget

och samordnas med planförslagets samråd- och granskningstid. En översiktsplan med tillhörande miljöbedömning antas av kommunfullmäktige.

Nuvarande översiktsplan för Vetlanda är geografiskt uppdelad. Vetlanda centralort hanteras genom fördjupade översiktsplaner från 2014 (Centrumplanen) och 2020 (Fördjupad översiktsplan för Vetlanda tätort) och resterande del av kommunen omfattats av en översiktsplan från 2010 med en tillhörande bilaga om vindbruk (Vindbruksplan). Den nya översiktsplanen kommer att hantera hela kommunen, inklusive centralorten och frågor rörande fossilfri energi. Det innebär att de tidigare dokumenten kommer att upphävas i samband med att denna översiktsplan antas.

Process översiktsplan

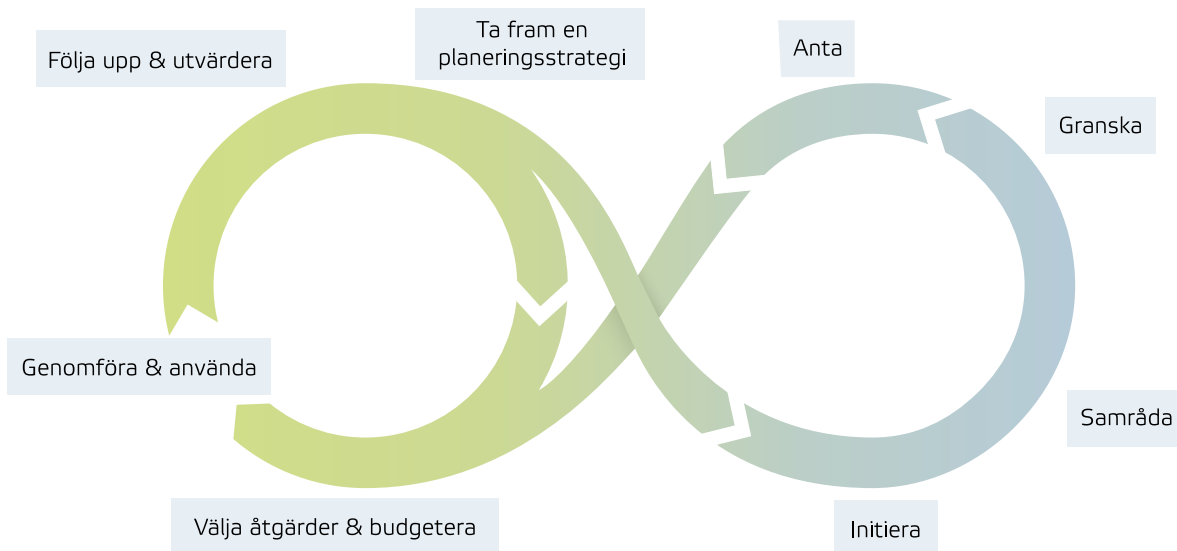

Bild: Boverket

Digital översiktsplan

I februari 2023 tog regeringen beslut om en ändring i plan- och byggförordningen (PBF) som ställer krav på att översiktsplaner och regionplaner ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Regeringens beslut innebär att alla översiktsplaner och regionplaner som påbörjas efter den 31 december 2026 ska utformas så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och

behandlas digitalt. Boverket har tagit fram en modell som ger vägledning i hur en digital översiktsplan kan struktureras på ett enhetligt sätt. Vetlandas översiktsplan omfattas inte av dessa krav men planförslaget förbereds för att fungera i en digital miljö och följer framtagna modell för översiktsplaner. Samrådsversionen presenteras på kommunens hemsida och i tryckt version.

Fortsatt översiktsplanering

Efter antagande är det viktigt att översiktsplanen hålls aktuell, detta då utvecklingen går allt snabbare och det är svårt att förut säga vilka villkor som gäller för kommunens utveckling i framtiden. Med en mer rullande översiktsplanering, där fördjupningar, tematiska tillägg och nya översiktsplaner tas fram vid behov kan kommunen

anpassa utvecklingsförslagen efter behov och ändrade förutsättningar. Planens aktualitet följs upp i kommunens planeringsstrategi där kommunen tar ställning till planens aktualitet och anger vilket fokus den fortsatta översiktliga planeringen ska ha. Planeringsstrategin beslutas i fullmäktige minst en gång varje mandatperiod.

An aerial photograph of a rural landscape. In the upper center, a church with a tall steeple is visible. Below it, there are several houses and a large open area that looks like a sports field. The landscape is green with trees and fields. The right side of the image has a yellow-orange overlay.

2.

Planerings- förutsättningar

Det finns drygt 12 800 hushåll i kommunen varav 76% är en- och två-personshushåll.

Markanvändning

Kommunen är en glesbygdskommun, stor till ytan och glest befolkad. Den dominerande markanvändningen är skogsmark. Stor del av skogen är produktionsskog. En långt mindre, om än betydande andel av kommunens yta utgörs av jordbruksmark, den mer sammanhängande i sydöstra och nordvästra kommunen. Drygt 4% av kommunens totala yta klassas som bebyggd eller anlagd mark.

Det finns fler än 350 sjöar och cirka 1 300 kilometer strandlinje. Den totala vattenarealen i kommunen är drygt 10 000 hektar. Cirka 85 % av Vetlanda kommun ligger inom Emåns avrinningsområde. Övriga delar tillhör Mörrumsåns avrinningsområde. I södra kommundelen finns större områden för energiproduktion i form av vindkraftsparker.

Riksintressen

Riksintressen är områden som är särskilt viktiga för en viss mark- och vattenanvändning från nationell synpunkt. Områdena ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdenas värde eller försvåra utnyttjandet av det aktuella intresset. Kommunen ska i översiktsplanen redovisa hur allmänna intressen och särskilt riksintressen kommer att tillgodoses. Det är vid ändrad markanvändning som ett område av riksintresse får praktisk betydelse.

fastställt som riksintresse direkt i lagen. Avvägningen mellan olika intressen har för detta gjorts och dess status som riksintresse är därför redan fastslagen. Utpekandet innebär att vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte får utföras inom detta område. Utöver detta finns riksintresseanspråk utpekade av myndigheter för kulturmiljövård, naturvård, energiproduktion, vägar och järnväg och totalförsvaret.

I Vetlanda kommun är Emån med tillhörande käll- och biflöden utpekade och

Befolkning, hushåll och bostäder

Totalbefolkningen uppgår till 27 400 varav cirka 76% bor i tätorter och 24% i småorter eller på ren landsbygd. I centralorten bor ungefär hälften av kommunens befolkning. Det finns fler män än kvinnor i kommunen. Medelåldern är högre i Vetlanda än övriga riket.

Det finns drygt 12 800 hushåll i kommunen varav 76% är en- och

två-personshushåll. Bostadsbeståndet domineras av småhus och äganderätt i småhus är den vanligaste upplåtelseformen, cirka 8 000 bostäder. Andelen hyresrätter i det befintliga beståndet är lägre än i länet och riket i stort. Totalt finns 13 700 lägenheter (bostäder) i kommunen.

Bebyggelsestruktur

Kommunens bebyggelsestruktur domineras av centralorten. Service, flera stora arbetsplatser och kommunikationer är koncentrerade dit. Det kommersiella centrum finns runt Stortorget, längs Storgatan, Vitalagatan, Delfingatan och Biblioteksgatan. Vetlanda rymmer mycket grönska i form av större grönområden, parker och trädalléer. Vetlandabäcken slingrar sig genom tätorten omsluten av grönska och är ett välanvänt rekreativstråk. Den kringliggande skogen letar sig in i stadsbebyggelsen och ger tätorten en grön och lummig prägel. Östanå och Norrgårdsområdet utgör viktiga rekreativområden i stadens utkanter. Två större industriområden ligger centrumnära. I det centrumnära området vid Norrgården finns ett sammanhängande område med grundskola, högstadieskola, gymnasium, badhus och flera andra besöks-

intensiva anläggningar. I norra delen finns ett större externhandelsområde. Bostadsbebyggelsen i tätorten består till övervägande del av småhusbebyggelse, men större bostadsområden med flerbostadshus finns i tätortens utkanter. Bäckseda utgör en separat del av tätorten, både historiskt och fysiskt, och består i huvudsak av villa-bebyggelse från 1970- och 1980-talen.

Runt centralorten finns nio tätorter, en blandning av renodlade bostadsorter och bostads/arbetsorter. Vissa av dessa har offentliga och kommersiell service i varierande omfattning. Övriga kommunen består av tio småorter, mindre byar och spridd landsbygdsbebyggelse, ofta kopplad till jord- och skogsbruk. Vid sjöarna Grumlan och Nömmen finns områden med fritidshusbebyggelse, som i delar omvandlats till permanentboende.

Befolkning

27 400 människor
varav ungefär hälften
bor i kommunens
centralort.

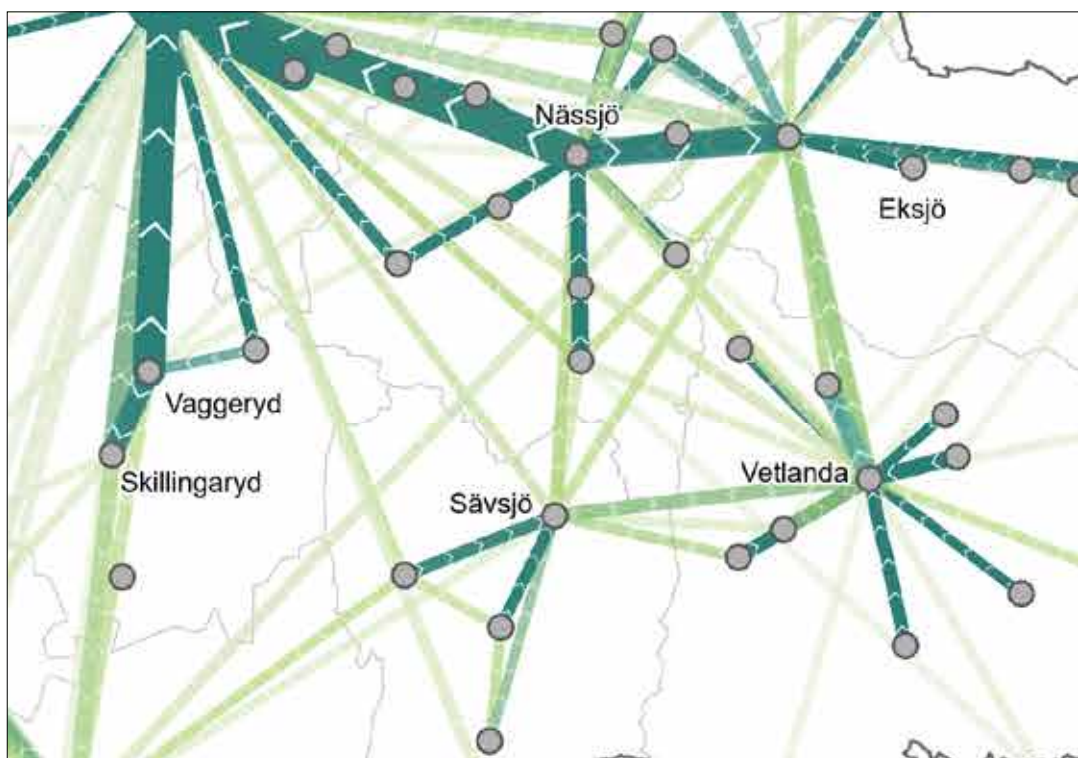
Infrastruktur och kommunikationer

Kommunen är belägen i den sydöstra delen av Jönköpings län. Huvudorten ligger centralt i kommunen. Närmaste residensstäder är Jönköping och Växjö som båda ligger cirka åtta mil från kommunhuvudorten. Smålands tredje residensstad, Kalmar, återfinns 13 mil från Vetlanda.

Vägarna 28, 31, 32, 47 och 127 utgör huvudstråk genom kommunen och sammanställer i Vetlanda som utgör en knutpunkt i det regionala och interregionala vägnätet. Vägarna ingår i Trafikverkets funktionellt prioriterade vägnät. Samtliga utgör leder för farligt gods och vägarna 28, 31, 32 och 47 är av riksintresse för kommunikationer. En framtida omfart Ekenässjön ingår i riksintresse väg 31/32/47.

Kommunens tågförbindelser går norrut och kopplar samman Vetlanda med Nässjö. Sträckan trafikeras av person- och godstrafik, inklusive farligt gods. Ekenässjön och Björköby ligger längs järnvägen. Även järnvägen är riksintresse. Godstransporter sker också på sträckan mot Kvillsfors och Pauliström.

Starka pendlingsstråk från mellan Vetlanda och Eksjö, Nässjö och Sävsjö. Inom kommunen sker den stora pendlingen främst från övriga orter till Vetlanda samt från Vetlanda till Ekenässjön, Holsby/Sjunnen och Myresjö. Lokalt och i mindre omfattning sker viss arbetspendling mellan kommunens mindre tätorter, tydligaste stråken är Landsbro-Myresjö och Holsby-Sjunnen.

Karta: Arbetspendling i länet. Källa, Region Jönköping.

Näringsliv och utbildning

Vetlanda domineras av tillverkningsindustri som länge har utgjort basen för kommunens näringsliv. Stora företag sätter en tydlig industriprägel på kommunen, men även skogsnäringen, träförädlingen och handel har en stark ställning. Vetlandas handelsområde sträcker sig utanför kommungränsen. Ett växande inslag av tjänsteföretag, besöksnäring och turism, har på

senare tid breddat näringslivet.

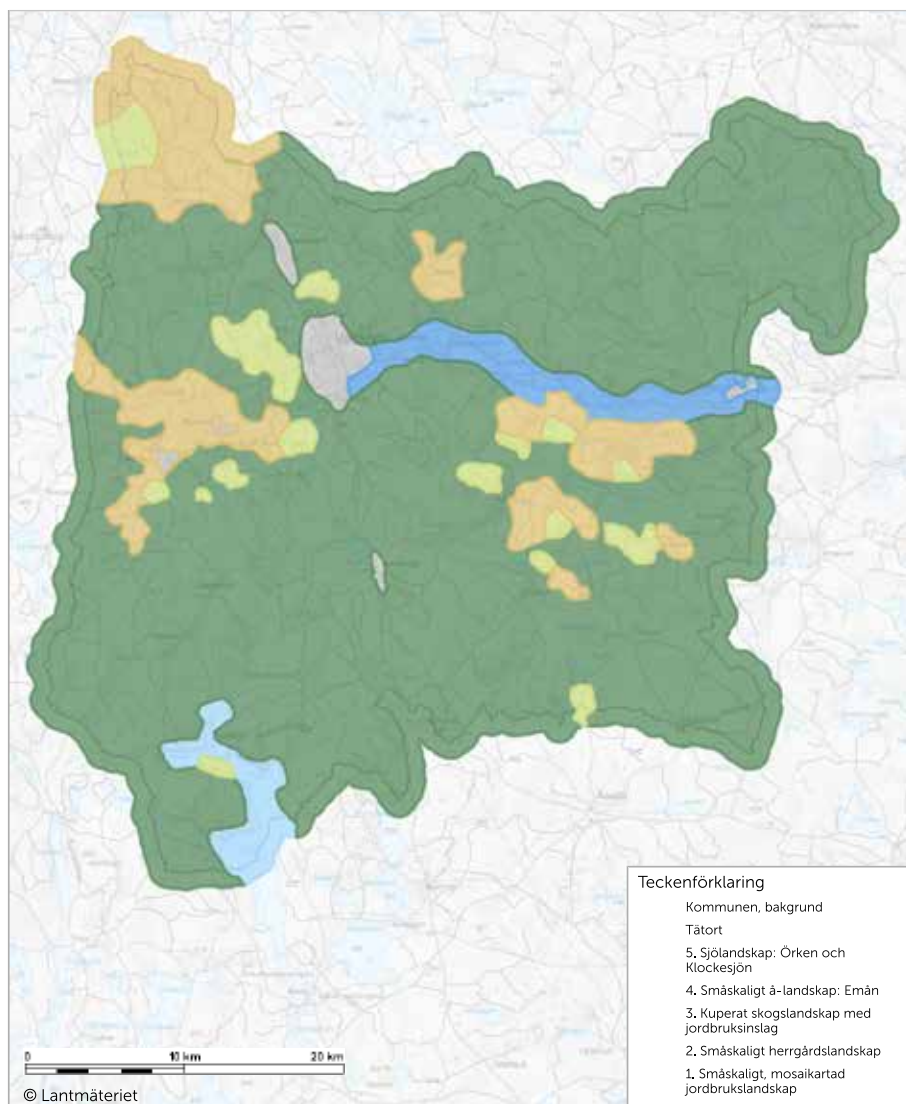
Förutom grundskola och gymnasium finns möjlighet till både viss högskole- och yrkes-högskoleutbildning. Hitech är en satsning som har gjorts under senare år i samverkan mellan kommun, skola och arbetsliv. Ett gymnasiesamarbete mellan Höglandskommunerna etablerades under 2024.

Natur- och kulturvärden

Landskap

Vetlanda ligger högt och har en kuperad topografi med större, sammanhängande, skogsområden i branterna. På höjderna öppnar landskapet upp sig i ett småskaligt odlings- och beteslandskap. Utifrån karaktär och funktion kan landskapet i kommu-

nen delas in i fem landskapstyper, där det kuperade skogslandskapet med jordbruksinslag är vanligast. Jordbrukslandskapen har flera miljöer som är ekologiskt betydelsefulla.

Karta: Landskapstyper i Vetlanda kommun.

Biotoper

Inom kommunen finns en stor variation av naturtyper, vilket hänger samman med de geologiska förutsättningarna och den varierande topografin. Den mest dominerande naturtypen är barrskog, som till största delen utgörs av produktionsskogar med ensartade bestånd. Äldre barrskogar med större variation och högre biologiska värden förekommer främst som mindre områden spridda i landskapet.

Naturvårdsplanen redovisar 20 landskap som särskilt värdefulla för att bevara den biologiska mångfalden på landskapsnivå. 15 av dessa utgörs av jordbrukslandskap, där variationsrikedomen av lövskogar, ädellövträd, brynmiljöer och betesmarker oftast är de värden som motiverar utpekandet.

Skyddad natur

Av kommunens totala landareal är ungefär 1% skyddad natur. Skyddad natur i Vetlanda utgörs av 30-talet Natura2000-områden, liknande antal biotopskyddsområden och naturreservat.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Vissa naturmiljöer är mer känsliga från ekologisk synpunkt än andra. Sådana områden skall enligt miljöbalken så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. De områden i naturvårdsplanen som har högsta eller högt naturvärde (klass 1 och 2) bedöms som särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt.

Kulturmiljöer

Inom kommunen finns kulturmiljöer på olika nivåer, från hela landskapsavsnitt till enskilda byggnader. Längs Emån finns många boplatser och äldre gårdar som speglar kontinuerlig mänsklig verksamhet. Byestad

gravfält är Smålands största gravfältsmiljö med hundratals fornlämningar. Herrgårdslandskapet är kulturhistoriskt betingat och liten förändring av och utveckling har skett i detta landskap över tid sedan herrgårdarna uppstod. Runt sjöarna Norresjön och Flögen finns Hultaby slottsruin, en medeltida borgmiljö och vid Näsby finns kyrk- och sockencentrum med äldre kyrkomiljö, omgivande gravfält och historiska gårdar.

Näsby kyrka ingår som en av Njudungs-kyrkor, varav fem ligger inom kommunen. Högarps by är kulturresevat. Vissa byggnader och miljöer är formellt skyddade som byggnadsminnen eller genom detaljplan/områdesbestämmelser. En inventering är genomförd för kommunens tätorter som pekar ut områden och objekt som ska betraktas som särskilt värdefulla enligt plan- och bygglagen.

Tekniska system

Vatten

Dricksvattenförsörjningen i kommunen kommer från både yt- och grundvattentäkter, totalt finns 13 täkter. Vattentäkter är ständigt utsatta för yttre hot, främst i form av föroreningar av olika slag. För att skydda dem fastställs skyddsområden.

Den regionala vattenförsörjningsplanen pekar ut Emån och Solgenån som två av de fem viktigaste vattendragen för framtida vattenuttag i länet. Sjön Örken pekas ut som en av de fem viktigaste sjöarna i länet för samma ändamål. Även i den regionala vattenförsörjningsplanen för Kronobergs län pekas Örken ut som viktiga för dricksvattenförsörjningen i länet. En god vattenkvalitet i sjön och i vattendragen är viktig för dricksvattenförsörjningen nu och i framtiden både för Jönköpings och Kronobergs län.

Det finns 23 verksamhetsområden för vatten och avlopp. I 15 samhällen finns separata dagvattensystem.

Elnät och försörjning

Inom kommunen finns två koncessionsområden för el där Njurdung Energi ansvarar för elnätet i Vetlanda tätort med omland samt Sjunnen. Nätansvarig i övriga delar av kommunen är Eon. Båda elnätsbolagen redovisar i sina respektive nätutvecklingsplaner bedömningar rörande både hur mycket el som kan matas in i nätet och hur mycket el som förväntas förbrukas i nätområdet i framtiden. Vetlanda kommun redovisas i kapacitetsläge A för konsumtion och kapacitetsläge C för produktion. Detta gäller på kort, medel- och lång sikt. Bedömningen är kortfattat att

förutsättningarna för att klara ökad konsumtion är generellt goda men att förstärkningar, nya ledningar eller andra lösningar behövs för att ta emot mer el in i nätet.

I kommunen produceras idag mer el än vad som används inom det geografiska området. Huvuddelen kommer från de vindkraftverk som är uppförda. Tre områden inom kommunen är utpekade som riksintresse för vindbruk varav ett sträcker sig över del av södra kommunen och vidare in i Uppvidinge kommun.

Fjärrvärme

Fjärrvärme är utbyggt i Vetlanda centralort, del av Ekenässjöns samhälle och del av Holsby samhälle. Kraftvärmeverket ligger centralt placerat i Vetlanda tätort och producerar värme, hetvatten, processånga och el.

Fiber

Fiberbroadband är väl utbyggt inom kommunens orter och på landsbygd. Anslutningen till det öppna stadsnätet är dimensionerad för framtiden redan idag.

Avfall

Kretslopp Sydost är ett kommunalförbund som ansvarar för hanteringen av hushållens avfall, så kallat kommunalt avfall i åtta medlemskommuner varav Vetlanda är en.

Återvinningscentral finns vid Flishult utmed väg 127 mot Sävsjö.

Sociala och demografiska förutsättningar

Befolkningsutveckling

Befolkningsutvecklingen var negativ under lång tid men vände starkt uppåt runt 2014. Under senaste åren har utvecklingen planat ut och är åter svagt negativ. Sett över ett längre perspektiv så har centralorten ökat i befolkning medan övriga tätorter och

landsbygd har minskat sin befolkning. Framtagna befolkningsprognoser visar på att befolkningen förväntas ligga kvar på nuvarande nivå eller svagt minska under kommande tio-årsperiod.

Bostadsbestånd och behov

Det finns totalt 13 695 lägenheter i kommunen. En lägenhet är i detta resonemang en bostad oavsett om den finns i småhus eller flerbostadshus. Bostadsbebyggelsen domineras av småhus som utgör drygt 61% av det totala bostadsbeståndet. Lägenheter i flerbostadshus utgör cirka 32% av beståndet.

Äganderätt är den dominerande upplåtelseformen, cirka 8 000 bostäder. Andelen hyresrätter i det befintliga beståndet är lägre än i länet och riket i stort och uppgår till cirka 4 800 i antal. Allmännyttan har en lägre andel av det totala hyresbeståndet jämfört med många andra likvärdiga kommuner. Antalet allmännyttiga lägenheter ligger år 2024 på strax under 1 000 lägenheter varav cirka 170 är specialbostäder. Antalet bostadsrätter uppgår till knappt 900.

Gällande riktlinjer för bostadsförsörjningen anger en målsättning om att möjliggöra för byggandet av cirka 50 bostäder om året. Över planperioden behöver kommunen ta höjd för att det behövs cirka 1000 nya bostäder i kommunen. Nivån på bostadsbyggandet baseras på en den historiska utvecklingen och kommunens tillväxtmål.

Precis som är fallet i övriga landet så ökar antalet äldre i kommunen. Om tio år beräknas åldersgruppen 65-79 år, de yngre pensionärerna, vara ungefär 120 stycken fler jämfört med 2024. I den högre åldersgruppen, 80+ sker en större ökning som tar sin början runt 2021. Ökningen resulterar i att åldersgruppen ökar med cirka 550 personer fram till 2035. Ökningen går snabbt fram till 2028 då gruppen blir ca 300 personer fler.

Under den senaste 10-årsperioden har antalet 1- och 2-personshushåll ökat kraftigt. En ökning har också skett i antalet stora hushåll på sex eller fler personer. Samtidigt har framförallt hushållen med 3- och 4 personer minskat.

Det finns viss bostadssegregation i kommunen, främst i form av inkomstbaserad segregation och skillnader i hushållssammansättning mellan områden. Omfattningen är relativt begränsad. Majoriteten av befolkningen bor i blandade områden eller områden med goda socio-ekonomiska förutsättningar, men 5,5 %, eller drygt 1 500 personer, bor i områden med socioekonomiska utmaningar eller stora sådana.

Nationella och regionala mål

Utöver kommunens egna mål och styrdokument behöver översiktsplanen förhålla sig till planer och strategier på regional, nationell och global nivå (PBL 3 kap 5 § p. 2). Nedan redovisas sådana som är viktiga att beakta i arbetet med översiktsplanen. De beskrivs mer utförligt under avsnittet Allmänna intressen.

Miljökvalitetsmål

Sveriges miljömål fungerar som riktmärken för miljöarbetet i Sverige. Målen visar vägen mot en hållbar utveckling och utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030. Det övergripande syftet med miljöarbetet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan

att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Av 16 miljömål bedöms 13 vara relevanta för Vetlanda kommun och översiktsplanen.

Nationell strategi för levande städer

Regeringen har beslutat om en ny strategi för levande och trygga städer. Den innehåller ett nytt nationellt mål för stadsutveckling och tretton fokusområden för den nationella stadsutvecklingspolitiken. Målsättningen är att "Sveriges städer ska utifrån sina förutsättningar utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer". Fokusområden

som pekas ut rör bland annat: livskvalitet, kultur, arkitektur och gestaltning, handel och besöksnäring, trafiksäkra skolvägar, minskad klimatpåverkan, ökad klimatanpassning och säkrade ekosystemtjänster.

Nationell transportplan

Den nationella transportplanen för 2022–2033 beskriver hur Sveriges statliga infrastruktur ska underhållas och utvecklas. Planen omfattar investeringar, drift och underhåll av bland annat vägar och järnvägar samt åtgärder för att minska miljöpåverkan. Prioriteringen följer fyrstegsprincipen: i första hand ska befintlig infrastruktur vårdas och utnyttjas bättre innan nyinvesteringar görs.

Regional transportplan

Den regionala transportplanen för Jönköpings län 2022–2033 anger vilka investeringar länet prioriterar för att stärka ett klimateffektivt, konkurrenskraftigt och funktionellt transportsystem. Planen fungerar som en beställning till Trafikverket om vilka projekt regionen vill genomföra. Fokus ligger på åtgärder med stor samhällsekonomisk nytta, förbättringar i regionala vägar och järnvägar samt insatser som stärker tillväxt, tillgänglighet och hållbar utveckling.

Regionalt trafikförsörjningsprogram

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet 2026–2040 är Jönköpings läns strategiska styrdokument. Programmet anger att kollektivtrafiken är viktig för den regionala samhällsutvecklingen och ska stödja arbetsmarknadsintegration och skapa goda resmöjligheter både i tätorter och på landsbygd. Det används som vägledande dokument för politiska beslut, infrastrukturinvesteringar och ska fungera som ett verktyg för samverkan mellan regionen, kommuner, trafikföretag och andra aktörer.

Regional utvecklingsstrategi för Jönköpings län

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Jönköpings län 2026–2035 fungerar som en vägvisare för hela länets utvecklings- och tillväxtarbete fram till år 2035. Strategin är styrande för regionens arbete, vägledande för kommunerna och inspirerande för andra aktörer. Strategin anger fem strategiska områden att arbeta med:

Ett välmående län – fokus på folkhälsa, jämlika livsvillkor, delaktighet, starka lokalsamhällen och tillgång till välfärdstjänster.

Ett attraktivt län – hållbara livsmiljöer, biologisk mångfald, kulturens roll i samhällsutvecklingen och god omställningsförmåga i både stad och landsbygd.

Ett innovativt län – stärkt innovationskraft, näringslivsutveckling och förmåga att ta vara på ny teknik och omvärldsförändringar.

Ett kompetent län – kompetensförsörjning, utbildning, forskning och god matchning mellan utbildningssystem och arbetsmarknad.

Ett sammanlänkat län – god fysisk och digital infrastruktur, hållbara transporter och ett starkt samspel mellan orter och regioner.

Regional klimat- och sårbarhetsanalys

Den regionala klimat- och sårbarhetsanalysen för Jönköpings län beskriver hur länet kan påverkas av ett förändrat klimat och vilka risker, sårbarheter och möjligheter detta innebär. Analysen utgår från både nationella och globala klimatscenarier och visar att länet kommer att uppleva ett varmare, torrare och samtidigt blötare klimat. Förväntade klimatförändringar omfattar fler extrema väderhändelser, förändrade nederbördsmonster, fler perioder med torka och högre risk för översvämningar.

Regional klimat- och energistrategi

Den regionala klimat- och energistrategin anger den gemensamma inriktningen för hur Jönköpings län ska minska sina växthusgasutsläpp, ställa om till en fossilfri och robust energiförsörjning samt anpassa samhället till ett förändrat klimat. Strategins vision är att Jönköpings län ska vara ett robust och fossilfritt plusenergilän.

Regional livsmedelsstrategi

Jönköpings läns regionala livsmedelsstrategi syftar till att öka och göra livsmedelsproduktionen mer hållbar, med målet att stärka jobb, innovation och tillväxt inom hela livsmedelskedjan. Strategin fokuserar på att stärka länets konkurrenskraft genom att ta tillvara de lokala förutsättningarna och bidra till den nationella livsmedelsstrategins mål om ökad produktion och robust livsmedelsförsörjning.

”

Vetlanda kommun står inför ett antal utmaningar som är typiska för mindre till medelstora kommuner.

3.

Utmaningar

Vetlanda kommun står inför ett antal utmaningar som är typiska för mindre till medelstora kommuner. Andra såsom klimatförändringar, är globala. Utmaningarna hänger ofta ihop och påverkar varandra.

Demografisk utveckling

Under de senaste tio åren har Sveriges befolkning ökat med nästan 840 000 personer från, drygt 9,7 till knappt 10,6 miljoner. De närmaste 10 åren beräknas befolkningen fortsätta att öka, men i en långsammare takt. Invandringen är högre än utvandringen, vilket är en av anledningarna till att befolkningen ökar men prognoserna är osäkra. En annan är att vi lever längre i framtiden. Den förvärvsarbetande delen av befolkningen (personer i åldrarna 20- 64 år) minskar successivt till följd av en stadigt ökande medellivslängd. Befolkningen spås att fortsatt koncentreras till större städer. (Källa: SCB)

Utvecklingen i kommunen följer övergripande den i riket. Befolkningsökningen som sågs under mitten av 2010-talet har planat ut, andelen äldre är större medan unga vuxna tenderar att flytta till större städer. Befolkningsframskrivningar för kommunen visar en svagt negativ befolkningsutveckling under de kommande tio åren; andelen äldre fortsätter öka och befolkningen i arbetsför ålder minskar.

Befolkningsutvecklingen får konsekvenser både för kommunens verksamhet och för samhällsutvecklingen i stort. För att

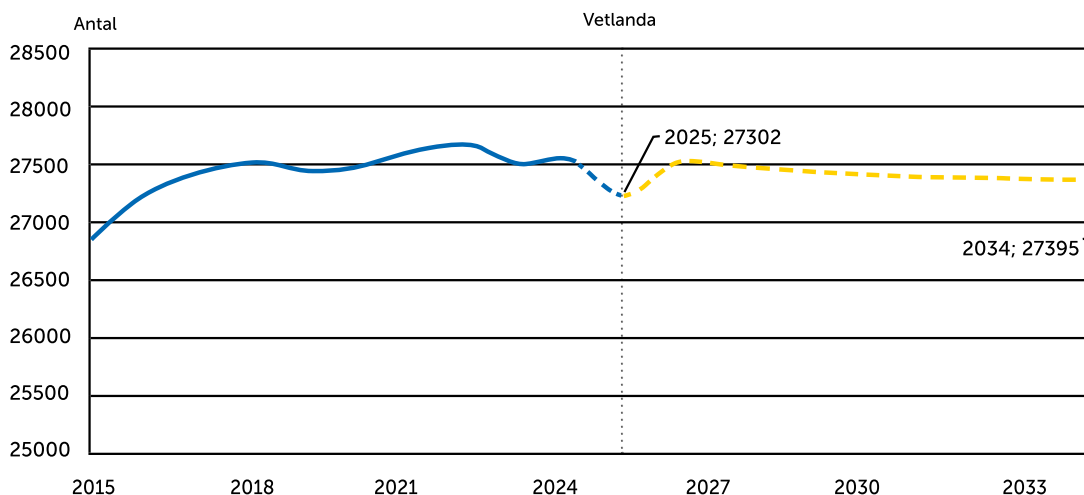
förstå utvecklingen behöver den ses ur två perspektiv.

Kommunens verksamhetsperspektiv

En minskande eller åldrande befolkning påverkar kommunens ekonomi och förmåga att upprätthålla service. Minskade skatteintäkter och förändrade behov av välfärdstjänster ställer krav på anpassning av verksamhet, personal och lokaler. En effektiv resursanvändning och prioritering av kommunens kärnuppdrag blir därmed allt viktigare.

Kommunens utvecklingsperspektiv

Befolkningsutvecklingen påverkar också kommunens roll som plats och samhälle. En svag tillväxt kan leda till minskad efterfrågan på bostäder, handel och service, vilket i sin tur påverkar det lokala näringslivet, arbetsmarknaden och orternas attraktionskraft. Bostäder och service behöver också anpassas utifrån åldersgrupper och särskilda behov. Befolkningstrenden har därför betydelse för kommunens långsiktiga utvecklingsmöjligheter och förmåga att skapa ett hållbart och levande samhälle.

Folkmängd vid årets slut 2015-2025 samt prognos 2026-2034

Infrastruktur och kommunikationer

Vetlanda kommun står inför flera utmaningar i utvecklingen av ett långsiktigt hållbart transportsystem. Dessa utmaningar berör både den fysiska infrastrukturen, resmönster, miljöpåverkan och kommunens roll i den regionala utvecklingen.

Biltrafiken dominerar i dag de flesta resor inom kommunen, särskilt på landsbygden och mellan tätorterna. Avstånden, bebyggelsens spridning och begränsat kollektivtrafikutbud gör att bilen ofta är det enda realistiska färdmedlet. Detta skapar ett starkt bilberoende som försvårar omställningen till ett mer klimatsmart transportsystem.

Järnvägen utgör en avgörande resurs för både person- och godstransporter, men kapaciteten är begränsad. Sträckan Nässjö–Vetlanda är enkelspårig och oelektrifierad, vilket innebär låga hastigheter, störningskänslighet och beroende av dieseldrift.

Den bristande standarden påverkar restider, punktlighet och attraktionskraften för tågpendling. Detta är en strukturell utmaning som kräver långsiktiga investeringar och samordnade initiativ med Trafikverket och Region Jönköpings län.

Samtidigt är näringslivet beroende av fungerande spåranslutningar för godstransporter, vilket gör att järnvägens tillgänglighet även är en konkurrensfaktor för kommunen.

Även om gång- och cykelvägnätet är relativt väl utbyggt i Vetlanda tätort finns fortfarande brister i sammanhang, säkerhet och standard. Vissa sträckor saknar belysning, separering från biltrafik eller tydlig skyltning. Detta påverkar tryggheten, särskilt för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. För att gång- och cykeltrafik ska vara ett verkligt alternativ krävs ett sammanhängande, säkert och tillgängligt nät även mellan orter och målpunkter.

Transportsystemet är komplext och påverkas av beslut på flera nivåer – kommunal, regional och statlig. För Vetlanda är det en utmaning att säkerställa samordning mellan olika aktörer, särskilt i frågor om järnväg, kollektivtrafik och regionala vägar. För att uppnå helhetssyn krävs en fortsatt aktiv roll i den regionala planeringen och en tydlig koppling mellan översiktsplan, trafikstrategi och genomförandeplaner.

Klimatomställning

Klimatomställningen är en av de största utmaningarna vår tid står inför. För Vetlanda kommun innebär det ett omfattande arbete med att minska utsläppen av växthusgaser, anpassa samhället till ett förändrat klimat och skapa förutsättningar för ett hållbart och motståndskraftigt lokalsamhälle.

Kommunens utsläpp kommer främst från transporter, uppvärmning av byggnader och energianvändning inom industri, jord- och skogsbruk. Att ställa om kräver elektrifiering, förnybar energi, effektivare resursanvändning och förändrade resvanor.

Samtidigt påverkas kommunen redan av klimatförändringar genom ökad

nederbörd, fler extremväder och förändrade förutsättningar för skog och jordbruk. Detta ställer krav på klimatanpassning – till exempel bättre dagvattenhantering, skydd mot översvämningar och robust infrastruktur.

Utmaningen ligger också i att samordna insatserna mellan kommun, näringsliv och invånare samt att säkerställa att omställningen sker på ett socialt och ekonomiskt hållbart sätt.

Vetlanda behöver kombinera utsläppsminskningar med klimatanpassning för att stärka både miljön, samhällssäkerheten och kommunens långsiktiga attraktivitet.

Klimatpåverkan

Kommunen behöver minska utsläppen med 20% per år.

4.

Mål

Övergripande mål

Målsättningarna för översiktsplanen tar avstamp i kommunens vision, riktningar och antagen utvecklingsstrategi.

Vision

Vetlanda kommuns vision mot 2050 är: Vetlanda – här växer människor och företag. Vi växer tillsammans i en kommun som är attraktiv, hållbar och nytänkande. Till ett lättbott och vänligt Vetlanda söker sig företag och människor som utvecklas, trivs och stannar. Vi är ett Vetlanda där alla får vara med och där nya idéer utvecklas tillsammans med medborgare, näringsliv och föreningar.

Riktningar mot visionen

För att nå visionen finns tre riktningar som utvecklingsarbetet ska följa. Riktningarna delas in i den attraktiva kommunen, den hållbart växande kommunen och den nytänkande kommunen.

Av särskild relevans för översiktsplanen anger riktningarna att;

Vetlanda ska vara attraktivt med:

- Boendeformer och miljöer för olika önskemål och behov.
- Ett växande näringsliv.
- En levande landsbygd och stadsmiljö.
- Ett rikt kulturliv och aktiv besöksnäring.

Vetlanda ska vara hållbart växande med:

- Ett socialt hållbart Vetlanda som är tryggt och där olikheter välkomnas och medborgare inkluderas.
- Ett samhälle som präglas av god tillgänglighet och där jämlikhet, hälsa och god arbetsmiljö är i fokus.
- Ett ekologiskt hållbart Vetlanda där klimatavtryck är i fokus, energiförbrukning och utsläpp minskar och den biologiska mångfalden bevaras och det finns tillgång till upplevelserik natur.

Vetlanda är nytänkande med:

- Ett företagsklimat som främjar innovation och utveckling.

Utvecklingsstrategi

Utvecklingsstrategin syftar till att tydliggöra kommunens prioriteringar i utvecklingsarbetet och anger delstrategier i syfte att möta de utmaningar som Vetlanda kommun står inför. Den baseras på kommunens vision, riktningar och mål och är avstämd mot Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin. Kommunens utvecklingsstrategi anger ett antal områden som utvecklingsarbete bör fokusera kring för att hantera de utmaningar vi står inför och nå målsättningarna om den attraktiva, hållbart växande och nytänkande kommunen. Den har ett medborgarfokus och utgår från de tre perspektiven som Bo, Leva och Verka. Flera av de delstrategier som anges berör fysisk planering.

Ett urval av delstrategiernas relevans har gjorts för att identifiera de som fysisk planering kan påverka mest. Målområdena för den fortsatta planeringen behandlar destination boende, destination näringsliv, grönare kommun, tillgänglig kommun och livskvalitet och gestaltning. Målen överlappar varandra och ska läsas i ett sammanhang.

Delstrategi

- Destination Boende
- Destination Näringsliv
- Grönare kommun
- Tillgänglig kommun
- Livskvalitet

Delstrategi	Destination Boende	Destination Näringsliv	Grönare kommun	Tillgänglig kommun	Livskvalitet
Attrahera och behålla människor och företag	✓	✓			
Stärka trygghet och tillit i samhället					✓
Skapa meningsfulla och inkluderande mötesplatser	✓				✓
Hållbar social utveckling för människor och företag	✓	✓			
Utveckla destination för boende och besökare	✓	✓		✓	
Minska belastning på miljö och klimat			✓	✓	✓
Skapa en mångfaldsinkluderande och jämställd livsmiljö	✓				✓
Hållbar ekonomisk utveckling i näringsliv och samhälle		✓			
Verka för att hela kommunen lever	✓	✓		✓	✓
Attrahera och behålla kompetenser		✓		✓	
Skapa attraktiva och hållbara bostäder genom jämlik samhällsplanering	✓		✓		✓

Målbilder

Våra fem målbilder för Vetlanda kommuns utveckling

Destination boende

Ett varierat och attraktivt bostadsutbud i hela kommunen.

Kommunen ska erbjuda ett varierat och attraktivt bostadsutbud för olika åldrar, bakgrund och behov. Genom att planera för fler bostäder i centralorten och de mindre orterna, stärks livskraften i hela kommunen. Närhet till service, kommunikationer och grönområden prioriteras, liksom bostäder för äldre.

Destination näringsliv

Ett starkt, hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv.

Genom planberedskap för industrier, handel och besöksnäring skapas förutsättningar för företag att växa och etablera sig. Centralorten stärks som handels- och kulturcentrum, samtidigt som serviceorterna utvecklas som viktiga noder för boende och arbete.

Grönare kommun

Natur och grönstruktur som resurs för hälsa och hållbarhet.

Kommunen värnar sina naturvärden, odlingslandskap och det värdefulla landskapet. Kommunen ska stärka den biologiska mångfalden, utveckla rekreationsområden och säkerställa att nya bostadsområden byggs med närhet till natur och aktivitet. Insatser för bättre luftkvalitet, bullerreducering och sanering av markföroreningar bidrar till en hälsosam och hållbar livsmiljö.

Tillgänglig kommun

Ett hållbart transportsystem som förenar hela kommunen.

En hållbar och effektiv infrastruktur ska göra det enkelt att leva, arbeta och resa inom kommunen. Fokus ligger på bättre förutsättningar för kollektivtrafik, fler sammanhängande cykelstråk och stationsnära förtätning som stärker järnvägens roll. Biltrafiken ska kombineras med satsningar på hållbara resor för att minska klimatpåverkan och skapa ökad tillgänglighet för alla.

Gestaltning och livskvalitet

Vetlanda ska utvecklas med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer som stärker livskvalitet, identitet och gemenskap.

Offentliga rum som gator, torg och parker ska vara trygga, tillgängliga och inbjudande för alla.

Samhällsplanering och arkitektur ska ta tillvara platserns karaktär, värna gröna stråk och kulturmiljöer samt främja en blandning av bostäder, service och kultur för ett levande samhälle.

Medborgardialog ska vara en integrerad del i den fysiska planeringen. Genom tidig och kontinuerlig dialog ska invånarnas perspektiv och lokalkännedom bidra till väl förankrade beslut, ökad delaktighet och långsiktig livskvalitet.

5.

Utvecklings- inriktning

Utvecklingsinriktningen ska stärka hela kommunen, med centralorten som motor och god tillgänglighet för människor och företag.

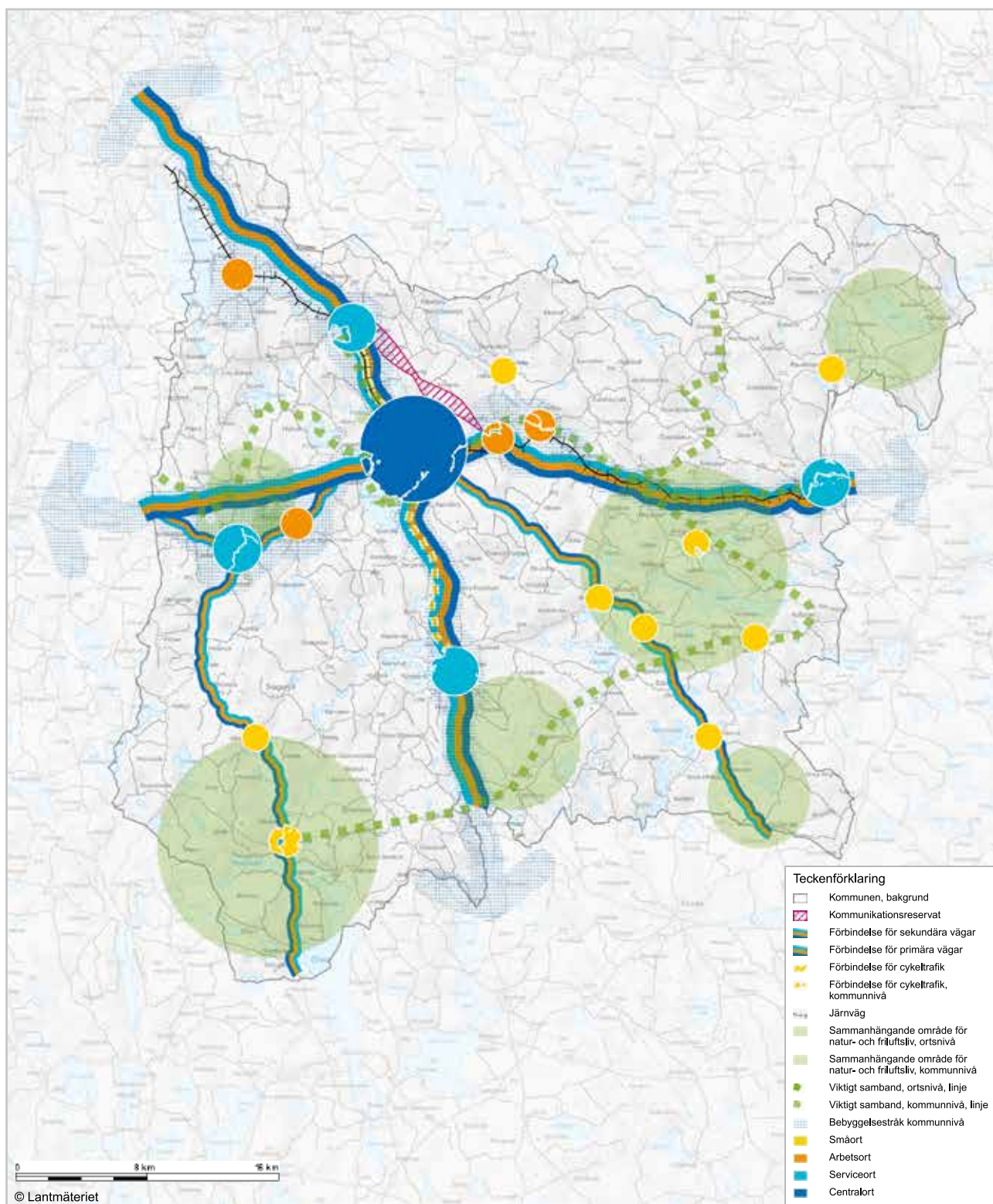
Utvecklingsinriktning

Översiktsplanens utvecklingsinriktning ska vägleda den långsiktiga utvecklingen i hela kommunen. Den visar de övergripande intentioner för fysisk utveckling och markerar områden, stråk och samband som är särskilt viktiga. Inriktningen visar de övergripande strukturerna för bebyggelse, natur och friluftsliv samt kommunikationer.

Utvecklingsinriktningen bygger på satsningar på flera platser för god tillgänglighet till service, mötesplatser och funktioner i hela kommunen. Ny bebyggelse ska främjas i tätorter och längs och i närheten av bebyggelsestråk.

Utvecklingsinriktningens huvudsakliga syfte är att:

- Verka för att hela kommunen lever.
- Stärka kommunens tätorter och sambanden mellan tätort och omkringliggande landsbygd.
- Främja en attraktiv och levande landsbygd.
- Bygga vidare på centralorten som motor i kommunens utveckling.
- Skapa förutsättningar för en god tillgänglighet för människor och företag.
- Stärka kommunens identitet och verka för en god gestaltad livsmiljö.

Bebyggelse

Kommunens fysiska planering ska stödja en utveckling längs de viktigaste stråken där bebyggelse, infrastruktur och kollektivtrafik finns.

Kommunens framtida utveckling är starkt beroende av väl fungerande kommunikationer, både mellan orterna inom kommunen och till viktiga arbetsmarknader och utbildningsorter i regionen. Järnvägen norrut är prioriterad för kommunen då förbättrade tågförbindelser är avgörande för att stärka kommunen som attraktiv boendekommun och näringslivsdestination.

Utbyggnadsinriktning längs stråk

Bebyggelse utvecklas längs fyra stråk, som följer de större vägarna och järnvägen. Stråken möts i centralorten.

Möjligheten till bebyggelse möjliggörs längs hela stråkens sträckning men planläggning kommer huvudsakligen att koncentreras till tätorterna i stråken. Detta för att ta tillvara redan utbyggd infrastruktur, kollektivtrafik och skapa underlag till befintlig och utökad service. Det östra stråket följer Emåns å-landskap där det finns höga ekologiska värden och kulturvärden som gör att det här är särskilt viktigt att samla ny bebyggelse till redan utbyggda områden. Kvillområdena som finns längs ån är särskilt känsliga för förändring.

Ny bostadsbebyggelse tillkommer i tätorterna, genom förtätning i centrala delar och planläggning av jungfrulig mark i ytterområden. Utvecklingen sker främst i centralorten och i mindre omfattning i serviceorter.

Serviceorter pekas ut längs de fyra stråken, en per stråk. Serviceorterna försörjer en mindre del av kommunen med samhällsservice och viss handel.

Serviceorterna skiljer sig både rent storleksmässigt och i vilket utbud av service som erbjuds. Ekenässjön, Korsberga och Landsbro, är större tätorter i kommunen med ett bredare utbud av service och viss handel. Kvillsfors är en betydligt mindre ort med begränsat utbud men är viktig för att långsiktigt säkerställa service, tillgänglighet och jämlikhet i hela kommunen.

För serviceorterna redovisas ett centrumområde, en tätortsutbredning och en tätortsnära zon för fortsatt utveckling. Centrumområdet pekas ut för utveckling med en tydlig centrumbildning som kombinerar plats för boende, service och möten. Bostäder tillkommer i huvudsak i nya områden inom tätortsnära zonen och genom komplettering i den befintliga strukturen. Inom tätortszonen finns generellt förutsättningar för en bebyggelseutveckling varför det är viktigt att kommunen har och behåller ett markinnehav för fortsatt utveckling. Det är också viktigt att en dialog förs rörande enskilda bygglov och förhandsbesked inom zonen så att dessa inte försvårar en framtida planläggning.

Syftet med zonen är att tydliggöra att utveckling i direkt anslutning till befintlig tätort i grunden är ett väsentligt samhällsintresse. Genom att samla ny bebyggelse i tätortsnära lägen stärks underlaget för service, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur samtidigt som ett mer transporteffektivt och resurseffektivt bebyggelsemönster främjas.

Inom den tätortsnära zonen förordas därför, på längre sikt, en prövning som i grunden är positiv till komplettering och utbyggnad av bostäder och verksamheter. Samtidigt ska varje enskilt ställningstagande föregås av avvägningar mot andra allmänna intressen, såsom bruksvärd jordbruksmark, höga naturvärden, kulturmiljö, vattenintressen och riskfaktorer.

Utppekandet av tätortsnära zon innebär således inte ett generellt ställningstagande om exploatering, utan anger en strategisk viljeinriktning där utveckling av serviceorterna bedöms väga tungt i den samlade intresseavvägningen enligt plan- och bygglagen och miljöbalken.

Nya etableringar för industri- och verksamhetsändamål sker i goda kommunikations- och transportlägen, norr- och västerut från centralorten. Stråket norrut är kommunens starkaste pendlingsstråk där verksamhets-/industriområden utvecklas, främst mellan Vetlanda och Ekenässjön. En ny förbifart vid Ekenässjön skapar möjlighet till nya exponeringslägen, genomförande av sådan omfart bedöms dock ligga utanför planens tidshorisont. Större och mer yrkrävande verksamheter placeras på platser med bra infrastruktur och där de stör boendemiljöer så lite som möjligt. Även dessa ska ha tillgång till bra pendlingsmöjligheter. I tre av stråken redovisas arbetsorter. Dessa ligger strategiskt längs viktiga kommunikationsstråk. De utgör redan idag viktiga arbetsställen i kommunen och ska ges långsiktiga förutsättningar för att fortsatt utvecklas som sådana. Av denna anledning redovisas även för arbetsorterna en tätortsnära zon för att möjliggöra en långsiktig utveckling som stärker orternas funktion.

I orterna utanför stråken och områden på ren landsbygd förordas småskalig utveckling. Detta kan vara LIS-områden eller annan småskalig utveckling kring lokal service där befintlig infrastruktur som väg, vatten/avlopp och el kan nyttjas. Områden ska detaljplaneras om det rör fyra eller fler bostäder. På landsbygden bör ny bebyggelse lokaliseras med hänsyn till landskapet, rekommendationer finns i Landskapsanalysen som utgör underlag till planförslaget.

Byggnation på jordbruksmark tillåts för de platsbundna areella näringarna och generationsskifte. För en ökad självförsörjningsgrad av närproducerade livsmedel bör byggande på jordbruksmark i övrigt begränsas.

Väsentligt samhällsintresse

Översiktsplanen ska väga samman nationella, regionala och lokala intressen. För att kunna göra tydliga avvägningar definierar Vetlanda kommun vad som är väsentligt samhällsintresse – sådant som är särskilt betydelsefullt för kommunens långsiktiga utveckling och därför ska prioriteras i planeringen.

I Vetlanda kommun utgår bedömningen från två principer:

1. Bidrar åtgärden till att förverkliga kommunens utvecklingsinriktning?

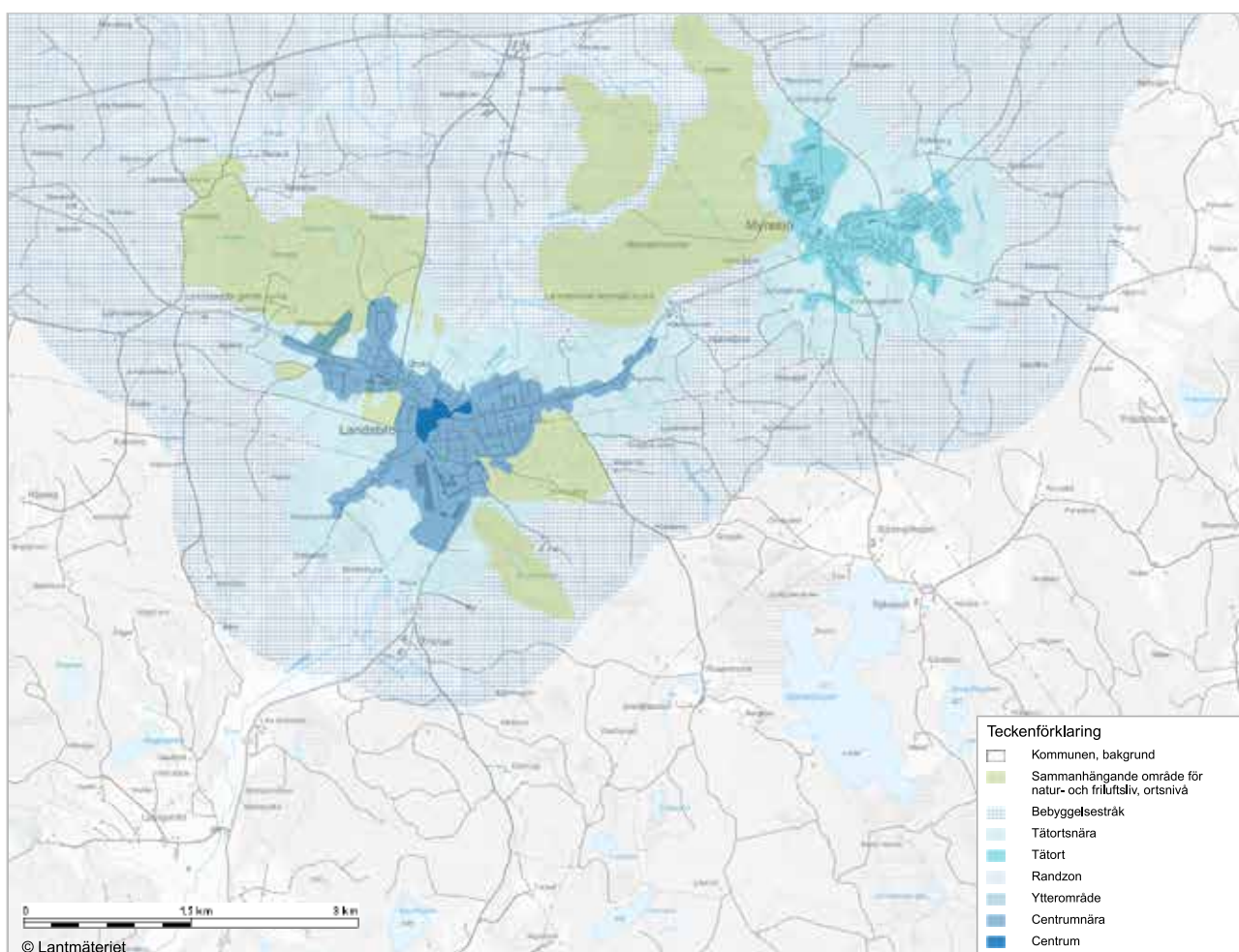
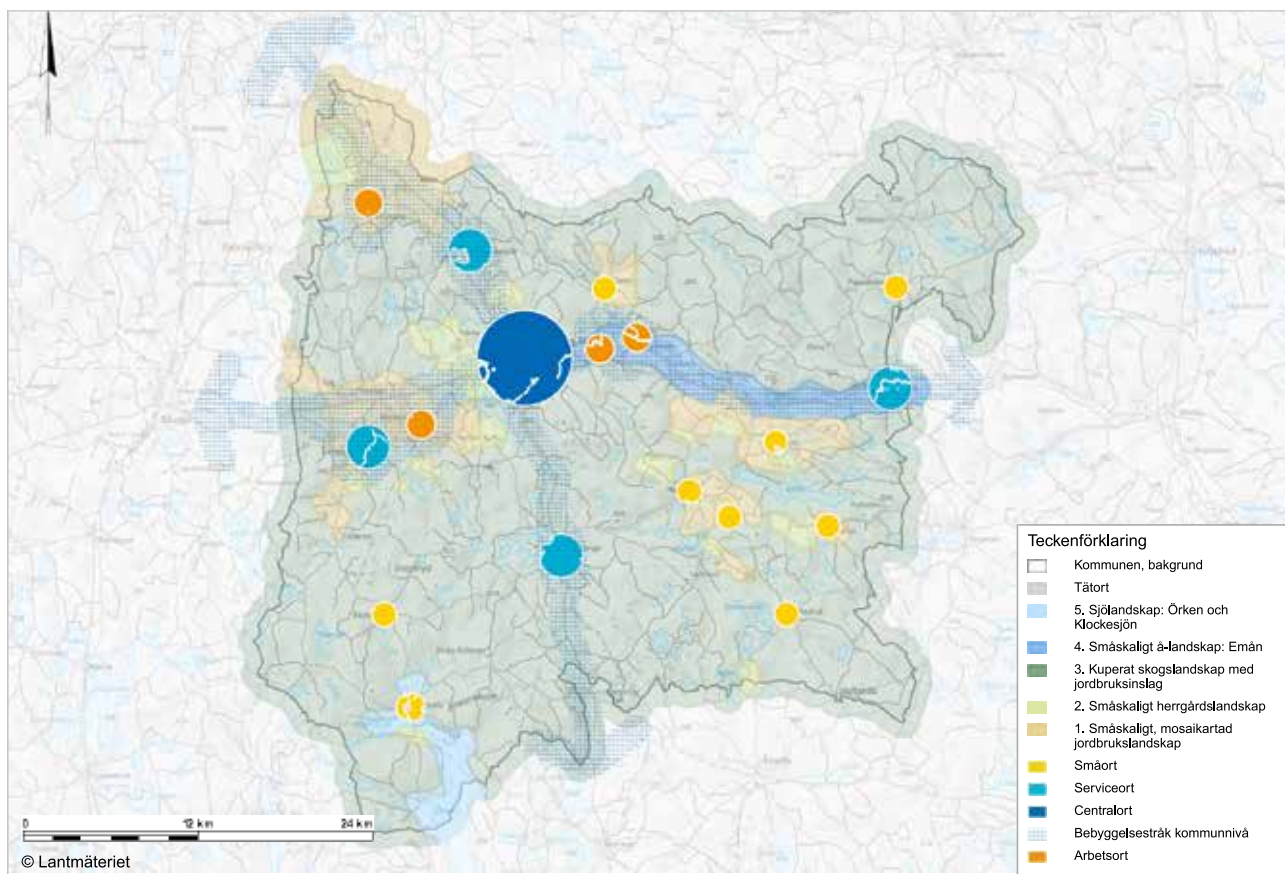
Projekt som stärker centralorten, serviceorterna och arbetsorterna, bidrar till god service, fungerande transporter, attraktiva livsmiljöer och en stark lokal identitet. Sådana insatser är därför av väsentligt samhällsintresse.

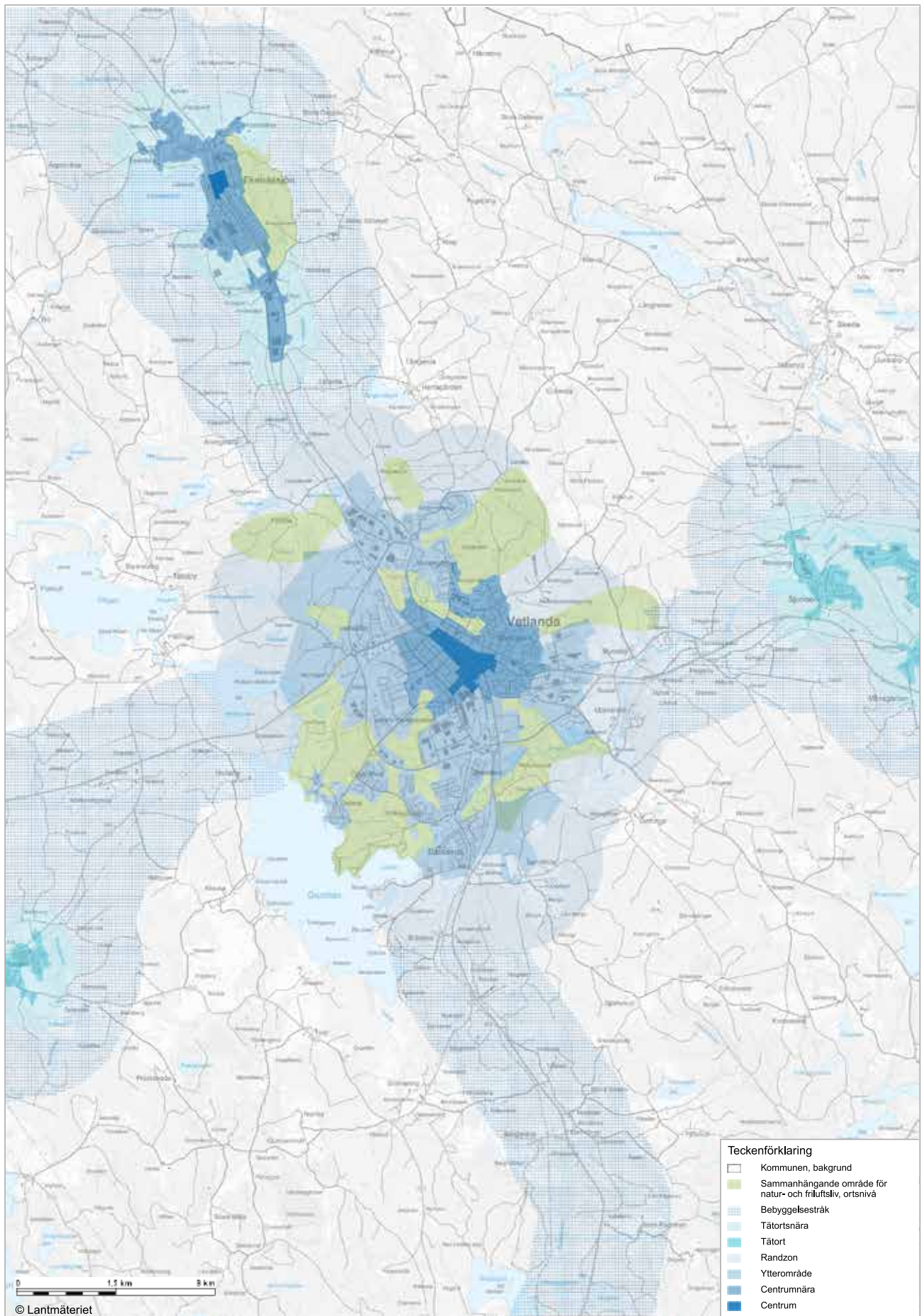
2. Bidrar åtgärden till en långsiktig hållbar bostadsförsörjning och näringslivsutveckling?

När fler människor bor och arbetar i ett område ökar möjligheten att behålla och utveckla service som förskolor, handel och kollektivtrafik. Utbyggnad av bostäder och näringslivsutveckling i dessa områden är därför ett väsentligt samhällsintresse eftersom den bidrar till både social och ekonomisk hållbarhet.

Exempel på väsentliga samhällsintressen i Vetlanda kommun

- en trygg och strategiskt planerad bostadsförsörjning
- välfungerande tekniska försörjningssystem
- viktiga rekreativa värden och grönområden
- en god lokalisering av bostäder, arbetsplatser och service
- hållbara, säkra och klimatsmarta transportmöjligheter
- centrala sociala funktioner såsom arbete, vård, kultur och fritid
- näringslivsutveckling som stärker kommunens ekonomi och innovationskraft

Utbyggnadsinriktning för centralorten

Då bebyggelsestrycket är störst i och runt centralorten redovisas utbyggnadsinriktningen för Vetlanda i mer detalj.

Centralorten är motor för hela kommunens utveckling och planeras som destination för boende, service, handel och samhällsfunktioner.

För centralorten är det viktigt med god planberedskap, särskilt för bostäder och verksamheter på alla planeringsnivåer, det vill säga:

- I översiktsplanen redovisade området för framtida utveckling.
- Framtagna utredningar i fördjupning eller program som kan ligga till grund för detaljplaner.
- Byggklar mark (lagakraftvunnen detaljplan).

Centralorten delas in i ett centrumområde, en centrumnära zon, ytterområde och en randzon. Ny bebyggelse tillkommer genom både förtätning i den befintliga bebyggelsen och planläggning av obebyggda områden som utökar tätorten geografiskt i ytterområdena. En effektivare markanvändning eftersträvas både vad gäller boendemiljöer och vid den långsiktiga utvecklingen av verksamhetsområde.

Centrum

Förtätningspotentialen för bebyggelse är störst i centrala delarna där en högre täthet eftersträvas med en mer stadsmässig bebyggelse. Handel och andra centrumverksamheter koncentreras till centrumstråken. En långsiktig utökning av centrumområdet möjliggörs söderut och omfattar del av Brogårds industriområde och del av Pukaregården. Vid utveckling i centrum bör befintliga grönytor bevaras och mer grönska för rekreation och klimatanpassning tillskapas. Grönska kan utvecklas på fastigheter, torg och gator. Det kan till exempel ske genom gröna tak, gatuträd och planteringar. Järnvägsparken, Apoteksparken och

Bäckstråket är viktiga grönområden att utveckla.

Centrumnära områden

De centrumnära områdena utgörs i huvudsak av bostadsbebyggelse men även av industri- och verksamhetsområden i Brogård och Målaregården. Förtätning i befintliga bostadsområden kan ske där mindre inslag av kontor och andra användningar som är förenliga med bostäder tillåts. Förtätning sker med respekt för den befintliga planstrukturen och olika områdets karaktär. Detta finns beskrivet i kulturmiljöutredningen som utgör underlag till planförslaget. I Målaregården eftersträvas en långsiktig omvandling till mer blandad bebyggelse. Del av Brogårds industriområde ingår i centrumnära området.

Ytterområde

I tätortens ytterområden finns redan en sammanhållen bebyggelsestruktur. Befintliga industriområden föreslås utvecklas och kompletteras, samtidigt som nya industriområden lokaliseras i direkt anslutning till dem.

För bostadsutveckling pekas större områden ut i tätortens utkanter. Innan dessa planläggs bör ett visionsarbete eller planprogram tas fram. Detta är viktigt för att fördjupa analysen av den pågående markanvändningen och säkerställa att andra relevanta hänsyn, exempelvis miljö- och infrastrukturfrågor, beaktas på en mer detaljerad nivå än i den översiktliga planeringen.

Randzon

Randzonen utgörs av området i anslutning till tätorten. Området är ett uppmärksamhetsområde för framtida utvecklingsmöjligheter. Inom randzonen redovisas områden lämpliga för tätortnära lantligt boende. Utveckling av dessa ska föregås av detaljplanläggning. I övrigt råder inom randzonen generellt en restriktivitet mot exploatering som kan försvåra tätortens framtida utveckling, enstaka bostadshus exkluderat.

Kommunikationer

Hållbart transport-system

Vetlanda kommun ska utveckla ett hållbart, tillgängligt och effektivt transportsystem som utgår från människans behov och bidrar till en attraktiv, trygg och miljöanpassad livsmiljö. Arbetet med kommunikationer ska präglas av långsiktighet, helhetssyn och samverkan mellan kommunens förvaltningar, kommunala bolag och externa aktörer.

Centralorten som motor för utveckling

Centralorten Vetlanda ska vara navet för service, arbetsplatser och transporter i kommunen. Härifrån utgår flera viktiga kommunikationsstråk som binder samman kommunens övriga orter med centralorten och som samtidigt har stor betydelse för gods- och arbetspendling i ett regionalt perspektiv. Dessa stråk ska utvecklas för att stärka tillgänglighet, framkomlighet och hållbar logistik.

Stråk för lokal och regional tillgänglighet

De primära stråken ska särskilt bidra till att knyta samman kommunen och regionala målpunkter. Utvecklingen ska fokusera på kapacitet, robusthet och effektivitet för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Kommunen ska verka för effektiva och säkra godstransporter genom att nyttja befintlig infrastruktur, utveckla järnvägsförbindelser för gods samt möjliggöra omlastning mellan väg och järnväg. Inom kommunen är det viktigt att centralorten knyts samman med serviceorterna Landsbro, Kvillsfors, Korsberga och Ekenässjön.

Biltrafiken kommer även fortsättningsvis att ha en viktig roll i transportsystemet, särskilt på landsbygden. Användningen ska dock styras mot ökad effektivitet

och miljöanpassning där de sekundära stråken har en viktig roll att möjliggöra effektiv persontrafik, kollektivtrafik och godstrafik inom kommunen.

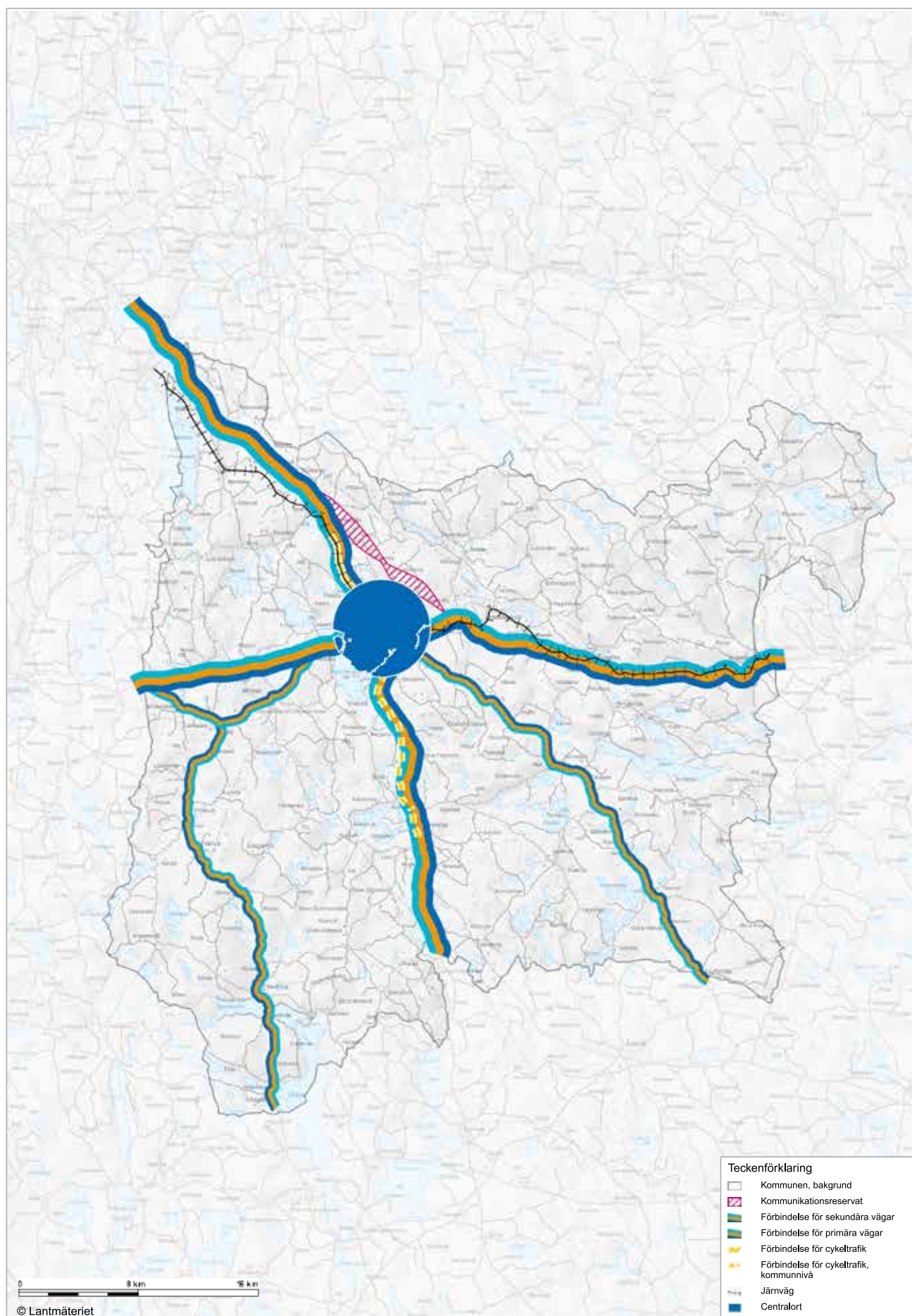
Kollektivtrafik och tillgängliga knutpunkter

Kollektivtrafiken ska vara pålitlig, konkurrenskraftig och tillgänglig. I samverkan med Jönköpings Länstrafik och Trafikverket ska kommunen arbeta för utvecklade järnvägsförbindelser mot Nässjö och Jönköping samt förbättrade bussförbindelser mot Växjö och Sävsjö och vidare mot Värnamo. Bytespunkter ska utvecklas med goda kopplingar till gång-, cykel- och biltrafik. Dessa ska tillsammans med resecentrum vara trygga, tillgängliga och funktionella. Lokalt ska kommunen verka för förbättrad tätortstrafik. På landsbygden jobbar kommunen med anropsstyrd trafik som komplement.

Prioritering av trafikslag i tätorter

För att skapa ett mer hållbart transportsystem ska gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras framför biltrafik inom tätorter. Vid planering, om- och nybyggnation samt i situationer där flera trafikslag möts ska gaturum och trafikknät utformas med människans behov som utgångspunkt. Detta innebär att gång- och cykeltrafik ges hög prioritet i syfte att skapa tillgängliga, attraktiva och trygga miljöer.

Den fysiska planeringen ska bidra till en transportsnål bebyggelsestruktur genom förtätning av befintliga områden, funktionsblandning och lokalisering av ny bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen. En sådan struktur ökar tillgängligheten, minskar behovet av bilresor och stärker förutsättningarna för gång, cykel och kollektivtrafik. Detta utvecklas i utvecklingsinriktning för bebyggelse.

Natur- och friluftsliv

Utvecklingsinriktningen för natur och friluftsliv beskriver områden som är av värde för såväl rekreation och folkhälsa som för natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Sammanhängande områden

I kartan redovisas sammanhängande natur- och friluftsområden. Dessa områden utgör koncentrationer av viktiga naturkärnor, inklusive Natura 2000-områden, riksintressen för naturvård, områden av intresse för kulturmiljövård samt områden identifierade i landskapsanalysen och naturvårdsplanen. I delar finns också de mer sammanhängande områdena med jordbruksmark. Inom områdena är det viktigt att skydda och värna de värden som finns. Områdena har särskilda kvaliteter för turism och friluftsliv där flera befintliga verksamheter finns och utvecklingspotentialen är stor.

Viktiga samband

Vetlanda kommun ska utveckla och stärka de gröna sambanden mellan natur-, frilufts- och rekreationsområden för att bevara ekologiska värden och främja ett aktivt friluftsliv. De stora sammanhängande naturområdena i östra kommundelen binds samman genom viktiga

landskapsstråk såsom Emåns å-landskap, Höglandsleden och Kanotleden. Dessa ska fortsatt utvecklas som bärande strukturer för både biologisk mångfald och rekreation.

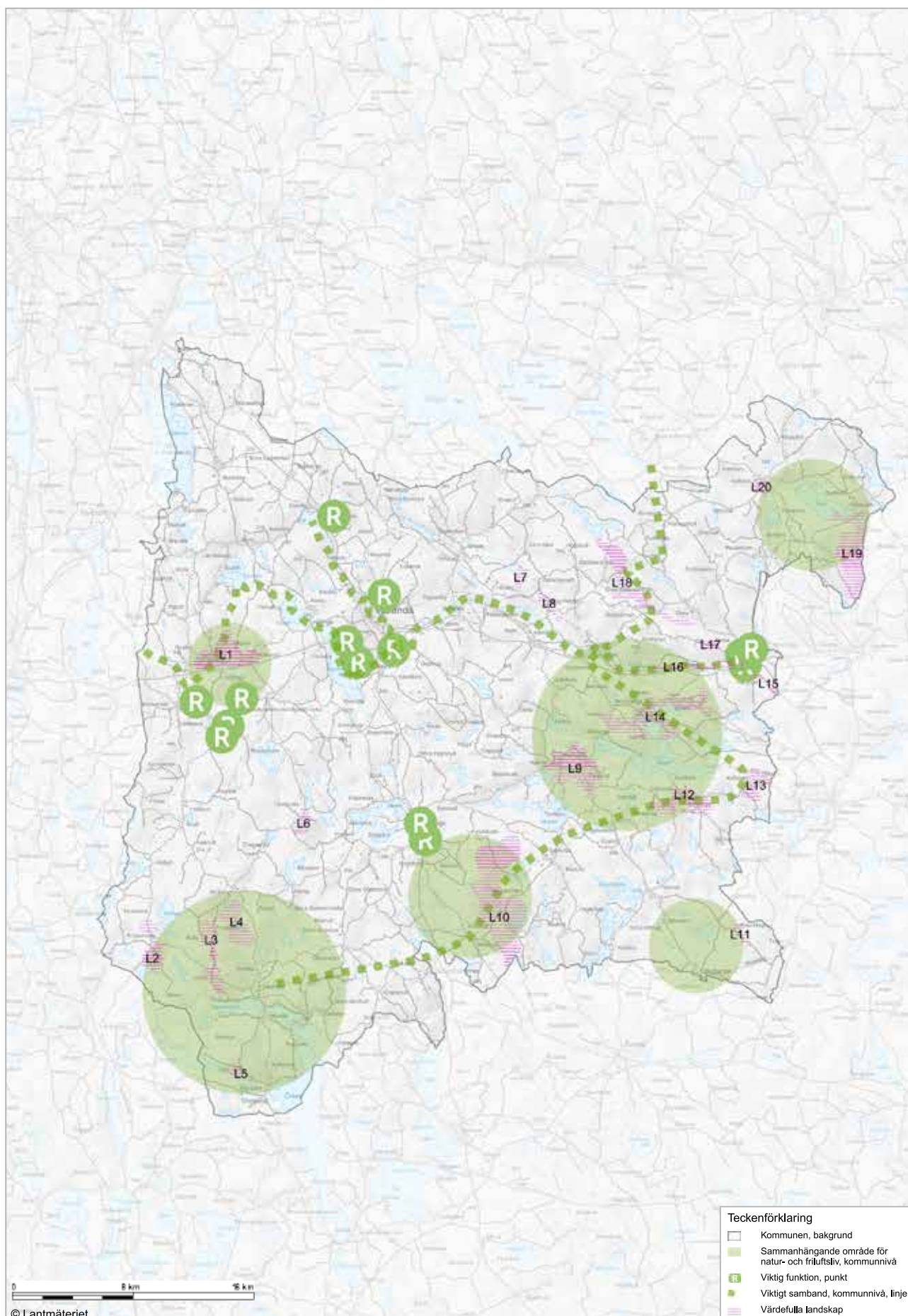
Kommunens gröna strukturer ska planeras med utgångspunkt i helhet och sammanhang. Nya bebyggelseområden och infrastrukturprojekt som kan påverka sådan områden ska bidra till att stärka de ekologiska sambanden, inte bryta dem.

Viktig funktion

Runt service- och arbetsorter ska gröna områden bevaras och utvecklas för att säkerställa god tillgång till natur- och rekreationsområden nära bostäder och arbetsplatser. Dessa ska utformas som en integrerad del av tätortsutvecklingen, med syfte att alla invånare ska ha nära och tillgänglig natur för rekreation och hälsa. Områdena markeras i kartan med symbolen .

Genom att samordna grönstrukturplaneringen med friluftsliv, turism och naturvård kan kommunen skapa ett robust och sammanhängande grönt nätverk som stärker både ekosystemtjänster och livskvalitet.

6.

Allmänna intressen

Goda boendemöjligheter för alla invånare och stärka kommunens attraktivitet, välfärd och långsiktiga utveckling.

Bostadsförsörjning och bostadsbyggande

Ett av kommunens viktigaste ansvarsområde är att skapa förutsättningar för alla invånare att leva i goda bostäder. Detta för att unga ska kunna hitta en första bostad, att familjer kan flytta till ett större boende liksom att ge andra möjlighet att byta till en mindre och billigare lägenhet. Tillgången till bostäder är givetvis också viktigt för att nya invånare ska kunna etablera sig i kommunen. Bra bostäder och goda boendemiljöer har alltså betydelse för såväl tillväxten som välfärden. Vid prövning av frågor enligt PBL ska hänsyn tas till både enskilda och allmänna intressen. Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet är ett sådant allmänt intresse.

Bostadsförsörjning handlar om både nyproduktion och om hur det befintliga beståndet förvaltas, utvecklas och förmedlas. Kommunens ansvar är att verka för att det finns bostäder anpassade för de behov som redan finns och som förväntas uppstå utifrån kommunens befolknings- och hushållssammansättning och de lokala och individuella förutsättningarna som finns. Kommunen har inflytande över detta, bland annat genom sitt markinnehav, ansvar för den fysiska planeringen och genom det allmännyttiga bostadsbolaget. Samtidigt är bostadsplanering en utmaning eftersom kommunen själv inte råder över alla faktorer som styr bostadsbyggandet eller vad som händer i det befintliga beståndet.

Förutsättningar

Kommunens arbete med bostadsförsörjning är förvaltningsövergripande. De riktlinjer för bostadsförsörjning som tas fram under varje mandatperiod samlar kunskap kring frågan och anger riktlinjer som ska styra kommunens bostadspolitik. Riktlinjerna grundas på en rad analyser om bland annat befolknings- och hushållssammansättningen idag och framåt. Kommunens tillväxtnål är också en viktig parameter. Riktlinjerna ska bland annat vara vägledande i prioriteringen av kommunens arbete med detaljplaner

för bostadsändamål och utgöra underlag för översiktsplanens ställningstaganden kring var nya bostadsområden bör utvecklas. Att följa upp och uppdatera riktlinjerna är därför avgörande både för översiktsplanens aktualitet och för den kontinuerliga bostadsplaneringen i kommunen.

Gällande riktlinjer för bostadsförsörjningen anger en målsättning om att möjliggöra för byggandet av cirka 50 bostäder om året. Över planperioden behöver kommunen ta höjd för att det behövs cirka 1000 nya bostäder i kommunen. Merparten av dessa bör utvecklas i

Fler äldre

Kraftig ökning av 80+ kräver fler tillgängliga bostäder och mellanboenden.

och i anslutning till centralorten. Utbyggnaden ska främst ske genom planläggning av större områden och genom förtätning. Utöver att svara upp mot ett fortsatt exploateringsstryck i centralorten ska kommun verka för att fler boenden möjliggörs i tätorterna, bland annat i form av så kallade mellanboenden. Nivån på bostadsbyggandet baseras på en den historiska utvecklingen och kommunens tillväxtmål.

Precis som är fallet i övriga landet så ökar antalet äldre i kommunen. Om tio år beräknas åldersgruppen 65-79 år, de yngre pensionärerna, vara ungefär 120 stycken fler jämfört med 2024. I den högre åldersgruppen, 80+ sker en större ökning som tar sin början runt 2021. Ökningen resulterar i att åldersgruppen ökar med cirka 550 personer fram till 2035. Ökningen går snabbt fram till 2028 då gruppen blir ca 300 personer fler. Ökningen i dessa grupper kan härledas till de stora grupper av befolkningen som föddes under 1900-talets mitt och att vi generellt lever längre. Ökningen i antalet äldre medför krav på lämpliga bostäder och att flyttkedjor fungerar så att äldre smidigare kan flytta till mindre, billigare och mer tillgängliga bostäder. Fungerande flyttkedjor innebär också att bostäder frigörs för andra. Utifrån bostadsförsörjningsansvaret behöver kommunen också ha en prioritering för god planeringsberedskapen för nya mellanboendeformer och särskilda boenden för äldre.

En utmaning för kommunens fortsatta arbete med bostadsförsörjning är att hitta sätt att bygga bostäder, särskilt hyresrätter, till rimliga priser. Detta för att underlätta inträdet för fler på bostadsmarknaden och skapa fler bostäder som är attraktiva för mindre resursstarka grupper. Nya bostadsformer behöver därför undersökas. Det kan till exempel handla om delade boendelösningar, allmännyttans kombohus och så kallade byggemenskaper. Kommunen behöver både generellt uppmuntra till sådana lösningar och använda befintliga mer skarpa verktyg, som markanvisningar, för att få till stånd sådana projekt.

Kopplat till detta är också behovet av att tillskapa en god blandning av boendeformer, upplåtelseformer och en variation i storlek på nya bostäder. Det befintliga bostadsbeståndet har viss slagsida mot

större lägenheter i fristående hus, det gäller både i centralorten och övriga tätorter och småorter. Samtidigt har utvecklingen under lång tid visat på att de mindre hushållen blir fler. Mycket tyder på att denna utveckling fortsätter under kommande år, statistiken visar bland annat på fortsatt låga födelsetal. Vidare syns i Boverkets bostadsmarknadsanalys för 2025 att en ganska hög andel av kommunens hushåll lever med en ansträngd boendeekonomi. Detta tyder på att bostäderna som finns tillgängliga inte matchar invånarnas förutsättningar. Alla projekt för nya bostäder behöver därför beakta behovet av en god blandning av boende- och upplåtelseformer och att fler mindre och billigare lägenheter tillskapas.

En mer blandad bebyggelse är också viktigt att beakta vid komplettering i befintlig bebyggelse. I områden med ett ensidigt utbud av villor, radhus eller flerbostadshus bör kommunen verka för att det skapas en större blandning av bostäder vid förändring. Detta är viktigt för att motverka geografisk segregation och skapa möjlighet till kvarboende i samma område över tid.

Nationella mål

Bostadsförsörjningen är en nationell, regional och kommunal angelägenhet. Boverket har regeringens uppdrag att följa bostadsbyggandet och göra byggprognoser på nationell nivå. Uppdraget är numera utökat där myndigheten årligen ska genomföra dessa beräkningar på kommunal nivå, länsnivå och nationell nivå. Beräkningarna ger en bild av de behov som behöver mötas för att bostadsmarknaden ska vara i balans baserat på den demografiska utvecklingen. Siffrorna redovisar ett årligt byggbehov under kommande 10-årsperiod. För riket gör Boverket bedömningen att det behöver byggas drygt 50 200 nya bostäder årligen; i Jönköpings län behövs 1 380 bostäder och i Vetlanda kommun 28 bostäder per år. Beräkningarna lägger ingen värdering i vilken typ eller storlek av bostad det handlar om.

Regionala mål

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Jönköpings län anger en målbild om att ”2035 matchar bostadsförsörjningen invånarnas behov och samhällsplaneringen stödjer i samverkan

med omkringliggande län en hållbar utveckling”.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Kommunens målsättning är att befolkningen ska öka årligen. Att det finns bostäder tillgängliga för olika hushåll, med skilda bakgrunder och ekonomiska förutsättningar är en viktig del i att nå detta mål. Flera andra mål för utvecklingsarbetet redovisar vikten av att ha en genomtänkt bostadsplanering. Det rör bland annat visionen om ett ”lättbott” Vetlanda, riktningen om ett attraktivt Vetlanda där det finns boendeformer och miljöer för olika behov, riktningen om ett

hållbart växande Vetlanda som är tryggt och där olikheter välkomnas, invånare inkluderas och jämlikhet och hälsa är i fokus.

Kommunen är generellt positiv till enstaka tillägg av bebyggelse på landsbygden. Sådan bebyggelse bör dock generellt separeras från kommunens övergripande bostadsförsörjningsansvar.

Ställningstaganden

Inriktningen i översiktsplanen är att bostadsbyggande sker genom förtätning och komplettering i centrala delar av tätorterna, med fokus på varierade bostadsformer. Planläggning av större bostadsområden i ytterområden föregås av ett programskede där markanspråk för andra funktioner identifieras och aktuella analyser av bostadsbehov vägs in. Kommunen ska stödja innovativa och alternativa boendeformer, bland annat genom markanvisningar och dialog och tar ett socialt ansvar där tillgänglighet, prisnivåer och trygghet prioriteras.

- Kommunen ska ha aktuella riktlinjer för bostadsbehovet utifrån befolkningsprognoser och demografiska förändringar.
- Nya bostäder planeras med närhet till service, grönområden och kollektivtrafik.
- Nya bostäder utanför centralorten ska skapa underlag för en bibehållen service, särskilt i anslutning till serviceorter och lokal service på landsbygden.
- Trygghetsboenden och olika mellanboendeformer prioriteras i direkt närhet av service.
- Detaljplaner som bidrar till en ökad variation i utbudet ska prioriteras.
- Medborgardialog och delaktighet är viktiga inslag i planeringen för att fånga upp lokala behov och perspektiv.
- Markanvisningar ska användas för att balansera och komplettera befintligt utbud på marknaden vad gäller bland annat boendetyper, upplåtelseform och lägenhetsstorlekar.
- Nya bostäder på ren landsbygd tillkommer genom småskalig utveckling eller med stöd av landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Underlag

Befolkning

Totalbefolkningen uppgår till cirka 27 400 personer varav cirka 76% bor i tätorter (cirka 21 000 personer, varav 13 400 i centralorten). I småorter och på ren landsbygd bor 24%, eller drygt 6 000 personer.

Under de senaste tio åren har folkökningen i kommunen rört sig mellan att

under vissa år öka och andra minska.

Under de första åren ökade befolkningen kraftigt men har under de senaste åren planat ut. Medianvärdet ger en folkökning med +71 personer årligen. Folkökningen beror främst på att människor lever längre och ett positivt flyttnetto från utlandet. Kommunen har däremot ett negativt flyttnetto mot länet och övriga riket, med tillfälliga undantag.

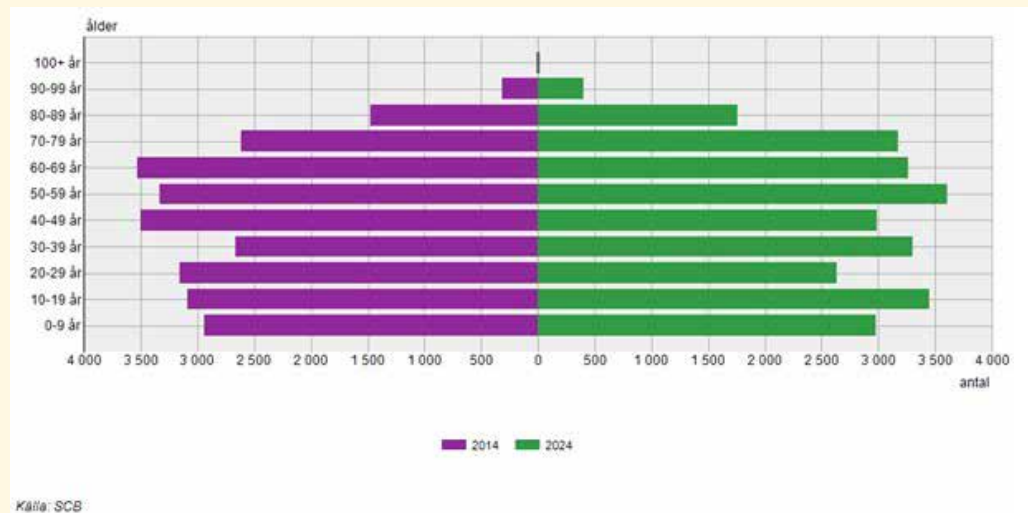

Bild: Antalet invånare fördelade på ålder år 2014 och 2024

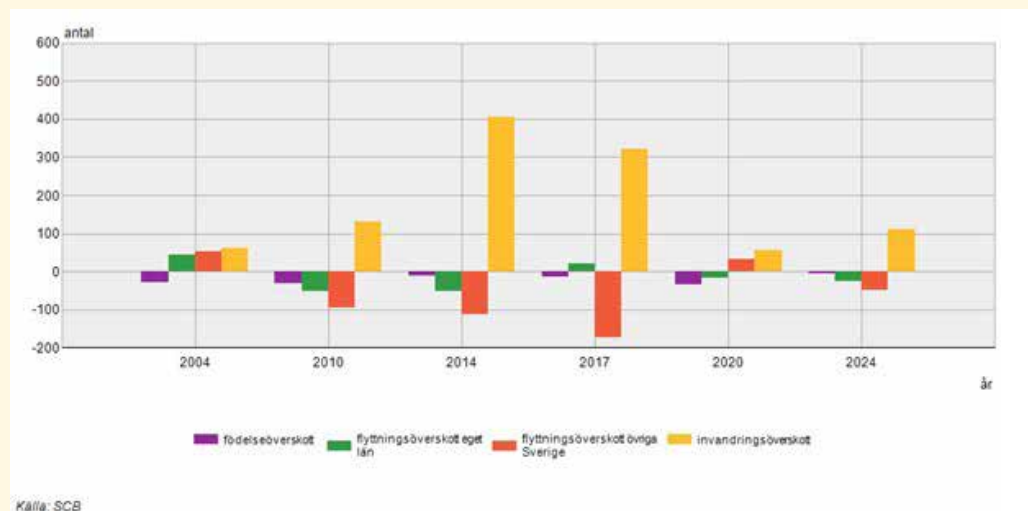

Bild: Födelse- och flyttöverskott från år 2004 till 2024

Hushåll

Befolkningen är fördelad på 12 833 hushåll. De vanligaste hushållstorlekarna är 1- och 2-personshushåll som utgör 73% av det totala antalet hushåll. Flertalet hushåll bor i småhus med äganderätt (62%) medan 27% bor i hyresrätt, huvudsakligen i flerbostadshus.

Antalet 1- och 2-personshushåll har sedan 2014 ökat kraftigt. En ökning har också skett i antalet stora hushåll på sex eller fler personer. Samtidigt har framförallt hushållen med 3- och 4 personer minskat jämfört med 2014.

Hushållsstorlek	Antal hushåll 2014	Antal hushåll 2024
1 person	4 510	5 120
2 personer	4 032	4 282
3 personer	1 329	1 242
4 personer	1 464	1 341
5 personer	566	563
6+ personer	208	285

Bild: Antalet hushåll efter hushållsstorlek år 2014 och 2024

Bostadsbestånd

Det finns totalt 13 695 lägenheter i kommunen. En lägenhet är i detta resonemang en bostad oavsett om den finns i småhus eller flerbostadshus. Bostadsbebyggelsen domineras av småhus som utgör drygt 61% av det totala bostadsbeståndet. Lägenheter i flerbostadshus utgör cirka 32% av beståndet.

len hyresrätter i det befintliga beståndet är lägre än i länet och riket i stort och uppgår till cirka 4 800 i antal. Allmännyttan har en lägre andel av det totala hyresbeståndet jämfört med många andra likvärdiga kommuner. Antalet allmännyttiga lägenheter ligger år 2024 på strax under 1 000 lägenheter varav cirka 170 är specialbostäder. Antalet bostadsrätter uppgår till 894.

Äganderätt är den dominerande upplåtelseformen, cirka 8 000 bostäder. Ande-

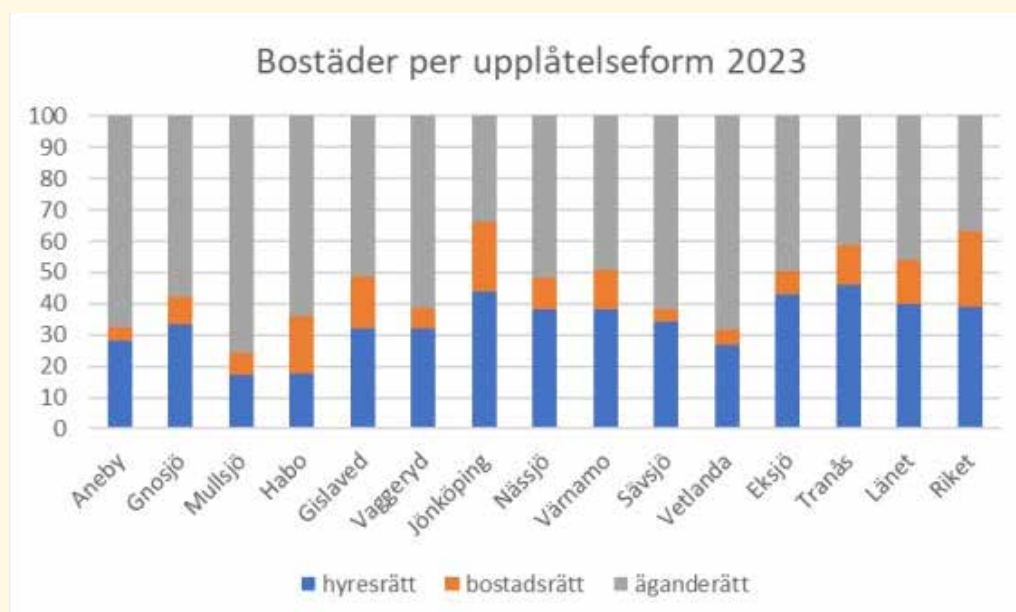

Bild: Diagrammet redovisar fördelningen mellan olika upplåtelseformer i länets kommuner. Källa: SCB

Rörande bostädernas storlek finns det 887 lägenheter i kommunen som har en bostadsarea på 50 kvadratmeter eller mindre. Ytterligare 2 031 finns i segmentet 51-70 kvadratmeter. Dessa kan teoretiskt vara attraktiva för de mindre hushållen, sett till boarea. Totalt finns i dessa kategorier 2 918 i bostäder. Majoriteten av dessa lägenheter finns i flerbostadshus. Barnfamiljerna bor eller vill oftast flytta till en större bostad. Dessa finns i störst utsträckning i småhus. Det genomsnitt-

liga småhuset i Sverige har en boarea på 122 kvadratmeter. Flertalet husmodeller som idag erbjuds och som har byggts under de senare åren är dock större än så. I denna sammanställning har därför bostäder med en boarea på mellan 121 och 180 kvadratmeter räknats in som en normalstor lägenhet för en familj. Dessa uppgår till 3 530 i antal, majoriteten i småhus. Antalet större bostäder ligger på 858 lägenheter och inkluderar bostäder över 181 kvadratmeter boarea.

Lägenhetsstorlek i kvadratmeter	Antal
≤ 50	887
51-70	2 031
71-100	3 605
101-120	1 938
121-180	3 530
181+	858

Ekonomiska förutsättningar

Kommunens hushåll har en lägre disponibel inkomst jämfört med flertalet av övriga Höglandskommuner och skillnaden är större jämfört med riksgenomsnittet. Enligt Boverkets bostadsmarknadsanalys för 2025 lever cirka 25% av kommunens hushåll med en ansträngd boendeekonomi.

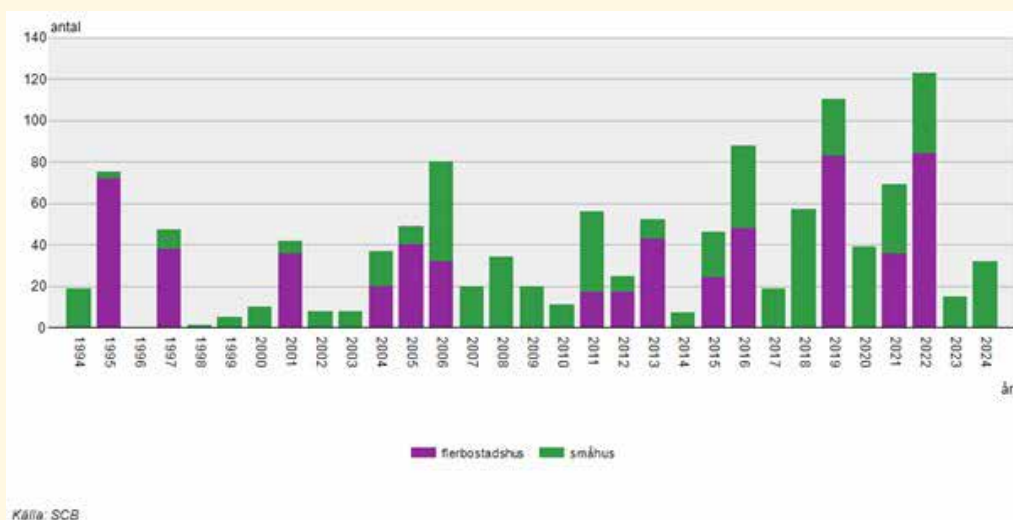
Belåningsmöjligheterna är låga i områden utanför centralorten om inte läget ger förutsättningar för attraktiva och mer exklusiva boenden. Hyresnivåerna i kommunen är något lägre än riksgenomsnittet och bedöms ligga på 7 500-8 100 per månad (8 000-9 200 inklusive el och parkering) som ett medelvärde för alla hyresrätter. Kostnaden för en bostadsrätt ligger i genomsnitt på cirka 7 600 kronor i månaden medan boendekostnaden i äganderätt ligger på cirka 10 500-11 000 kronor i månaden, båda utifrån ränteläget våren 2025.

Bostadssegregation

Det finns viss bostadssegregation i kommunen, främst i form av inkomstbaserad segregation och skillnader i hushållssammansättning mellan områden. Omfattningen är relativt begränsad. Majoriteten av befolkningen bor i blandade områden eller områden med goda socioekonomiska förutsättningar, men 5,5 %, eller drygt 1 500 personer, bor i områden med socioekonomiska utmaningar eller stora sådana. Områdena finns i centralorten.

Bostadsbyggande

Bostadsbyggandet låg under perioden på förhållandevis höga nivåer. I genomsnitt färdigställdes årligen cirka 30 lägenheter i småhus och nästan lika många lägenheter i flerbostadshus. Detta kan jämföras med perioden 2004-2013 då färdigställda lägenheter låg på cirka 20 respektive 15 i antal. Går man längre tillbaka hamnar siffrorna på 7 respektive 15. Bostäder som inkluderas är både sådana som byggs inom detaljplan och sådana som tillkommer utanför planlagda områden. På landsbygden har nybyggnationen varit förhållandevis hög.

Planberedskap

Planberedskapen i kommunen är generellt god. I flertalet orter finns färdiga detaljplaner för bostadsändamål, i vissa fall med utbyggd infrastruktur. Kommunen

ser ett långsiktigt behov av planläggning i centralorten och i de fyra serviceorterna. LIS-områden utgör ett komplement i mindre skala.

Näringsliv

För att Vetlanda ska fortsätta att vara attraktivt för näringslivsetableringar krävs tillgång till välfungerande industri- och verksamhetsområden, kontor och handelsplatser och områden för besöksnäringen. Flera av dessa kan vanligtvis samlokaliseras med bostäder, men vissa verksamheter behöver särskilda områden på grund av stort ytbehov, miljöpåverkan eller säkerhetsrisker.

Näringslivsutvecklingen i kommunen är också starkt beroende av goda kommunikationsmöjligheter. En elektrifierad järnväg ses som särskilt viktig för kommunens tillgänglighet och attraktionskraften för nya företagsetableringar. Den förbättrade regionala pendlingen underlättar kompetensförsörjning och affärsutbyte över ett större geografiskt område, vilket gör det lättare för företag att växa och rekrytera. Samtidigt skapar elektrifieringen bättre förutsättningar för hållbara godstransporter, något som är avgörande för industrins konkurrenskraft.

Förutsättningar

Vetlanda kommun har ett starkt näringsliv med en lång tradition av tillverkningsindustri. Cirka 35% av arbetskraften är sysselsatt inom industrin, jämfört med 20% för riket. Några större och medelstora företag dominerar bilden. Andelen tjänsteföretag är förhållandevis låg. Detaljhandeln och Vetlanda som handelsstad har ett varierat utbud med flera kända rikskoncept och ett marknadsområde som sträcker sig utanför kommungränsen. I kommunens arbetsmarknadsregion ingår alla våra grannkommuner.

Näringslivet står inför stora förändringar som påverkar både lokalisering och markanvändning i kommunen. Digitalisering, automatisering, nya produktionsmetoder och ökade krav på hållbarhet driver fram ett mer kunskapsintensivt, teknikbaserat och cirkulärt näringsliv. Närhet till kollektivtrafik, bostäder, utbildning och service blir då viktiga konkurrensfaktorer. Detta skapar behov av funktionsblandade områden i attraktiva miljöer. Samtidigt kvarstår behovet av mark för traditionella verksamheter som länge har varit ryggraden i kommunens näringsliv. För att skapa goda förutsättningar för näringslivets utveckling behöver kommunen alltså jobba med att ge etablerade företag möjlighet att expandera eller omlokaliseras vid behov, planera nya områden i strategiska lägen och omvandla områden för framtidens företag. Samtidigt är det viktigt att hålla med den mark vi har. Att samordna

och yteffektivisera nya etableringar är viktigt, och möjligheten till att förtäta befintliga områden behöver ses som ett viktigt komplement till planläggning av nya markområden.

Ett viktigt verktyg i den fortsatta planeringen är även en väl utvecklad dialog med näringslivet där framtida behov och önskemål fångas upp tidigt. Kommunen bör därför, tillsammans med näringslivsbolaget, arbeta fram ett mark- och lokalförsörjningsprogram som identifierar och kartlägger de behov som finns och bedöms uppstå inom näringslivet. Detta skapar goda förutsättningar för en god framförhållning i planläggningen.

Omvandling av verksamhetsområden bör utgå från den pågående företagsstrukturen; planläggning för bland annat bostadsändamål kan övervägas i områden där lättare verksamheter finns. Delar av centralt belägna områden bör undersökas som lämpliga för en utveckling som främjar ett mer diversifierat näringsliv.

Kommunens ambition är att centralorten vidareutvecklas som en attraktiv destination för både handel och kultur. Vetlandas centrumområde är idag en viktig handelsplats som bör stärkas ytterligare genom att främja en blandning av handel och kulturella näringar. Detta kan komplettera det befintliga utbudet och göra centrum mer levande. Centralortens externhandel koncentreras till Nydalaområdet, i och kring dess befintliga struktur.

Innan ny planläggning för externhandel påbörjas ska en behovs- och konsekvensanalys genomföras för att säkerställa att utvecklingen sker på ett sätt som är både hållbart och ekonomiskt försvarbart. Handeln är en viktig del av serviceorternas funktion, då de försörjer sitt omland och bidrar till att hela kommunen kan utvecklas. Markanvändningen inom centrumområdena i dessa orter ska alltid prövas för att ge utrymme för centrumverksamheter att utvecklas och nya att etablera sig.

Besöksnäringen är en del i kommunens övergripande näringslivsarbete. Sambandet mellan kommunens översiktsplanering, värnandet om miljön och förutsättningarna för turismutveckling är viktig att belysa. Att kommunen anger miljöer, både bebyggelsemiljöer och naturmiljöer, som är värdefulla att bevara är viktig även för turismens utveckling. Potentialen för

besöksnäringen ska ses som särskilt stor i områden på landsbygden.

Regionala mål

Den regionala utvecklingsstrategin anger att ett framtida hållbart välfärdssamhälle hänger nära samman med ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som skapar hållbar tillväxt utan att äventyra miljö eller människors hälsa. En smart och hållbarhetsdriven näringslivsutveckling ska därför bidra till att de traditionella näringarna i vårt län ska kunna växa och utvecklas även i framtiden, samtidigt som nya näringar kan etableras och bidra med nya företag och innovationer. Målsättningen är att utveckla ett hållbart, diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv i hela länet och verka för levande landsbygder och utvecklingen av de gröna näringarna som bidrar till ett långsiktigt hållbart samhälle.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Kommunens näringslivspolicy utgör ett komplement till kommunens övergripande vision och strategiska riktningar samt till målen som antagits av kommunfullmäktige. Policyn anger bland annat att det är viktigt att kommunen jobbar med:

- Näringslivsbreddning för att minska konjunkturkänsligheten.
- Pendlingsmöjligheterna till Jönköping och Växjö ska stärkas.
- Besöksnäringen har en stor utvecklingspotential.

Markbehov för företag som vill etablera sig och befintliga företag som växer är svårbedömd. I kommunens produktionsplan anges att en genomsnittlig efterfrågan på 1 hektar grundberedd mark per år kan vara vägledande. Slutsatsen är att ha en markreserv med god framförhållning på 5–10 hektar i attraktiva lägen. Efterfrågan på industrimark finns framförallt i Vetlanda centralort men för en levande kommun och livskraftiga orter behöver kommunen ha en planberedskap för nya etableringar även i kransorterna. Sett över planperioden mot 2040 behöver kommunen alltså identifiera 25 hektar mark för företagsetableringar.

Ställningstaganden Näringsliv

Nya områden för näringslivsutveckling planeras och utvecklas med hänsyn till hållbarhet och långsiktig konkurrenskraft. Kommunens arbete ska fokuseras kring att:

- Samverka med näringslivet för att möjliggöra expansion och etablering av företag.
- Verka för att företag vill etablera sig i kommunens olika tätorter.
- Säkerställa tillgång till väl planerade industriområden längs huvudstråk och i befintliga verksamhetsområden där det tillåts.
- Verka för att verksamhetsområden utvecklas i goda kommunikationslägen som är tillgängliga för samtliga transportslag.
- Eftersträva funktionsblandade områden.
- Verksamheter med betydande påverkan på omgivningen ska lokaliseras på platser där de inte riskerar att störa bostadsområden eller annan känslig markanvändning. Lokaliseringen ska ske med hänsyn till god miljö- och hälsoskydd samt långsiktig markanvändning.
- Befintlig och ny verksamhetsmark ska nyttjas resurseffektivt.
- Ta fram och ajourhålla ett lokalförsörjningsprogram för näringsliv.
- När nya handelsetableringar planeras i centralorten ska dessa i första hand lokaliseras till centrala områden, detta för att ytterligare stärka centrumområdet som handelsplats och mötespunkt.
- Centrum och centrumnära områden ska stärkas som en destination för både handel och kultur.
- Externhandeln ska fortsatt koncentreras till Nydala-området. Behovet av ytterligare externhandel ska noga utredas innan ny planläggning inleds.
- Serviceorterna ska ges förutsättningar att utveckla sina centrum på ett sätt som stärker deras roll som mötesplatser och nav för handel och service.

Arkitektur och gestaltning

God gestaltning innebär att bebyggelse och utemiljöer formas med omsorg för att vara både funktionella och estetiskt tilltalande. Det handlar inte bara om byggnadernas utseende, utan också om hur de samspelar med sin omgivning, bidrar till stads- eller landskapsbilden och hur vi skapar tillgängliga platser för människor med olika behov och förutsättningar.

I plan- och bygglagens andra kapitel anges bland annat att hänsyn ska tas till stads- och landskapsbilden och platsens natur- och kulturvärden och att planläggning och annan prövning ska främja en ändamålsenlig struktur och estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder. Ett bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska skyddas. Befintliga karaktärsdrag ska respekteras och tas tillvara.

Kommunens tolkning av PBL:s krav är att ny bebyggelse och offentliga rum ska bidra positivt till sin omgivning, stärka platsens identitet och skapa goda och hållbara livsmiljöer. Denna inriktning ska vara vägledande för kommande detaljplaner och bygglovsprövningar, där den specifika bedömningen sker. Kravet på estetiskt tilltalande utformning gäller i hela kommunen, men ska tillämpas med hänsyn till olika miljöers karaktär och funktion.

Förutsättningar

I kommunens områden och orter syns olika tiders stadsbyggnadsideal genom planmönster, arkitektoniska uttryck och lokala karaktärsdrag. Centralorten präglas av en tydlig grön identitet med alléer och lummig vegetation. Stadsrummet har en överskådlig och mänsklig skala med relativt låg bebyggelse. Kvartersstrukturen varierar och innehåller spår av äldre tomtindelningar och gårdshus, vilka bidrar till förståelsen av Vetlandas historiska utveckling.

Ekenässjön och Kvillsfors är exempel på orter som utvecklats kring stationsplatser, först organiskt och senare genom planerade områden med mer regelbundna strukturer. Även Korsberga växte fram i samband med järnvägens tillkomst och präglas av en tydlig rutnätsplan. I Landsbro och Myresjö är bebyggelsen starkt påverkad av traktens hustillverkare, vilket ger orterna en sammanhållen och särpräglad karaktär.

I Holsbybrunn finns länets enda bevarade brunnsanläggning, där träbyggnader från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal ligger fritt placerade i ett parkartat landskap. Ramkvilla har vuxit fram kring kyrkan och äldre gårdsmiljöer, och bebyggelsen präglas av närheten till sjöar. Mindre

byar och landsbygdens bebyggelse kännetecknas på många håll av traditionella småländska byggnadstyper och en tydlig anpassning till terräng och markanvändning.

Bebyggelsen och orternas struktur har formats i samspel med det omgivande landskapet. Topografi, vegetation, vattenrum och historiska markanvändningsmönster har påverkat såväl lokalisering som skala och uppbyggnad.

Som stöd för fortsatt planering och prövning redovisas rekommendationer för landsbygdsområden, för tätorter generellt samt särskilda rekommendationer för centralorten. Kulturmiljöutredningen (2024) och landskapsanalysen (2023) utgör viktiga underlag vid utformning och bedömning av förändringar i olika landskapstyper och bebyggelsemiljöer. Dessa utgör underlag till översiktsplanen.

Nationella mål

Det politiska målet för gestaltad livsmiljö slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande.

Regeringen har beslutat om en strategi för levande och trygga städer. I den presenteras ett nytt nationellt mål för stadsutveckling och tretton fokusområden för den nationella stadsutvecklingspolitiken. Målsättningen är att "Sveriges städer ska utifrån sina förutsättningar utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer".

Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö med preciseringar siktar mot att "den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur".

Ställningstaganden

Inriktning för bebyggelse i hela kommunen

- Anpassa ny bebyggelse till platsens förutsättningar och karaktär.
- Skapa sammanhängande miljöer där ny och befintlig bebyggelse samspelar.
- Utforma mötesplatser och offentliga rum så att de stärker social hållbarhet och utgår från användarnas behov.

Inriktning för tätorter

Bebyggelseutveckling i Vetlanda kommuns tätorter ska präglas av medveten arkitektur där funktion, gestaltning och hållbarhet samverkar. Ny bebyggelse och förändringar ska bidra till långsiktigt attraktiva, trygga och trivsamma miljöer samt stärka varje orsts särart. Förståelse för platsens karaktär, kulturarv och befintliga strukturer ska utgöra utgångspunkt vid planering och genomförande.

I kommunens mindre orter bör utvecklingen av offentliga rum i första hand ske genom varsam upprustning, förtydligande och aktivering av befintliga miljöer. Mindre och riktade insatser kan ofta ge stor effekt. Tillfälliga åtgärder och lokala initiativ kan användas för att skapa liv, delaktighet och engagemang.

I serviceorterna ska de offentliga rummen fungera som tydliga lokala mötesplatser. Torg, gator, parker och stråk ska vara trygga, tillgängliga och funktionella för vardagsbruk samt bidra till sammanhållning och lokal utveckling. Utformningen ska hålla hög kvalitet och präglas av långsiktig hållbarhet med människan i centrum.

Grönska och närheten till landskapet ska utgöra bärande kvaliteter i serviceorternas offentliga miljöer. Befintliga träd, gröna stråk och parker ska värnas och integreras i den fortsatta utvecklingen. Konstnärlig gestaltning kan bidra till orienterbarhet, igenkänning och förstärkt lokal karaktär.

Inriktning för centralorten

Vetlanda tätort har en särskild roll som kommunens huvudort. Här ska bebyggelseutvecklingen bidra till en sammanhållen stad med tydliga stråk, offentliga rum och en levande stadsmiljö. Tidig dialog om arkitektoniska mål och stadsmässiga kvaliteter är viktig och arkitektoniska kvaliteter ska vara en integrerad del av hela byggprocessen, från tidig planering till genomförande. Förändringar i centrala lägen ska utformas med omsorg och beakta kulturmiljöer, rumsliga samband och kvalitet i det offentliga rummet. Ambitionen är att skapa en attraktiv, sammanhållen samt långsiktigt hållbar och levande stadskärna.

Bebyggelseutveckling i Vetlanda tätort ska:

- Utgå från en tydlig arkitektonisk idé med hög gestaltungsambition.
- Bidra till stadsmässighet, orienterbarhet och tydligt utformade stadsrum.
- Samordnas med utvecklingen av offentliga rum, grönstruktur och trafik.
- Stärka stadens identitet och läsbarhet genom sammanhängande strukturer.
- Hålla hög kvalitet i form- och material.

I centralorten utgör de offentliga rummen stadens gemensamma mötesplatser och är av stor betydelse för stadslivet. Här möts människor från olika delar av tätorten liksom från hela kommunen, vilket ställer höga krav på tillgänglighet, funktion, gestaltning och hållbarhet över tid.

Utvecklingen av offentliga rum ska:

- Ta sin utgångspunkt i befintliga kvaliteter och stärka stadens rumsliga sammanhang
- Säkerställa god tillgång till ljus, grönska och attraktiva vistelsemiljöer
- Bidra till goda ljudmiljöer och ett gynnsamt mikroklimat
- Präglas av hållbara och slitstarka material med lång livslängd

För att skapa mer utrymme för gemensamma funktioner bör underutnyttjade eller otydliga ytor, såsom överdimensionerade gator, parkeringsytor eller slitna torg, kunna omvandlas till attraktiva och användbara offentliga rum. Tillfälliga gestaltningar och åtgärder kan användas som ett verktyg för att pröva nya användningar och successivt utveckla platser över tid.

Konstnärlig gestaltning ska ses som en integrerad del av stadens offentliga rum och kan bidra till stärkt identitet, förbättrad orienterbarhet och ökade upplevelsevärden.

Planeringen av större utvecklingsområden och strategiska lägen ska präglas av ett samlat och långsiktigt helhetsgrepp. Planläggning bör generellt föregås av planprogram, visionsarbete eller motsvarande strategiskt arbete, där områdets övergripande innehåll och inriktning prövas. I detta skede ska frågor om behov, funktioner, sociala värden, struktur samt arkitektonisk gestaltning behandlas samlat.

Inriktning för landsbygd

I landsbygdsmiljöer bör ny och ändrad bebyggelse anpassas till landskapets karaktär och de lokala kulturmiljöerna. Byggnader bör placeras och utformas så att de samspelar med topografi, vegetation och traditionella strukturer snarare än att dominera dem. Bebyggelsen ska bidra till levande landsbygdsområden utan att fragmentera landskapsbilden eller påtagligt påverka natur- och rekreationsvärden. Markarbeten bör begränsas och befintliga landskapselement, såsom vegetation, stenmurar och terrängformer, bör så långt möjligt bevaras. Byggnader bör om möjligt orienteras med hänsyn till solförhållanden, vindlägen och lokalt mikroklimat.

Kulturmiljö

Den fysiska planeringen kan bidra till att det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

Plan- och bygglagens bestämmelser om de allmänna intressena i andra kapitlet anger att "natur- och kulturmiljövärden" är allmänna intresse och ska visas hänsyn i all planering. Kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön som i varierande grad präglats av mänskliga verksamheter och aktiviteter. Detta betyder inte att allt i kulturmiljön har höga kulturvärden. Kulturvärden kan i varierande grad tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt.

Kulturmiljövärden hanteras på alla planeringsnivåer, vid prövning om lov, vid ändring och vid underhåll. I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur den fysiska miljön bör användas, utvecklas och bevaras på kort och lång sikt.

Utöver bestämmelserna i plan- och bygglagen hanteras kulturmiljövärden också i kulturmiljölagen och miljöbalken. Kulturmiljölagen omfattar bland annat fornminnen, ortnamn, byggnadsminnen, kyrkor och kyrkogårdar specifikt. Fornlämningar har ett generellt skydd. Byggnadsminnen fastställs efter beslut av länsstyrelsen och omfattas av för byggnaden relevanta skyddsbestämmelser. Samtliga kyrkor inom Svenska kyrkan uppförda före 1940 har ett generellt skydd.

Kommunen har genomfört utredningar som rör Vetlandas landskapskaraktärer, naturvärden, bebyggelse- och grönstrukturinventeringar och ortsanalyser som samtliga hanterar natur- och kulturvärden. Dessa utgör underlag till planförslaget.

Förutsättningar

I kommunen finns många kulturmiljöer som bidrar till attraktiva livsmiljöer och som bör ses som en resurs för framtiden.

Som del i arbetet med ny översiktsplan har en landskapsanalys genomförts. Analysen innehåller rekommendationer som ska vägleda utformning och bedömning av förändring i de olika landskapstyperna. Analysen utgör underlag till översiktsplanen. De fem landskapstyperna som kommunen översiktligt sammanfattas nedan.

Småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap som består dels av flacka partier, ofta knutna till åar och vattendrag, med gårdarna utskiftade på generellt stora fastigheter; dels mer böljande topografier, med skiftad och spridd bebyggelse anpassad till topografin med gårdar i höjdlägen. Inom landskapstypen finns de mer sammanhängande jordbruksområden i kommunen och användningen som just jordbruksmark

är grundläggande. Jordbrukslandskapen har också flera miljöer som är ekologiskt betydelsefulla. Här återfinns både de ek- och ädellövskogar och strandängar som kommunen pekat ut som särskilda ansvarsmiljöer. Stenmurar och odlingsrösen ger förutsättningar för biologisk mångfald i hagmarkerna. Strandängarna är belägna längs vattendrag och sjöar och översvämmas tidvis. De har varit viktiga för jordbruket under torrår och är populära för fågellivet.

Det småskaliga herrgårdsskabet består av förhållandevis stora sammanhängande åker- och betesmarker. Dessa är tydligt sammankopplade med ekonomibyggnaderna som tillhör herrgården. Herrgårdarna är vanligtvis belägna i fonden av siktlinjer från vägar och riktningen i landskapet förstärks ofta av alléer. Många av herrgårdarna är orienterade i förhållande till intilliggande vatten, sjö eller å. Själva herrgårdsmiljön består av stora byggnadsvolymer, man-
gårdsbyggnad, lador och andra ekonomi-

byggnader, uthus samt trädgård. Vanligt återkommande inslag är stenmurar och flera av miljöerna innehåller dämmen och kvarnmiljöer. Landskapstypen är kulturhistoriskt betingad och liten förändring har skett i detta landskap över tid sedan herrgårdarna uppstod.

Det kuperade skogslandskapet med jordbruksinslag är den vanligast förekommande landskapstypen i kommunen. Topografin spelar stor roll för landskapskaraktären och präglas av stor variation, ofta med kraftig kupering. Vägarna omges oftast av skogsriddar på båda sidor och siktlinjerna är övervägande korta. De långa siktlinjerna kan fås från höga topografiska punkter i landskapet. Dessa har ett stort värde i ett annars upplevt slutet landskap då de erbjuder vida utblickar över långa sträckor, ibland även utanför kommungränsen. Jordbruksmarkerna förekommer oftast högt upp i terrängen men även utmed mindre vattendrag så som bäckar och åar. Jordbruksmiljöerna är större eller mindre lövrika luckor med bördiga jordar i den annars barrdominerade skogen. Värdena i skogslandskapet består främst i variationsrikedomen, från de djupa och kuperade skogarna till de öppna ”luckorna” odlings- och betesmarker i en serie rum med stenmurar, lövträd, bryn och ålderdomlig bebyggelse med små gårdsmiljöer. Skogen är också viktigt för rekreation i olika syften – för jakt, svamp- och bärplockning, motion men också för avkoppling och ro i mer opåverkade områden.

Det småskaliga å-landskapet sträcker sig från strax sydost om centralorten och österut mot Kvillsfors, Målilla och sedermera Östersjön. Landskapet är meandrande vilket gör att riktningar och siktlinjer är korta. Emån är en stark kulturmiljö med bland annat ett flertal gravfält från järnåldern samt äldre byggnader och tillhörande miljöer. Emån är ett reglerat vattendrag och det finns en mängd mindre kraftverksdammar, ofta i nuvarande eller forna industriorter såsom Sjunnen, Holsbybrunn, Ädelfors och Kvillsfors. Emåns smala och flacka omland i ett annars kuperat område har tidigare gjort det passande att anlägga infrastruktur för kommunikation utmed det. Huvudfåran innefattas av riksintresse för naturvård och ån innehåller flera biologiska värden i form av fiskarter samt rödlistade andra djurarter såsom flod-

pärlemussla och utter. Utmed ån återfinns även fler så kallade Kvillområden där ån delar upp sig i flera å-fåror för att sedan återsamlas i huvudfåran igen. Dessa områden har ofta ett högt ekologiskt värde och är känsliga för förändring.

Sjölandskapet utgörs av sjösystemet Örken och Klockesjön i sydvästra delen av kommunen. Vattenspeglarna möjliggör längre siktlinjer än på många andra platser i kommunen. Sjösystemet uppfattas därför som ett visuellt avbrott i landskapet där storskalighet ersätter småskalighet. Klockesjön ligger med hela sitt område i Vetlanda kommun, medan Örken delas av Jönköpings och Kronobergs län. Vid Klockesjön finns på den norra sidan öppna odlingsytor och fler bostäder och vägar medan den södra sidan primärt är skogsområden med enstaka bostadshus/gårdar och små jordbruksområden. Utmed strandkanterna finns intresse att bebygga för bostadsändamål. Flera sommarstugor nära vattnet omvandlas till permanentboende. De flesta bostäderna utmed Örken och Klockesjön ligger utmed eller i anslutning till strandkanten. Det innebär att det finns en relativt obebyggd zon mellan vägarna och sjön. Gällande utvecklingstendens för bebyggelse antas den ske i strandnära lägen. För landskapsbilden kan det betyda att de vanligtvis skogsbeklädda strandkanterna kan bli mer uppbrutna och fragmenterade. För att förhindra det behövs det även vid utveckling av strandnära boende en strategi för exploatering kopplat till påverkan på landskapsbilden.

Särskilt värdefull bebyggelse

Inom kommunen finns på nästa skala särskilt värdefulla miljöer och byggnader som innefattar kommunens riksintresseområden, kulturresevat, kyrkliga kulturminnen i form av kyrkor och begravningsplatser, byggnadsminnen och bebyggelsemiljöer och byggnader som bedömts som särskilt värdefulla. Dessa finns i områden som omfattas av detaljplan (med eller utan preciserade krav eller skydd), områdesbestämmelser, sammanhållen bebyggelse men också i områden utan reglering, skydd eller förhöjd lovplikt.

I och med det kommande lagändring ska kommunen redovisa byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som är särskilt värdefull i översikts-

planen. Vilken hänsyn som krävs för att tillvarata värdena ska också framgå av översiktsplanen eller i tillhörande underlag.

För att en byggnad skall betraktas som ”särskilt värdefull” krävs att byggnadens värde är så stort att dess bevarande kan sägas utgöra ett verkligt allmänt intresse. Detta gäller inte bara enskilda byggnader av monumental karaktär eller stort historiskt värde, utan också byggnader och bebyggelsemiljöer som representerar olika tidsepoker eller något karaktäristiskt från skilda sociala miljöer. Det kan exempelvis vara byggnader som:

- Är representativa för tidigare samhälleliga eller estetiska ideal.
- ger en god uppfattning om tidigare sociala villkor.
- har haft betydelse för utvecklingen ur historisk, arkitektonisk, kulturhistorisk eller teknisk synpunkt.

Nationella mål

Riksdagen har beslutat om fyra nationella mål för kulturmiljöarbetet. Av målen framgår att det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksdagen beslutade 2018 om ett nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken. Målet beskrivs i regeringens proposition ”Politik för Gestaltad livsmiljö”²⁰. Målet säger bland annat att om vi använder oss av kunskapen om arkitektur, form, design, konst och kulturmiljö så kan vi gestalta våra miljöer på ett omsorgsfullt och medvetet sätt som bidrar till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle. Vikten av att skapa goda förutsättningar både för bevarande och utveckling av den byggda miljön betonas, och att estetiska och kulturhistoriska värden har stor betydelse för utvecklingen av hållbara och attraktiva livsmiljöer.

Europarådets Landskapskonvention är en bred konvention som betonar att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. Ett huvudsyfte

för konventionen är att utveckla en helhetssyn på landskapets värden.

God bebyggd miljö: Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

Regionala mål

De regionala kulturpolitiska målen ska ge en riktning för kulturpolitiken och skapa förutsättningar för kulturutveckling, utan att styra innehållet. Målen för planperioden 2026–2029 är:

- Alla ska ges möjlighet att delta i och ta del av ett kulturliv av både bredd och spets
- Konst och kultur ska vara tillgänglig i, och en angelägenhet för, hela länet
- Konstnärer och kulturaktörer i länet ska ges förutsättningar att utvecklas, verka och påverka
- Kulturen ska integreras som en central kraft i samhällsutvecklingen. Kulturen ska integreras som en central kraft i samhällsutvecklingen. Att positionera kulturen som en central del i den regionala samhällsutvecklingen skapar värden som sträcker sig långt bortom kulturpolitiken och gynnar.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Riktningen om ett attraktiv Vetlanda anger att kommunen ska ha ett rikt kulturliv och aktiv besöksnäring. Begreppet rikt kulturliv förknippas främst med evenemang, scenkonst, musik, föreningsliv och kreativa näringar. Begreppet kultur är dock bredare än så och inbegriper även det som formar en plats identitet, berättelse och upplevelse – både arkitektur och kulturmiljövård är här självklara delar.

Vetlanda saknar idag en egen kulturmiljöplan med formulerade mål men har tydliga riktlinjer för att:

- Inspirera till dialog om byggnader och kulturmiljöer
- Ge stöd och vägledning till fastighetsägare för att vårda kulturhistoriskt värdefulla byggnader

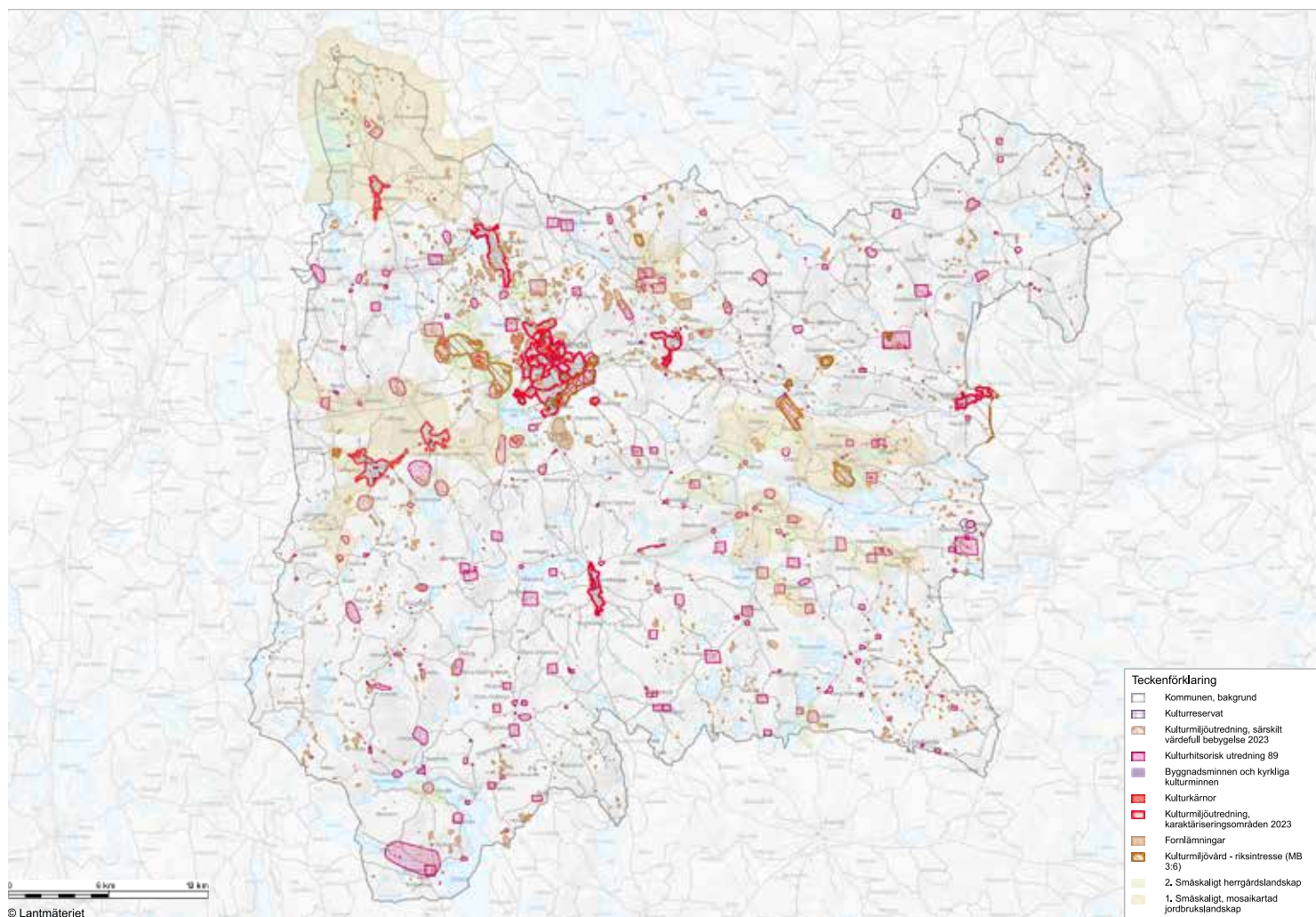
Kommunen delar också årligen arkitektur- och byggnadsvårdspris som ett sätt att lyfta goda exempel på vård och utveckling av den byggda miljön

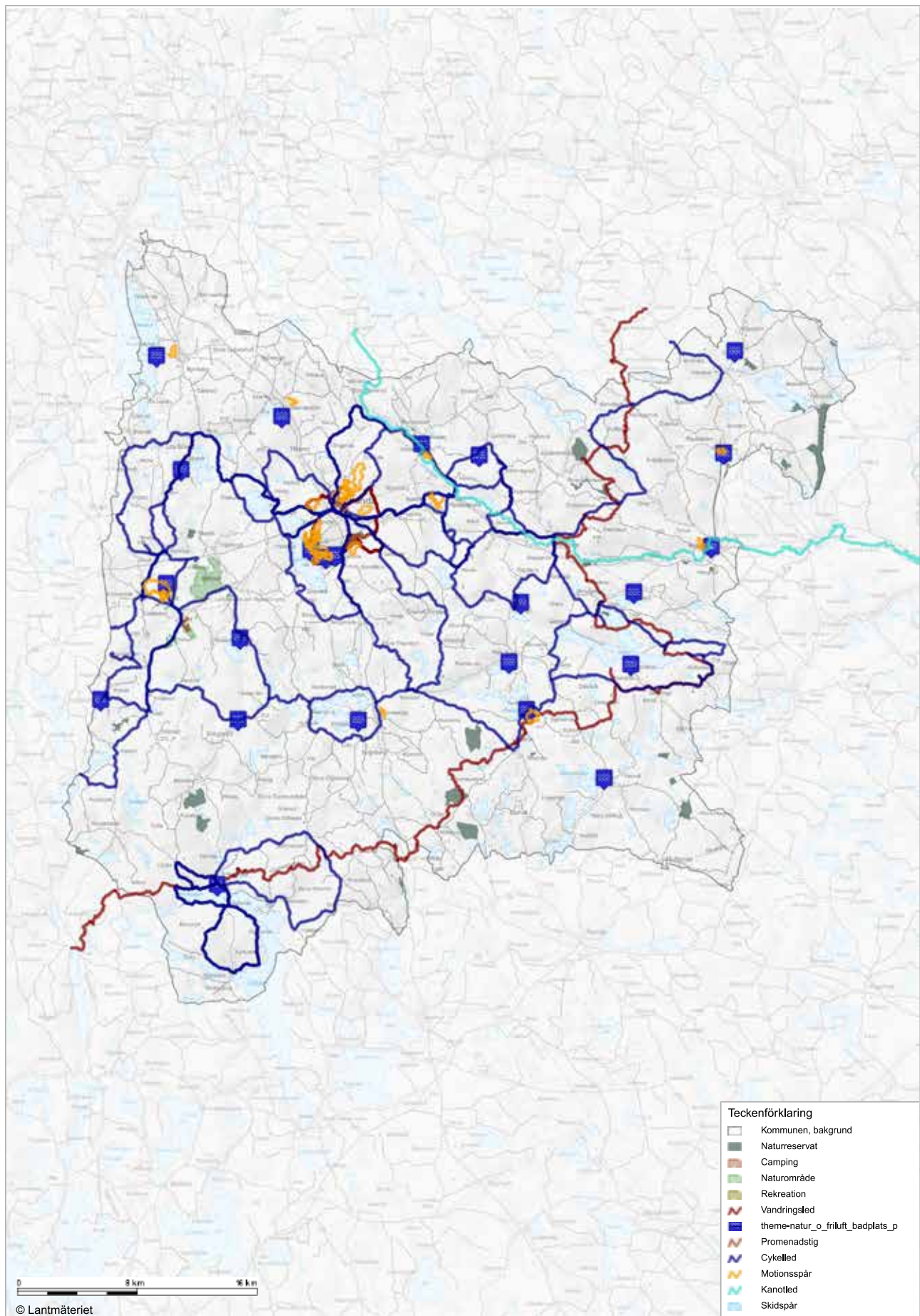
Ställningstaganden

- Värna och framhäva olika områdes kulturhistoriska värden.
- Bebyggelse som är kulturhistoriskt värdefull och har betydelse för stads- och landskapsbilden ska ses som en resurs i stadsutvecklingen.
- Eftersträva att bebyggelsemiljöns och landskapets karaktär bibehålls.
- Byggnader bör placeras och utformas efter rådande bebyggelsestruktur och lokal byggnadstradition.
- Kulturhistoriskt värdefulla byggnader bör vårdas och bevaras.
- Särskilt värdefulla bebyggelsemiljöer och byggnader ska identifieras.

I arbetet med översiktsplanen har kommunen tagit fram underlag som redogör för kulturvärden i befintlig bebyggelse. Detaljerade beskrivningar per område finns i underlaget. Det aktuella underlaget rör kommunens tätorter och ska kompletteras med mindre orter. Vidare behöver landsbygden täckas av ny inventering. Kommunen väljer i avvaktan på sådant underlag att redovisa de områden som pekades ut i den tidigare kommunomfattande utredningen om kulturmiljövärden, genomförd 1989.

Det är viktigt att poängtera att utredningens ålder gör det svårt att med säkerhet säga att alla områden och byggnader har behållit sitt identifierade värde. Löpande uppdatering ska göras.

Grönstruktur och friluftsliv

Friluftslivet är en viktig del av Vetlanda kommuns identitet och bidrar till god livskvalitet, folkhälsa och kommunens attraktivitet. Kommunens grön- och blåstruktur, med skogar, sjöar och vattendrag, utgör en grundläggande resurs för rekreation, motion och naturupplevelser i vardagen.

En sammanhängande grönstruktur skapar förutsättningar för ett aktivt friluftsliv och är en förutsättning för biologisk mångfald. Genom att värna och utveckla grön- och blåstrukturen stärks folkhälsan, den sociala gemenskapen, möjligheten till en hållbar livsstil och biologiskt mångfald.

Närnaturen i och i anslutning till kommunens tätorter är särskilt betydelsefull för det vardagslivet. Detta innebär att kommunens fysiska planering ska säkra tillgång till grönområden inom rimliga avstånd.

Förutsättningar

Landskapets karaktär

Vetlanda kommun har ett variationsrikt landskap som präglas av skogsbygder, öppna odlingsmarker, tydliga dalgångar, sjöar och kulturpräglade miljöer.

Landskapskaraktärsanalysen (Radar arkitektur, 2023) identifierar fem huvudsakliga landskapstyper, vilka genom sina naturgeografiska och kulturhistoriska drag skapar olika förutsättningar för friluftsliv och rekreation.

Friluftsområden och leder

Vetlanda kommun har goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv med ett omfattande nät av leder, motionsspår och naturmiljöer som gör det möjligt att uppleva kommunen till fots, med cykel eller från vattnet.

Vandringsleder

I kommunen finns flera etablerade leder med olika karaktär och svårighetsgrad. De passerar kulturhistoriska miljöer, vattendrag och skogsområden och gör det möjligt att uppleva kommunens natur i olika skala.

Utöver dessa finns ett flertal motionsspår och naturstigar. Lederna och motionsspåren sköts ofta i samverkan mellan kommunen, föreningar och markägare, vilket bidrar till ett väl underhållet och levande frilufts nät.

Nationella mål

Miljökvalitetsmålen

De svenska miljökvalitetsmålen utgör grunden för det nationella miljöarbetet. För Vetlanda kommun är flera mål särskilt relevanta:

- Ett rikt växt- och djurliv – innebär att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt. I Vetlanda innebär detta att värdefulla naturmiljöer, som Emåns dalgång och de många skogs- och våtmarksområdena, ska vårdas och knytas samman genom fungerande ekologiska samband.
- God bebyggd miljö – betonar behovet av tillgång till natur, parker och rekreativa miljöer i närheten av bostäder. För Vetlanda handlar det om att planera tätorter där invånarna har tillgång till naturen.
- Levande skogar – innebär att skogslandskapet ska brukas så att dess produktionsförmåga, biologiska mångfald och kulturella värden bevaras.
- Myllrande våtmarker – syftar till att bevara våtmarker som viktiga miljöer för arter, vattenreglering och friluftsliv.

Agenda 2030

FN:s globala mål för hållbar utveckling är en central ram för kommunens arbete.

För Vetlanda är särskilt följande mål relevanta:

- Mål 11 – Hållbara städer och samhällen: Att skapa trygga, inkluderande och klimatanpassade miljöer där naturen är en resurs för hälsa och trivsel.
- Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald: Att skydda, återställa och främja hållbart nyttjande av ekosystemen, hejda förlusten av biologisk mångfald och integrera naturens värden i samhällsplaneringen.

Regionala mål Region Jönköpings läns regionala utvecklingsstrategi (RUS)

RUS lyfter fram betydelsen av ett levande kulturlandskap, stark grön infrastruktur och ökad tillgång till natur för hälsa, klimat och regional attraktivitet.

För Vetlanda innebär det att kommunen har en viktig roll i att förvalta de gröna kvaliteterna samtidigt som friluftsliv och naturturism utvecklas på ett hållbart sätt.

RUS framhåller även vikten av samverkan mellan kommuner längs Emån och i de större skogsbygderna – områden där ekologiska samband och besöksstråk ofta sträcker sig över administrativa gränser.

Länsstyrelsen i Jönköpings län verkar för ökad tillgång till natur- och rekreationsområden samt ett mer jämlikt friluftsliv.

Tidigare politiska inriktningar och styr- dokument

Vetlanda kommuns policy för hållbarutveckling betonar vikten av att utveckla attraktiva livsmiljöer där invånare har nära till natur och rekreation.

Ställningstaganden

Vetlanda kommun ska:

Värna och utveckla möjligheterna till friluftsliv och rekreation för alla invånare.

Säkerställa tillgång till närnatur inom 300 meter från bostadsområden i tätorterna.

Utveckla sammanhängande nät av gång-, cykel- och vandringsleder som kopplar de större tätorterna till omgivande natur.

Utforma rekreationsområden och parker så att de främjar möten, fysisk aktivitet och tillgänglighet för alla grupper.

Stärka samverkan med föreningar, skolor och markägare för utveckling och skötsel av friluftsanläggningar och leder.

Lyfta fram friluftslivet som en del av besöksnäringen och landsbygdsutvecklingen.

Riktlinjer för fortsatt arbete

Utarbeta en handlingsplan för friluftsliv och rekreation som konkretiserar prioriterade områden, leder och anläggningar.

Naturvärden

Natur- och kulturmiljövärden är ett allmänt intresse som översiktsplanen ska ta hänsyn till och främja. Miljöer med stora naturvärden för djur, växter kan vara allt från orörd natur som urskogar till kulturmiljöer som till exempel äldre odlingslandskap. Många miljöer är en förutsättning för areella näringar, rekreation och turistverksamhet; andra skapar identitet och tillhörighet. Stora, sammanhängande mark- och vattenområden ger ofta bättre förutsättningar för att bevara biotoper och arter och för att bibehålla naturvärden än små, splittrade områden utan samband. Nedan redovisas naturvärden och i nästföljande kapitel redovisas kulturmiljövärden.

Förutsättningar

Vetlanda kommun har ett rikt och varierat landskap med skogar, våtmarker, vattendrag och odlingsmark som utgör viktiga naturresurser.

Skyddade områden

I kommunen finns flera områden med höga naturvärden som är av stor betydelse för den biologiska mångfalden. Sådana områden är ofta knutna till det småskaliga jordbrukslandskapet och till orörda skogar och våtmarker. En del av dessa är skyddade områden i form av naturreservat, Natura 2000-områden, naturminnen och biotopskyddsområden och/eller ingår i de riksintresseanspråk som finns inom kommunen.

Riksintressen

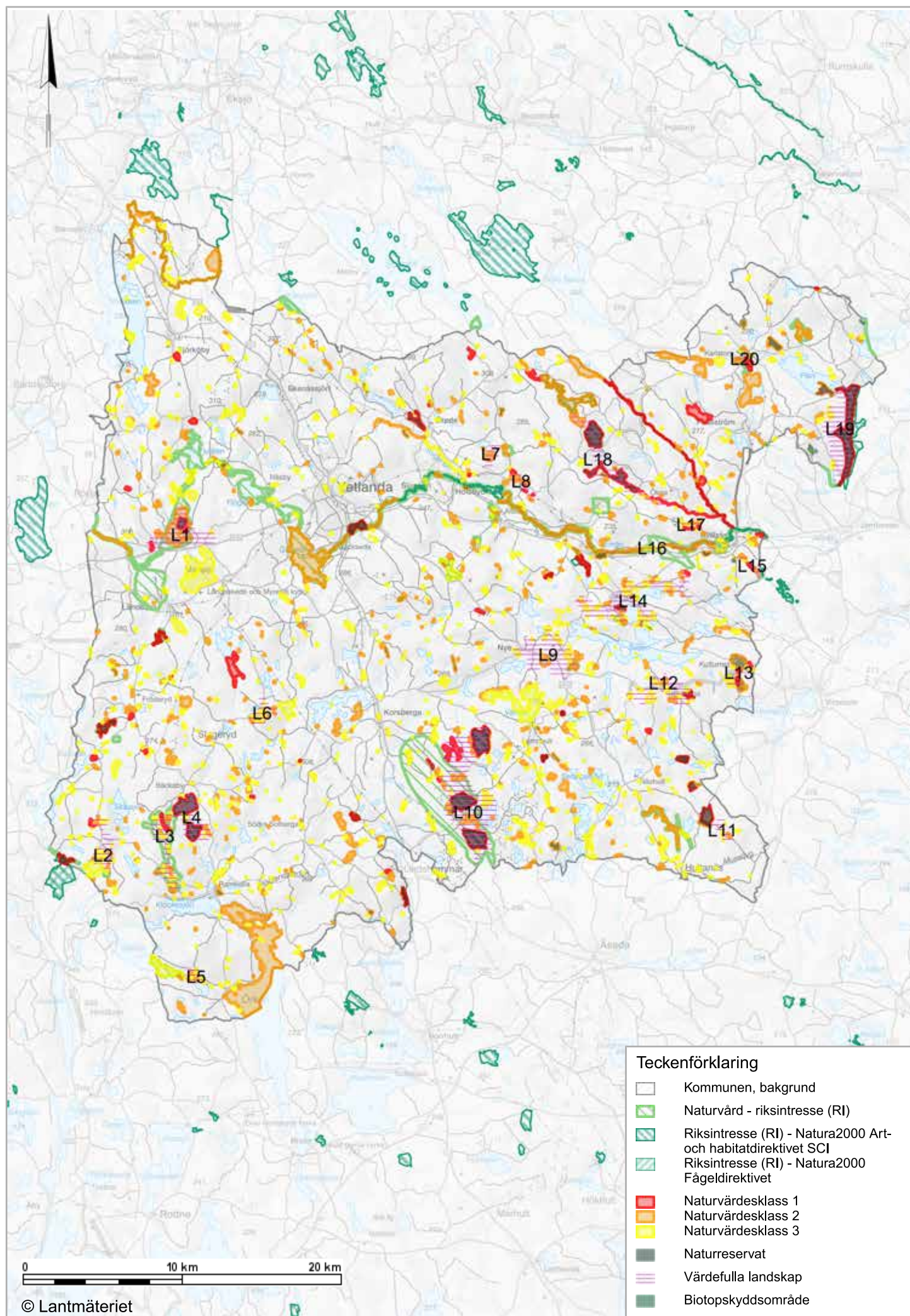
Naturvårdsverket har ansvar för att peka ut områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt Miljöbalkens tredje kapitel. Syftet med utpekandet är att hävda det nationella intresset i den fysiska planeringen och i andra beslut om markanvändning som olika myndigheter fattar. Naturvårdens riksintresseområden representerar huvuddragen i den svenska naturen och är de mest värdefulla områdena i nationellt perspektiv enligt de kriterier som Naturvårdsverket satt upp. Områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål. Det är sällan svårt att avgöra vad som är en påtaglig skada på naturmiljön när det rör sig om stora ingrepp, där det är tydligt vilka naturvärden som kommer att äventyras eller utplånas. Det är oftast när det handlar om mindre ingrepp som problemen infinner sig. Särskilt svårt kan det vara att bedöma betydelsen av flera små

ingrepp som ofta är spridda över tiden. Ingreppen kan var och en för sig vara av mindre betydelse, men den sammanlagda effekten kan bli till påtaglig skada på naturmiljön. Det finns 32 områden i kommunen som är av riksintresse för naturvård enligt tredje kapitlet miljöbalken.

I Miljöbalkens fjärde kapitel har riksdagen pekat ut ett antal geografiska områden som i sin helhet är av riksintresse. För dessa områden har avvägningen mellan olika intressen gjorts direkt i lagen och deras status som riksintressen är därför redan fastslagen. Av miljöbalkens fjärde kapitel framgår också att Natura 2000-områden är av riksintresse. Dessa områden har, till skillnad från övriga riksintresseområden enligt kapitlet, inte pekats ut direkt i lagen utan förtecknas i särskild ordning. Det är länsstyrelserna som ansvarar för att ta fram förslag på nya Natura 2000-områden. Därefter granskar Naturvårdsverket urvalet och föreslår områden till regeringen. Det är sedan regeringens som beslutar att till EU-kommissionen föreslå att dessa områden ska upptas i Natura 2000-området. Emån med tillhörande käll- och biflöden är utpekade och fastställt som riksintresse direkt i lagen och i dagsläget finns 27 områden som utgör Natura 2000-områden.

Miljökvalitetsnormer vatten

I kommunen finns ett antal vattenförekomster i form av större sjöar, vattendrag och grundvattenmagasin som omfattas av miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten. Miljökvalitetsnormer för vatten är mål och värden som anger hur vattnets miljö bör vara och hur den ska uppnås. Om miljökvalitetsnormer riskerar att överskridas ska kommunen vidta förebyggande åtgärder för

förbättrad vattenkvalitet. Sådana åtgärder kan till exempel innebära biologisk återställning som att återskapa och anlägga nya våtmarker, restaurera påverkade vattendrag och underlätta för vandring av fisk och övrig fauna. Andra åtgärder kan vara ökat lokalt omhändertagande av dagvatten, att bygga ut kommunalt vatten- och avloppsnät och att åtgärda enskilda avlopp med brister. Det är viktigt att frågan behandlas tidigt i varje detaljplan och arbete som berör vatten.

MKN bör alltid beaktas vid planarbete. En del av utvecklingsområdena som presenteras i denna planen ligger i anslutning till en sjö eller vattendrag som omfattas av MKN. I dessa områden ska särskilt hänsyn tas till MKN. Vilka åtgärder som krävs ska redovisas i fortsatt planeringsprocess för respektive område. Det finns även områden som både omfattas av vatten med MKN-värde och där markens genomsläpplighet är mindre bra. Där finns extra behov av att lösningar för dagvatten genomförs vid arbeten inom området för att förbättra MKN.

Värdefulla vatten

Våra sjöar och vattendrag fyller många viktiga funktioner; de förser oss till exempel med dricksvatten, de är livsmiljöer för djur och växter, de är plats för fiske, rekreation och ger energiproduktion. Artrikedomen i kommunens sjöar och vattendrag är stor. Värdefulla arter som flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla, safsa, kungsfiskare och öring kan hittas på flera ställen i kommunen. Alla dessa är beroende av god vattenkvalitet och väl fungerande ekosystem för sin fortlevnad. I Vetlanda kommun utgör förurning, kvävenedfall, vattenkraft, avverkning av kantzoner och dikning betydande hot mot vattnets biologiska mångfald. Även klimatförändringar med extrem torka kan i framtiden i större utsträckning komma att påverka mångfalden i vattnet.

Värdefulla landskap

Många arter är beroende av större sammanhängande landskap för sin överlevnad. Inom kommunen finns så kallade värdefulla landskap, där det finns särskilt bra förutsättningar genom större fungerande helheter. Områdena är oftast för stora för att bevara i sin helhet men där det är viktigt att veta vilka specifika miljöer och strukturer som ska värnas och sedan ta hänsyn till dessa i planeringen. De utpekade landskapen har även stor betydelse för Vetlandas attraktivitet; de är ofta områden som är vackra där de hävdade markerna signalerar en levande landsbygd. Områdena erbjuder ofta spännande naturupplevelser och genuina småländska miljöer. Landskapen som pekats ut inom kommunen är övervägande placerade i den östra och södra delen och sammanfaller i stora delar med de värdekärnor och värdeattrakter som pekats ut i Naturvårdsverkets och Länsstyrelsen arbete med grön infrastruktur.

Naturvärdesobjekt

Utöver de geografiskt större värdefulla landskapen finns avgränsade områden med höga naturvärden som bör bevaras för framtiden. Dessa ska ses som områden som över i stort sett hela sin yta har värden som måste tas hänsyn till. De är kategoriserade i objektsklasser 1, 2 och 3. Objektsklasserna 1 och 2 har bedömts som särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt enligt miljöbalken 3 kapitlet 3 §.

Skyddsvärda träd

Skyddsvärda träd är träd som har särskilt höga naturvärden och därför bör bevaras. Det kan röra sig om gamla, grova träd, träd med håligheter, hamlade träd, alléträd eller döda stående träd. Dessa träd är ofta livsmiljöer för hotade arter och spelar en viktig roll för den biologiska mångfalden. Skyddsvärda träd kan omfattas av särskilda regler enligt miljöbalken, och åtgärder som påverkar dem kan kräva samråd med Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen. Vid fysisk planering är det därför viktigt att identifiera och ta hänsyn till dessa träd i ett tidigt skede.

Nationella mål

Det övergripande målet för svensk miljöpolitik:

”Det ekologiska systemet ska vara stabilt och långsiktigt hållbart, så att vi kan lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta.”

Biologisk mångfald är en central del av detta mål.

Av de 16 miljö kvalitetsmålen är flera direkt kopplade till biologisk mångfald. Sex av dessa är relevanta för Jönköpings län och Vetlanda kommun:

1. Ett rikt växt- och djurliv – det mest direkta målet för biologisk mångfald.
2. Levande skogar
3. Myllrande våtmarker
4. Levande sjöar och vattendrag
5. Ett rikt odlingslandskap
6. God bebyggd miljö

Ett rikt växt- och djurliv är det mest övergripande målet och direkt kopplade till biologisk mångfald. Målet är att arter och deras livsmiljöer ska bevaras, att ekosystemen ska vara motståndskraftiga och kunna leverera viktiga ekosystemtjänster, samt att hotade arter ska ges möjlighet att återhämta sig. Levande skogar fokuserar på att skogarnas ekologiska, ekonomiska och sociala värden ska bevaras och utvecklas. Biologisk mångfald i skogen främjas genom varierad skogsskötsel, skydd av värdefulla skogsmiljöer och hänsyn till arter som är beroende av gamla träd, död ved och naturliga störningar.

Myllrande våtmarker syftar till att våtmarker ska bevaras, restaureras och nyskapas. Dessa miljöer är viktiga för många arter, särskilt fåglar, groddjur och insekter. Målet innebär också att vattenflöden och hydrologi ska fungera på ett naturligt sätt för att stödja ekosystemens funktion.

Levande sjöar och vattendrag handlar om att dessa vattenmiljöer ska ha god ekologisk status. Naturliga strandzoner och vattenmiljöer ska bevaras, och vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande organismer ska vara fria från hinder som påverkar deras livscyklar.

Ett rikt odlingslandskap betyder att jordbrukslandskapet ska vara varierat och innehålla livsmiljöer för många arter. Traditionella brukningsmetoder och småbiotoper som åkerholmar, diken och ängar ska bevaras, och hotade arter knutna till jordbruket ska ges bättre förutsättningar att överleva.

God bebyggd miljö syftar till att skapa hållbara, hälsosamma och attraktiva livsmiljöer i städer och tätorter. En viktig del av detta är att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i den byggda miljön. Målet betonar vikten av att skydda natur- och grönområden nära bebyggelsen, eftersom dessa bidrar till rekreation, lokal odling, ett hälsosamt lokalklimat och ekologiska funktioner.

Regionala mål

På regional nivå leds arbetet för att nå miljömålen av Länsstyrelsen i Jönköpings län. De samarbetar med

kommuner, näringsliv, frivilliga organisationer och andra aktörer för att målen ska få genomslag i länet. De upprättar även handlingsplaner med konkreta åtgärder, exempelvis Grön handlingsplan, som handlar om bevarandet av biologisk mångfald, vatten och klimatanpassning.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Riktningen Hållbart växande Vetlanda innehåller följande ställningstagande:

Ett ekologiskt hållbart Vetlanda där klimatavtryck är i fokus, energiförbrukning och utsläpp minskar och där den biologiska mångfalden bevaras och det finns tillgång till upplevelserik natur. Vetlanda kommuns verksamheter är klimatsäkrade.

Naturvårdsplanen är antagen av kommunfullmäktige och anger två övergripande mål för kommunens naturvårdsarbete:

1. Kommunens värdefulla naturområden samt variationen mellan olika naturtyper och landskap ska skyddas och bevaras. Naturligt förekommande växt-, svamp- och djurarter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.
2. Kommunens invånare och besökare ska ha goda möjligheter till naturupplevelser och friluftsliv i en rik och varierad natur.

Ställningstaganden

Kommunen ska värna och utveckla områden med höga naturvärden genom att säkerställa deras långsiktiga skydd och samtidigt använda dessa värden som en resurs för rekreation, friluftsliv och ekosystemtjänster.

- Nya bostadsområden ska planeras med hänsyn till grönstruktur, biologisk mångfald och rekreation.
- Kommunen ska verka för att ekologiska korridorer mellan värdefulla naturområden bevaras och stärks. Korridorerna ska vara av sådan dignitet att de långsiktigt fungerar som spridningsstråk för växter och djur.
- Vidta åtgärder vid detaljplanearbete och andra arbeten om miljö kvalitetsnormer för vatten överskrids eller riskerar att överskridas.

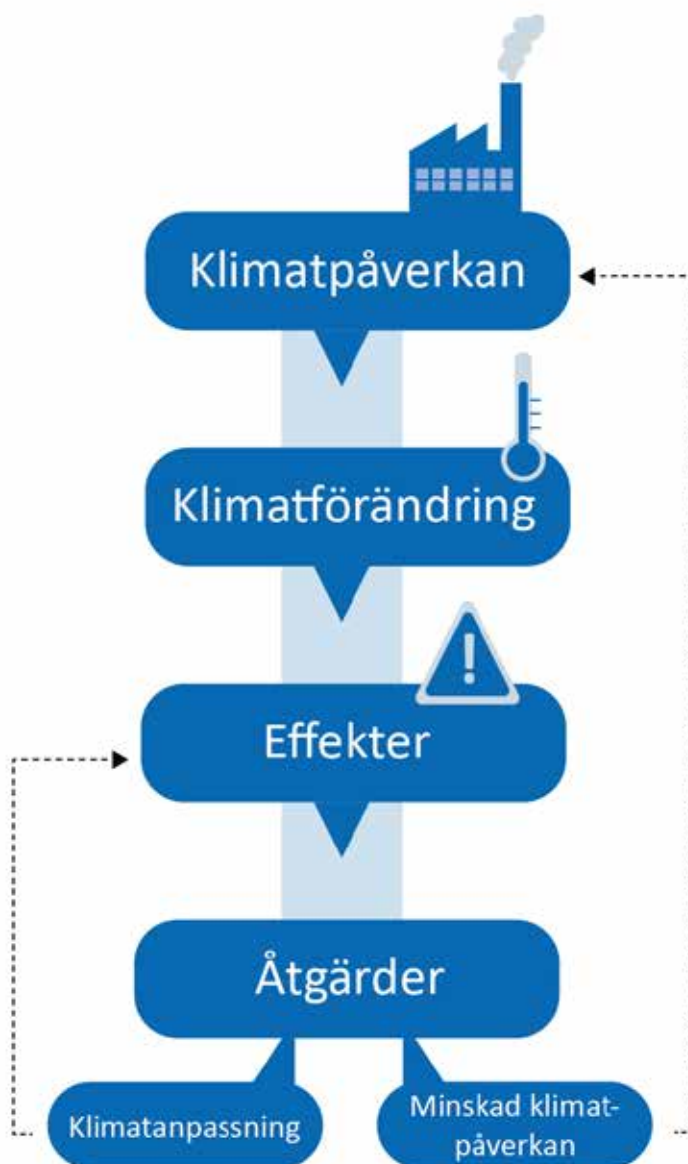
- Vid exploatering i eller i anslutning till utpekade värdefulla landskap ska de specifika värdena värnas och det ska tas hänsyn till dem. Särskilt viktigt är att begränsa negativ inverkan på de särskilda strukturer eller funktioner som är en förutsättning för upprätthållandet av naturtypen och för att bevara gynnsamma livsvillkor för djur- och växtarter som hör hemma i livsmiljön.
- Vid exploatering inom Naturvärdesobjekt klass 1, 2 och 3 ska Naturvårdsplanens riktlinjer tillämpas. Vid planering i eller i närheten av objektsklasser 1 och 2 ska miljökonsekvensbedömning genomföras.
- Verka för att kompensationsåtgärder utförs inom området eller på närliggande plats i de fall naturkärnor eller andra områden med hög biologisk mångfald exploateras så att liknande biologiska värden upprätthålls och utvecklas. Kompensationsåtgärdens karaktär ska behandlas i planläggning.

Klimatanpassning

Klimatförändringarna innebär ökade risker för översvämningar, skyfall, ras och skred samt värmeböljor. Den byggda miljön, teknisk infrastruktur och samhällsviktiga funktioner påverkas i allt större utsträckning av ett förändrat klimat. Klimatanpassning handlar om att rusta samhället för dessa effekter och minska sårbarheten för mark, vatten och bebyggelse.

Klimatanpassningsarbetet bygger på klimatscenarioer som visar hur klimatet kan komma att förändras beroende på framtida utsläpp av växthusgaser. Trots osäkerheter i scenarierna visar samstämmiga analyser att klimatet blir varmare, torrare och blötare, vilket medför flera utmaningar för samhällsplaneringen. Översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på klimatrelaterade risker, såsom översvämning, ras, skred och erosion, samt hur dessa risker kan minska eller upphöra i enlighet med plan- och bygglagen (PBL 3 kap. 5 §).

Översiktsplanens roll är bland annat att identifiera riskområden som behöver undantas från bebyggelse, säkerställa utrymme för skyddsåtgärder och bidra till långsiktigt hållbar mark- och vattenanvändning. Klimatanpassning behöver också ses i ett helhetsperspektiv där indirekta och samverkande effekter beaktas, exempelvis hur torka och skyfall kan öka risken för ras, skred och erosion. Arbetet med att minska klimatpåverkan bidrar samtidigt till klimatanpassning genom att begränsa omfattningen av framtida klimatförändringar.

Förutsättningar

Jönköpings län bedöms bli varmare, torrare och blötare till följd av klimatförändringarna. Hur stora förändringarna blir beror på den globala utvecklingen av utsläppen av växthusgaser. För att beskriva möjliga framtida klimat används så kallade RCP-scenarier (Representative Concentration Pathways). I översiktsplanen utgår bedömningarna främst från

RCP 4,5, där utsläppen kulminerar omkring år 2040, och RCP 8,5, där utsläppen fortsätter att öka under hela seklet.

På följande sidor redovisas hur ett varmare, torrare respektive blötare klimat kan påverka Vetlanda kommun samt vilka konsekvenser detta får för den fysiska planeringen.

Ett varmare klimat

Årsmedeltemperaturen i kommunen kan öka med cirka 2,7–4,4 grader fram till slutet av seklet. Ett varmare klimat innebär minskat behov av uppvärmning men ökat behov av kylning i byggnader. Värmeböljor förväntas bli vanligare, mer intensiva och pågå under längre perioder.

Tätorter påverkas särskilt vid värmeböljor eftersom de ofta har en hög andel hårdgjorda ytor, mörka tak och fasader samt begränsad grönska och naturlig skuggning. Detta leder till så kallade värmeöar, där temperaturen är betydligt högre än i omgivande landskap. Sårbara grupper såsom äldre, små barn, gravida och personer med kroniska sjukdomar riskerar att drabbas hårdast.

Ett varmare klimat medför även en längre vegetationsperiod. I Jönköpings län kan vegetationsperioden öka med upp till 80–90 dygn mot slutet av seklet enligt RCP 8,5. Detta skapar bättre förutsättningar för jord- och skogsbruk men kan samtidigt gynna skadedjur, skadeinsekter och skadesvampar.

Påverkan

I Vetlanda kommun har värmeöar identifierats i bland annat tätbebyggda områden, industri- och verksamhetsområden samt externhandelsområden. Gemensamt för dessa platser är låg andel grönska och hög andel hårdgjorda ytor. Underlag såsom ytemperaturkarteringar, värmeöanalyser och data om grönstruktur används för att identifiera riskområden.

Åtgärder och ställningstaganden

- Vid förtätning av centrum och Landsbro centrum ska värmeöeffekten beaktas och den svalkande grönstrukturen stärkas.
- Befintliga gröna områden och träd ska bevaras i så stor utsträckning som möjligt.
- I områden med identifierade värmeöar ska

åtgärder för skuggning, grönska och minskad andel hårdgjorda ytor prioriteras, särskilt där många människor vistas eller där sårbara grupper finns.

- Kommunen ska beakta framtida behov av kylning för samhällsviktiga verksamheter vid ny- och ombyggnation.

Ett torrare klimat

Vetlanda kommun och övriga delar av Högländet har generellt lägre nederbörd än länets västra delar och bedöms därför vara mer

sårbara för torka och vattenbrist. Längre torrperioder ökar risken för sjunkande grundvattennivåer, vilket kan påverka både kommunal och enskild dricksvattenförsörjning. Mindre grundvattenmagasin och enskilda brunnar är särskilt utsatta.

Torka innebär även en ökad risk för skogs- och markbränder. Ett torrare klimat kan dessutom öka

sårbarheten vid skyfall, eftersom torr mark har sämre infiltrationsförmåga vilket leder till snabb avrinning och översvämning i lågpunkter och vattendrag.

Påverkan

Under torra somrar förekommer redan i dag bevattningsrekommendationer och bevattningsförbud i kommunen. I ett framtida varmare klimat bedöms behovet av sådana åtgärder öka i både omfattning och varaktighet. Lågflöden i vattendrag förväntas bli vanligare, vilket kan påverka ekosystem och vattenuttag, särskilt i Emåns avrinningsområde.

Åtgärder och ställningstaganden

- Dricksvattenförsörjningen ska präglas av långsiktig kvalitet, kvantitet och leveranssäkerhet.
- Lokala grund- och ytvattentäkter ska skyddas och brukas på ett hållbart sätt.

- Kommunens allmänna dricksvattentäkter ska ha aktuella vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter.
- Planeringen ska bidra till att behålla vatten i landskapet och minska sårbarheten vid torka.

Ett blötare klimat

Ett blötare klimat innebär ökad risk för översvämningar vid skyfall samt höga flöden i sjöar och vattendrag. Skyfall kan inträffa var som helst i kommunen och medföra att vatten samlas i lågpunkter när ledningssystemens kapacitet överskrids. Längs större vattendrag, såsom Emån, finns risk för översvämning vid långvariga regn eller snösmältning.

Påverkan

För Vetlanda tätort finns en skyfallskartering som visar områden som riskerar att översvämmas vid ett 100-årsregn med klimatfaktor. Karteringen visar även naturliga lågpunkter och rinnvägar som är viktiga för dagvattenhantering. Äldre detaljplaner har i många fall inte tagit tillräcklig hänsyn till dessa risker.

Åtgärder och ställningstaganden

- Ny bebyggelse ska lokaliseras och utformas så att den inte utsätts för oacceptabel översvämningrisk.
- Samhällsviktiga funktioner ska säkras mot minst ett 100-årsregn.
- Lågpunkter ska i möjligaste mån användas som resurs för tillfällig vattenmagasinering.
- Dagvatten ska i första hand omhändertas lokalt genom infiltration och fördröjning.
- Vid planering i riskområden ska fördjupade riskanalyser genomföras.

Ras, skred och erosion

Ras, skred och erosion kan orsaka stora skador på mark, byggnader och infrastruktur. Risken ökar vid kraftig nederbörd och höga vattenflöden. I kommunen finns sträckor längs Emån, Solgenån och flera

sjöar där förutsättningar för erosion identifierats. I Landsbro finns stabilitetskarteringar som visar förutsättningar för ras och skred längs vattendraget. Dessa områden kräver särskild hänsyn vid planering och i vissa fall detaljerade geotekniska utredningar.

Ställningstaganden

- Områden med identifierad risk för ras, skred eller erosion ska redovisas i översiktsplanen.
- Vid ny exploatering ska geoteknisk säkerhet säkerställas genom utredningar och anpassad utformning.
- Markområden kan behöva reserveras för skyddsåtgärder eller som buffertzoner mot vatten.

Nationella mål

FN har antagit målen i Agenda 2030 och många av världens länder enats om att minska utsläppen av växthusgaser för att begränsa den globala uppvärmningen. Klimatanpassning kopplar till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Klimatförändringarna påverkar människors hälsa och välbefinnande. Klimatet blir varmare och påverkan är stor i urbana områden där naturlig skuggning saknas och hårdgjorda ytor absorberar värme. Att klimatet förändras kan även innebära större risk för sjukdomar som drabbar både människor och djur.

Mål 6: Rent vatten och sanitet för alla

Klimatförändringarna påverkar både dricksvattentillgången och dricksvattenkvaliteten. Perioder av torka kan leda till dricksvattenbrist.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Våra byggda miljöer och städer behöver anpassas till de nya förutsättningar som ett förändrat klimat innebär. Våra städer är livsmiljöer för många människor och klimatförändringar såsom skyfall och värmeböljor kan få stora negativa konsekvenser för den byggda miljön och människorna som lever och verkar där.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Samtidigt som vi minskar vår klimatpåverkan behöver vi anpassa samhället till de förändringar som vi ser idag och de som vi inte kommer kunna undvika i framtiden.

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

Klimatförändringarna påverka inte bara vår byggda miljö och människor utan även naturen, ekosystemen och den biologiska mångfalden. Samtidigt skapar ekosystem i balans och biologisk mångfald en större motståndskraft mot klimatförändringar och kan hjälpa till i anpassningen av samhället.

I den nationella klimatanpassningsstrategin (skr. 2023/24:97)[1] formuleras ett nationellt mål för klimatanpassning; *Regeringens inriktning: Med en samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning fungerar samhället väl i det förändrade klimatet. Naturmiljön har god förmåga att återhämta sig och ekosystemens resiliens har stärkts. Samhällets aktörer, inklusive privata och offentliga på alla administrativa nivåer, hanterar risker, sårbarheter och möjligheter i beslutsfattande. Klimatanpassning är integrerad i relevanta verksamheter och ansvarsområden.*

- Vidare identifieras tio utmaningar som behöver hanteras i arbetet med klimatanpassning.
- Översvämning, högre vattenflöden och havsnivåhöjningar som hotar samhällen, infrastruktur och näringsliv
- Höga temperaturer som innebär risk för hälsa och välbefinnande för människor och djur
- Osäker tillgång till vatten av tillräcklig mängd och god kvalitet för enskilda, samhället och näringsliv
- Ras, skred och erosion som hotar samhället, infrastruktur och näringsliv
- Torka och bränder som hotar samhället, infrastruktur och näringsliv
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som

påverkar människor, djur och växter

- Klimatförändringens effekter på biologisk mångfald som påverkar ekosystemens resiliens och möjligheten att tillhandahålla ekosystemtjänster
- Klimateffekter som hotar en trygg energi- och livsmedelsförsörjning
- Klimateffekter som påverkar förutsättningarna för finans- och försäkringsbranschen
- Globala klimateffekter som påverkar handel, livsmedelsproduktion, immigration, internationella relationer och säkra livsmiljöer.

Regionala mål

Länsstyrelsen i Jönköpings län har tagit fram en klimat- och energistrategi för länet (2025). Strategin har både mål om minskade utsläpp och om klimatanpassning. För klimatanpassning anger strategin att vi ska vara rustade för ett förändrat klimat genom att vi:

- Har god kunskap om risker och sårbarheter till följd av ett förändrat klimat och att vi arbetar systematiskt och integrerat med klimatanpassning och med att stärka ekosystem i beslut, strategier och planering
- Genomför robusta åtgärder som säkerställer människors hälsa, upprätthåller samhällsviktiga verksamheter och borgar för länets attraktivitet och utveckling i ett förändrat klimat.

Utöver klimat- och energistrategin finns en regional klimat- och sårbarhetsanalys för Jönköpings län och ett åtgärdsprogram för klimatanpassning (Anpassning till ett förändrat klimat 2021–2025). Klimat- och sårbarhetsanalysen beskriver hur ett förändrat klimat påverkar länet. Syftet med åtgärdsprogrammen är att skapa förutsättningar för att genomföra insatser på regional nivå genom att ta fram effektiva åtgärder som kan genomföras i bred samverkan i länet.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) har sex övergripande målsättningar. För varje målsättning finns ett antal delstrategier. Den målsättning som främst berör klimatanpassning är ”En hållbar region” som har delstrategin ”säkerställa att länet

står väl rustat och är motståndskraftigt inför kommande klimatförändringar med extremväder”.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Kommunen har ett ansvar för klimatanpassning bland annat utifrån sin roll inom fysisk planering, VA-försörjning och beredskap.

I Vetlanda finns ingen kommunal klimatanpassningsplan. Kommunen använder de regionala målen och planerna som riktningsskildare och har en organisation som löpande arbetar med klimatanpassningsfrågor. Översiktsplanen kan användas som ett strategiskt dokument för klimatanpassning av den fysiska miljön.

Kommunens vattentjänstplan innehåller ett avsnitt om hur ett förändrat klimat påverkar den allmänna VA-försörjningen i kommunen. Det finns även specifika ställningstaganden för den allmänna VA-försörjningen, dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

Ställningstaganden

Klimatanpassning ska integreras i all fysisk planering.

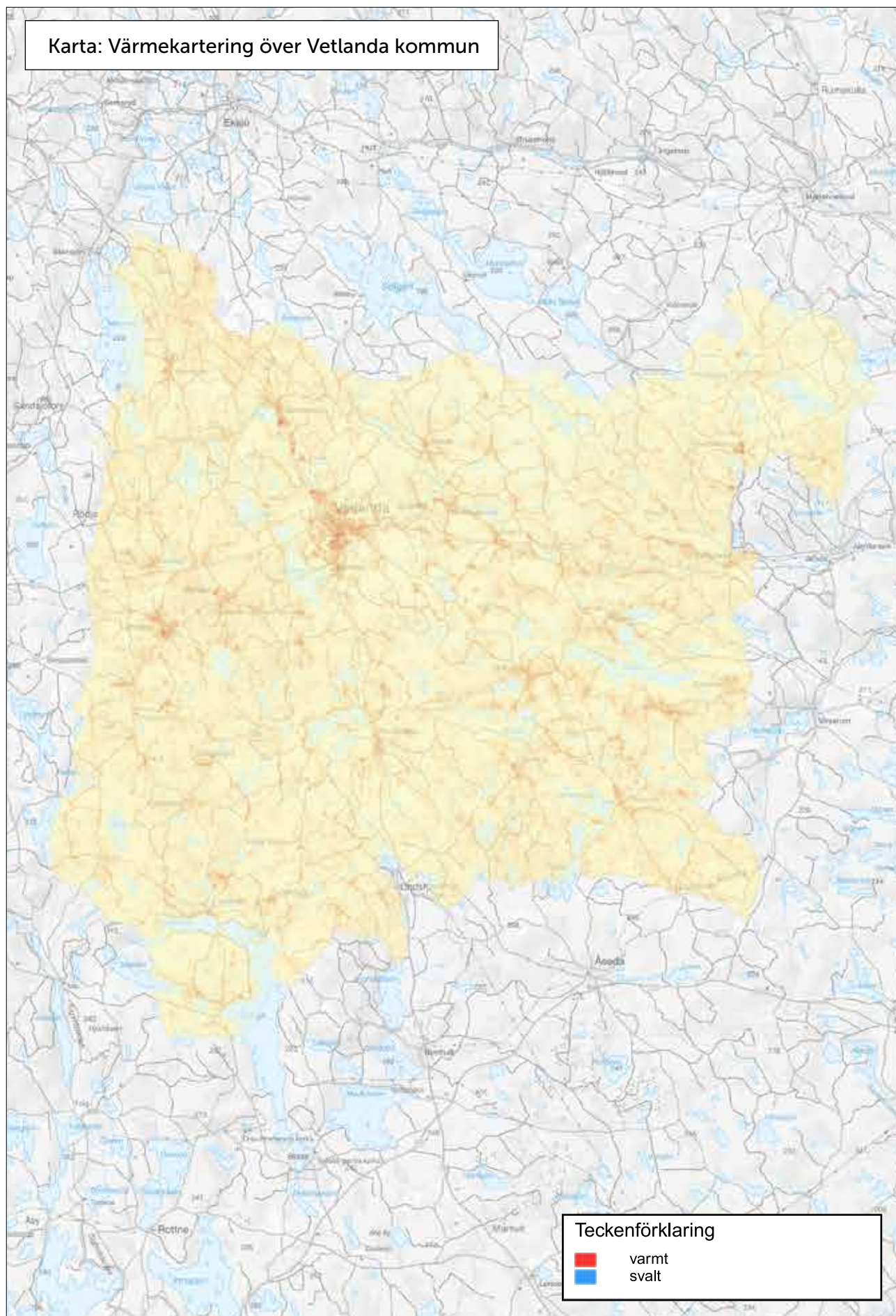
Riskområden för översvämning, värme, torka samt ras och skred ska undvikas eller hanteras genom anpassade åtgärder.

Grönstruktur, vattenresurser och ekosystemtjänster ska stärkas för att öka kommunens motståndskraft mot klimatförändringar.

Planeringen ska bidra till att skydda människors hälsa, samhällsviktig verksamhet och långsiktig hållbar utveckling.

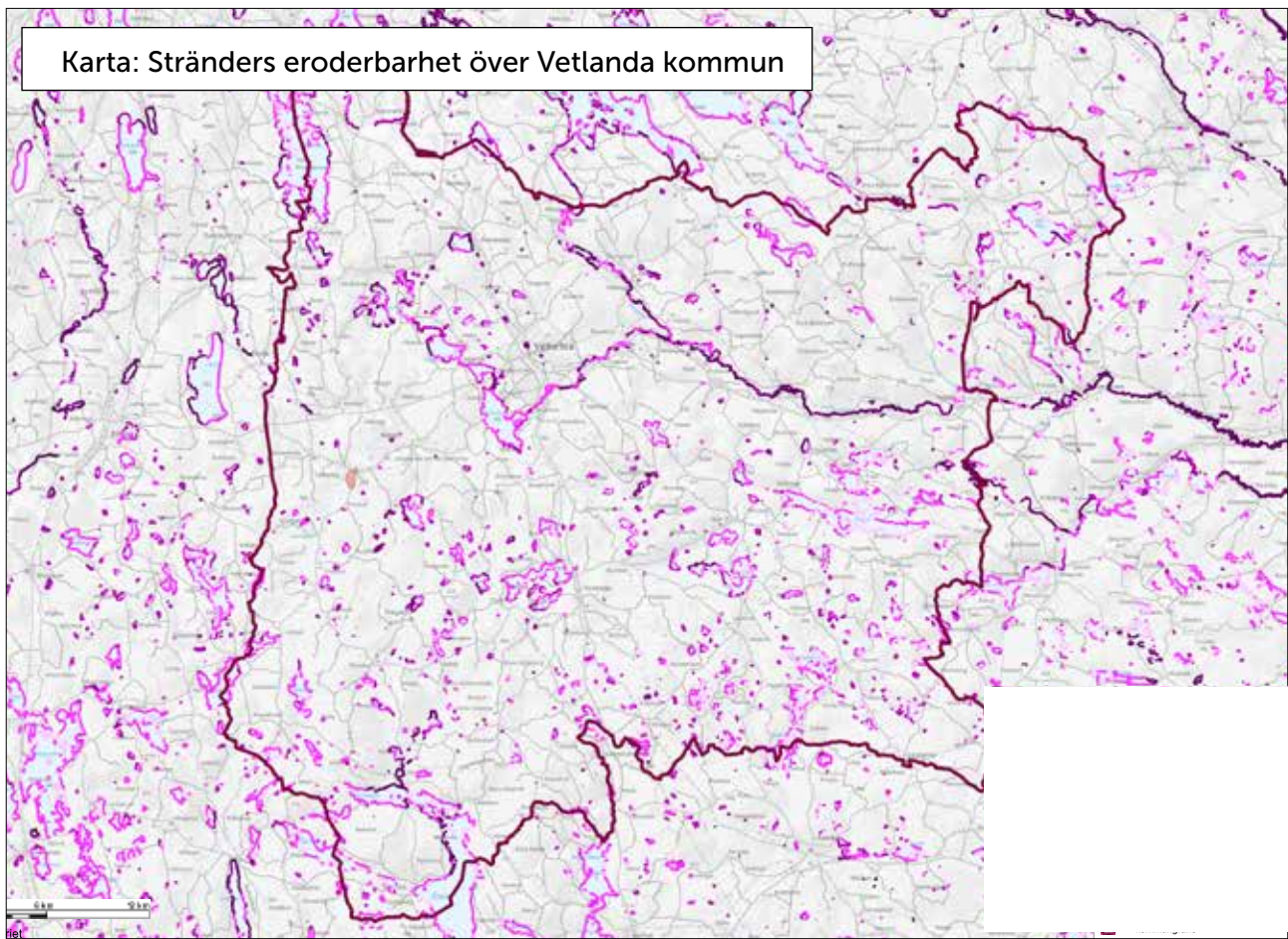

Karta: Värmekartering över Vetlanda kommun

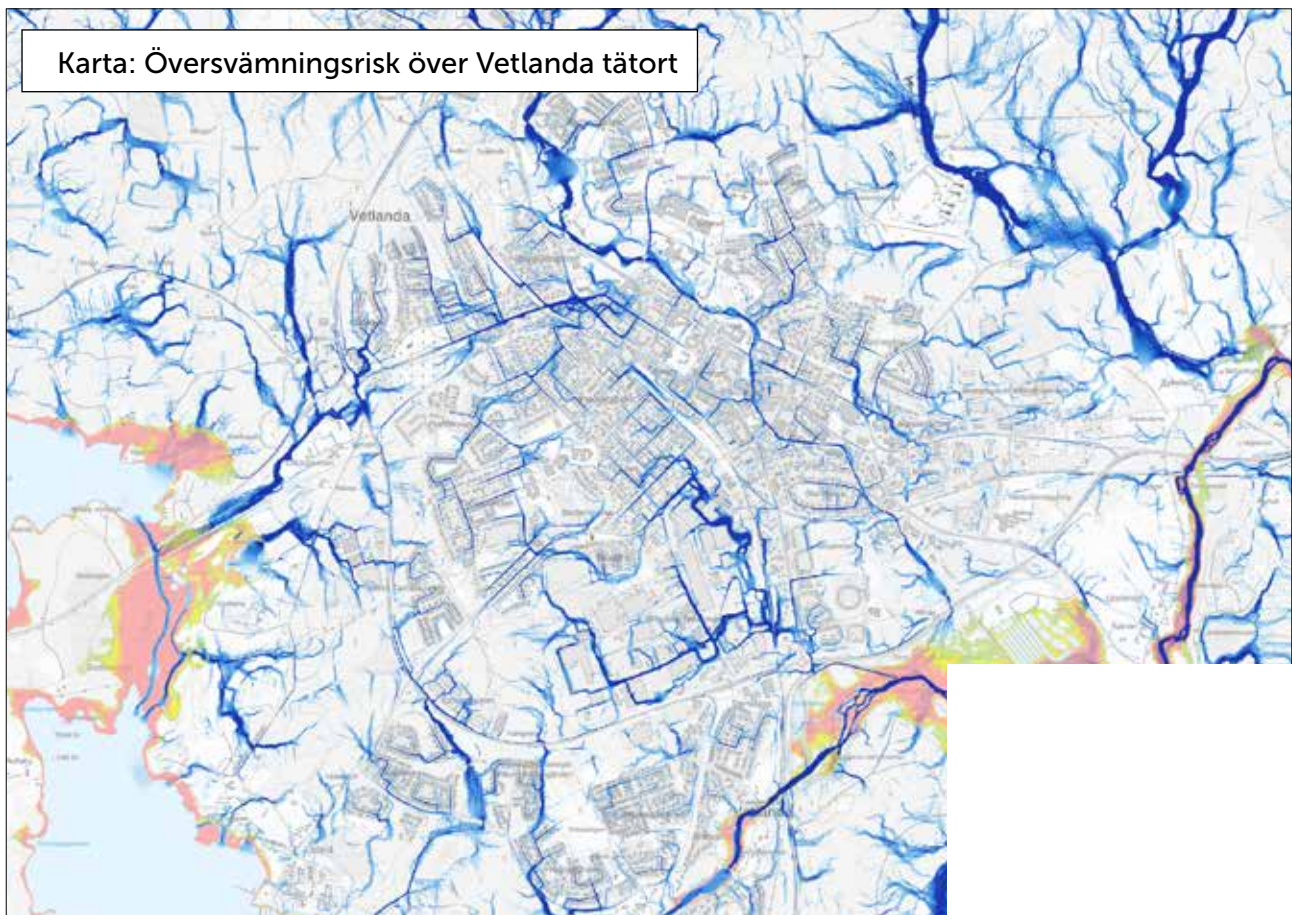

Karta: Stränders eroderbarhet över Vetlanda kommun

Karta: Översvämningsrisk över Vetlanda tätort

Areella näringar

Enligt 2 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska planläggning med hänsyn till natur- och kulturvärden främja en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområden. Areella näringar såsom jordbruk, skogsbruk, djurhållning, trädgårdsnäring och viss landsbygdsbaserad livsmedelsproduktion är markberoende verksamheter som är av central betydelse för en långsiktigt hållbar markanvändning.

I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur mark- och vattenområden används och hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. De areella näringarna utgör ett allmänt intresse som behöver beaktas i avvägningen mellan olika markanvändningsanspråk, särskilt i landsbygdsområden där konkurrensen om mark kan vara stor.

Förutsättningar

Vetlanda kommun präglas av ett variationsrikt landskap där jord- och skogsbruk utgör en betydande del av markanvändningen. Skogsmark dominerar stora delar av kommunens yta och är en viktig resurs för skogsproduktion och sysselsättning.

Jordbruksmarken är främst koncentrerad till dalgångar och mer öppna landskapsavsnitt och används för såväl växtodling som animalieproduktion.

De areella näringarna bidrar till kommunens näringsliv, landskapsbild, biologiska mångfald och livsmedelsförsörjning. Ett aktivt brukande av jord- och skogsmark är även en förutsättning för att upprätthålla öppna landskap och kulturmiljöer.

I kommunen finns markområden med höga brukningsvärden, både vad gäller jordbruksmark enligt 3 kap. 4 § miljöbalken och produktiv skogsmark. Det finns även lokala värden kopplade till småskaligt lantbruk, betesmarker och landsbygdsföretagande. Riksintressen för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv kan i vissa fall överlappa med areella näringar, vilket ställer krav på samordning och avvägning.

Nationella mål

De areella näringarna är centrala för flera nationella mål och strategier. Genom Agenda 2030 berörs särskilt mål 2 (Ingen hunger), mål 12 (Hållbar konsumtion och

produktion) och mål 15 (Ekosystem och biologisk mångfald). Ett långsiktigt hållbart nyttjande av jord- och skogsmark är en förutsättning för att nå dessa mål.

De nationella miljö kvalitetsmålen, särskilt Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv, är direkt kopplade till hur areella näringar bedrivs och planeras. Planeringen ska bidra till att brukningsvärd jordbruksmark bevaras och att skogsbruket kan bedrivas på ett sätt som förenar produktion med hänsyn till natur- och kulturmiljöer.

Vidare omfattas de areella näringarna av nationella mål för livsmedelsstrategin, som syftar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja med ökad inhemsk produktion, samt mål inom landsbygdspolitiken om livskraftiga landsbygder i hela landet.

Regionala mål

På regional nivå lyfts de areella näringarna fram som en viktig del av den regionala utvecklingen. I den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Jönköpings län betonas betydelsen av ett konkurrenskraftigt och hållbart jord- och skogsbruk, liksom landsbygdens roll för näringsliv, sysselsättning och klimatomställning.

Regionala strategier kopplade till klimat, energi och bioekonomi pekar på skogens och jordbrukets roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. Samtidigt betonas behovet av att hushålla med markresurser och att minska exploatering av värdefull jordbruksmark.

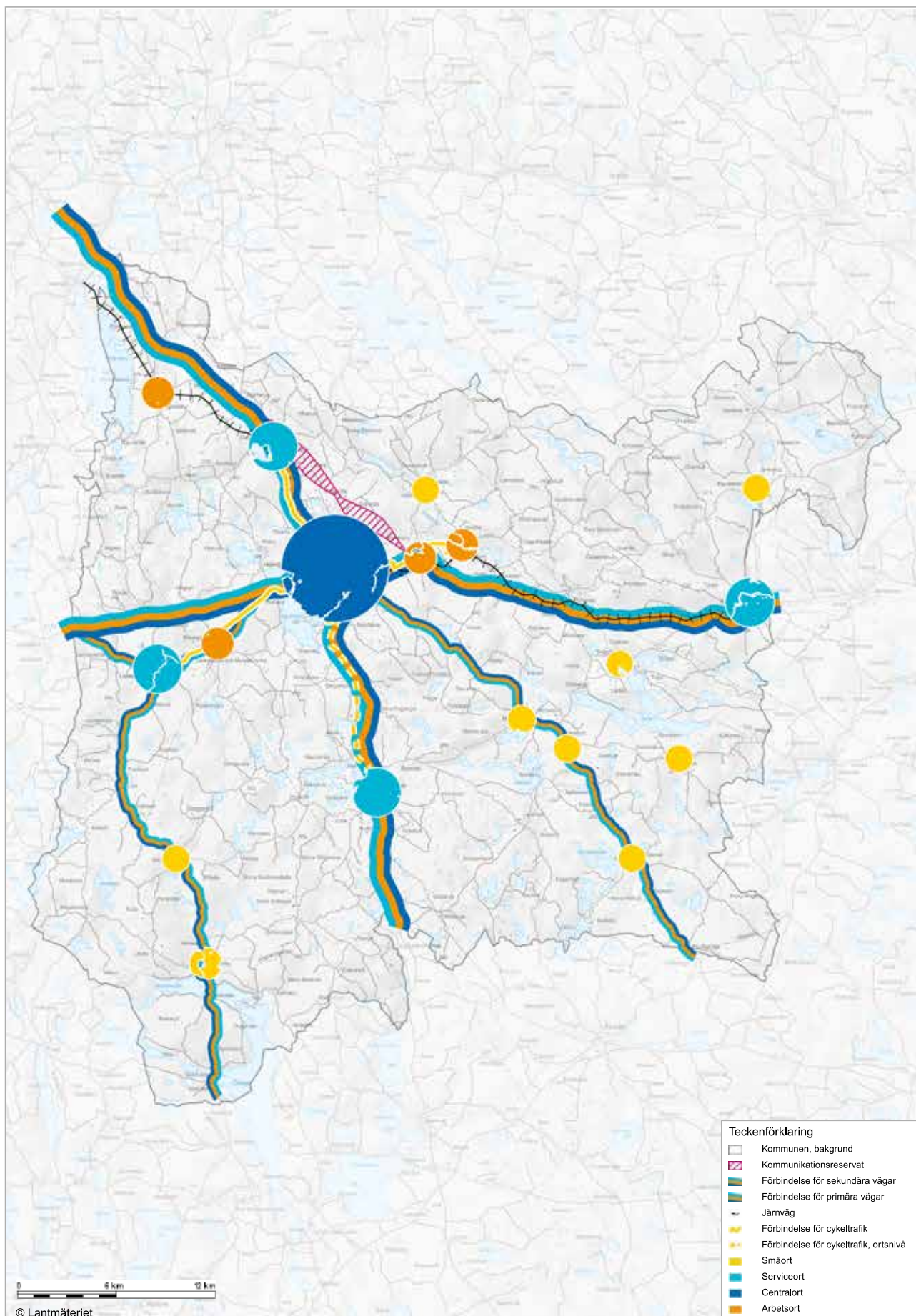

Ställningstaganden

I översiktsplanen gör Vetlanda kommun följande ställningstaganden avseende areella näringar:

- Brukningsvärd jordbruksmark ska skyddas från exploatering i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Exploatering kan endast prövas om det rör sig om väsentliga samhällsintressen och om alternativa lokaliseringar saknas.
- Förutsättningarna för ett långsiktigt och rationellt skogsbruk ska beaktas vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur.
- Kommunen ska verka för att markanvändningskonflikter mellan areella näringar och andra intressen förebyggs genom tidig planering och dialog.
- Möjligheter till utveckling och kompletterande verksamheter inom de areella näringarna, såsom förädling, besöksnäring och småskalig energiproduktion, ska stödjas där det är förenligt med andra allmänna intressen.
- Planeringen ska bidra till att bevara ett öppet och variationsrikt landskap samt stärka biologisk mångfald och kulturmiljövärden i odlings- och skogslandskapet.
- Produktiv skogsmark ska betraktas som en långsiktig resurs och beaktas vid lokalisering av ny bebyggelse och infrastruktur, särskilt i områden där sammanhängande skogsbruk riskerar att fragmenteras.

Infrastruktur

Ett välfungerande och hållbart transportsystem är en grundläggande förutsättning för Vetlanda kommuns långsiktiga utveckling. Trafiken påverkar hur människor bor, arbetar och rör sig, liksom kommunens attraktionskraft för företag och besökare. I översiktsplanen anger den övergripande inriktningen för kommunens arbete med tillgänglighet, trafiksäkerhet, miljö och klimat.

Kommunens mål är att skapa ett sammanhängande och tillgängligt trafiksysteem där gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras i tätorter, samtidigt som långväga arbetspendling och näringslivets transporter ges goda förutsättningar.

Utvecklingen av järnvägen är viktig aspekt att stärka. Vetlanda ligger strategiskt i det småländska inlandet, med järnvägsförbindelse som kopplar kommunen till det nationella och regionala transportsystemet i Nässjö. Järnvägen har stor betydelse både för arbetspendling, regional tillgänglighet och för näringslivets logistik. Att stärka järnvägens funktion och attraktivitet är därför en avgörande framtidsfråga för Vetlandas hållbara utveckling.

Förutsättningar

Biltrafiken utgör i dag det dominerande färdmedlet för resor inom kommunen, särskilt på landsbygden och i relationerna mellan tätorterna. Kommunens geografiska struktur, med långa avstånd och en spridd bebyggelse, i kombination med ett begränsat kollektivtrafikutbud, innebär att bilen i många fall är det mest tillgängliga transportalternativet.

Vetlanda kommun genomkorsas av flera riksvägar som har betydelse för både regional och nationell trafik. Riksväg 31 utgör en nord-sydlig förbindelse mellan Jönköping och Nybro via Vetlanda. Riksväg 47 sträcker sig mellan Jönköping och Oskarshamn, medan riksväg 28 går från Karlskrona via Emmaboda och Lenhovda mot Vetlanda. Norr om kommunen ansluter även riksväg 32 som leder mot Eksjö, Aneby och vidare mot Mjölby och E4 norrut. Länsväg 127 är förbindelsen mot Sävsjö, Värnamo och E4 söderut.

Järnvägen mellan Vetlanda och Nässjö har både person och godstrafik. Emålsbanan mot Pauliström och Kvillsfors är godsjärnväg. Närmaste flygplatser finns i Jönköping och Växjö.

En förutsättning som underlättar utvecklingen av ett hållbart transportsystem i Vetlanda kommun är att en stor andel av invånarna har tillgång till vardagliga

målpunkter inom gång- och cykelavstånd. Kommunen prioriterar underhåll av gång- och cykelvägar, bland annat genom snöröjning och halkbekämpning i tätorter och skolnära områden. Projekt för att stärka biologisk mångfald längs vägkanter bidrar samtidigt till att utveckla och bevara attraktiva närmiljöer.

Nationella mål

Nationella mål kopplade till Agenda 2030 – Infrastruktur och transporter

- Minskade utsläpp: Utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 % till år 2030 jämfört med 2010.
- Klimatneutralitet: Sverige ska nå netto-nollutsläpp senast 2045, vilket inkluderar transportsektorn.
- Tillgänglighet för alla: Infrastruktur ska bidra till goda möjligheter att resa och transportera gods i hela landet, både i städer och på landsbygd.
- Hållbara resor: Planeringen ska främja gång, cykel, kollektivtrafik och järnväg som alternativ till vägtrafik.
- Resurseffektivitet: Byggnad och underhåll av infrastruktur ska ske på ett sätt som är kostnadseffektivt och hållbart över tid.

- Innovation och teknik: Infrastruktur ska stödja omställning genom digitalisering, elektrifiering och nya drivmedel.
- Miljö- och naturhänsyn: Utbyggnad och underhåll ska göras med hänsyn till biologisk mångfald, ekosystem och människors hälsa.

Regionala mål

Regional Trafikförsörjningsplan

I den beslutade trafikförsörjningsplanen anges målsättningar om att 25 % av de motorburna resorna i länet ska göras med kollektivtrafik i regional och privat regi, 78 % fler resor ska göras med kollektivtrafik (basår 2018, och 85 % av läwnets befolkning ska ha närmare än 1 000 meter till hållplats eller station.

Det finns ett starkt samband mellan kollektivtrafikens konkurrenskraft och fysisk planering. En samlad och medveten kommunal bebyggelseplanering med rimliga avstånd mellan målpunkter och kollektivtrafikstråk är en förutsättning för att möjliggöra en effektiv kollektivtrafik och är också något som är strukturbildande och värdeskapande för samhällsutvecklingen i stort. Detta går att påverka genom kommunens egen översikts- och detaljplanering.

Trafikförsörjningsplanen beskriver en utveckling av kollektivtrafikens linjenät i fyra olika nivåer där det norra och södra stråket i strukturbild för översiktsplanen ingår i nivå 1 och det västliga och östliga finns som nivå 2. Stråken i nivå 1 utgör en resandes-tark ryggrad i kollektivtrafiksystemet med trafik till angränsande regioner. Trafikeringen ska tillgodose en god eller mycket god kvalitet av utbud och turer. Tågtrafiken dominerar dessa stråk. I nivå 2 finns ett stomnät med regionbussar och regionaltåg som binder samman regionens större tätorter och städer med fokus på förstörade arbetsmarknadsregioner.

Regionens kollektivtrafik ska binda samman de befolkningstäta delarna i länet med viktiga målpunkter och skapa en bra kollektiv pendlingstrafik mellan regionens kommuncentra och övriga städer och större tätorter där pendling till arbete och utbildning är prioriterad. I de storregionala kollektivtrafikstråken som har ett stort antal resande och som går över länsgräns eftersträvas att ha ett likartat trafikutbud som inom länet.

Regional Transportplan

Regional transportplan för Jönköpings län omfattar åren 2022-2033. Planen beskriver transportsystemet i länet och anger åtgärder som behövs.

Planen visar ett antal transportstråk som har stor betydelse för såväl långväga transporter och resor som mer regional och lokal arbetspendling. Flera av

stråken består av relativt parallella väg- och järnvägsförbindelser. För Vetlanda kommun är stråket längs riksväg 28/31/32 viktigt då det binder samman länets östra delar med Örebro, Östergötland och Mälardalen. I söder kopplar stråket samman länet med Blekinge och Kalmar.

Cykelvägnätet beskrivs som sparsamt utbyggt utanför länets större samhällen, vilket delvis kan förklaras med att det är relativt långt mellan länets tätorter.

Åtgärderna i planen utgör en mix av stora namngivna objekt och åtgärdsområden där en summa har av-satts men de exakta insatserna väljs ut i den löpande genomförandeprocessen.

Planen redovisar projekt för att elektrifiera sträckorna Värnamo - Jönköping - Nässjö samt Nässjö - Eksjö, behov finns även av att elektrifiera sträckorna Nässjö - Vetlanda och Värnamo - Smålandsstenar. Banstandarderna är också låga på dessa sträckor och banorna kommer utöver elektrifiering att behöva kraftfulla reinvesteringar kopplat till spårstandard, trädsäkring, mötesmöjligheter och plankorsningar för att kunna trafikeras på ett robust sätt i framtiden.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Vetlanda kommun har antagit en trafikstrategi med utblick mot år 2050. Strategin är ett vägledande styrdokument för kommunens trafik- och mobilitetsplanering och utgör ett viktigt underlag till översiktsplanen. Översiktsplanen fastställer inte mål för trafikplaneringen, utan redovisar trafikstrategins inriktning för att tydliggöra hur den fysiska planeringen samspelar med kommunens övriga strategiska dokument.

I trafikstrategin anges att den hållbara resan ska vara det självklara valet i Vetlanda och att kommunens bebyggelsestruktur ska utformas så att den underlättar för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Vidare ska transportsystemet vara attraktivt, tillgängligt och trafiksäkert samt utformas så att trafikmiljön främjar trygghet, trivsel och god folkhälsa. Trafikstrategin anger också att miljöpåverkan från transporter ska minska i linje med kommunens och de nationella klimatmålen samt att trafikplaneringen ska bidra till att stärka kommunens attraktivitet och invånarnas livskvalitet.

Ställningstaganden

- Kommunen ska verka för elektrifiering, kapacitetshöjning och förbättrad turtäthet på sträckan Nässjö–Vetlanda. Resecentrum ska utvecklas som en attraktiv och tillgänglig knutpunkt för både arbetspendling och besöksresor. Förutsättningarna för godstransporter ska stärkas.
- Kommunen ska verka för en utveckling av väg 31/32/47 på sträckan Gissshult–Ekenässjön–Vetlanda, inklusive Västerleden. Den aktuella sträckan är en av länets mest trafikerade vägavsnitt och är i behov av förbättrad framkomlighet.
- Kommunen ska planera nya bostads- och verksamhetsområden i kollektivtrafikhöga lägen, särskilt i anslutning till befintliga hållplatser och resecentrum.
- Kommunen ska utöka och förbättra gång- och cykelnätet, med fokus på trafiksäkerhet, belysning, kontinuitet och koppling till skolor och service.
- Kommunen ska samverka med Region Jönköpings län för att utveckla anropsstyrd och flexibel kollektivtrafik i landsbygdsområden.
- Kommunen ska beakta trafiksäkerhet och tillgänglighet i alla detaljplaner och vid utformning av nya gator och korsningar.

Förnybar energi

Detta avsnitt redovisar kommunens ställning angående vindkraft samt markbunden solenergi. Dessa energislag har markanspråk som kan konkurrera med andra anspråk och intressen. Kärnkraft behandlas inte i översiktsplanen eftersom det saknas nationell och regional vägledning. Sådan vägledning bedöms vara en nödvändig förutsättning för att kommunen ska kunna ta ställning i frågan. En utökad vattenkraft utgör i dagsläget inget alternativ för att tillgodose det behov som förutspås. Detta kan dock ändras.

Vind- och solenergi har stora markanspråk men spelar en central roll i avvecklingen av de fossila bränslena. Solkraft är en förnybar energikälla som inte producerar några utsläpp av växthusgaser eller andra föroreningar när den används. Eftersom värme står för en betydande del av energikonsumtion och omkring 40 procent av de globala koldioxidutsläppen har solenergi en viktig roll i att minska de globala utsläppen. Om solceller även används i större skala kan de ersätta fossila bränslen och biobränslen i industriprocesser och fjärrvärmenäten.

Vindkraft är en av de mest framstående teknologierna inom förnybar energi. Vindkraftverk orsakar inga koldioxidutsläpp vid drift och genererar mycket lite miljöfarligt avfall. Eftersom vindkraftverk utnyttjar energiinnehållet i vinden för kraftproduktion blir det inga utsläpp till mark, luft eller vatten. Inte heller behöver bränsle utvinas eller transporteras. Inget uttjänt bränsle behöver tas om hand eller slutförvaras. Jämfört med fossila bränslen är vindenergi en av de renaste energikällorna som finns tillgängliga. Vindkraft kan dock orsaka störning som påverkar både människor och djur.

Förutsättningar

Sedan 2019 har Vetlanda kommun en elproduktion på cirka 500 GWh. Vindkraften står för absoluta merparten. I dagsläget överstiger produktionen den egna förbrukningen men förbrukningen förväntas öka från dagens cirka 400 GWh till cirka 590 GWh till 2035. Detta innebär att kommunens produktion på förnybar el behöver öka med cirka 120 GWh för att vara självförsörjande. Detta förutsätter dels att det finns planberedskap för utbyggnad dels att kommunen planerar för en återinvestering i befintliga anläggningar.

Vindkraft

De grundläggande reglerna för prövning av vindkraft finns i miljöbalken och plan- och bygglagen. För stora anläggningar som är landbaserade, behövs miljötillstånd enligt 9 kap miljöbalken (miljöfarlig verksamhet), samt kommunal tillstyrkan. Ansökan om tillstånd prövas av miljöprövningsdelegationerna inom Länsstyrelsen. Gemensamt för alla typer av mindre anläggningar är att handläggningen görs hos kommunen. Beroende på storlek på vindkraftverket och hur det

är placerat behövs antingen en anmälan till kommunen eller bygglov från kommunen, eller både och.

Kommunen har sedan 2010 sett en betydande utbyggnad av vindkraft och 2025 finns cirka 70 uppförda verk. Flertalet av dessa finns i större vindkraftsparker inom riksintresseområden och har utvecklats i linje med 2010-års översiktsplan.

Vindkarteringen över Vetlanda kommun visar att det i princip hela kommunen blåser minst 7,0 m/s (årsmedelvind) på en höjd av 140 meter. Undantaget är ett stråk från Vetlanda och österut, längs med väg 47 mot Kvillsfors. Bäst förutsättningar med högst vindhastigheter finns längs med kommunens gränser i norr, väster och i söder. Vindhastigheten på dessa stråk är minst 7,5 m/sek på 140 meters höjd, vilket räknas som goda förutsättningar enligt Energimyndigheten.

I kommunen finns tre områden utpekade som riksintresseområde för energiproduktion (vindbruk) enligt 3 kap 8 § Miljöbalken. Riksintresseområdena bedöms ha särskilt goda förutsättningar

för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, framför allt för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion. En översyn av riksintressena är pågående.

Samtidigt finns det mycket att ta hänsyn till vid utbyggnad av vindkraft i kommunen. Det rör bland annat avstånd till bebyggelse, känsliga landskapstyper och natur- och kulturvärden som kan komma till skada om man inte bygger ut med försiktighet. Som grund till utpekandet av områden som kan vara möjliga för vindkraftsetableringar och solcellsparkar har en särskild utredning genomförts. Utredningen utgör underlag till planförslaget och beskriver mer utförligt hur möjliga områden har identifierats.

Genomförd utredning visar att det inte är möjligt eller rimligt att främja vindkraftsutbyggnad utan att särskilda försiktighetsmått vidtas inom gällande riksintresseområde 283, i den norra delen av kommunen. Detta främst på grund av höga naturvärden. Riksintresseområde 262, som finns i den södra kommundelen behöver få en annan avgränsning, på grund av konflikt med annat riksintresse, naturvård.

Solkraft

Solenergianläggningar är i dagsläget inte tillståndspliktiga men detta kan förändras i framtiden. För större anläggningar, där det kan finnas fler motstående intressen, är det fördelaktigt att ansöka om tillstånd. Ytterligare fördelar är exempelvis rättstrygghet, förankring med lokal-samhället genom samråd samt vägledning genom samråd med länsstyrelsen. Storskaliga solcellsanläggningar betraktas i princip alltid som en åtgärd som väsentligt ändrar naturmiljön. Då behöver den som vill sätta upp solceller på marken anmäla om samråd hos Länsstyrelsen enligt Miljöbalken. Länsstyrelsen granskar och bedömer om anläggningen strider mot befintlig lagstiftning, som till exempel skydd av jordbruksmark eller naturvärden.

En förutsättning för att kunna utnyttja solens energi är en god solinstrålning. Sverige har en solinstrålning som ligger mellan 900–1100 kWh/m² årligen, vilket ligger på jämförbara nivåer med stora

delar av norra Europa. En solenergianläggning i Sverige producerar som mest en solig och molnfri sommardag (mars till oktober). Överlag har Jönköpings län god solinstrålning, och antalet soltimmar gör att förutsättningarna för solenergi i regionen är bra. Antal soltimmar i Vetlanda kommun uppgår till cirka 1600 h per år, och solstrålningen är cirka 900 till 950 kWh/m². Det finns dock ett antal faktorer som spelar in vilken produktion som en anläggning ger. Dessa är:

- Lutning på solcellsmodulerna (35–50 graders lutning rakt mot söder för bäst årsproduktion)
- Skuggning (från exempelvis träd, skorstenar etcetera)
- Tid med snötäckning
- Nedsmutsning

I Vetlanda kommun har el från sol ökat mycket snabbt. Totalt finns nu cirka 500 nätanslutna anläggningar, om sammanlagt 8,3 MW i kommunen. Detta motsvarar en elproduktion på cirka sex till åtta procent av vad hushållen i Vetlanda förbrukar per år.

Energisystem

En viktig del i en hållbar samhällsutveckling är hushållning med energi och naturresurser. God energihushållning kan främjas genom förnyelsebar energiproduktion, energieffektivt byggande och en sammanhållen och i vissa fall tät bebyggelse. Åtgärder som minskar Vetlanda har en stark lokal energiproduktion. Den viktigaste produktionsanläggningen är kraftvärmeverket Stickan, som är strategiskt placerat nära centrum och större industrier.

Fjärrvärmenätet är väl utbyggt och omfattar både Vetlanda och Ekenässjön. En kapacitetsförstärkande överföringsledning mellan orterna har byggts för att säkra tillgången till fjärrvärme och ta tillvara produktionskapaciteten i Vetlanda. Ett separat fjärrvärmenät finns i Holsby/Sjunnen.

Elnätskapaciteten är en strategisk fråga för hela Jönköpings län. Vetlandas elförsörjning bygger på samverkan mellan det lokala elnätet, som drivs av Njudung Energi, och det överliggande regionnätet,

som drivs av E.ON. Nätutvecklingsplanerna visar att elnätet i nuläget klarar dagens behov, men att framtida utveckling är beroende av planerade investeringar och fortsatt samverkan med nätägarna. E.ON har redan genomfört en omfattande ombyggnation av en regionnätsstation utanför Vetlanda, vilket innebär en kapacitetsökning.

Brist på effektkapacitet kan bli begränsande för ny bebyggelse, verksamhets-etableringar och elektrifiering om förstärkningar inte genomförs i takt med utvecklingen. Sveriges NATO-anslutning och ett förändrat säkerhetsläge ställer dessutom ökade krav på elnätets robusthet och redundans.

Nationella mål

Sveriges övergripande mål avseende klimat- och energiområdet handlar för energiområdet bland annat om att energianvändningen ska effektiviseras med 50 procent till 2030 (jämfört med 2005) samt att elproduktionen år 2040 ska vara fossilfri.

Som ett led i arbetet på nationell nivå har Energimyndigheten och Naturvårdsverket tagit fram en strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Strategin anger att en hållbar vindkraftsutbyggnad innebär att vindkraften bidrar till att de energipolitiska målen nås och att vindkraften fördelas jämnt över landet. Ur ett markanvändningsperspektiv är en förutsättning för en hållbar vindkraftsutbyggnad att den sker med hänsyn till andra hållbarhetsmål, exempelvis genom att den negativa påverkan på naturvärden minimeras och att utbyggnaden sker med hänsyn till livsmiljöer och friluftsliv. Den nationella strategin ska efterföljas av regionala analyser.

De regionala analyserna ska i sin tur bilda grund för en nationell överblick och analys av förutsättningarna att uppnå ett effektmål om 80 TWh till 2040-talet. Sådana regionala analyser har endast genomförts som pilotprojekt för två län. Därmed har arbetet än så länge inte resulterat i den regionala och nationella överblick som var syftet. Förhållandet försvårar en hållbar utbyggnad lokalt då det är svårt att bedöma hur intresset ska prioriteras lokalt gentemot andra och delvis motstående intressen.

Regionala mål

Klimat- och energistrategin visar en gemensam inriktning för klimat- och energiarbetet i Jönköpings län, för såväl offentliga sektorn, näringslivet och civilsamhället. Strategin blickar mot 2045. Visionen är att länet ska vara ett robust och fossilfritt plusenergilän. Visionen konkretiseras genom målsättningar om att minska utsläpp av växthusgaser, få en fossilfri och robust energiförsörjning samt att länet är rustat för ett förändrat klimat. För att nå dessa målsättningar finns sju fokusområden varav energiförsörjning är en. Länets klimat- och energistrategi är antagen av Vetlandas kommunfullmäktige.

Strategin anger att det är viktigt att ta tillvara den potential för produktion av fossilfri energi som finns i länet. Tyngdpunkten i närtid är på förnybara källor, hittills finns inga planer på etablering av kärnkraft i länet. Det finns stora möjligheter att producera mer energi från vindkraft i länet och det är viktigt att den regionala och kommunala planeringen hanterar dessa frågor aktivt och ger bra vägledning. Med den snabba teknikutvecklingen är en målsättning att gamla verk efterhand byts ut mot nya med högre effekt.

Den väntade elektrifieringen i och utanför Jönköpings län gör att det kommer krävas koordinerade insatser för att upprätthålla en hög leveranssäkerhet i elsystemet. Elnäten kommer behöva byggas ut och förstärkas för att nå visionen om robust och fossilfritt plusenergilän och att hålla energin tillgänglig för alla. Det är framför allt utbyggd elproduktion, inte minst solkraft, och transportsektorns elektrifiering som ställer nya krav på elnäten i länet.

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

För närvarande pågår ett arbete med att ta fram en kommunal energiplan bland annat i syftet att åstadkomma en mer framåtsyftande energiplanering ur ett lokalt perspektiv och utveckla en robust tillgång till energi till medborgare och verksamheter samt näringslivets utvecklingsbehov. Ambitionen är att till 2035

fortfarande ha en fossilfri elproduktion som minst motsvarar den totala förbrukningen. En fortsatt kontinuerlig energiplanering ger möjlighet att hantera förändringar och möjligheter över tid och säkerställa attraktivitet och utveckling. Energiplanen kan därför fungera som uppföljning av målsättningar och ambitionsnivåer för fossilfri energiproduktion.

Ställningstaganden

Kommunen ska fortsatt ta ansvar för att bygga ut förnybar energi utifrån lokala behov, med målsättningen att den förnybara elproduktionen minst ska motsvara den totala elförbrukningen inom kommunens geografiska område. Utbyggnadstakten följs upp i den kontinuerliga energiplaneringen.

I översiktsplanen tas inte några ställningstaganden avseende antal vindkraftverk, eller

dess höjd. Inte heller tas någon ställning till antal solcellsparker som ska uppföras. Detta beror på att det i dagsläget är svårt att bedöma vilka möjligheter som den snabba teknikutvecklingen inom vindkraft och solenergi för med sig. Antalet samt höjd på vindkraftverken, samt storlek på solcellsanläggning kommer att utredas i detalj för varje enskild etablering.

Vindkraft

Vetlanda kommun har tagit ställning att följande definitioner och utgångspunkter gäller:

Miniverk

Ett miniverk är ett vindkraftverk med en totalhöjd på maximalt 20 meter och med en rotodiameter på maximalt tre meter.

Liten anläggning för vindkraft

En liten anläggning definieras som ett vindkraftverk med en totalhöjd på 20–50 meter eller ett verk vars rotodiameter överstiger 3 meter (typ gårdsverk).

Mellanstor anläggning för vindkraft

En mellanstor anläggning definieras som ett vindkraftverk som inklusive roto-
blad är högre än 50 meter, två till sex verk som står tillsammans (gruppstation)
och är högre än 20 meter men lägre än 150 meter eller sju eller fler verk som
står tillsammans och är högre än 20 meter men lägre än 120 meter.

Stor anläggning för vindkraft

En stor anläggning definieras som en gruppstation med två eller fler vindkraft-
verk med en totalhöjd över 150 meter eller en gruppstation med sju eller fler
vindkraftverk med en totalhöjd över 120 meter.

- Kommunen är positiv till fortsatt utredning av mellanstora och stora anläggningar inom de områden som klassas som möjliga (ljuslila områden). Detta gäller dock endast inom ett avstånd om 800 meter från närmaste bostad, vilket motsvarar de skrafferade lila områdena.

Områden med goda möjligheter till elanslutning bör prioriteras. Utpekandet av områden innebär inte ett slutgiltigt ställningstagande om det är lämpligt med vindkraft på platsen, utan prövningen sker i tillståndsprocessen där verksamhetsutövaren ansvarar för att ta fram underlag för prövning.

- Inom stoppområden (rosa områden i karta) tillåts inga nya etableringar av vindkraft undantaget miniverk.

- Inom övriga områden kan mindre anläggningar såsom gårdsverk upp till en höjd av 50 meter vara möjlig.

- Generationsväxling ska undersökas och nyttjas i så stor utsträckning som möjligt innan verken avvecklas. Detta kräver ny tillståndsprocess. Hänsyn ska tas till befintliga vindkraftsverks höjder inför generationsskifte.

- Alla vindkraftsetableringar ska följa kommunens riktlinjer.

- Kommunen är generellt positiv till samlokalisering av vindkraft och solcellsparker.

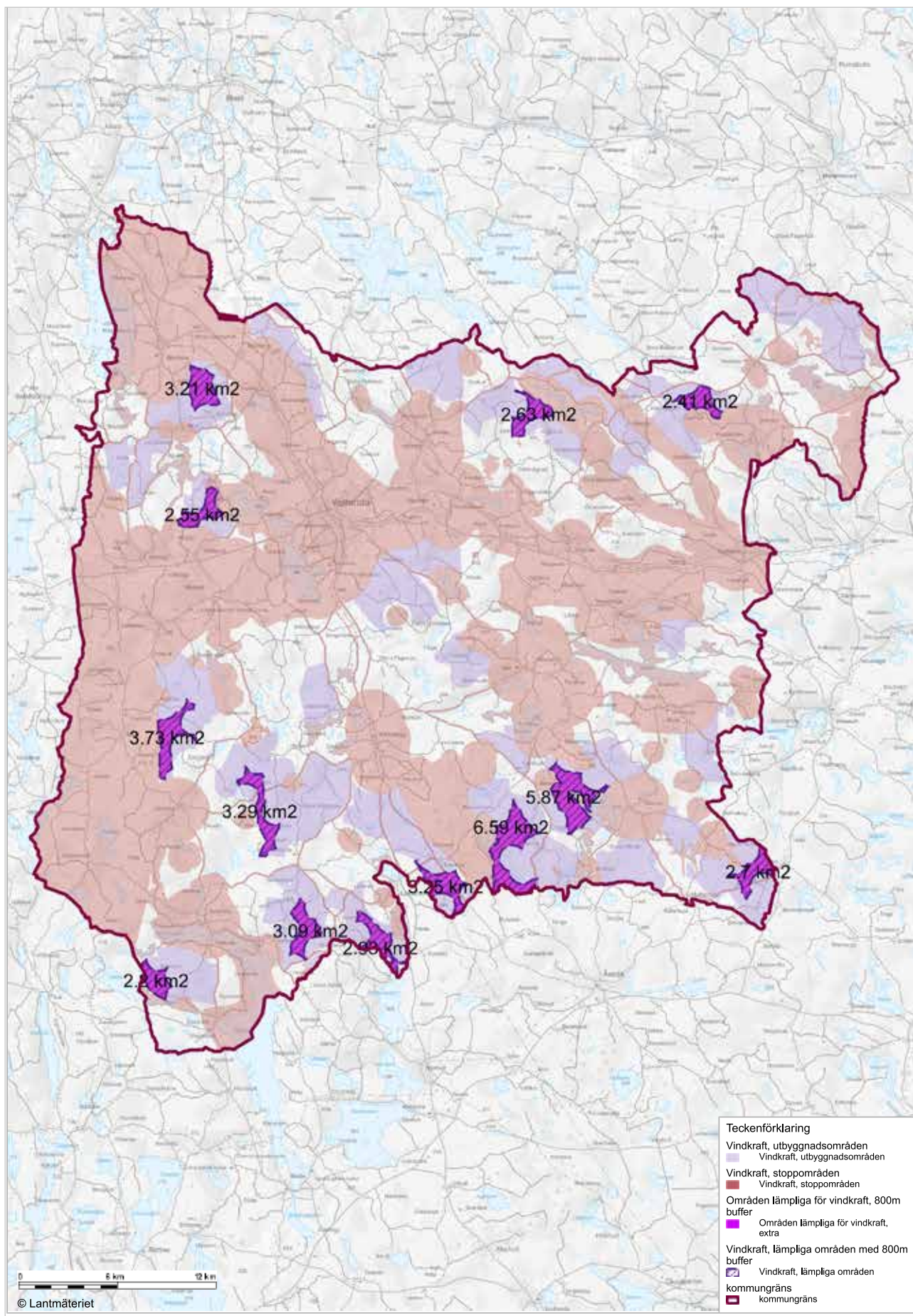
- Stora och mellanstora anläggningar ska inte placeras närmare än 800 meter från bostadshus.

Gränserna mellan områdena ska inte ses som exakta. Det kan finnas områden inom "möjliga områden" där vindkraft ändå inte blir aktuellt, och det kan i vissa fall även vara möjligt att etablera vindkraft i gränsområden till stoppområden efter närmare utredning.

Följande utgör markanvändningsintressen där vindkraft undantaget miniverk ej får uppföras:

Markanvändning	Eventuellt skyddsavstånd
Tätorter, småorter och sammanhållen bebyggelse	Skyddsavstånd på 1000 meter till sammanhållen bebyggelse. Skyddsavstånd 1500 meter till tätorter och småorter inkl. detaljplanlagda områden. Skyddsavstånd 2000 meter till Vetlanda tätort.
Allmänna vägar och järnvägar	Skyddsavstånd till vägar ska vara minst verkets totalhöjd plus 50 meter.
Kraftledningar	Mellan vindkraftverk och högspänningsledningar i luft ska skyddsavståndet minst vara vindkraftverkets totalhöjd plus 10 meter.
Försvarets intressen	Inga skyddsavstånd tillämpas
Kulturresevat	Skyddsavstånd på 500 meter tillämpas för kulturresevat.
Värdefulla landskap	Inga skyddsavstånd tillämpas
Natura 2000-områden Naturresevat Riksintresseområden för naturmiljö enligt 3 kap MB Naturvårdsplan klass 1 Biotopskyddsområden samt Skogsstyrelsens biotopskyddsområden Djur- och växtskyddsområden	Skyddsavstånd på 500 meter tillämpas för natura 2000-områden, naturresevat och områden medtagna i naturvårdsplanen klass 1. För övriga hänsynstagna områden tillämpas inga skyddsavstånd.
Landskapskaraktärerna Småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap, Småskaligt herrgårdslandskap, Småskaligt å-landskap; Emån samt Sjölandskap; Örken & Klockesjön	Inga skyddsavstånd tillämpas

Riktlinjer för vindkraftsetablering

Följande anger kommunens riktlinjer för vindkraftsetableringar. Dessa ska utgöra underlag för hantering av bygglov och tillstånd.

Infrastruktur

- Vindkraftverk ska lokaliseras där det finns goda anslutningsmöjligheter till elnät. Så långt som möjligt ska befintlig infrastruktur nyttjas.

Utseende och placering

- Vindkraftsverk ska etableras i grupper i de områden som har bedömts vara möjliga för stora och mellanstora anläggningar för vindkraft.
- För att inte hindra möjligheten att bygga grupper bör enstaka verk undvikas helt eller planeras så att fler verk kan anslutas vid behov.
- Avståndet mellan grupper av vindkraftsverk i mer öppna landskap bör vara minst två kilometer för att de ska upplevas som grupper.
- Vindkraftsverk som står i en grupp ska ha samma navhöjd för att återspegla områdets topografi. Detta gäller särskilt vid lokaliseringar där verken kommer att synas som grupp.
- I varje grupp av vindkraftverk ska alla verk ha samma rotordiameter och antal rotorblad, samma rotationsriktning och samma färgsättning.
- Färgen på vindkraftsverken ska vara vit eller ljusgrå. Eventuellt kan den nedre delen vara mörkare för att bättre smälta in i landskapet
- Reklam får inte sättas upp på vindkraftsverken undantaget leverantörens logotyp.

Risker

- Där riskerna för nedisning bedöms vara stor, eller i områden där friluftslivet är omfattande ska verken förses med issensorer.
- Varningsskyltar som varnar för fallande föremål (is eller liknande) ska sättas upp vid tillfartsvägar och närbelägna större stigar. Varningsskylten får inte formule-

ras så att allmänheten tvekar att utnyttja området, utan är endast till för att man ska observera eventuell fara vid särskild väderlek.

Naturmiljö

- Tillhörande väg- och kabeldragningar och uppställningsytor bör inte byggas inom nyckelbiotoper, sumpskogar, strandskyddsområden på öar eller i vatten.
- Värdefull våtmark och områden upptagna i Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering bör inte tas i anspråk vid kabeldragning mellan vindkraftverk och befintligt kraftnät.
- Anslutning mellan vindkraftverk och befintligt elnät ska göras med markförlagd kabel.
- Inventeringar och studier av påverkan på fåglar och fladdermöss ska utföras i samband med detaljprojektering av anläggningar. Åtgärdsförslag för att minimera skadorna ska lämnas.
- Om en etablering av vindkraftverk inom eller i anslutning till område som klassificeras som klass 2 i naturvårdsplanen (Vetlanda kommun 2019) ska en fördjupad NVI av hela naturvärdesobjektet genomföras.
- Om en etablering av vindkraftverk inom eller i anslutning till område som klassificeras som klass 3 i naturvårdsplanen (Vetlanda kommun 2019) kan det krävas en fördjupad NVI av hela naturvärdesobjektet. Vid exploatering av mindre arealer (<0.5 ha) kan utlåtande av naturvårdsmyndighet räcka.

Landskap

- Landskapskaraktären Kuperat skogslandskap med jordbruksinslag (Landskapskaraktärsanalysen för Vetlanda kommun, Radar Arkitektur 2023) är generellt tålig för en etablering av stora och mellanstora anläggningar av vindkraft. I de fall topografin möjliggör utblickar över landskapet och långsträckta vyer ska risken beaktas för ett strukturbrott. Då Vetlanda kommun till största del består av denna landskapstyp är det angeläget att vid varje förfrågan av en stor eller mellanstor etablering eller generationsskifte utreda den totala effekten av påverkan av landskapsbilden. Detta ska göras i sam-

band med tillståndsansökan, anmälan och/eller bygglösa.

- Vid generationsskifte ska hänsyn tas till befintliga vindkraftsverkets höjder.

Buller

- Buller från vindkraftsverk får inte överskrida gällande riktvärden för permanent- och fritidsbostäder. Riktvärdet gäller för såväl enskilda som grupper av vindkraftverk och vid de betingelser som anges i Naturvårdsverkets metod för imitationsmätning av buller. I rekreations- och friluftsområden där tystnaden är en viktig faktor kan det finnas skäl att ha lägre ljudnivåer.

Skuggning

- Det teoretiskt värsta fallet för skuggtid bör vara högst 30 timmar/år för permanent- och fritidsbebyggelse. Den sannolika skuggtiden bör inte överstiga 8 timmar/år eller 30 minuter per dag. Verk som riskerar att överskrida den ovannämnda sannolika eller teoretiska skuggtiden, måste utrustas med avkopplingsautomatik som kan begränsa skuggtiden till den tillåtna.

Generationsskifte

När vindkraftsverket uppnått sin tekniska eller ekonomiska livslängd eller alternativt blivit omodernt tar verksamhetsutövaren ofta beslut om att avsluta driften och montera ned vindkraftverken. Ett verk behöver emellertid inte vara helt uttjänt, utan goda möjligheter finns ofta att generationsväxla verken. En generationsväxling kan sannolikt vara ett ekonomisk fördelaktigt alternativ jämfört med nyetablering då existerande infrastruktur kan återanvändas, samt att vindresursen är väl känd. Omgivningspåverkan bör också vara väl känd och accepterad, vilket minskar kostnaderna och riskerna kopplade till projektering av vindkraftsparken.

En generationsväxling är med all sannolikhet ett ekonomisk fördelaktigt alternativ jämfört med nyetablering då existerande infrastruktur kan återanvändas, samt att vindresursen är väl känd. Omgivningspåverkan bör också vara väl känd och accepterad, vilket minskar kostnaderna och riskerna kopplade till projektering av vindkraftsparken. Möjligheterna är dock beroende av platsens förutsättningar och omfattningen av generationsväxlingen.

Platser som byggdes ut tidigt har ofta generellt goda vindlägen men vindkraftverken som byggdes för uppemot 20 år sedan var små. Det finns god potential för effektivisering genom att ersätta dessa. Kostnadseffektivitet kan uppnås genom bättre erfarenheter, en utvecklad organisation internt, mer erfarna kunder, mer mogen bransch (som har mer relevanta förväntningar), bättre verktyg och bättre system. Svårigheten är ofta att det behövs en ny tillståndsprövning.

I Vetlanda kommun finns idag cirka 70 uppförda vindkraftsverk, där merparten ligger inom det södra riksintresseområdet för energi (Lemhult och Miletorp). De flesta av de uppförda vindkraftverken inom kommunen uppfördes mellan år 2012–2020. Höjden varierar mellan 146 – 185 meter, med en navhöjd mellan 96–129 meter. Då dessa vindkraftverk börjar bli till åren, bör ett generationsskifte vidare undersökas. Vetlanda kommun gör ställningstagandet att generationsväxling ska undersökas och nyttjas i så stor utsträckning som möjligt innan verken avvecklas. Vindkraftverk inom stoppområden får ej vara föremål för generationsväxling. Inom dessa områden ska vindkraftverken när de är uttjänta monteras ned och bortforslas med försiktighet.

Hänsyn ska tas till befintliga vindkraftsverkets höjder inför generationsskifte.

Avveckling

Om avveckling blir aktuellt behöver det göras efterbehandling av platsen samt resurshållning av olika komponenter och material som kan återvinnas eller återanvändas. Ansvar för efterbehandling av mark- och vattenområden samt att ta hand om material på plats ligger på verksamhetsutövaren. Det gäller både för anmälningspliktiga och tillståndspliktiga vindkraftsverk. Det är verksamhetsutövaren som är skyldig att se till att nedmontering och efterbehandling genomförs. Det spelar ingen roll om det ställts en ekonomisk säkerhet eller inte. I miljöbalken regleras att mark- och vattenområden ska efterbehandlas efter en verksamhet som exempelvis vindkraft.

Grannkommuner

Samråd ska ske med grannkommuner vid en placering närmare än två kilometer från respektive kommungräns.

Solkraft

Kommunen ser solcellsparker som en del av omställningen till förnybar energi. Kommunen vill främja solcellsanläggningar på mark där det är lämpligt och där det inte påverkar värdefulla natur- eller jordbruksområden eller kommer i konflikt med andra markanvändningsintressen.

Den utredning som är framtagen redovisar en prioriteringshierarki för vilka områden som i första hand är lämpliga för storskalig solenergi. En stor solcellsanläggning utgörs av en sådan markbaserad anläggning som kräver en yta på mer än en hektar och som har en installerad effekt på mer än 1000 kWp (märkeffekt). Vid en eventuell förfrågan om solenergi ska det område som är föremål för en etablering av storskalig solenergi studeras mer i detalj och det är verksamhetsutövarens ansvar att ta fram detaljerat underlagsmaterial.

Syftet med föreliggande avsnitt är att ge riktlinjer för kommande storskaliga solcellsparker och utgöra underlag för kommunens hantering av bygglov.

Solenergianläggning bör planeras och uppföras med hänsyn till områdets topografi och landskapsbild. Anläggningen ska placeras och utformas så att det inte ger upphov till reflexer, försämrad utsikt eller ljusförhållanden för omgivningen. Anläggningen får inte innebära betydande olägenheter för omgivningen eller innebära fara utifrån trafik- och barnsäkerhetssynpunkt.

Mark och infrastruktur

PBL reglerar bygg- /marklovsplikten vid anläggande av markbundna solcellsparker.

Så långt som möjligt ska befintlig infrastruktur såsom vägar nyttjas. Kontroll av befintliga ledningar ska genomföras. Anläggningen får inte begränsa tillgängligheten till ledningarna.

Tillhörande väg- och kabeldragningar bör inte byggas inom nyckelbiotoper, sumpskogar eller strandskyddsområden.

Värdefull våtmark och områden upptagna i Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering bör inte tas i anspråk vid kabeldragning till befintligt kraftnät.

Anslutning mellan solcellsanläggning och befintligt elnät ska göras med markförlagd kabel.

Jordbruksmark

Om odling och/eller bete bedrivs på den aktuella platsen ska förutsättningarna för att fortsätta jordbruket i kombination med solenergianläggningen undersökas.

Skogsmark

Vid förfrågan inom skogsmark ska i första hand områden som redan är avverkas tas i anspråk, eller områden där tidiga planteringar av energiskog eller gran kan ersättas med solcellsparker. Skogsområden med höga natur- och kulturvärden ska undvikas att tas i anspråk.

Naturmiljö

Vid en etablering av en solenergianläggning på mark ska möjligheten av att gynna den biologiska mångfalden inom det aktuella området utvärderas.

Nödvändiga inventeringar av flora och fauna ska genomföras där det bedöms nödvändigt i samband med anmälan/ bygglov.

Om en etablering av solcellspark avses uppföras inom eller i anslutning till områden som klassificeras som klass 2 i naturvårdsplanen (Vetlanda kommun 2019) ska en fördjupad NVI av hela naturvärdesobjektet genomföras.

Prioritet 1

Områden som redan är exploaterade. Platser där landskapskaraktären är starkt präglad av mänsklig aktivitet och landskapsbilden därmed inte är känslig för förändring. Områden med mycket begränsade natur- och kulturmiljövärden. Exempel på områden är:

- Förorenade större områden
- Kommunala deponier
- Nedlagda industriområden
- Impedimentmark i direkt anslutning till industriområden
- Nedlagda vägområden eller i ruderatmarker mellan trafikstråk och vid trafikplatser (exklusive ruderatmarker med naturvärden, så som torra marker med rik flora).
- Hårdgjorda restytor som inte kan nyttjas för andra ändamål.
- Områden där sol- och vindenergi kan kombineras ska prioriteras.

Prioritet 2

• Öppna marker som bedöms sakna brukningsvärde för jordbruk och bete (låg produktivetsvärde), med låga natur- och kulturvärden, där solceller kan kombineras med åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden. I området är landskapet präglad av mänsklig aktivitet och landskapsbilden medelkänslig för förändring. Exempel på områden är åkermark där solceller kan kombineras med fortsatt odling av vall, grödor eller bete. Betesmarker med låga naturvärden där solceller kan kombineras med fortsatt bete.

• Skogsområden med låga natur- och kulturvärden. I första hand ska anläggningarna lokaliseras till skogsområden som redan är avverkade, eller områden där tidiga planteringar av energiskog eller gran kan ersättas med solcellsparkar.

Prioritet 3

Öppen mark samt skogsområden med regionala natur- och kulturvärden, exempelvis områden som är klassificerade enligt klass 2 och 3 i naturvårdsplanen och/eller jordbruksmark som har betydelse för livsmedelsförsörjning. Landskapet är mindre präglad av mänsklig aktivitet, och landskapsbilden är känslig för förändringar. Exempel på områden är liknande typområden som i prioritet 2, men där platsens värden är svårare att kombinera en storskalig solcellanläggning med annan markanvändning.

Områden där storskalig solenergi ej är lämplig

- Tätorter och småorter, sammanhållen bebyggelse, detaljplanlagda områden
- Områden med höga naturmiljövärden; Natura 2000, naturreservat, naturvårdsplan klass 1, biotopskyddsområden samt Skogsstyrelsens biotopskyddsområden, djur- och växtskyddsområden, strandskyddade områden.
- Områden med höga kulturvärden; Kulturresevat, Riksintresseområden för kulturmiljö, övriga kulturhistoriska värden
- Tätortsnära rekreationsområden
- Värdefulla landskap
- Jordbruksområden med höga brukningsvärden samt naturbetesmarker med lång kontinuitet

Om en etablering av solcellspark avses uppföras inom eller i anslutning till område som klassificeras som klass 3 i naturvårdsplanen (Vetlanda kommun 2019) kan det krävas en fördjupad NVI av hela naturvärdesobjektet. Vid exploatering av mindre arealer (<0.5 ha) kan utlåtande av naturvårdshandläggare räcka.

Landskap

Inom nedanstående landskapskaraktärer ska följande beaktas vid en större etablering av solcellsanläggning:

Småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap

Vid en etablering av större solcellsanläggning inom landskapskaraktären ska solcellsanläggningar placeras där landskapet bryts upp och en lokal förändring sker. Viktigt att ta i beaktande är att småskaligheten och betesmarken med uppvuxna träd genererar skugga och att därför placera anläggningarna där full sol råder kan innebära en habitatförlust i ett landskap med hög biologisk mångfald.

Småskaligt herrgårdslandskap

Placeringar av storskaliga solcellsanläggningar inom landskapskaraktären ska föregås av utredning för att inte påverka de kulturhistoriskt viktiga och bevarandevärda utformningarna och innehåll negativt. Trots att solcellsanläggningar är låga så är det angeläget att inte placera dessa i de mest tydliga siktstråken då dessa är en visuellt viktig del i landskapstypen.

Kuperat skogslandskap med jordbruksinslag

Landskapstypen är mer känslig för anläggningar som innebär ett stort horisontellt ytkrav. Konsekvensen för det kuperade skogslandskapet skulle innebära ett skal- och strukturbrott sett till landskapets topografi. Vid förfrågan av solcellsanläggningar är det viktigt att se ytan i ett större perspektiv, exempelvis utblickar mot aktuellt område.

Småskaligt å-landskap; Emån

Vid en etablering av storskaliga solcellsanläggningar inom landskapskaraktären ska skalan studeras så att negativa konsekvenser undviks på det varierade landskapet. Anläggningarna kan med fördel placeras i anslutning till redan befintliga strukturer där påverkan på landskapet re-

dan skett, och även till viss del förändras över tid. En etablering ska undvikas inom landskapskaraktärens flackare partier som tidvis översvämmas då de utgör värdefull jordbruksmark med höga ekologiska värden. Sjölandskap; Örken & Klockesjön – Där det finns sammanhängande skogsområden i direkt anslutning till sjön är det mindre lämpligt för solcellsanläggningar då kontinuiteten av skogen skapar en sammanhängande siluett i fonden som är viktig värdefull att bevara. Detta för att den visuella dynamiken inte ska förvanskas. Solcellsanläggningar kan med fördel placeras i gränslandet mellan öppet och slutet där den visuella påverkan är försumbar.

Återvinning

I Sverige och inom EU omfattas återvinning av solceller av ett direktiv som reglerar återvinning av elektroniska produkter, WEEE-direktivet. Det innebär att alla som säljer solceller på den europeiska marknaden omfattas av ett producentansvar som ska säkerställa att produkten återvinns. Återförsäljaren eller producenten ska också informera konsumenten om var produkten ska lämnas då den är uttjänt (Energimyndigheten, 2024). Inom Vetlanda kommun ska i första hand solcellsanläggningarna återvinnas.

Energisystem

För att möta framtida behov krävs att kommunen har en långsiktig strategi för att hantera elnätskapacitet och redundans, en robust och resurseffektiv kraftvärmeproduktion och planerar energieffektiva byggnader och områden.

Kommunen ska:

- I planprocessens inledande skede samråda med både Njudung Energi och E.ON för att säkerställa att planerade områden kan försörjas med tillräcklig elnätskapacitet.
- Lokalisera energikrävande etableringar till lägen med god tillgång till elnätskapacitet och, där det är möjligt, främja samlokalisering av verksamheter för att möjliggöra industriella symbioslösningar, såsom återanvändning av spillvärme eller andra restflöden.
- Prioritera fjärrvärmeanslutning där det är klimat- och systemmässigt motiverat.

Hälsa och säkerhet

Ett av kommunens grundläggande ansvarsområden är att skapa en trygg och hälsosam livsmiljö för invånare och verksamma. En god hälsa och hög säkerhet är avgörande för livskvalitet, attraktivitet och långsiktig hållbar utveckling. Det handlar om att människor ska kunna bo, arbeta och vistas i miljöer som präglas av ren luft, god ljudmiljö, säkra transporter och skydd mot miljö- och hälsorisker.

Kommunens arbete med hälsa och säkerhet omfattar både förebyggande planering och hantering av befintliga risker. Frågor om förorenad mark, buller, luftkvalitet, miljöfarlig verksamhet, transporter av farligt gods samt skydd av mark- och vattentäkt är centrala i detta arbete. Dessa aspekter behöver beaktas tidigt i planeringen för att säkerställa att mark- och vattenanvändningen inte medför oacceptabla risker för människors hälsa eller miljön, varken idag eller i framtiden.

Förutsättningar

Arbetet med hälsa och säkerhet i Vetlanda kommun är förvaltningsövergripande och styrs av såväl miljöbalken som plan- och bygglagen. Kommunen har genom sin roll som planmyndighet ett stort ansvar för att förebygga risker genom lämplig lokalisering, markanvändning och utformning av bebyggelse och infrastruktur.

Förorenad mark

Förorenad mark förekommer i de flesta områden som är eller har varit exploaterade i kommunen. De vanligaste föroreningarna härrör från tidigare industriell verksamhet, men även från exempelvis bensinstationer, deponier, trafikaneläggningar, jordbruk och äldre byggnader. Föroreningarnas art och omfattning varierar, liksom riskerna för människors hälsa och miljön.

Inom kommunen finns kända och miss-tänkta föroreningar som är typiska för olika branscher. Exempelvis kan verkstadsindustrier ha orsakat föroreningar av metaller och oljor, kemtvättar av klorerade lösningsmedel, plantskolor av bekämpningsmedel och tungmetaller, deponier och trafikaneläggningar av oljor och bekämpningsmedel. Även bensinstationer (oljor och bränslen), brandövningsplatser (PFAS/PFOS), elkraftsanläggningar (PCB), äldre byggnader (PCB i fogmassor), kvarnar (kviksilverbetning) samt utfyllnadsområden (oljor, PAH, PCB och tungmetaller) kan bidra till förorenad mark. Föroreningar kan även förekomma i jordbruksmark.

Riskerna för människors hälsa och miljön varierar mellan olika objekt. Det är därför viktigt att kommunen har god kännedom om föroreningssituationen och arbetar aktivt med att inventera, riskbedöma och vid behov sanera de områden som bedöms innebära risker. Kommunens tillsyn enligt miljöbalken baseras på objektens riskklassning enligt MIFO-modellen, där områden i riskklass 1 och 2 prioriteras för vidare åtgärder.

En stor del av tillsynen är händelsestyrd, till exempel när föroreningar upptäcks vid markarbeten eller i samband med planerad exploatering. Vid planering av nya bostads- och verksamhetsområden där markföroreningar kan förekomma ska markundersökningar genomföras i ett tidigt skede.

Översiktsplanen anger att bostäder och verksamheter inte ska tillåtas på mark som innehåller föroreningar som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden för aktuell markanvändning. Detta innebär att sanering eller andra åtgärder ska genomföras innan byggnation kan påbörjas.

För att bidra till målet om en giftfri miljö ska kommunens planering inte leda till ökade föroreningar. Varken befintliga eller nya verksamheter ska orsaka utsläpp som kan förorena mark, vatten eller luft.

Buller

Buller är en av de miljöstörningar som tydligast påverkar människors hälsa, trivsel och livskvalitet. I Vetlanda kommun

är trafikbuller den dominerande bullerkällan, särskilt i tätorten. I samband med förtätning kan bostäder och verksamheter komma närmare vägar, järnvägar och industrier, vilket ställer höga krav på planering och utformning.

Kommunen ska i planeringen av ny- och ombyggnationer säkerställa att gällande riktvärden för buller följs och att goda ljudmiljöer eftersträvas. Befintliga verksamheter och fastigheter som orsakar buller bör, där riktvärden överskrids, vidta åtgärder för att minska störningarna.

Planerade infrastruktursatsningar, såsom förbifart öster om Vetlanda och åtgärder i centrum, förväntas minska genomfartstrafiken och därmed bullernivåerna i centrala delar av tätorten. Även främjande av gång-, cykel- och kollektivtrafik samt eldrivna fordon bidrar till minskade bullerstörningar.

Luftkvalitet

Luftkvaliteten i Vetlanda kommun ligger generellt under gällande miljökvalitetsnormer. Trots detta är det viktigt att fortsatt arbeta för att bibehålla och förbättra luftkvaliteten, särskilt i mer trafikerade delar av tätorten där vägtrafiken är den främsta källan till luftföroreningar.

Genom att minska genomfartstrafiken, främja hållbara transporter och planera för grönska i stadsmiljön kan kommunen bidra till renare luft. Träd, buskar och vegetation har en viktig funktion genom att binda luftburna partiklar och förbättra stadens mikroklimat.

Miljöfarlig verksamhet

Miljöfarlig verksamhet omfattar verksamheter som kan orsaka utsläpp eller andra störningar som påverkar människors hälsa eller miljön, exempelvis buller, lukt, vibrationer eller ljus. Verksamheterna delas enligt miljöbalken in i tillståndspliktiga (A- och B-anläggningar), anmälningspliktiga (C-anläggningar) samt övriga verksamheter (U-anläggningar).

För att minimera risken för störningar bör miljöfarliga verksamheter lokaliseras med tillräckligt avstånd till bostäder och annan känslig markanvändning. Nya tillståndspliktiga verksamheter bör i första

hand lokaliseras till områden avsedda för industriell utveckling, såsom Brunnsgård och Skärpet, där buffertzoner kan säkerställas.

Samtidigt är det viktigt att ny bostadsbebyggelse inte placeras så att den påtagligt begränsar befintliga verksamheters möjligheter till fortsatt drift och utveckling.

Transporter med farligt gods

Väg 31, 47 och 127 är utpekade som rekommenderade transportvägar för farligt gods i Vetlanda kommun. I tätorten finns flera verksamheter som hanterar farligt gods i närhet till bostadsområden, vilket kräver särskild riskhänsyn i planeringen.

Vid planläggning ska verksamheter med frekventa transporter av farligt gods i möjligaste mån lokaliseras utanför tätbebyggda områden och inte i anslutning till vattentäcker eller andra känsliga miljöer. Vid ny bebyggelse längs transportstråk ska riskbedömningar genomföras och skyddsåtgärder vidtas vid behov.

Markförhållanden och vattentäcker

Det finns i dagsläget inga kända riskområden för ras eller skred i kommunen. Jordarten domineras av morän, vilket generellt ger goda grundläggningsförhållanden. Lokalt kan dock geotekniska utmaningar förekomma, vilket behöver beaktas vid planering och byggnation.

Skyddet av kommunens vattentäcker är en viktig fråga för hälsa och säkerhet. Emån och Vetlandabäcken är särskilt känsliga för föroreningar, bland annat till följd av trafikleder och genomsläppliga jordarter. Vid planering ska särskild hänsyn tas till dessa områden och förebyggande åtgärder, såsom skyddszoner och dagvattenlösningar, ska tillämpas.

Nationella mål

Arbetet med hälsa och säkerhet kopplar till flera nationella miljökvalitetsmål, däribland God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Frisk luft och Grundvatten av god kvalitet. Miljöbalkens hänsynsregler samt nationella riktvärden för buller, luftkvalitet och förorenad mark utgör viktiga utgångspunkter för kommunens planering.

Regionala mål

Den regionala utvecklingsstrategin för Jönköpings län lyfter vikten av en hållbar samhällsplanering som främjar hälsa, säkerhet och attraktiva livsmiljöer. Minskad miljöpåverkan från transporter och ett långsiktigt skydd av natur- och vattenresurser är centrala delar i det regionala arbetet.

Riktlinje intill transportleder med farligt gods

Vid planering av bebyggelse och markanvändning i närheten av transportleder där farligt gods kan förekomma ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas. Olyckor med farligt gods kan få allvarliga konsekvenser, vilket ställer krav på riskmedveten lokalisering och utformning av bebyggelse.

Utgångspunkten är att riskhänsyn ska provas vid planering inom cirka 150 meter från väg eller järnväg där farligt gods transporteras. Inom detta avstånd ska markanvändningen anpassas efter risknivån, där bostäder och andra känsliga verksamheter bör lokaliseras med större skyddsavstånd än mindre känslig markanvändning. Vid behov kan skydds-

avstånd kombineras med riskreducerande åtgärder. Vid planering i lägen där skyddsavstånd inte kan uppnås, eller där förutsättningarna är komplexa, ska behovet av fördjupad riskbedömning provas i det fortsatta planarbetet.

Som vägledning vid kommunens planering kan Vägledning för planering intill transportleder med farligt gods, framtagna av Länsstyrelsen i Jönköpings län, användas. Vägledningen redovisar övergripande principer för riskhantering, skyddsavstånd och anpassning av markanvändning vid planering intill farligt gods-leder och är avsedd att tillämpas i den fortsatta detaljplaneringen

Tidigare politiska inriktningar och styrdokument

Kommunens vision om ett attraktivt, tryggt och hållbart Vetlanda förutsätter att hälsa och säkerhet integreras i all fysisk planering. Ett tryggt samhälle med god miljö kvalitet bidrar till jämlikhet, inkludering och god folkhälsa. Kommunen ska verka för miljöer där invånare känner sig trygga och där risker förebyggs snarare än åtgärdas i efterhand.

Ställningstaganden

Inriktningen i översiktsplanen är att hälsa och säkerhet ska vara vägledande i all planering. För att uppnå detta ska kommunen:

- Inte medge bostäder eller känslig markanvändning på förorenad mark där riktvärden överskrids utan att åtgärder vidtas.
- Säkerställa att markundersökningar genomförs tidigt vid exploatering i områden med misstänkt förorening.
- Planera ny bebyggelse så att gällande riktvärden för buller och luftkvalitet uppfylls.
- Verka för minskad trafik i tätorten och främja hållbara, tystare och utsläppsfria transporter.
- Lokalisera miljöfarliga verksamheter till ändamålsenliga områden med tillräckliga skyddsavstånd.
- Undvika att ny bebyggelse begränsar befintliga verksamheters möjligheter till utveckling.
- Ta särskild hänsyn till transportleder för farligt gods genom riskbedömningar och skyddsåtgärder.
- Skydda kommunens yt- och grundvattentäkter genom anpassad markanvändning och förebyggande åtgärder.

7.

Mark- och vatten- användning

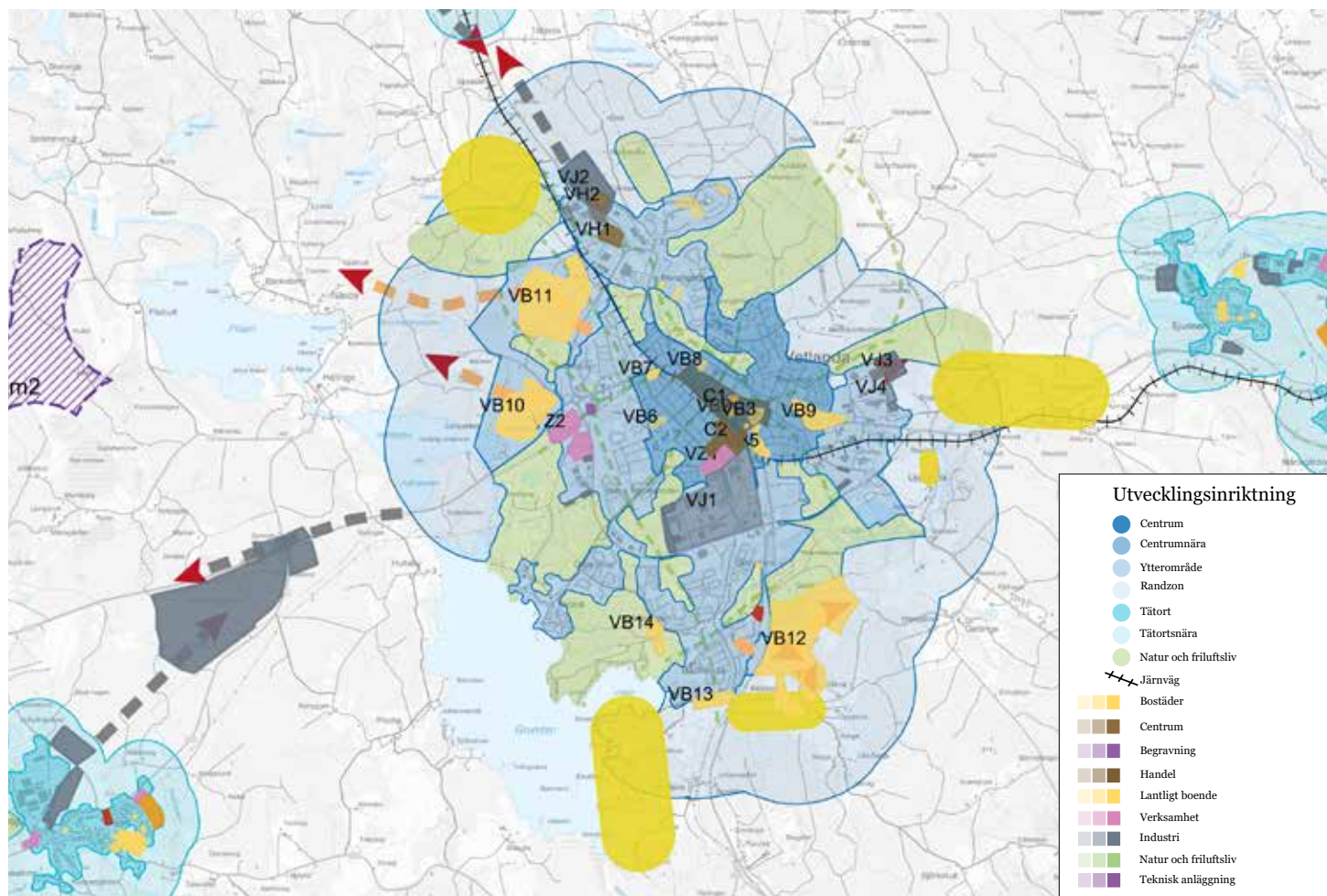
Kommundelen

Vetlanda Bäckседа

Vetlanda kommun del omfattar större delen av centralorten, inklusive Bäckседа, Byestad och Flugeby i norr, samt landsbygdsområden söder om Vetlanda. I kommundelen bor cirka 14 500 invånare, varav omkring 13 800 i centralorten inklusive Bäckседа.

Landskapet i den södra delen präglas av kuperat skogslandskap med inslag av vattenområden, småskalig odlingsmark samt halvöppna hag- och gräsmarker i anslutning till tätorten. Österut tar Emåns åndskap vid, vilket är känsligt för större exploatering ur både landskaps- och naturvårdsperspektiv. Sammantaget ger detta tydliga förutsättningar för hur tätorten kan utvecklas långsiktigt.

Vetlanda och Ekenässjön är starkt sammankopplade genom bebyggelseutveckling, arbetspendling och infrastruktur. Särskilt det nordliga utvecklingsstråket mot Ekenässjön behöver hanteras sammanhållet för att säkerställa god mark- och planberedskap för ytkrävande verksamheter.

” Vetlanda utgör kommunens kärna, där stad, landsbygd och landskap möts.

Vetlanda tätort

Vetlanda är kommunens huvudort, största arbetsort samt administrativa och kommersiella centrum. Inpendling sker från hela kommunen och även från angränsande kommuner. Centralorten rymmer en mångfald av stadsdelar med skilda funktioner, bebyggelsekaraktärer och utvecklingsförutsättningar.

I de centrala delarna följer bebyggelsestrukturen rutnätsplanen från 1888, senare befast i stadsplanen från 1937. Bostadsbebyggelsen domineras i stort av småhus, medan flerbostadshus främst återfinns i ytterområdena och i strategiska centrumnära lägen. Vetlanda kan delas in i ett flertal karaktärsområden där kulturmiljö, grönstruktur, centrala industriområden, större infrastruktur och rekreativmiljöer tillsammans sätter ramar för den långsiktiga utvecklingen.

Bebyggelseutveckling

Då bebyggelsestrycket är störst i och omkring centralorten redovisas Vetlandas markanvändningen mer detaljerat än för övriga orter. Vetlanda planeras som destination för boende, service, handel och samhällsfunktioner och som motor för kommunens utveckling. För centralorten är god planberedskap särskilt viktig, genom utpekade utvecklingsområden i översiktsplanen, fördjupningar/program samt byggklar mark.

Utbyggnadsinriktningen utgår från fyra zoner: centrum, centrumnära zon, ytterområden och randzon. Ny bebyggelse ska tillkomma genom både förtätning i befintlig struktur och planläggning av obebyggda områden, främst i ytterområden. En effektivare markanvändning eftersträvas både för boendemiljöer och i verksamhetsområden, där utveckling i första hand ska ske genom förtätning och bättre nyttjande av redan ianspråktagen mark.

Centrum är den zon där förtätningspotentialen är störst. Här eftersträvas högre täthet och mer stadsmässig bebyggelse. Handel och centrumverksamheter koncentreras till centrumstråken, och ny bebyggelse kan tillkomma både på lucktomter och genom förtätning. Centrum ska utvecklas som ett attraktivt

område med människan i fokus, där grönytefaktorn ökar och grönska tillförs genom exempelvis gatuträd, planteringar och gröna lösningar på fastigheter, torg och gator. Järnvägsparken, Apoteksparken och Bäckstråket är centrala gröna miljöer att stärka.

Centrumnära zon domineras av bostäder men innehåller även industri- och verksamhetsområden, särskilt i Brogård och Målaregården. Förtätning kan ske i bostadsområden där det stärker ett mer varierat bostadsutbud och sker med respekt för planstruktur och områdeskaraktär, i linje med kulturmiljöunderlag. I Målaregården eftersträvas en långsiktig omvandling mot mer blandad bebyggelse. Utvecklingstakten styrs av befintliga verksamheter och förutsättningar kopplade till markföreningar och störningar.

Ytterområden omfattar tätortens mer sammanhängande bebyggelsestruktur i utkanter och lägen där nya större bostadsområden kan utvecklas, främst väster och söder om befintlig bebyggelse. Innan planläggning bör visionsarbete eller planprogram tas fram för att fördjupa analyser av markanvändning, infrastruktur, miljö och hänsynsfrågor. I ytterområden ska även befintliga industriområden kompletteras och utvecklas, och nya industriområden lokaliseras i direkt anslutning till etablerade verksamhetsområden.

Randzonen utgör ett uppmärksamhetsområde för framtida utvecklingsmöjligheter i anslutning till tätorten. Här kan lägen för tätortsnära lantligt boende prövas, vilket ska föregås av detaljpanelläggning. I övrigt råder restriktivitet mot exploatering som kan försvåra centralortens långsiktiga utveckling, enskilda bostadshus exkluderat. Möjligheten till en östlig omfart ska beaktas i den fortsatta planeringen.

Grönstruktur och rekreation

Vetlandas gröna infrastruktur är en central resurs för boendemiljö, rekreation, klimatanpassning och ekosystemtjänster. I centrum är Järnvägsparken, Apoteksparken och Bäckstråket särskilt viktiga strukturer att utveckla och stärka i takt med förtätning. I centrumnära och yttre delar är grönområden

och stråk viktiga för vardagsrekreation och som sammanbindande nät, bland annat i anslutning till Karlslunds rekreatiomsområde och Östanå/Grumlan.

Vid utveckling ska gröna samband i möjligaste mån bevaras och utvecklas. Förtätning bör i första hand ske på redan ianspråktagen mark eller på grönytor med låg betydelse för den gröna infrastrukturen, samtidigt som grönska tillförs genom exempelvis gatuträd, planteringar och gröna lösningar i den byggda miljön.

Kommunikationer och infrastruktur

Vetlanda är kommunens viktigaste knutpunkt för arbetspendling, handel, service och samhällsfunktioner. Vagnätet, järnvägen samt regionala stråk mot bland annat Ekenässjön utgör grund för både boendeutveckling och näringslivets behov. Hållplatslägen och kollektivtrafikens tillgänglighet ska utgöra en parameter vid lokalisering av ny bebyggelse, särskilt i centrum och centrumnära zon.

Den fortsatta utvecklingen längs det nordliga stråket mot Ekenässjön är viktig för ytkrävande industrier, logistik och verksamheter med behov av god tillgänglighet. Kommunen ska verka för god mark- och planberedskap i detta stråk. Möjlighet till östlig omfart ska beaktas i den långsiktiga planeringen.

Hänsyn, risker och miljökvaliteter

Utvecklingen i Vetlanda behöver hantera en komplex helhet av kulturmiljö, grönstruktur, vattenmiljöer, markförhållanden och infrastrukturella risker. I centrala och centrumnära lägen är buller, vibrationer, järnvägs- och trafiksäkerhetsfrågor samt förorenad mark återkommande hänsyn, särskilt i områden där tidigare verksamheter och industri omvandlas.

I ytterområdena behöver hänsyn tas till geotekniska förutsättningar, grundvatten, våtmarker och vatten nära lägen, samt till rekreationsvärden och arkeologiska/kulturhistoriska lämningar. I flera områden ska planering särskilt beakta rekommenderade leder för farligt gods (exempelvis väg 31/127 i relevanta lägen) och säkerställa god riskhantering vid ny bostadsbebyggelse.

Randzonen ska hanteras som ett uppmärksamhetsområde där restriktivitet gäller för exploatering som kan försvåra centralortens framtida utveckling. Samtidigt kan tätortsnära lantligt boende prövas genom detaljplaneläggning i lämpliga lägen, med avvägning mot jordbruksmark, naturvärden och långsiktig infrastrukturutveckling.

Strategier för orten Vetlanda

- Säkerställa Vetlandas roll som kommunens motor och destination för boende, service, handel och samhällsfunktioner genom hög planberedskap på alla nivåer.

- Prioritera förtätning och funktionsblandning i centrum med levande bottenvåningar, ökad grönytefaktor och utvecklade offentliga rum.

- Möjliggöra centrumnära förtätning som ger mer varierat bostadsutbud och sker med respekt för planstruktur och karaktärsområden.

- Driva långsiktig omvandling i Målaregården samt delar av Brogård mot mer blandad bebyggelse, med tydlig hantering av markföroreningar och störningar.

- Utveckla ytterområden med nya bostadsområden genom program/visionsarbete och med starka gång-, cykel- och kollektivtrafikkopplingar.

- Förtäta och utveckla verksamhetsområden resurseffektivt, särskilt i Brogård och längs nordliga stråket mot Ekenässjön, med klusterprincip och god logistikstruktur.

- Värna och utveckla grön infrastruktur (Bäckstråket, Järnvägsparken, Apoteksparken samt större rekreationsområden) som del av klimatanpassning och livskvalitet.

- Beakta östlig omfart som långsiktig förutsättning i den fortsatta utvecklingen.

Landsbygdsutveckling i Vetlanda kommun

Översiktsplanens inriktning för landsbygdsutveckling i Vetlanda kommun är att vägleda lokalisering av ny bebyggelse så att den stärker centralorten och dess funktionella omland, med god tillgänglighet till vägar, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur. Ny bebyggelse bör i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer och vagnät för att skapa ett mer transporteffektivt och resurseffektivt mönster.

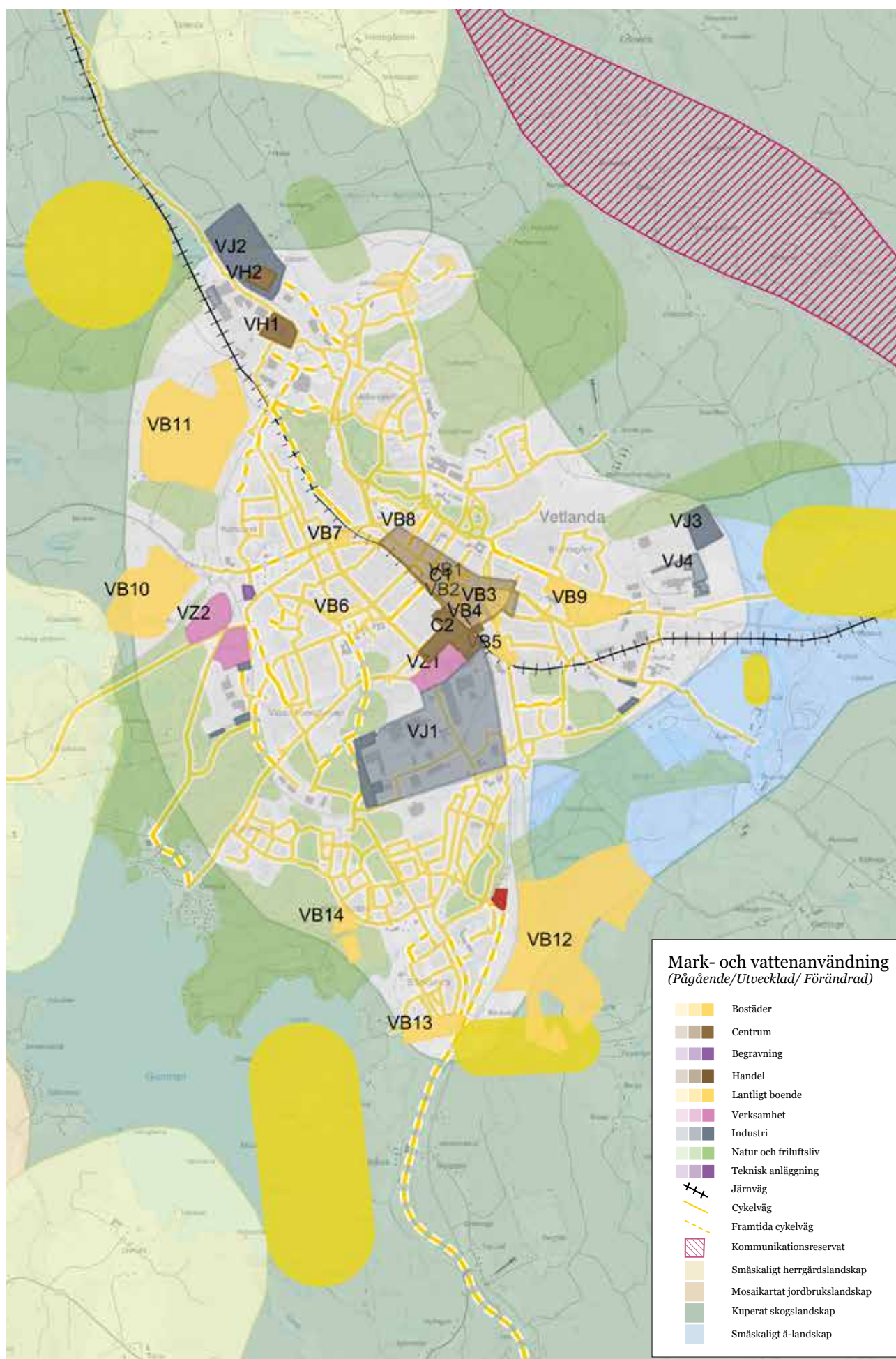
Särskild hänsyn ska tas till Emåns åndskap i öster, som är känsligt för större exploatering, samt till jordbruksmark, naturvärden och kulturmiljöer i tätortens närområde. I randzonen gäller restriktivitet mot exploatering som kan försvåra en framtida utveckling.

Kod/Område	Zon	Inriktning	Huvudinnehåll	Huvudhänsyn (kort)
C1 Centrumområde	Centrum	Utvecklad	Förtätning, funktionsblandning, lucktomter	Buller, kulturmiljö, klimatanpassning, förorenad mark
C2 Utökning centrum (söderut: del Brogård + Pukaregården)	Centrum	Förändrad	Omvandling till funktionsblandad, kontor/verksamheter	Förorenad mark, kulturmiljö, klimatanpassning
VB1 Banken/Boken	Centrum	Förändrad	Bostäder + centrumverksamhet, levande bottenvåningar	Kulturmiljö, klimatanpassning
VB2 Södra Delfin	Centrum	Förändrad	Bostäder + centrumverksamhet, bullerskyddad gård, garage	Buller, trafik, kulturmiljö, klimatanpassning
VB3 Hygiea	Centrum	Utvecklad	Detaljplan 2021, flerbostad + publika lokaler	(enligt dp)
VB4 Merkurius	Centrum	Utvecklad	Bostäder i sammanbyggda hus (ca 3 vån)	(projektspecifikt)
VB5 Norra Stensåkra	Centrumnära	Förändrad	Omvandlings- och kompletteringspotential	Förorenad mark, buller/vibration, farligt gods
VB6 Vildvinet	Centrumnära	Utvecklad	DP 2018, flerbostad 3 vån	(enligt dp)
VB7 Gästgivaren	Centrumnära	Förändrad	Industri → bostäder, 30–40 lgh, ev. äldre	Buller, förorenad mark, kulturmiljö
VB8 Falken	Centrumnära	Utvecklad	Antagen detaljplan 2025	(enligt dp)
VB9 Målaregården	Centrumnära	Omvandling (långsiktig)	Blandad bostad/verksamhet, stark kopplingar	Förorenad mark, buller, verksamhetshänsyn
VZ1 Norra Brogård (Industrigatan)	Centrumnära	Förändrad	Industri → verksamhet	(verksamhetsanpassning)
VB10 Madhagen	Ytterområde	Utbyggnad	Nya småhus ca 60, starka stråk	Geoteknik, Norrasjön, buller/farligt gods, arkeologi

VB11 Norget	Ytterområde	Utbyggnad	Bostäder i rekreationsskog, varierade upplåtelseformer	Natur/rekreation, våtmarker, program/visionsarbete
VB12 Sandåkra	Ytterområde	Förändrad	Bostäder (i södra tätorten)	Väg 31 buller/farligt gods, vatten/hänsyn
VB13 Ekängen	Ytterområde	Utbyggnad	Småhus ca 20, bevara ekar	Geoteknik, buller/farligt gods, översvämning, ekvärden
VB14 Södra Kråkegården	Ytterområde	Förändrad	Bostäder, port till rekreationsområde	Kultur/natur, stigar, strandskydd (Emån/Grumlan), vägkapacitet
VH1 Nydala	Ytterområde	Förändrad	Industri → handel (skrymmande)	Handelsutredning, trafik
VJ1 Brogård industriområde	Ytterområde	Utvecklad	Förtätning klusterprincip, transportintensivt i söder	Miljöfarligt, förorenad mark, logistik/struktur
VJ2/VH2 Skärpet	Ytterområde (nordligt stråk)	Utbyggnad	Industri/verksamhet + begränsad handel	Trafik, skyltläge, mark/planberedskap
VZ2 Nässja	Ytterområde	Förändrad	Verksamheter/logistik, skyltläge	Grundvatten/torv, våtmark, rekreationsstråk, Grumlan
VJ3 Brunnsgård (ny)	Ytterområde	Förändrad	Industri (skogsmark idag)	Rekreation/natur
VJ4 Brunnsgård (dp)	Ytterområde	Utvecklad	Industri, kommunal mark	(enligt dp)

Kommundelen

Ekenässjön

Ekenässjöns kommundel är belägen norr om Vetlanda tätort och utgör en av kommunens större kommundelar sett till befolkningsunderlag. Ekenässjön är kommundelens enda tätort och fungerar som den huvudsakliga bebyggelsekoncentrationen inom området.

Kommundelen präglas av det småländska höglandets landskapskaraktär med omväxlande skogsmark, inslag av jordbruksmark och tydliga vattenmiljöer. Sjön Ekenässjön utgör ett centralt landskapselement och har stor betydelse för områdets identitet, bebyggelsestruktur och rekreativa värden. Sjön avvattnas via Vetlandabäcken och ingår i Emåns avrinningsområde, vilket ger vattenmiljöerna en viktig ekologisk funktion.

Bebyggelsen är huvudsakligen koncentrerad till Ekenässjöns tätort, medan övriga delar av kommundelen består av mindre bystrukturer, gårdsmiljöer och spridd landsbygdsbebyggelse. Tätorten och dess omland har nära funktionella samband, både genom vardagsresor och genom nyttjandet av service och rekreativa miljöer.

Kommundelen har goda kommunikationer genom järnvägsförbindelse mellan Vetlanda och Nässjö samt genom det regionala vägnätet. Infrastrukturstråken bidrar till god tillgänglighet men utgör samtidigt strukturerande element i landskapet.

Kommundelen har cirka 2 200 invånare. Omkring två tredjedelar av befolkningen är bosatta i Ekenässjöns tätort, medan övriga invånare är fördelade på landsbygdsområden och mindre bebyggelsegrupper inom kommundelen.

Ekenässjön samhälle

Ekenässjön är Vetlanda kommuns näst största tätort och ligger cirka åtta kilometer norr om Vetlanda tätort, i direkt anslutning till sjön Ekenässjön. Samhället har en långsträckt form i nord-sydlig riktning och sträcker sig över närmare fyra kilometer. Genom tätorten löper riksväg 31 i Storgatans sträckning, med järnvägen parallellt strax väster om vägen. Dessa stråk utgör tydliga strukturerande element i samhället.

Ekenässjön har vuxit fram som stations- och industrisamhälle under 1900-talets första hälft. Järnvägens tillkomst år 1914 och etableringen av glasbruket 1917 var avgörande för ortens snabba utveckling. Under mitten av 1900-talet expanderade samhället kraftigt och befolkningen ökade genom etablering av bostäder, industri och service. Med tiden breddades näringslivet från glasindustri till även möbel-, me-

tall- och verkstadsindustri, vilket fortfarande präglar samhällets struktur.

Idag är Ekenässjön ett mångsidigt industrisamhälle med inslag av bostäder, service och offentlig verksamhet. Bebyggelsen är huvudsakligen lokaliserad på båda sidor om genomfartsleden, med centrumfunktioner samlade i anslutning till livsmedelsbutik och äldreboende. Tätorten har cirka 1 600 invånare och utgör en viktig nod för boende, arbete och vardagsliv.

Bebyggelseutveckling

Ekenässjön är i översiktsplanen utpekad som serviceort och har en central funktion för boende, service och vardagsliv i den norra delen av Vetlanda kommun. Bebyggelseutvecklingen ska därför stärka tätortens roll som lokal nod för både den egna befolkningen och den omgivande landsbygden. Utvecklingen ska i huvudsak ta sin utgångspunkt i

den befintliga tätortsstrukturen, som är tydligt präglad av genomfartsleden och den parallella järnvägen i nord-sydlig riktning. Centrumfunktionen är idag koncentrerad till området kring livsmedelsbutiken och det intilliggande äldreboendet. Som serviceort är det av särskild betydelse att denna del av tätorten kan vidareutvecklas till en tydligare och mer sammanhållen centrumbildning där boende, service och mötesplatser samlas och är lätt tillgängliga.

Ny bostadsbebyggelse ska i första hand ske genom komplettering inom befintlig tätort samt i tätortsnära lägen i direkt anslutning till samhället. Genom att samla bebyggelse i dessa lägen stärks underlaget för service, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur samtidigt som ett transporteffektivt och resurseffektivt bebyggelsemönster främjas. Utvecklingen ska anpassas till områdenas karaktär och ta hänsyn till befintliga bostadsmiljöer och kulturhistoriska värden.

I den västra delen av tätorten, i anslutning till Ekenässjön, finns potential för kompletterande bostadsbebyggelse i attraktiva sjönära lägen. Utveckling i dessa områden ska ske varsamt med hänsyn till landskapsbild, strandskydd, allmänhetens tillgång till strandzoner samt bevarande av ekologiska och rekreativa värden. Sjönära lägen ska bidra till ökad attraktivitet utan att minska tillgänglighet eller naturvärden.

I den södra delen av samhället redovisas utvecklingsområde för industri. Genom förtätning och inspråktagande av redan påverkad mark kan området stärkas och vidareutvecklas för industri- och verksamhetsändamål. Utvecklingen kan bidra till att tydligare knyta samman Ekenässjön med Vetlanda och stärka den funktionella kopplingen mellan orterna.

Utveckling inom området ska ske med hänsyn till befintlig industriell verksamhet, kulturhistoriska värden samt förutsättningar kopplade till mark, vatten, Vetlandabäcken och risker för översvämning.

Grönstruktur och rekreation

Grönstrukturen i Ekenässjön är viktig för tätortens karaktär och boendekvaliteter. Närheten till Ekenässjön, Vetlandabäcken samt omgivande natur- och

grönområden skapar goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv.

Ekenässjön och dess strandzoner är tätortens mest betydelsefulla rekreativa miljö. Sjön har stor betydelse för ortens identitet och attraktivitet och utgör ett viktigt stråk för promenader, vistelse och friluftssaktiviteter. Strandnära miljöer ska värnas som tillgängliga och sammanhängande rekreativsområden, med hänsyn till strandskyddets syften, naturvärden och allmänhetens tillgång till vattnet.

Vetlandabäcken utgör ett grönt och blått stråk genom den södra delen av tätorten och bidrar till både ekologiska samband och upplevelsevärden. Bäckens ska ses som en resurs för grönstruktur, rekreation, samtidigt som hänsyn ska tas till dess känslighet och till omgivande markanvändning.

Inom tätorten finns bostadsnära grönområden, idrottsplats och andra rekreativa miljöer som är viktiga för föreningsliv, sociala möten och fysisk aktivitet. Dessa platser bidrar till goda livsmiljöer och ska fortsatt vara väl tillgängliga och sammanlänkade med gång- och cykelstråk.

Vid framtida utveckling ska grönstrukturens sammanhang bevaras och stärkas. Särskild hänsyn ska tas till övergången mellan tätort och omgivande landskap samt till bevarandet av gröna samband som bidrar till biologisk mångfald, ekosystemtjänster och vardagsnära rekreation.

Kommunikationer och infrastruktur

Genom Ekenässjön löper riksväg 31, som är ett viktigt regionalt transportstråk och riksintresse för kommunikationer som ger god tillgänglighet. Parallellt med riksvägen löper järnvägen Vetlanda-Nässjö med tågstopp i Ekenässjön, vilket ger goda pendlingsmöjligheter och regional tillgänglighet.

Översiktsplanen pekar ut ett område för en framtida förbifart öster om tätorten, som ingår i riksintresset för kommunikationer. Förbifarten syftar till att minska genomfartstrafikens påverkan, förbättra trafiksäkerheten och reducera buller och barriäreffekter i tätortens centrala delar.

Det lokala vägnätet och gång- och cykelstråk knyter samman bostadsområden, centrum, verksamheter och rekreativa miljöer.

Hänsyn, risker och miljökvaliteter

Utveckling i Ekenässjön ska ske med hänsyn till befintliga natur-, kultur- och landskapsvärden samt till identifierade risker kopplade till trafik, vatten och markanvändning.

Ekenässjön och Vetlandabäcken utgör viktiga ekologiska och rekreativa miljöer. Vid ny bebyggelse eller förändrad markanvändning i närheten av vatten ska hänsyn tas till vattenkvalitet, översvämningsrisker, strandskyddets syften samt bevarandet av strand- och vattenmiljöer. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot områden där tidigare eller pågående industriverksamhet kan ha påverkat mark och vatten. Riksväg 31 och järnvägen Vetlanda–Nässjö är riksintressen för kommunikationer och innebär buller, trafiksäkerhetsrisker och barriäreffekter som ska beaktas vid planering av ny bebyggelse, särskilt i centrala och tätortsnära lägen. Även den planerade förbifarten öster om tätorten ska beaktas i den långsiktiga markanvändningen.

Kulturhistoriska värden i bebyggelsen, särskilt äldre bostadsmiljöer och industrimiljöer, bidrar till ortens identitet och ska tas till vara vid framtida utveckling.

Strategier för Ekenässjön

- Stärka Ekenässjöns roll som serviceort i Vetlanda kommuns norra delar genom att prioritera utveckling som stärker underlaget för service, skola, omsorg och mötesplatser.
- Vidareutveckla centrumområdet till en tydligare centumbildning med en kombination av bostäder, service och offentliga rum som är tillgängliga för både tätorten och omlandet.
- Styra ny bostadsbebyggelse till komplettering inom befintlig tätort samt till tätortsnära lägen i direkt anslutning till samhället för att främja ett samhället, transporteffektivt och resurseffektivt bebyggelsemönster.
- Ta till vara Ekenässjöns sjönära läge genom varsam utveckling i västra delen av tätorten, med hänsyn till landskapsbild, strandskydd, ekologiska värden och allmänhetens tillgång till strandmiljöer.
- Säkerställa långsiktiga utvecklingsförutsättningar för industri- och verksamhetsområden i den södra delen av tätorten genom förtätning och effektivt nyttjande av redan ianspråktagen mark.
- Beakta riksväg 31, järnvägen och den planerade förbifarten som både resurser och riskkällor, med målet

att minska buller, barriäreffekter och trafiksäkerhetsproblem i tätortens centrala delar.

- Värna och integrera kulturhistoriska värden, grönsstruktur och rekreativa miljöer som en del av Ekenässjöns identitet och långsiktiga attraktivitet.

Landsbygdsutveckling i Ekenässjön kommun

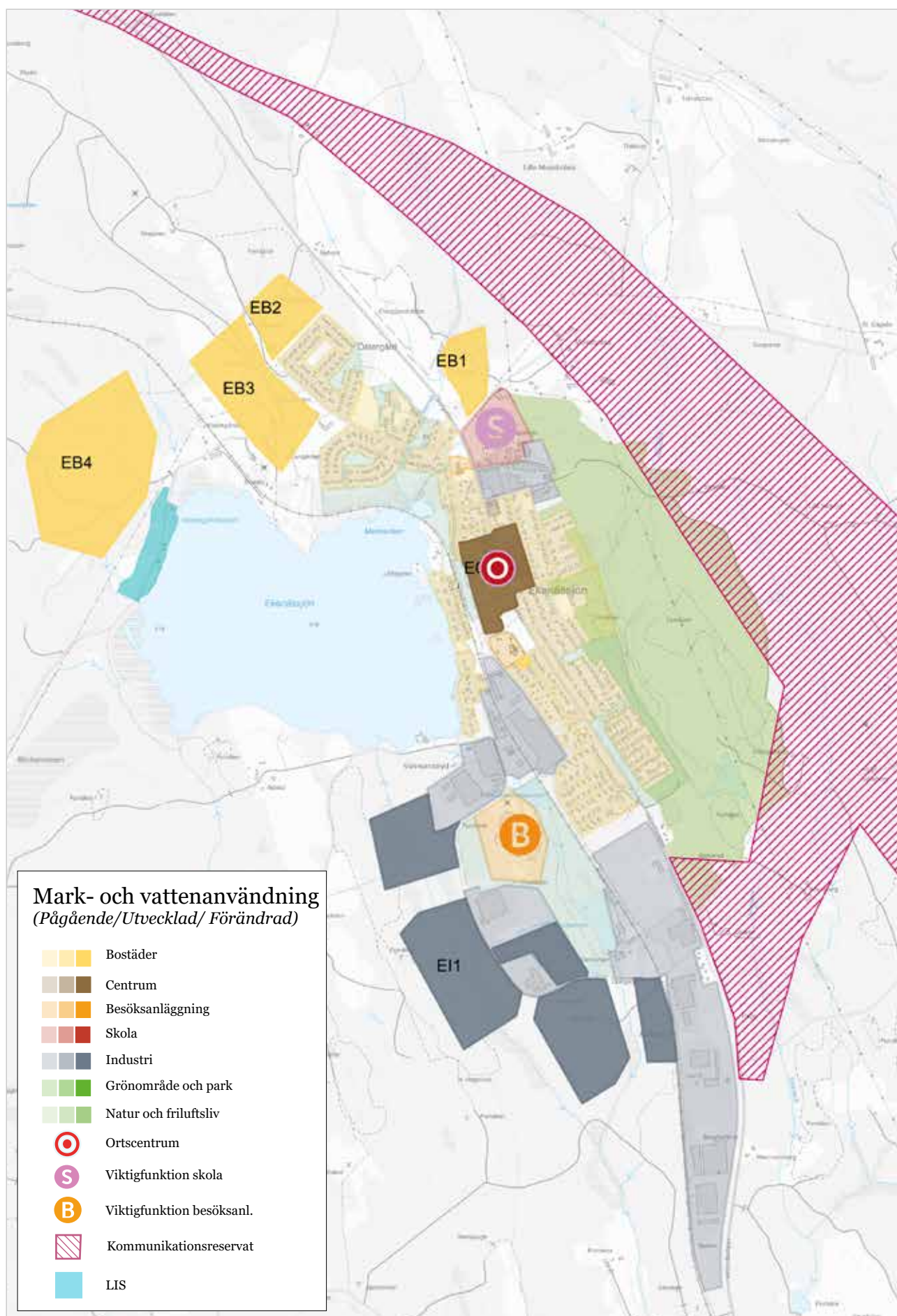
Översiktsplanens inriktning för Ekenässjön kommun syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse och markanvändning så att utvecklingen sker på ett långsiktigt hållbart sätt, med god tillgänglighet till befintlig infrastruktur, service och kollektivtrafik. Utveckling på landsbygden ska bidra till en levande kommun samtidigt som viktiga natur-, kultur- och produktionsvärden värnas.

Som ett led i detta pekar kommunen ut en buffertzon om cirka en kilometer på vardera sida om riksväg 47 samt en buffert runt Ekenässjön tätort. Inom dessa områden ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till effektiv markanvändning, minskat transportbehov och bättre förutsättningar för service, kollektivtrafik och teknisk försörjning.

Kommundelen erbjuder flera lägen med goda landskapsvärden och närhet till både tätort och service, bland annat i sjönära och öppna jordbrukslandskap. Sådana lägen kan vara lämpliga för småskalig bostadsutveckling, under förutsättning att utvecklingen sker varsamt och med hänsyn till landskapsbild, tillgänglighet och befintlig markanvändning.

Utanför de utpekade buffertzonerna ska ny bebyggelse prövas restriktivt. Särskild hänsyn ska tas till jord- och skogsbrukets långsiktiga brukningsförutsättningar, landskapsbild, naturvärden och kulturmiljöer. Jordbruksmarken runt Ekenässjön utgör en viktig resurs både för livsmedelsproduktion och för landskapets ekologiska funktioner.

Inom Ekenässjön kommun finns ett utpekat LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). LIS-området syftar till att möjliggöra bostadsutveckling i attraktiva strandnära lägen som kan bidra till att stärka befolkningsunderlaget och servicefunktionen i Ekenässjön tätort. Utveckling inom LIS-området ska ske med hänsyn till strandskyddets syften, allmänhetens tillgång till strandområden samt skydd av natur- och vattenmiljöer.

Kommundelen

Korsberga

Korsberga kommunedel är belägen i den södra delen av Vetlanda kommun och gränsar i söder mot Uppvidinge kommun. Kommundelen präglas av ett tydligt samband mellan tätorten Korsberga och det omgivande jordbruks- och skogslandskapet. Korsberga är kommundelens enda tätort och utgör det huvudsakliga navet för boende, service och offentlig verksamhet inom området.

Tätorten är i huvudsak detaljplanelagd, med undantag för bebyggelsen längs Solbergavägen som tillsammans med Lemnhult och delar av Lindshammar utgör sammanhållen bebyggelse. För kurs- och konferensanläggningen vid Trollebo finns en äldre byggnadsplan från 1983. Utanför tätorten består kommundelen av spridd landsbygdsbebyggelse med inslag av mindre byar och gårdsmiljöer.

Kommundelen har cirka 1 366 invånare, varav omkring hälften är bosatta i Korsberga tätort. Befolkningsutvecklingen har varierat över tid, med en period av minskning följt av stabilisering och viss variation under senare år. Landsbygden inom kommundelen uppvisar delvis en mer stabil befolkningsutveckling än tätorten.

Korsberga samhälle

Korsberga har en tydlig historisk prägel och stark koppling till både kyrkbygd och institutionsverksamhet. Samhället har vuxit fram kring kyrkplatsen och senare utvecklats genom tillkomsten av järnvägen som industriort.

Bebyggelsen består huvudsakligen av friliggande villor från olika tidsperioder, kompletterat med mindre inslag av flerbostadshus, radhus och verksamhetslokaler. Flera byggnader som tidigare inrymde handel och service har under senare decennier byggts om till bostäder, vilket bidragit till förändrade användningar i centrala lägen.

Den norra delen av tätorten präglas av äldre villabebyggelse samt de tidigare institutionsmiljöerna vid Värnhem, som del av St Sigfrids sjukhus, vilka utgör viktiga historiska inslag i samhället. I anslutning till kyrkplatsen finns kyrka, kyrkogård, skolbyggnader, prästgård, församlingshem och hembygdsgård, som tillsammans bildar ett tydligt offentligt och kulturhistoriskt sammanhang.

Söder om kyrkplatsen ligger samhällets kommersiella och verksamhetspräglade delar, med livsmed-

elsbutik, torgbildning, tidigare stationsmiljö, brandstation och industriella verksamheter. Industri- och verksamhetsområdena fortsätter söderut längs järnvägens sträckning.

Korsberga omges av ett öppet jordbrukslandskap som ger tydliga övergångar mellan tätort och landsbygd och bidrar till ortens landskapsbild och småskaliga karaktär.

Bebyggelseutveckling

Korsberga är i översiktsplanen utpekad som serviceort, vilket innebär att tätorten har en central funktion för boende, service, skola, omsorg och vardagsliv för både den egna befolkningen och den omgivande landsbygden. Bebyggelseutvecklingen ska därför inriktas på att stärka Korsbergas roll som lokal nod och skapa goda förutsättningar för ett långsiktigt hållbart serviceunderlag.

Utvecklingen ska i första hand ta sin utgångspunkt i centrumområdet, som är lokaliserat söder om kyrkplatsen i anslutning till livsmedelsbutik, torgbildning och andra service- och verksamhetsfunktioner. Inom centrumområdet finns förutsättningar att stärka cen-

trumbildningen genom komplettering med bostäder, service och mötesplatser samt genom förbättring av offentliga rum och vistelsemiljöer. Omvandling av tidigare verksamhetslokaler till bostäder har redan skett i delar av samhället och kan fortsatt bidra till ett mer levande och sammanhållet centrum.

I centrumnära lägen, där äldre villabebyggelse, institutionsmiljöer och offentliga funktioner tidigare funnits, kan begränsade tillskott av bostäder och verksamheter prövas. Utveckling i dessa lägen ska ske varsamt och med hänsyn till områdenas småskaliga karaktär och kulturhistoriska värden, särskilt vid kyrkplatsen och inom de tidigare institutionsområdena. Centrumnära utveckling ska bidra till god tillgänglighet till service och stärka sambanden mellan bostäder, centrum och offentliga funktioner.

Ny bostadsbebyggelse ska i huvudsak lokaliseras till tätortsnära zonen i direkt anslutning till befintlig tätort. Genom att samla ny bebyggelse i tätortsnära lägen skapas förutsättningar för ett sammanhållet och transporteffektivt bebyggelsemönster, samtidigt som underlaget för service, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur stärks. Utveckling i dessa lägen ska anpassas till landskapsbilden och ta hänsyn till övergången mellan tätort och omgivande jordbrukslandskap.

Verksamhets- och industriområdena söder om centrum, längs järnvägens sträckning, utgör en viktig del av Korsbergas bebyggelsestruktur och arbetsliv. Utveckling inom dessa områden ska i första hand ske genom förtätning och effektivare nyttjande av redan ianspråktagen mark.

Vid all bebyggelseutveckling ska avvägningar göras mot andra allmänna intressen, såsom brukningsvärd jordbruksmark, natur- och kulturmiljövärden samt förutsättningar kopplade till infrastruktur och risker.

Grönstruktur och rekreation

Grönstrukturen i Korsberga är en viktig del av tätortens karaktär och bidrar till goda boendemiljöer, rekreation och landskapsupplevelser. Tätorten omges av ett öppet jordbrukslandskap som tydligt avgränsar bebyggelsen och skapar nära kopplingar mellan vardagsliv och landsbygd.

Inom tätorten finns park- och grönområden, lövängar och lövlundar som bidrar till biologisk mångfald och vistelsevärden. Dessa gröna miljöer fungerar som viktiga inslag för rekreation och sociala möten och bidrar till ett småskaligt och grönt intryck av samhället.

Idrottsplatsen i den nordöstra delen av tätorten är en central målpunkt för föreningsliv och fysisk aktivitet. Tillsammans med bostadsnära grönområden och gångstråk skapar den förutsättningar för vardagsnära rekreation för olika åldersgrupper.

Vid framtida utveckling ska grönstrukturens sammanhang bevaras och stärkas. Särskild hänsyn ska tas till övergången mellan tätort och omgivande jordbruksmark samt till bevarandet av värdefulla natur- och parkmiljöer som bidrar till Korsbergas identitet och livsmiljöer.

Kommunikationer och infrastruktur

Korsberga genomkorsas av riksväg 31, som är ett viktigt regionalt transportstråk och riksintresse för kommunikationer. Vägen ger god tillgänglighet till Vetlanda och angränsande kommuner.

Den tidigare järnvägen genom Korsberga är idag nedlagd men utgör fortsatt ett tydligt strukturerande element i tätorten genom sin banvall och sträckning. Översiktsplanen anger en inriktning att på sikt utveckla järnvägsvallen till en gång- och cykelväg, i syfte att stärka hållbara resor och skapa en förbättrad koppling mellan Korsberga och Vetlanda. En sådan inriktning bedöms kunna bidra till ökad tillgänglighet, trafiksäkerhet och vardagsnära rekreation.

Hänsyn, risker och miljökvatiteter

Utveckling i Korsberga ska ske med hänsyn till befintliga natur-, kultur- och landskapsvärden samt till identifierade risker kopplade till infrastruktur och markanvändning. Tätortens läge i ett öppet jordbrukslandskap och dess historiska bebyggelsestruktur ställer krav på varsam och långsiktigt hållbar planering.

Riksväg 31 utgör ett riksintresse för kommunikationer och medför buller, trafiksäkerhetsrisker och barriäreffekter som ska beaktas vid planering av ny

eller kompletterande bebyggelse, särskilt i centrala delar av tätorten. Hänsyn ska även tas till närliggande verksamhetsområden och deras påverkan på omgivande bostadsmiljöer.

Korsberga rymmer flera kulturhistoriskt värdefulla miljöer, bland annat kyrkplatsen, de tidigare institutionsmiljöerna vid Värnhem och St Sigfrids sjukhus samt utpekade bostadsområden från 1950- och 1960-talen. Dessa miljöer bidrar till ortens identitet och miljökvaliteter och ska värnas och beaktas vid framtida utveckling.

Öster om tätorten finns Skäftesfallsplatån, som är av riksintresse för naturvård, samt områden av riksintresse för vindbruk. Dessa intressen sätter ramar för tätortens långsiktiga utveckling och ska beaktas vid förändrad markanvändning.

Strategier för orten Korsberga

- Stärka Korsbergas roll som serviceort genom att prioritera utveckling som bidrar till ett långsiktigt hållbart underlag för service, skola, omsorg och lokala mötesplatser.
- Vidareutveckla centrumområdet söder om kyrkplatsen genom varsam förtätning, komplettering med bostäder och service samt förbättrade offentliga rum.
- Möjliggöra begränsad bebyggelseutveckling i centrumnära lägen med hänsyn till kulturhistoriska värden, småskalig karaktär och befintlig bebyggelsestruktur.
- Styra ny bostadsbebyggelse till tätortsnära zoner i direkt anslutning till befintlig tätort för att främja ett sammanhållet och transporteffektivt bebyggelsemönster.
- Säkerställa utvecklingsförutsättningar för verksamhets- och industriområden söder och väster om centrum genom effektivt nyttjande av redan ianspråktagen mark och förbättrade samband med övriga delar av tätorten.
- Utveckla hållbara transportlösningar, bland annat genom att på sikt möjliggöra en gång- och cykelväg längs den tidigare järnvägen mellan Korsberga och Vetlanda.
- Värna och synliggöra kulturhistoriska miljöer, grönsstruktur och rekreativa värden som en integrerad del av Korsbergas identitet och attraktivitet.

Landsbygdsutveckling i Korsberga kommun

Översiktsplanens inriktning för Korsberga kommun syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse och markanvändning så att utvecklingen sker på ett långsiktigt hållbart sätt, med god tillgänglighet till befintlig infrastruktur, service och kollektivtrafik. Landsbygdsutvecklingen ska bidra till en levande kommun samtidigt som viktiga natur-, kultur- och landskapsvärden värnas.

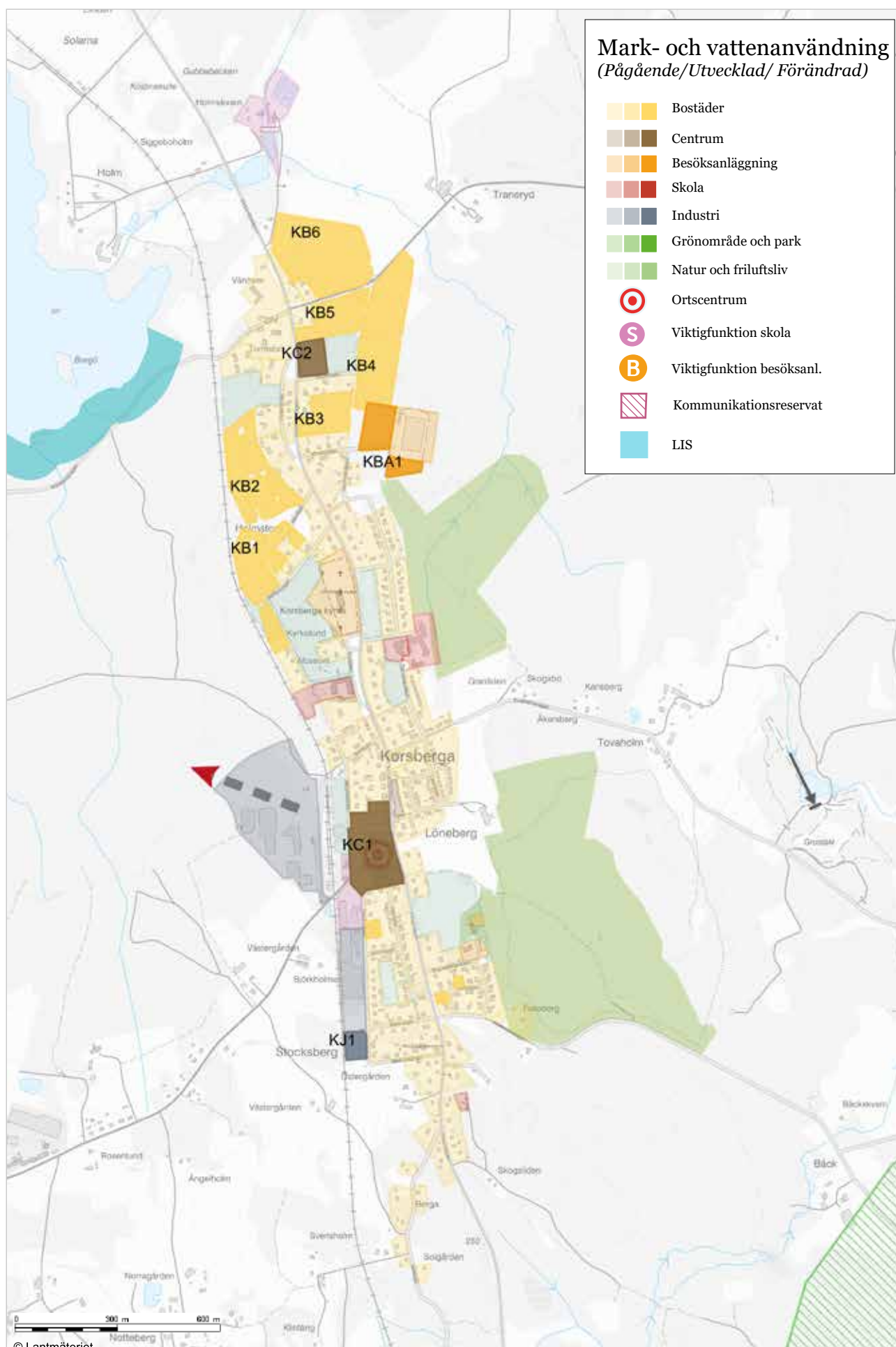
Som ett led i detta pekar kommunen ut en buffertzon om cirka en kilometer på vardera sida om riksväg 31, samt en buffert runt Korsberga tätort. Inom dessa områden ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till effektiv markanvändning, minskat transportbehov och bättre förutsättningar för service, kollektivtrafik och teknisk försörjning.

Kommundelen erbjuder flera landskapsmässigt attraktiva lägen i närhet till tätorten, med utblickar över jordbruks- och skogslandskap. Sådana lägen kan vara lämpliga för småskalig bostadsutveckling, under förutsättning att utvecklingen sker varsamt och med hänsyn till landskapsbild, befintlig markanvändning och tillgång till service.

Utanför de utpekade buffertzonerna ska ny bebyggelse prövas restriktivt. Särskild hänsyn ska tas till jord- och skogsbrukets långsiktiga brukningsförutsättningar, landskapsbild, naturvärden och kulturmiljöer. Söder om Korsberga finns områden med höga naturvärden och i närområdet finns riksintresse för naturvård, vilket ställer krav på särskild varsamhet vid förändrad markanvändning.

Genom kommundelen går Höglandsleden, som är ett viktigt rekreativt stråk med betydelse för friluftsliv och besöksnäring. Vid landsbygdsutveckling ska hänsyn tas till ledens värden och till möjligheten att bevara och stärka tillgängligheten till natur- och rekreationsmiljöer.

Inom Korsberga kommundel finns två utpekade LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen), belägna i den sydöstra delen av Hjärtesjön respektive i den östra delen av Sörasjön. Syftet med LIS-områdena är att möjliggöra bostadsutveckling i attraktiva strandnära lägen som kan bidra till att stärka befolknings- och serviceunderlaget för Korsberga tätort. Utveckling inom LIS-områdena ska ske med hänsyn till strandskyddets syften, allmänhetens tillgång till strandområden samt skydd av natur- och vattenmiljöer.

Kommundelen

Björköby

Björköby kommun del är belägen i den norra delen av Vetlanda kommun och gränsar mot Eksjö, Nässjö och Sävsjö kommuner. Kommundelen har en tydlig landsbygdska-raktär med skogs- och jordbrukslandskap samt spridd bebyggelse, där Björköby tätort utgör den enda sammanhållna tätorten och den huvudsakliga noden för boende, arbe-te och kommunikationer.

Kommundelen har cirka 1 170 invånare, varav omkring 320 personer bor i Björköby tätort. Befolkningen är i övrigt spridd i mindre byar och sammanhängande bebyggelse-grupper såsom Kristinelund, Djuvanäs och Nävelsjö.

Stora delar av Björköby tätort omfattas av detaljplan, liksom delar av Kristinelund. Utanför tätorten präglas kommundelen av en småskalig bebyggelsestruktur med tydlig koppling till jord- och skogsbruk samt till äldre by- och sockenmiljöer.

Kommundelens läge i anslutning till riksväg 31, tillsammans med järnvägen Vetlanda–Nässjö, ger god regional tillgänglighet och har haft stor betydelse för Björköbys ut-veckling som industri- och arbetsort. Dessa samband utgör fortsatt viktiga förutsätt-ningar för kommundelens långsiktiga utveckling.

Björköby samhälle

Björköby är en mindre tätort i norra delen av Vetlan-da kommun med en bebyggelsestruktur som tydligt präglats av järnvägens tillkomst och av industriell verksamhet. Samhällets utveckling har i hög grad varit kopplad till arbete och produktion, vilket har påverkat både bebyggelsens lokalisering och ortens funktion i kommunen.

Bebyggelsen i Björköby kan huvudsakligen delas in i två områden: Kyrkbyn i söder och stationssamhället i norr. Kyrkbyn har en långsträckt och småskalig struktur med lantlig karaktär, där bebyggelsen ligger relativt glest placerad utmed vägen mot Nävelsjö och omges av öppet jordbrukslandskap. Området rymmer flera kulturhistoriskt värdefulla miljöer, där kyrkan med kyrkogård, tidigare prästgård och äldre sockenmiljöer utgör centrala inslag. I området finns även skola samt gårdsmiljöer och bostadshus från olika tidsepoker.

Stationssamhället i den norra delen av tätorten utvecklades i samband med järnvägens tillkomst under början av 1900-talet. Bebyggelsen är här mer samlad och präglas av blandad villabebyggelse från 1900-talets första hälft samt tidigare offentliga och kommersiella byggnader, såsom affärshus och före detta kommunhus. Järnvägsspåren, stationshuset och banvaktstugan är viktiga strukturer som bidrar till förståelsen av ortens historiska utveckling.

Centralt i Björköby finns ett sammanhängande industriområde med verksamheter och industribygg-nader huvudsakligen uppförda under 1900-talet. Industriområdet utgör en tydlig del av tätortens identitet och har haft stor betydelse för ortens roll som arbetsort, både historiskt och i nutid.

Bebyggelseutveckling

Bebyggelseutvecklingen i Björköby ska utgå från ortens roll som arbetsort inom Vetlanda kommun.

Björköby är strategiskt belägen längs riksväg 31 och i anslutning till järnvägen, vilket ger goda förutsättningar för verksamheter, industri och pendling. Utvecklingen ska bidra till att stärka ortens funktion som arbetsställe och skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för näringslivets fortsatta utveckling. Till skillnad från serviceorterna ska utvecklingen i Björköby, och övriga arbetsorter, inte primärt inriktas på att skapa en tydlig centrumbildning. I stället ska bebyggelseutvecklingen fokusera på effektiva samband mellan arbetsplatser, bostäder och transportinfrastruktur. Komplettering inom befintlig bebyggelsestruktur kan prövas där det stärker ortens funktion och bidrar till ett mer sammanhållet samhälle.

Ny bostadsbebyggelse ska i huvudsak lokaliseras till tätortsnära zoner i direkt anslutning till befintlig tätort samt inom utpekade buffertzoner längs riksväg 31. En sådan lokalisering bidrar till god tillgänglighet, minskat transportbehov och bättre kopplingar mellan boende och arbetsplatser.

Det centralt belägna industri- och verksamhetsområdet utgör en kärna i Björköbys struktur. Utveckling inom området ska i första hand ske genom förtätning och effektivare nyttjande av redan ianspråktagen mark, med hänsyn till omgivande bostadsområden, infrastruktur och framtida utvecklingsmöjligheter.

Vid all bebyggelseutveckling ska avvägningar göras mot andra allmänna intressen, såsom jordbruksmark, natur- och kulturmiljövärden samt risker kopplade till trafik och verksamheter. Sammantaget ska utvecklingen stärka Björköbys långsiktiga roll som arbetsort längs ett av kommunens viktiga kommunikationsstråk.

Grönstruktur och rekreation

Björköby omges av ett variationsrikt jord- och skogslandskap som utgör en tydlig ram kring tätorten och bidrar till goda landskaps- och boendemiljöer. Grönstrukturen präglas av öppna jordbruksmarker, skogspartier och gröna mellanrum inom bebyggelsen, vilket skapar tydliga övergångar mellan tätort och landsbygd.

Inom tätorten finns bostadsnära grönytor, naturmark och skolnära utemiljöer som ger förutsättningar för vardagsnära rekreation, lek och utevistelse. Dessa miljöer har betydelse för både boendekvalitet och folkhälsa, särskilt i ett samhälle där arbete och pendling är centrala inslag i vardagen.

Det omgivande landskapet erbjuder goda möjligheter till friluftsliv, promenader och naturupplevelser i direkt anslutning till tätorten. Vid framtida utveckling ska grönstrukturens samband bevaras, särskilt i mötet mellan bebyggelse och jordbruksmark, så att tillgängligheten till natur- och rekreationsmiljöer inte försämras.

Utveckling av bebyggelse och verksamheter ska ske med hänsyn till befintliga gröna strukturer och deras funktion som landskapselement, rekreativa resurser och ekologiska samband.

Kommunikationer och infrastruktur

Björköby har ett strategiskt läge i den norra delen av Vetlanda kommun med god regional tillgänglighet. Tätorten är belägen cirka två kilometer väster om riksväg 31, som är ett viktigt regionalt transportstråk och riksentresse för kommunikationer. Riksvägen nås via väg 886, som utgör den huvudsakliga anslutningen mellan tätorten och det regionala vägnätet. Tillsammans skapar dessa stråk goda förutsättningar för pendling, arbetspendling och godstransporter, vilket är centralt för Björköbys roll som arbetsort.

Björköby ligger även i anslutning till järnvägen Vetlanda–Nässjö och har tågstopp på sträckan. Restiden med tåg är cirka 15 minuter till både Vetlanda och Nässjö, vilket ger goda pendlingsmöjligheter och stärker ortens funktion som pendlingsort. Kollektivtrafikutbudet kompletteras av bussförbindelser, vilket bidrar till tillgänglighet för både vardagsresor och resor till service och arbetsplatser i närliggande orter.

Det lokala vägnätet knyter samman bostadsområden, industriområden, skola och övriga funktioner inom tätorten. Gång- och cykeltrafik är viktiga färdssätt för kortare resor och trygga, sammanhängande stråk är betydelsefulla för tillgänglighet och trafiksäkerhet.

Hänsyn, risker och miljökvalliteter

Utveckling ska ske med hänsyn till befintliga natur-, kultur- och landskapsvärden samt till risker kopplade till infrastruktur, trafik och verksamheter. Som arbetsort och pendlingsort ställs särskilda krav på avvägningar mellan bostäder, industri och transportstråk.

Riksväg 31 är ett riksintresse för kommunikationer och utgör ett viktigt regionalt transportstråk. Även om tätorten är belägen cirka två kilometer väster om riksvägen, med anslutning via väg 886, medför vägtrafiken buller, trafiksäkerhetsrisker och barriäreffekter som ska beaktas vid planering av ny eller kompletterande bebyggelse. Särskild hänsyn ska tas till lägen i anslutning till anslutningsvägar och industriområden.

Järnvägen Vetlanda–Nässjö är ett viktigt infrastrukturellt stråk med tågstopp i Björköby. Vid planering i järnvägens närhet ska hänsyn tas till säkerhet, buller och tillgänglighet, samtidigt som järnvägsstråket ska värnas så att framtida användning och utvecklingsmöjligheter inte begränsas.

Industri- och verksamhetsområdena i Björköby är av stor betydelse för sysselsättning och näringsliv, men kan samtidigt ge upphov till störningar i form av buller, transporter och verksamhetspåverkan. Vid lokalisering av ny bostadsbebyggelse och andra störningskänsliga funktioner ska därför hänsyn tas till befintlig och planerad verksamhet för att undvika intressekonflikter.

Kyrkbyn och stationssamhället rymmer kulturhistoriska värden kopplade till sockenmiljö, järnvägens tillkomst och industrins framväxt. Dessa värden bidrar till ortens identitet och ska beaktas vid förändringar i bebyggelsestrukturen.

Strategier för orten Björköby

- Stärka Björköby som arbetsort genom att långsiktigt säkra förutsättningar för industri- och verksamhetsutveckling i strategiskt läge längs riksväg 31 och järnvägen Vetlanda–Nässjö.
- Prioritera utveckling som stärker sambanden mellan arbetsplatser, bostäder och regional infrastruktur, med särskilt fokus på pendling och god tillgänglighet.
- Möjliggöra förtätning och effektivare nyttjande av befintliga industri- och verksamhetsområden genom användning av redan ianspråktagen mark.
- Styra ny bostadsbebyggelse till tätortsnära lägen och inom utpekade buffertzoner runt tätorten och riksväg 31 för att skapa ett sammanhållet och transporteffektivt bebyggelsemönster.

- Säkerställa att ny bebyggelse lokaliseras och utformas med hänsyn till befintlig industriell verksamhet, trafikpåverkan och framtida utvecklingsbehov.

- Värna järnvägsstråket och dess funktion i planeringen så att framtida användning inte försvåras.

- Ta till vara och beakta kulturhistoriska värden i kyrkbyn och stationssamhället som en del av Björköbys identitet, utan att dessa begränsar ortens funktion som arbetsort.

- Bevara tydliga övergångar mellan tätort och omgivande jordbruks- och skogslandskap för att upprätthålla landskapsbild och boendekvaliteter.

Landsbygdsutveckling i Björköby kommun

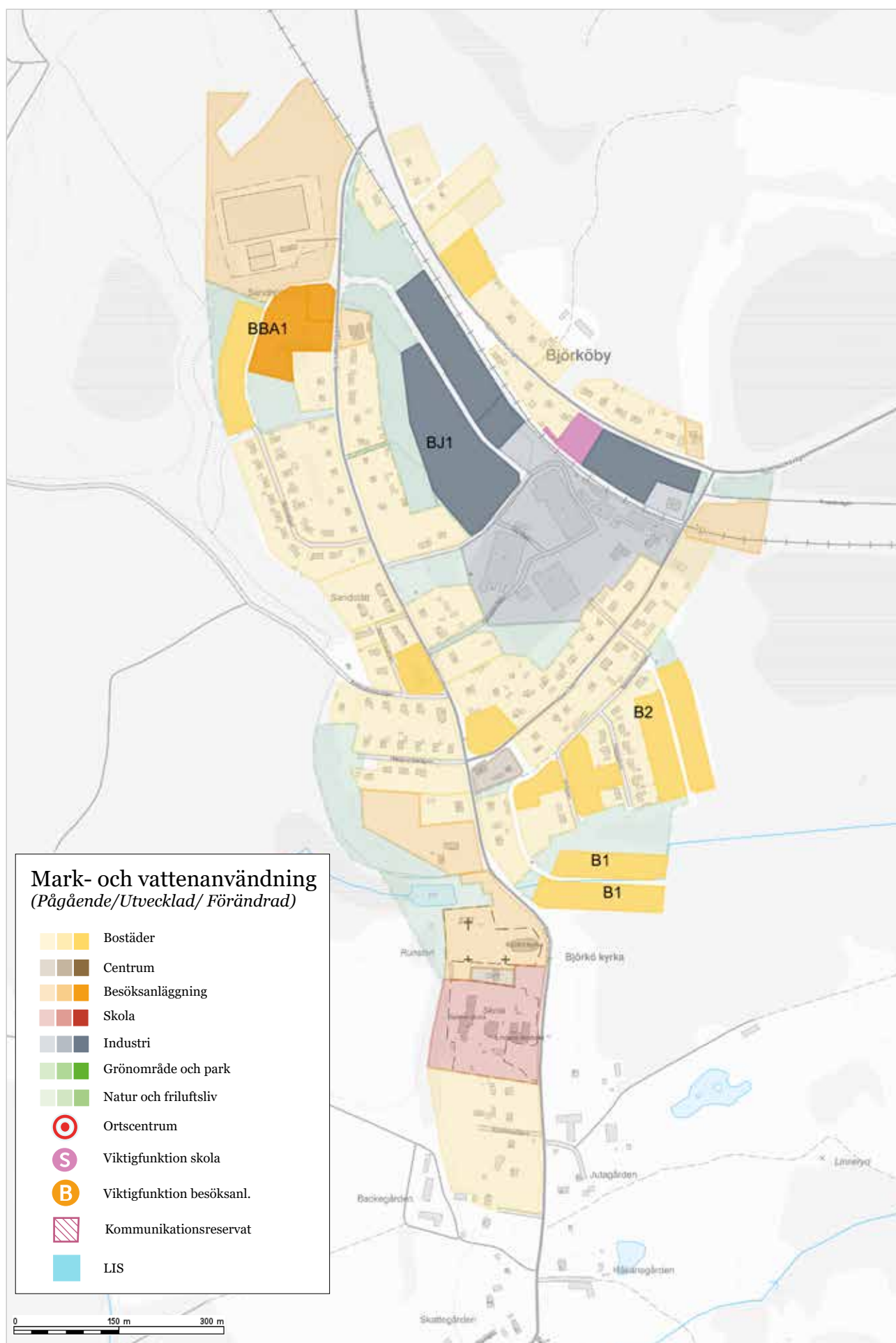
Översiktsplanens inriktning för Björköby kommun del syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse så att utvecklingen sker på ett långsiktigt hållbart sätt, med god tillgänglighet till befintlig infrastruktur, arbetsplatser och kollektivtrafik. Landsbygdsutvecklingen ska bidra till en levande kommun del samtidigt som Björköbys funktion som arbets- och pendlingsort stärks.

Som ett led i detta pekar kommunen ut en buffertzon om cirka en kilometer på vardera sida om riksväg 31, samt en buffert runt Björköby tätort. Inom dessa områden ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till god tillgänglighet, minskat transportbehov och stärker kopplingarna mellan boende och arbetsplatser.

Kommundelen präglas av ett jord- och skogsbruksdominerat landskap med spridd bebyggelse i byar och mindre bebyggelsegrupper, såsom Kristinelund, Djuvanäs och Nävelsjö. Småskalig bostadsutveckling kan prövas i dessa miljöer där den stärker befintliga strukturer och sker med hänsyn till landskapsbild, tillgänglighet och brukningsvärd mark.

Utanför de utpekade buffertzonerna ska ny bebyggelse prövas restriktivt. Särskild hänsyn ska tas till jord- och skogsbrukets långsiktiga brukningsförutsättningar, naturvärden, inklusive riksintresse Emån, kulturmiljöer och landskapets karaktär.

Inom Björköby kommun del finns ett utpekat LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) i Kristinelund. LIS-området syftar till att möjliggöra bostadsutveckling i attraktiva strandnära lägen som kan bidra till landsbygdsutveckling och stärka underlaget för boende och pendling i kommundelen. Utveckling inom LIS-området ska ske varsamt och med hänsyn till strandskyddets syften, allmänhetens tillgång till strandområden samt skydd av natur- och vattenmiljöer. Sydost om tätorten finns ett område avsatt för vindbruk.

Kommundelen

Ökna–Karlstorp

Ökna–Karlstorp kommundel är belägen i den östra delen av Vetlanda kommun, på gränsen mot Kalmar län, cirka tre mil öster om Vetlanda tätort. Kommundelen präglas av ett skogsdominerat och kuperat landskap med inslag av vattendrag, mindre jordbruksmarker och spridd landsbygdsbebyggelse.

Kommundelen har omkring 1 070 invånare och omfattar två större tätorter, Kvillsfors och Pauliström, samt mindre byar och spridda gårdsmiljöer. Kvillsfors är kommundelens huvudort och utgör den primära noden för service, skola, omsorg och arbetsplatser inom området.

Bebyggelsen i kommundelen är i huvudsak koncentrerad till tätorterna och till sammanhängande bystrukturer längs det lokala vägnätet. Utanför dessa områden dominerar markanvändningen av skogsbruk, med mindre inslag av jordbruksmark och öppna betesmarker.

Kommundelens befolkningsutveckling har under en längre tid präglats av minskning, särskilt i Kvillsfors tätort, medan landsbygden i delar av kommundelen uppvisar en mer stabil befolkningssituation. Detta ger tätorterna en särskilt viktig roll för kommundelens långsiktiga utveckling och funktionsförsörjning.

Kvillsfors samhälle

Kvillsfors är den största tätorten och har vuxit fram som ett utpräglat stationssamhälle i samband med järnvägens tillkomst mellan Vetlanda och Målilla år 1906. Samhällets utveckling har i hög grad präglats av industriverksamhet och vattenkraft, med tydliga historiska kopplingar till Emån och Lillån.

Bebyggelsen i Kvillsfors består huvudsakligen av friliggande villor, vilket ger samhället en grön och lummig karaktär. Bostadsområdena är relativt utspridda och åtskiljs delvis av naturmark och gröna stråk. Centralt i samhället finns en mindre och delvis otydlig centrumbildning med livsmedelsbutik, loppisverksamhet och ett antal lokaler som i dag står tomma eller har begränsad användning.

Kvillsfors rymmer flera offentliga funktioner, däribland förskola, grundskola (F–6) och äldreboendet Emmagården. I anslutning till tätorten finns större industriverksamheter, bland annat pappersbruket

Metsä Tissue AB Kvillsfors och NorDan Kvillsfors AB, som utgör viktiga arbetsplatser för både tätorten och omgivande landsbygd.

Samhället har ett aktivt föreningsliv med flera kyrkliga samfund och idrottsföreningar, vilket bidrar till sociala mötesplatser och lokal sammanhållning. Inom tätorten finns även flera allmänna lekplatser som är viktiga för vardagsnära rekreation.

Bebyggelseutveckling

Kvillsfors pekas i översiktsplanen ut som serviceort och är huvudort i Ökna–Karlstorp kommundel. Tätorten har därmed en särskild betydelse för tillgången till service, skola, omsorg och vardagsfunktioner för både den egna befolkningen och den omgivande landsbygden. Bebyggelseutvecklingen ska därför inriktas på att stärka Kvillsfors roll som lokal nod och skapa långsiktiga förutsättningar för service och gemensamma funktioner. Utvecklingen ska i första hand ta sin utgångspunkt i

centrumområdet, som idag är relativt otydligt men rymmer livsmedelsbutik, service och lokaler för verksamheter. Centrumområdet har potential att utvecklas till en tydligare samlande punkt genom komplettering med bostäder, service och mötesplatser samt genom ett mer effektivt nyttjande av befintliga lokaler. En stärkt centumbildning bedöms vara viktig för Kvillsfors funktion som serviceort.

I centumnära lägen kan begränsade tillskott av bostäder och verksamheter prövas, med hänsyn till den småskaliga bebyggelsestrukturen och samhällets gröna karaktär. Utveckling i dessa lägen ska bidra till ökad närhet till service och offentliga funktioner samt till ett mer sammanhållet samhälle.

Ny bostadsbebyggelse ska i huvudsak lokaliseras till tätortsnära zoner i direkt anslutning till befintlig tätort. Genom att samla ny bebyggelse i tätortsnära lägen stärks underlaget för service, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur, samtidigt som ett transporteffektivt och resurseffektivt bebyggelsemönster främjas. Utbyggnad ska anpassas till landskapsbildningen och till övergången mellan tätort och omgivande skogs- och jordbrukslandskap.

Industriverksamheterna i och i anslutning till Kvillsfors är av stor betydelse för sysselsättning och lokal ekonomi. Utveckling av verksamhetsområden ska i första hand ske genom effektivare nyttjande av redan ianspråktagen mark, med hänsyn till omgivande bostäder, naturmiljöer och behovet av goda samband mellan arbetsplatser, centrum och bostadsområden.

Vid all bebyggelseutveckling ska avvägningar göras mot andra allmänna intressen såsom natur- och kulturmiljövärden, vattenintressen och riskfaktorer. Sammantaget ska utvecklingen bidra till att Kvillsfors långsiktigt kan fungera som en sammanhållen, tillgänglig och livskraftig serviceort i Ökna–Karlstorp kommunedel.

Grönstruktur och rekreation

Kvillsfors har en tydligt grön och lummig karaktär, där naturmark och gröna stråk löper mellan bostadsområdena och bidrar till goda boende- och vistelskvaliteter. Närheten till Emån och Lillån samt

omgivande skogs- och naturmiljöer ger samhället starka landskaps- och rekreationsvärden.

Grönstrukturen består av bostadsnära grönytor, naturmark, vattendrag och allmänna lekplatser som tillsammans skapar förutsättningar för vardagsnära rekreation, lek och utevistelse. Dessa miljöer är viktiga för såväl barn och unga som för äldre och bidrar till sociala möten och folkhälsa.

Vattenmiljöerna kring Emån och Lillån har stor betydelse för både landskapsbild och biologisk mångfald. Vid utveckling i tätorten ska hänsyn tas till vattendragens ekologiska funktioner, tillgänglighet och värden för rekreation och upplevelse.

Vid framtida utveckling ska grönstrukturens sammanhang bevaras och stärkas. Särskild hänsyn ska tas till övergången mellan tätort och omgivande natur- och skogslandskap samt till att säkerställa tillgången till bostadsnära grönområden och sammanhängande gångstråk.

Kommunikation och infrastruktur

Kvillsfors har ett strategiskt läge i den östra delen av Vetlanda kommun med god tillgång till regionala transportstråk. Samhället är beläget längs riksväg 47, som utgör ett viktigt transportstråk för person- och godstrafik samt förbindelse till Vetlanda och angränsande orter. Riksväg 47 är också ett viktigt riksintresse för kommunikationer.

Den tidigare järnvägen mellan Vetlanda och Kvillsfors, som ingick i den så kallade Emådalbanan, saknar idag regelbunden trafik efter att godstrafiken även på sträckan till Pauliström upphörde i början av 2023. Persontrafik på järnvägsnätet har varit nedlagd sedan länge, och spåren används inte för reguljär godstrafik.

Kommunens intention är att järnvägen ska finnas kvar och att järnvägsstråket ska värnas i den fysiska planeringen. Stråket utgör en viktig del av den regionala infrastrukturen och ska därför beaktas vid planering av ny bebyggelse och markanvändning, så att framtida möjligheter till användning och utveckling inte försvåras.

Det lokala vägnätet inom Kvillsfors knyter samman bostadsområden, centrum, skolor, servicepunkter och arbetsplatser. Gång- och cykelvägar utgör viktiga kompletterande stråk för vardagsresor och fysisk aktivitet. Goda samband mellan bostäder, service och rekreativa miljöer är betydelsefulla för hållbar mobilitet inom tätorten.

Hänsyn, risker och miljökvaliteter

Utveckling i Kvillsfors ska ske med hänsyn till natur-, kultur- och landskapsvärden samt till risker kopplade till infrastruktur, vatten och verksamheter. Tätortens läge i ett skogs- och vattendomsinerat landskap ställer krav på långsiktigt hållbar mark- och vattenanvändning.

Vattenmiljöerna kring Emån och Lillån är av stor betydelse ur både ekologisk och kulturhistorisk synpunkt. Vid ny bebyggelse eller förändrad markanvändning i närheten av vattendragen ska hänsyn tas till vattenkvalitet, översvämningsrisker och strandskyddets syften. Vattendragen utgör även viktiga landskapselement som bidrar till tätortens miljökvaliteter.

Riksväg 47 är ett riksintresse för kommunikationer och medför buller, trafiksäkerhetsrisker och barriäreffekter som ska beaktas vid planering av ny eller kompletterande bebyggelse. Även järnvägsstråket genom Kvillsfors ska beaktas som ett viktigt infrastrukturellt element, där hänsyn ska tas till säkerhet och framtida utvecklingsmöjligheter.

Industriverksamheter i och i anslutning till tätorten är betydelsefulla för sysselsättning men kan samtidigt medföra störningar. Vid utveckling av bostäder och känslig verksamhet ska hänsyn tas till påverkan från industri, transporter och teknisk infrastruktur.

Kvillsfors rymmer även kulturhistoriska värden kopplade till stationssamhällets framväxt, industrimiljöer och äldre bostadsbebyggelse. Dessa värden bidrar till ortens identitet och ska tas till vara vid framtida utveckling.

Strategier för orten Kvillsfors

- Stärka Kvillsfors roll som serviceort och huvudort i Ökna–Karlstorp kommun del genom att prioritera utveckling som bidrar till ett långsiktigt underlag för service, skola, omsorg och offentliga mötesplatser.
- Vidareutveckla centrumområdet genom komplettering med bostäder, service och verksamheter samt genom ett bättre nyttjande av befintliga lokaler för att skapa en tydligare centrumbildning.
- Möjliggöra begränsad förtätning i centrumnära lägen med hänsyn till samhällets småskaliga struktur, gröna karaktär och kulturhistoriska värden.

- Styra ny bostadsbebyggelse till tätortsnära lägen i direkt anslutning till befintlig tätort för att främja ett sammanhållet, transporteffektivt och resurseffektivt bebyggelsemönster.

- Säkerställa utvecklingsförutsättningar för befintliga industri- och verksamhetsområden genom effektiva re nyttjande av redan ianspråktagen mark och goda samband till väg- och järnvägsinfrastruktur.

- Värna och integrera Kvillsfors gröna och blå strukturer, särskilt kopplingarna till Emån och Lillån, som en del av ortens attraktivitet och livsmiljöer.

- Beakta riksväg 47 och järnvägsstråket som viktiga infrastrukturella element och samtidigt som risk- och störningskällor vid planering av ny bebyggelse.

Landsbygdsutveckling i

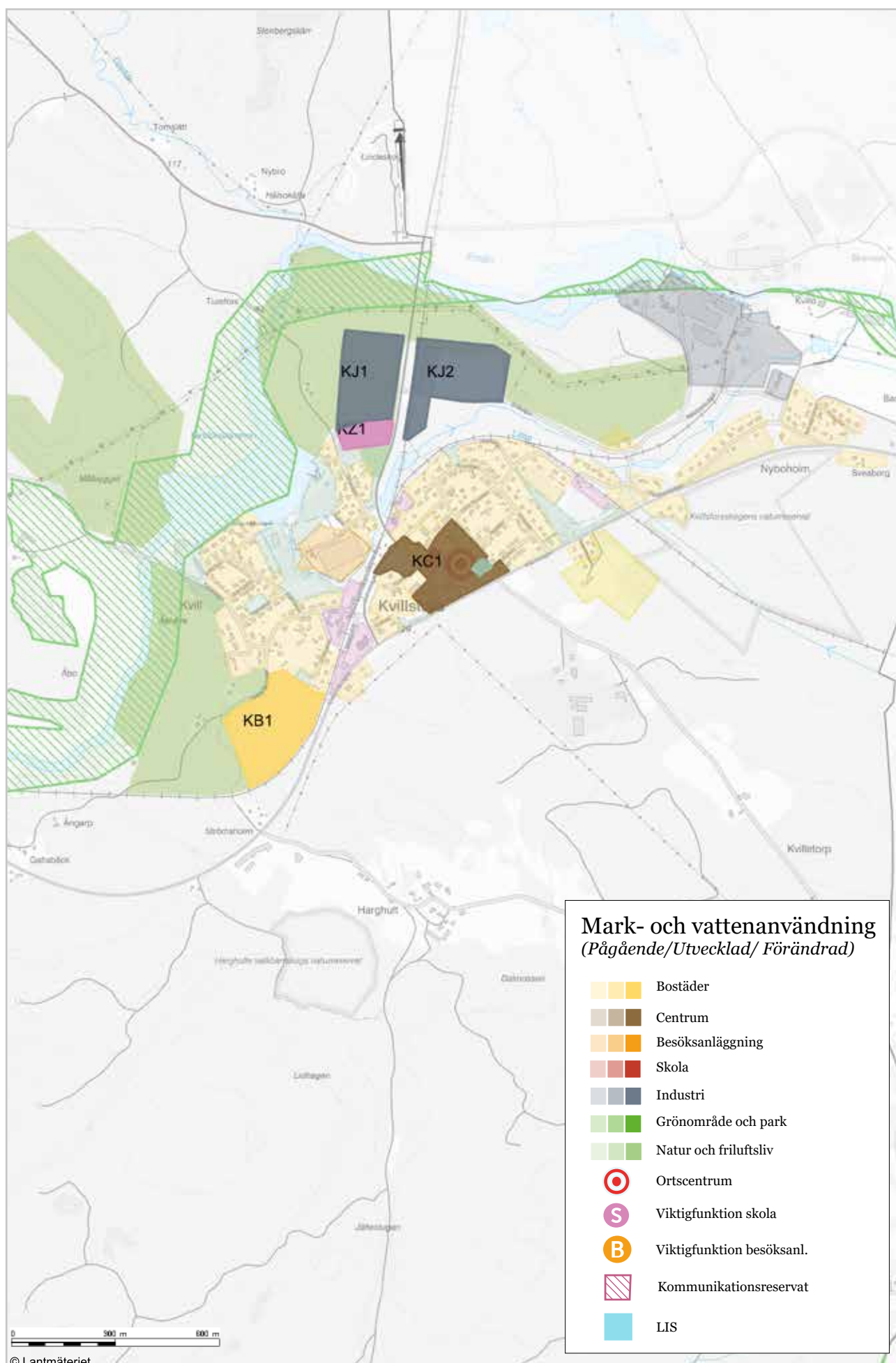
Ökna–Karlstorp kommun del

Översiktsplanens inriktning för Ökna–Karlstorp kommun del syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse och markanvändning så att utvecklingen sker på ett långsiktigt hållbart sätt, med god tillgänglighet till befintlig infrastruktur, service och kollektivtrafik. Landsbygdsutvecklingen ska bidra till att stärka både huvudorten Kvillsfors och de mindre orterna och byarna i kommun delen.

Som ett led i detta pekar kommunen ut en tätortsnära zon runt Kvillsfors, där förutsättningar generellt finns för fortsatt bostadsutveckling. Inom denna zon ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till effektiv markanvändning, minskat transportbehov och stärker underlaget för service och kollektivtrafik.

Utanför den tätortsnära zonen ska ny bebyggelse prövas mer restriktivt. Särskild hänsyn ska tas till skogsbrukets och jordbrukets långsiktiga bruksförutsättningar, landskapsbild, naturvärden och kulturmiljöer. Kommun delen präglas av stora sammanhängande skogs- och vattenområden som utgör viktiga ekologiska samband och rekreativa resurser.

Vattenmiljöerna, särskilt i anslutning till Emån och Lillån, är av stor betydelse för naturvärden, landskapsbild och friluftsliv. Vid landsbygdsutveckling ska hänsyn tas till strandskyddets syften, vattenkvalitet och risken för översvämning.

Kommundelen

Lannaskede–Myresjö

Lannaskede–Myresjö ligger i västra kommundelen med gräns i del mot Sävsjö kommun. Landsbro och Myresjö utgör tätorter och omfattas i delar av detaljplan. Hjältaryd utgör sammanhållen bebyggelse. För ett avgränsat område runt Lannaskede gamla kyrka finns områdesbestämmelser.

I kommundelen bor cirka 2500 personer varav drygt 1400 i Landsbro samhälle och cirka 700 i Myresjö. Landskapsbilden utgörs av en mosaik av jordbruksmark, skogsmark och större myrområden. Runt Landsbro och Myresjö samhälle finns sammanhängande odlingsbygd medan ett landskap av mer herrgårdsprägel finns vid Bjädesjö, Rosenholm och Trishult. Den södra delen av kommundelen är mer utpräglad skogsbygd.

Landsbro samhälle

Landsbro är Vetlanda kommuns tredje största tätort och ligger cirka 14 kilometer sydväst om centralorten. Ortens storlek och avstånd till Vetlanda ger förutsättningar för en självständig roll som serviceort för ett större omland, inklusive Myresjö.

I Landsbro finns ett serviceutbud med livsmedelsbutik, restaurang, pizzeria, drivmedelsförsäljning, förskola, grundskola F–9, trygghetsboende, äldreboende samt vårdcentral med apotek.

Samhället är beläget i Linneåns dalgång och har vuxit fram kring mötet mellan flera vägar. Bebyggelsen sträcker sig längs dalgången och upp på sluttningarna öster och väster om ån, medan landskapet mot söder öppnar sig i ett flackare jordbrukslandskap. Insprängda jordbruksmarker mellan bostadsområdena ger orten en tydlig lantlig prägel. Den kuperade terrängen erbjuder på flera platser utblickar över bygden, bland annat vid Kullabackarna och Högarör.

Bebyggelseutveckling

Centrumbildningen i samhället ligger förskjuten från genomfartsvägen men har ett tydligt stråk från Kringelund i norr till industriområdet i söder. Inom detta område finns möjlighet till förtätning och utveckling av bebyggelse med bostäder, service och förbättrade vistelsemiljöer. Bostäder anpassade för mellanboende bör prioriteras, detta för att komplettera den befintliga strukturen som domineras av småhus.

I den västra delen av samhället finns möjlighet till kompletterande villabebyggelse. Utveckling ska ske

med hänsyn till naturvärden, riksintresset för naturvård (Lannaskedeplatån) samt till landskapsbilden.

Området kring skola, ishall och friluftsanläggningar i väster är viktig för utbildning, idrott och rekreation. För att säkerställa grundskolans långsiktiga utveckling pekas mark söder om befintlig skolfastighet ut för framtida behov. Ianspråktagande av jordbruksmark bedöms här nödvändigt då alternativa lokaliseringar saknas. Området vid skidanläggning avsätts för fortsatt utveckling för denna samt viss bostadsbebyggelse i den norra delen av området.

För Landsbro redovisas en tätortsnära zon. Syftet med zonen är att tydliggöra att utveckling i direkt anslutning till befintlig tätort i grunden är ett väsentligt samhällsintresse. Utpekandet av tätortsnära zon innebär inte ett generellt ställningstagande om exploatering, utan anger en strategisk viljeinriktning där utveckling av serviceorterna bör väga tungt vid en samlad intresseavvägning.

Grönstruktur och rekreation

Grönstrukturen i Landsbro består av såväl större sammanhängande rekreationsområden som insprängd natur- och jordbruksmark inom tätorten. Den gröna strukturen bidrar till ortens småskaliga och lantliga karaktär och ger goda möjligheter för vardagsnära rekreation.

Sydost om tätorten ligger ett kuperat skogs- och våtmarksområde med hembygdsgården Högarör och ett bronsåldersröse. Området nyttjas för promenader och utflykter och har tillgängliggjorts genom stigar, spång och utsiktstorn. Sambandet mellan våtmarken

och hembygdsgården bör säkerställas vid framtida genomförande av angränsande detaljplaner.

Nordväst om tätorten finns ett större sammanhängande friluftsområde med motionsspår, elljusspår och badplats vid Hårdasjö. Detta, tillsammans med området med skola, ishall och Folkets Park bildar en tydlig nod för utbildning, idrott och friluftsliv. Förbättrade kopplingar mellan skolområdet och rekreationsområdet bör utvecklas.

Inom tätorten finns Kringelund som ett centralt parkområde med höga naturvärden och stor betydelse för sociala möten. Karl Johans hage utgör ett viktigt närrekreationsområde i anslutning till skola och förskola. Vid planering av ny bebyggelse och centrumförnyelse ska grönstrukturens samband, naturvärden och sociala funktioner bevaras och utvecklas.

Kommunikationer

I takt med framtida utveckling behöver korsningspunkter och anslutningar, särskilt i anslutning till industriområdet och övergången över Linnéån, ses över för att förbättra trafiksäkerhet och orienterbarhet. Industriområdets tillfarter och koppling till det övergripande vägnätet bör utredas vidare för att säkerställa god framkomlighet för transporter samtidigt som störningar för närliggande bostadsområden minimeras.

Den genomgående trafiken orsakar viss bullerproblematik och upplevda barriäreffekter i delar av tätorten. Åtgärder som stärker trafiksäkerhet, sänker hastigheter och förbättrar gång- och cykelpassager är därför särskilt angelägna i centrumområdet och i anslutning till skolmiljön. Planering av gröna stråk och skuggande vegetation kan bidra till att mildra värmeeffekter och öka komforten inom vid skolan och inom centrumområdet.

Gång- och cykelvägnätet ska successivt kompletteras och stärkas, med särskilt fokus på säkra skolvägar och tydliga kopplingar mellan bostadsområden, centrum, skolområde och rekreationsområdena.

Hänsyn, risker och miljökvatiteter

Bebyggelsens läge i dalgången innebär att hänsyn

behöver tas till markförhållanden, dagvattenhantering och översvämningsrisker. Linnéån har på vissa sträckor stabilitetsproblematik, vilket ska beaktas vid planering av ny bebyggelse, markarbeten och förändrad markanvändning i åns närhet. Geotekniska förutsättningar ska utredas i samband med detaljplanering och bygglövsprövning.

Inom centrumområdet och i anslutning till skolan finns risker kopplade till värmeeffekter. Tät bebyggelse och hårdgjorda ytor kan bidra till högre temperaturer och försämrade komfort under varma perioder, särskilt i anslutning till skolor, centrumstråk och torg. Vid ny bebyggelse och omvandling bör gröna strukturer, trädplantering, takvegetation och andra åtgärder för att minska värmebelastning beaktas.

Genomfartstrafiken genom samhället medför bullerpåverkan, särskilt i de centrala delarna. Vid ny bostadsbebyggelse och utveckling av känsliga verksamheter såsom skola och vård ska bullerfrågan beaktas och vid behov hanteras genom lokalisering, utformning och tekniska åtgärder.

Landsbro präglas av tydliga kulturhistoriska samband kopplade till bondbyn Broby, äldre gårdsmiljöer samt 1900-talets villautbyggnad. De äldre gårdsmiljöerna är särskilt värdefulla ur kulturhistoriskt perspektiv och bör planläggas. Ny detaljplanering ska föregås av fördjupad kulturhistorisk utredning och området bör förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser. Folkets park-anläggningen redovisas också som särskilt värdefull bebyggelse som bör hanteras på samma sätt.

Linnéån har haft avgörande betydelse för ortens framväxt. Ån och bron i samhällets centrum utgör viktiga kulturhistoriska och rumsliga strukturer som ska värnas vid framtida utveckling.

Borohus gamla virkesmagasin är byggnadsminne och omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. Väster om tätorten ligger riksintresset Lannaskede gamla kyrka.

Hela området kring skola, Folkets Park och rekreationsområdet, berörs av riksintresse för naturvård, vilket ska beaktas vid utveckling.

Strategier för Landsbro

- Stärka och vidareutveckla Landsbros roll som serviceort.
- Möjliggöra förtätning och ny blandad bebyggelse inom centrumområdet samt genomföra kvalitetslyft av offentliga miljöer och stråk.
- Säkerställa grundskolans långsiktiga utvecklingsmöjligheter och skapa förutsättningar för ett brett utbud av fritids- och idrottsaktiviteter.
- Möjliggöra kompletterande villabebyggelse i den västra delen av samhället med hänsyn till natur- och landskapsvärden.
- Värna kulturhistoriskt värdefulla strukturer, särskilt Linnéå, bron, äldre gårdsmiljöer, bland annat genom planläggning.
- Utveckla trygga och tydliga kopplingar för gång- och cykeltrafik inom tätorten samt förbättra trafik-säkerheten i korsningar och anslutningar, särskilt i området kring Linnéå och centrummiljön.
- Vid ny bebyggelse och omvandling ska värmeeffekter, buller och dagvatten hanteras genom planering, utformning och gröna åtgärder.

Myresjö samhälle

Myresjö ligger cirka 10 kilometer sydväst om Vetlanda centralort. Landskapet är kuperat och präglas av dalgångar och sluttningar med ett splittrat odlingslandskap. Väster och nordväst om samhället breder stora mossmarker ut sig, ett resultat av omfattande utdikningsarbeten under 1800-talets andra hälft som torrlade ett antal sjöar.

Samhället har vuxit fram vid vägkorsningen där vägar mot Landsbro, Vetlanda, Korsberga och Bjädesjö möts. Kyrkan, en av de nio Njudungskyrkorna, och flera äldre gårdsmiljöer finns nära korsningen och utgör spår av den ursprungliga byn. Strax söder om korsningen ligger en mindre centrumbildning där det tidigare fanns bland annat affär.

I Myresjö finns en större arbetsplats och samhället har förhållandevis hög inpendling från övriga kommunen, främst från Vetlanda och Landsbro. Offentlig service utgörs av förskola och grundskola (F–6), samt anläggning för bad och gym. I anslutning till industriområdet finns en restaurang. Övrig kommersiell service saknas, och samhället fungerar i huvudsak som arbets- och bostadsort.

Bostadsbebyggelsen är koncentrerad till den östra delen av samhället och domineras av småhus, men området innehåller även ett mindre antal flerfamiljs-hus. I bebyggelsen finns förskola, skola (F–6) samt

sport- och simhall. Väster om väg 877 ligger ett större industri- och verksamhetsområde. Den nordöstra delen av samhället omfattar idrotts- och rekreationsområden.

Bebyggelseutveckling

Myresjö är en tätort med tydlig inriktning som arbetsort, där industri- och verksamhetsområden utgör en central del av samhällsstrukturen. Orten har goda kommunikationer och ett strategiskt läge i förhållande till Vetlanda och mot Sävsjö, vilket ger goda förutsättningar för pendling. Utvecklingen bör i första hand ske öster om befintligt industriområde. Planförslaget redovisar också en utveckling vid Flishult som har goda kopplingar med Myrsjö.

För Myresjö som arbetsort redovisas en tätortsnära zon. Syftet med zonen är att tydliggöra att utveckling i direkt anslutning till befintlig tätort i grunden är ett väsentligt samhällsintresse. Utpekandet av tätortsnära zon innebär inte ett generellt ställningstagande om exploatering, utan anger en strategisk viljeinriktning där utveckling av arbetsorterna bör väga tungt vid en samlad intresseavvägning.

Grönstruktur och rekreation

Grönstruktur och rekreation är begränsad men finns främst i anslutning till idrotts- och sportanläggningar i den nordöstra delen av samhället. Dessa områden används för vardagsmotion och organiserad idrott.

Mindre grönytor och öppna ytor inom bostadsområdena bidrar till vistelsemiljöer och bör beaktas vid eventuell komplettering av bebyggelse. Kopplingar mellan bostäder, skola och rekreationsområden ska underlättas genom gång- och cykelförbindelser.

Kommunikationer

Myresjö har goda vägförbindelser mot Vetlanda, Korsberga, Landsbro och vidare mot Sävsjö. Genomfart och anslutning till industriområdet är viktiga för både pendling och transporter.

Pendling till Vetlanda och Landsbro ska underlättas genom tydliga gång- och cykelstråk samt god tillgänglighet för kollektivtrafik. Vagnätet ska planeras för att minimera barriäreffekter och säkerställa trafiksäkerhet, särskilt i närhet till skola och bostadsområden.

Strategier för Myresjö

- Utveckla Myresjö som arbetsort med god planberedskap för fortsatt expansion av befintliga företag.
- Kopplingar mot Flishult ska stärkas
- Pendlingsmöjligheter till Vetlanda och Landsbro och vidare mot Sävsjö är viktigt för ortens attraktivitet.

tet som arbetort och ska upprätthållas genom tydliga gång- och cykelförbindelser samt god tillgång till kollektivtrafik.

- Befintliga planlagda områden för bostadsändamål utgör planberedskap för framtida behov.

Kommundelens landsbygd

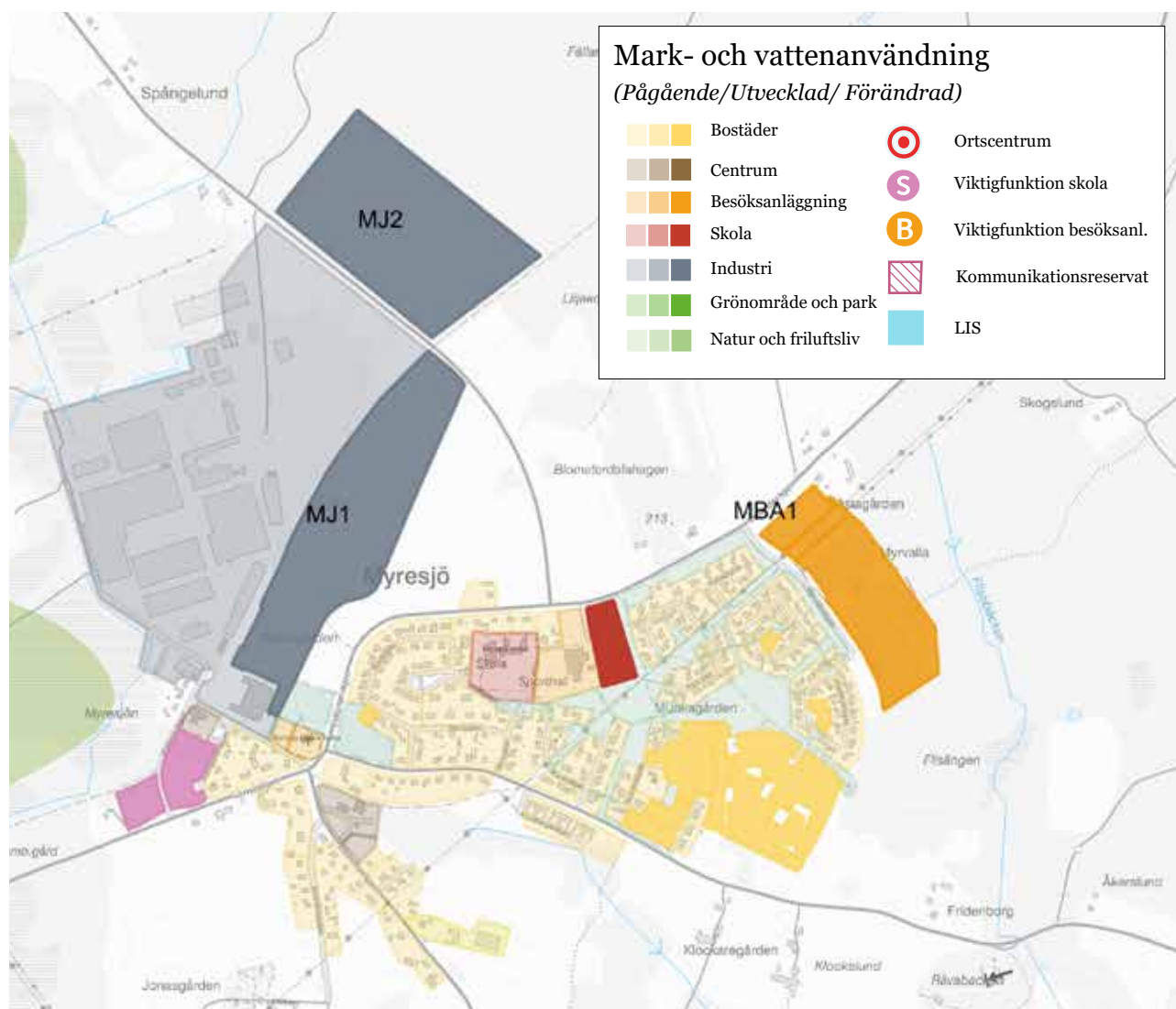
Översiktsplanen inriktning syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse och markanvändning så att utvecklingen sker på ett långsiktigt hållbart sätt med god tillgänglighet till befintlig infrastruktur, service och kollektivtrafik. Som ett led i detta pekar kommunen ut en buffertzon om cirka en kilometer på vardera sida om vägarna 127 och 877 samt en buffert runt tätorterna Landsbro och Myresjö. Inom dessa områden ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till effektiv markanvändning, minskat transportbehov och bättre förutsättningar för kollektivtrafik och service. Flera platser i kommundelen erbjuder vackra utsikter över omgivande

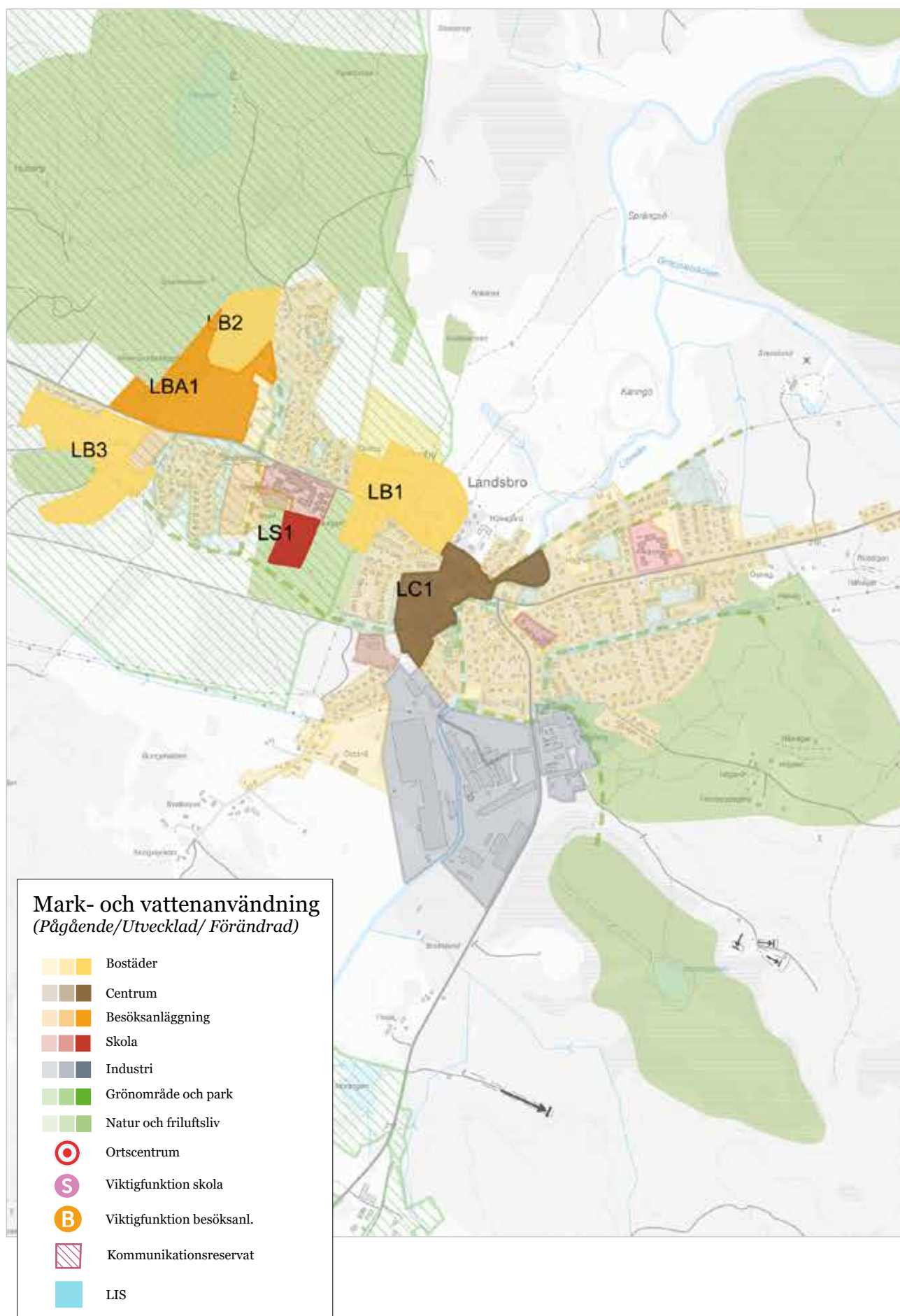
landskap i natursköna men ändå servicenära lägen. Sådana lägen bedöms därför generellt som lämpliga för småskalig bostadsutveckling

Utanför de utpekade buffertzonerna ska ny bebyggelse prövas restriktivt, med hänsyn till jord- och skogsbrukets långsiktiga bruksförutsättningar, landskapsbild, naturvärden och kulturmiljöer.

Inom kommundelen finns områden av riksintresse för naturvård (Lannaskedeplatån och Trishult), riksintresse för kulturmiljövård (Lannaskede gamla kyrka) och ett så kallat MSA-område som är riksintresse för totalförsvarets militära del. Utöver riksintresse finns generellt runt samhällena livskraftiga jordbruksbygder. Jordbrukslandskapen har också flera miljöer som är ekologiskt betydelsefulla. Här återfinns både de ek- och ädellövskogar och strandängar som kommunen pekar ut som särskilda ansvarsmiljöer i naturvårdsplanen.

Inga LIS-områden är utpekade i kommundelen. I de norra och södra delarna finns områden avsatta för vindkraft.

Kommundelen

Bäckaby–Ramkvilla

Bäckaby kommunaldelsområde ligger i den södra delen av kommunen och gränsar mot Växjö kommun i söder och Sävsjö kommun i väster. Läget innebär viss koppling till Braås och Växjö. Närmaste större tätort inom kommunen är Korsberga och till centralorten är det cirka 3,5 mil.

Inom kommundelen bor cirka 1 000 personer. Området omfattar orterna Ramkvilla och Bäckaby samt byar som Fröderyd, Årset, Hökhult och Slageryd. Ramkvilla och Bäckaby omfattas av detaljplaner, liksom ett mindre område vid Flathult. Fröderyd, Årset, Hökhult, Slageryd och delar av Ramkvilla utgör sammanhållen bebyggelse.

Landskapet är kuperat och sjörikt. Området kring Ramkvilla är höglänt med nivåer upp mot 330 meter över havet och präglas av skogsbygd med inslag av odlingsmark. Ramkvilla samhälle ligger däremot på slättmark vid nordöstra änden av Klockesjön, som utgör Örkens nordvästra arm. Bäckaby ligger cirka åtta kilometer norr om Ramkvilla på en uppodlad platå i ett omgivande skogslandskap.

Ramkvilla och Bäckaby

Bebyggelsen i kommundelen är främst koncentrerad till Ramkvilla och Bäckaby samt till mindre byar och gårdsggrupper i det omgivande landskapet.

Ramkvilla är största ort och fungerar som lokal servicepunkt. Samhället är samlat och domineras av villabebyggelse från 1900-talet. Kyrkan från omkring 1350 ligger centralt i byn och fick sitt nuvarande utseende under 1800-talet. I anslutning finns sockenstuga, kyrkskola och prästgård från tidigt 1900-tal, vilket ger orten en tydlig historisk kärna.

Utvecklingen tog fart under 1800-talet och i samband med förbättrade kommunikationer genom järnvägen till Braås och ångbåtstrafiken på Örken. Träindustri och sågverk har haft stor betydelse, liksom skifferbrytning i Hörnebo. Idag präglas orten av boende, skolverksamhet och besöksnäring. Flera turistanläggningar finns i området, och golfbanan väster om samhället är ett framträdande inslag i markanvändningen.

Bäckaby är en kyrkby med lång historia. Sockennamnet är belagt från år 1300 och kyrklig verksamhet fanns redan 1309. Orten ligger där vägar från Kors-

berga, Fröderyd och Ramkvilla möts, och bebyggelsen är samlad längs huvudvägen.

Den gamla träkyrkan från 1300-talet flyttades i början av 1900-talet till Jönköping, medan nuvarande stenkyrka uppfördes 1897–98. Kyrkomiljön, förskolan, hembygdsgården och Plymska huset – uppfört 1932 som ålderdomshem – bidrar till ortens tydliga identitet som historisk och social samlingsplats.

Bäckaby har en tydlig bystruktur med bostäder som dominerande markanvändning.

Bebyggelseutveckling

Översiktsplanen föreslår inga större förändringar i inom Ramkvilla och Bäckaby.

I Bäckaby finns ett trettio-tal planlagda men obebyggda bostadstomter, vilket innebär att ny planläggning inte är prioriterad. I Ramkvilla saknas planlagda lediga tomter, men kommunen äger mark med potential för framtida bostäder om behov uppstår. På grund av de förhållandevis långa avstånden till andra orter med service är det viktigt att det utbud som finns i Ramkvilla och Bäckaby ges möjlighet att fortsatt utvecklas. Områden för landsbygdsutveck-

ling i strandnära lägen redovisas därför i anslutning till Ramkvilla samhälle.

Grönstruktur

Kommundelen har mycket höga naturvärden och en rik variation av landskapstyper. Totalt finns över 300 naturvärdesobjekt och fyra särskilt värdefulla landskap.

Hörnebo, Lövås–Puketorp, Säby–Vintermossen och Hulu–Medeltorp är exempel på områden med höga biologiska värden knutna till småskaligt jordbrukslandskap, ädellövträd, naturskogar och välhävda betesmarker. Många vattenmiljöer och strandzoner har särskilda naturvärden, bland annat kring Klockesjön och Kallsjön. Flera naturreservat finns, däribland Kråketorpsskogen som fortsätter in i Kronobergs län. Genom kommundelen går Höglandsleden, som är ett viktigt rekreativt stråk med betydelse för friluftsliv och besöksnäring. Vid landsbygdsutveckling ska hänsyn tas till ledens värden och till möjligheten att bevara och stärka tillgängligheten till natur- och rekreationsmiljöer. Grönstrukturen och de öppna landskapsrummen är en central kvalitet och ska bevaras som sammanhängande system. Vid eventuell ny bebyggelse ska naturvärden och ekologiska samband särskilt beaktas.

Kommunikationer

Väg 747 är huvudväg genom kommundelen och passerar både Bäckaby och Ramkvilla. I Bäckaby har behov av trafiksäkerhetsåtgärder vid kyrkan och förskolan lyfts under längre tid. Fortsatt planering ska därför särskilt uppmärksammas trafiksäkerhet i orternas centrala delar.

Kopplingen till Växjö och Braås ger viss möjlighet till pendling, men området har framförallt sin naturliga koppling till kommunens huvudort och Korsberga.

Hänsyn, risker och miljökvaliteter

Det finns fyra riksintressen för naturvård inom kommundelen. Flera naturreservat och värdefulla vattenmiljöer förstärker områdets höga miljökvaliteter. Örken är viktig för dricksvattenförsörjning utpekad i i både Jönköpings och Kronobergs regionala vattenförsörjningsplan.

Landsbygden

Landsbygdsutvecklingen ska ske med stor hänsyn till naturvärden. Enstaka kompletteringar kan prövas där de stärker befintliga bymiljöer och inte påverkar värdefulla landskap negativt.

Vid Klockesjön och Örken finns LIS-områden utpekade. Utveckling inom dessa ska bidra till lokal utveckling och besöksnäring samtidigt som strandskyddets syften och allmänhetens tillgång till stränder säkerställs.

Strategier för kommundelen

Utvecklingen i Bäckaby kommun del ska präglas av långsiktighet och varsamhet. Ramkvilla fyller en viktig funktion för lokal service och besöksmål. Fokus ska ligga på att ta tillvara befintlig planlagd mark, stärka underlaget för skola och handel samt värna de höga natur- och landskapsvärden som utgör kommundelens största tillgång. Trafiksäkerhet i orternas centrala delar bör prioriteras.

- Ramkvilla ska fortsätta utvecklas som den största orten i kommundelen med attraktivt sjönära läge. Ny bebyggelse ska lokaliseras och gestaltas så att landskapet inte fragmenteras.
- Natur- och kulturvärden ska vårdas och göras tillgängliga för rekreation och friluftsliv, med fokus på våtmarker, strandängar, skog och historiska miljöer.
- Pendling till Växjö och Braås ska underlättas genom goda väg- och kollektivtrafikförbindelser.
- LIS-områden ska utvecklas på ett hållbart sätt och integreras med befintlig bebyggelse och gröna stråk.
- Ramkvilla ska kunna stärka sin roll i regional turistutveckling. Detta kan möjliggöra fler natur- och kulturupplevelser och stärka lokala företag och besöksanläggningar.

Kommundelen

Nye

Nye kommunedel är belägen i kommunens sydöstra del och gränsar i söder mot Uppvidinge kommun och i öster mot Hultsfreds kommun. Den norra gränsen sammanfaller i huvudsak med riksväg 47.

Inom området bor cirka 1 239 personer. De största orterna är Nye och Farstorp, där sammanlagt 290 personer är bosatta. Övriga orter är Skirö, Stenberga, Näshult och Hultanäs. Samtliga orter klassas som småorter och bebyggelsen präglas av en småskalig och spridd struktur.

Landskapet domineras av skogsbygd med inslag av sjöar och mindre öppna odlingsrum. Terrängen är måttligt till starkt kuperad. Sammanhängande odlingslandskap finns kring Nye, Skirö, Stenberga och Farstorp. Herrgårdsmiljöer förekommer i anslutning till dessa bygder och bidrar till landskapets kulturhistoriska karaktär. Helhetsintrycket är ett variationsrikt och tydligt avläsbart odlings- och skogslandskap.

Bebyggelsen i kommundelen är koncentrerad till orterna och till stråk längs de större vägarna. Farstorp består av äldre bebyggelse i den norra delen och 1900-talsbebyggelse längs väg 125, med kompletteringar från 1970-talet. Skirö har bebyggelsen samlad längs Skirövägen och Toljavägen. Näshult domineras av bebyggelse från tidigt 1900-tal med senare inslag, medan Hultanäs och Stenberga huvudsakligen har småskalig bostadsbebyggelse längs genomfartsvägarna.

Planförhållandena varierar. Nye, Farstorp, delar av Skirö, Trollebo och område norr om Sävsebosjön omfattas av detaljplan. Stenberga, Näshult och östra delen av Skirö utgör sammanhållen bebyggelse. För Näshults kyrka finns områdesbestämmelser.

Nye är den största orten i kommundelen och fungerar som dess huvudsakliga servicepunkt. Orten har en tydlig landsbygdskaraktär med låg bebyggelsetäthet och nära koppling till omgivande jord- och skogsmark. Bebyggelsestrukturen speglar ortens historiska utveckling. Den äldre bebyggelsen är lokaliserad längs Myrisbodavägen, medan bostadsområden från 1970-talet ligger norr om genomfarten. Kyrkan och viss närservice finns på den södra sidan av vägen och skolan på den norra., vilket ger orten en funktionell uppdelning.

Historiskt har området utvecklats ur småbruk och skogsbruk, med kyrkomiljöer från 1200–1300-talet som viktiga identitetsbärare. Även om mindre industriell verksamhet förekommit är ortens karaktär i dag främst präglad av boende och viss offentlig service.

Bebyggelseutveckling för orterna

Utvecklingen i kommundelen ska bygga på orternas småskaliga karaktär och landskapets höga värden. Bebyggelseutvecklingen ska främst ske genom att befintlig bostadsmark tas i anspråk och genom att underlaget för skola och service säkras. Utvecklingen ska i första hand ske genom komplettering inom befintliga orter samt genom nyttjande av redan planlagd mark. I Nye och Farstorp finns avstyckade och detaljplanelagda tomter som bör prioriteras före ny planläggning. I Skirö finns planlagd mark på privat initiativ som kan tas i anspråk.

Natur- och kulturvärden ska integreras som tillgångar i planeringen. Trafiksäkerhet längs genomfartsvägar ska förbättras i samband med förändringar.

Ny bebyggelse ska anpassas till orternas småskaliga struktur och till landskapets topografi. Särskild hänsyn ska tas till kulturmiljöer och till de öppna odlingsrummen så att landskapets sammanhängande karaktär inte fragmenteras.

Grönstruktur

Grönstrukturen i kommundelen utgörs av stora sammanhängande skogsområden, sjöar och öppna odlingsmarker. Dessa bildar tydliga landskapsrum som är viktiga för både naturvärden och upplevelsevärden.

Den sjörika miljön ger goda förutsättningar för friluftsliv och rekreation. Skogarna används för naturbaserade aktiviteter och bidrar till orternas attraktivitet som boendemiljöer.

Vid utveckling ska grönstrukturen bevaras som sammanhängande system. Ny bebyggelse ska lokaliseras så att viktiga gröna samband och allmänhetens tillgång till strandområden inte försämras.

Kommunikationer

Riksväg 47 utgör kommundelens norra gräns och är riksintresse för kommunikation samt led för farligt gods. Vägen är ett viktigt regionalt stråk mellan Vetlanda och Oskarshamn.

Väg 125 är huvudstråk genom kommundelen och passerar flera orter. Väg 782 och 787 knyter samman Stenberga res-

pektive Skirö med det regionala vägnätet.

Kollektivtrafik finns genom busslinjer som förbinder orterna med Vetlanda, Åseda och Virserum. Pendling till Vetlanda centralort är vanlig, vilket innebär att kommundelen i hög grad fungerar som boendemiljö med regionala arbetsmarknadskopplingar.

I den fortsatta planeringen ska trafiksäkerhetsfrågor längs genomfartsvägar särskilt uppmärksammas.

Landsbygd

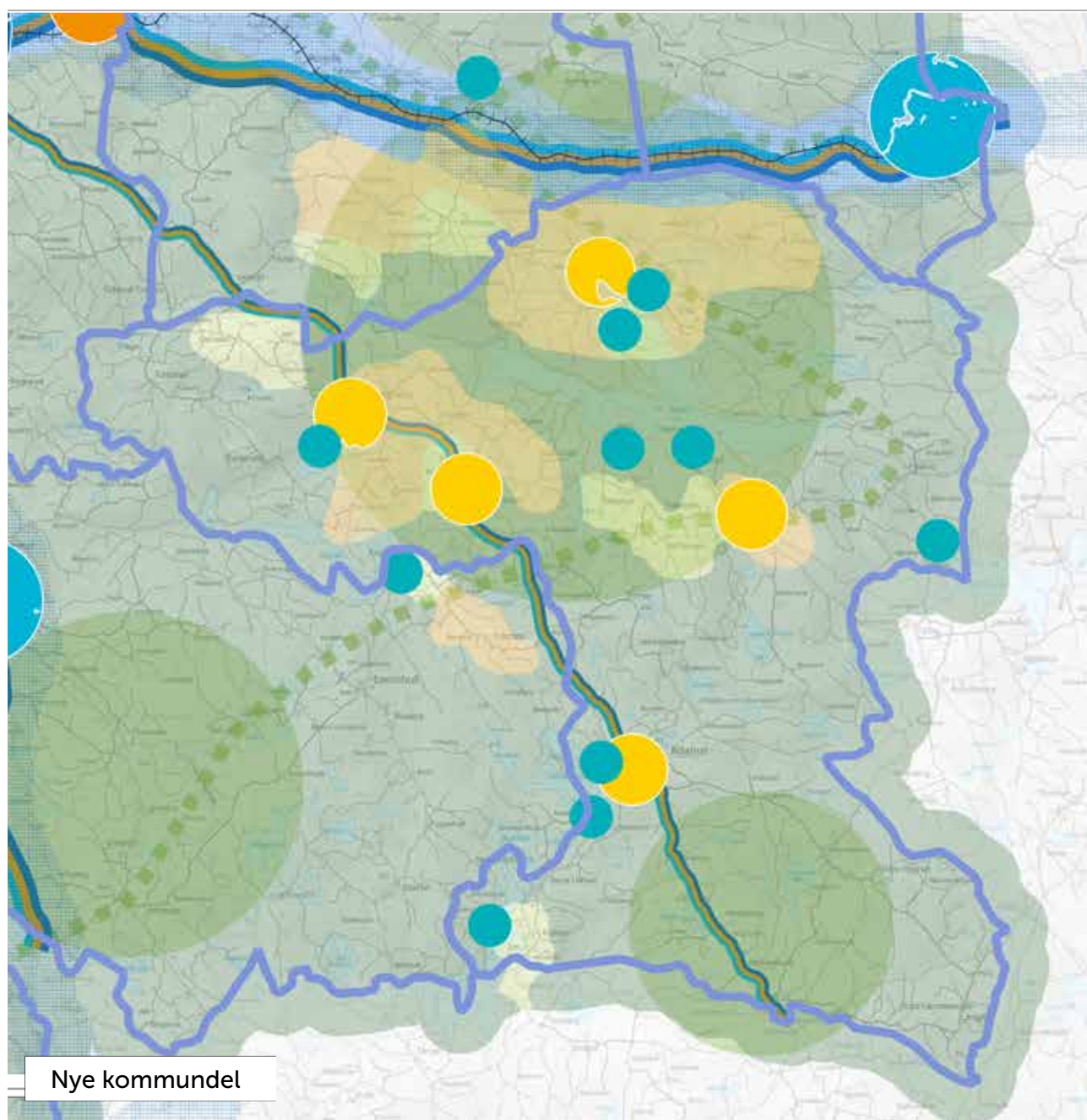
Utvecklingen på landsbygden ska ske varsamt och med hänsyn till landskapets sammanhängande karaktär. Enstaka bostäder kan prövas där de inte i onödan tar brukningsvärd jordbruksmark i anspråk och där kultur- och naturvärden inte påverkas negativt.

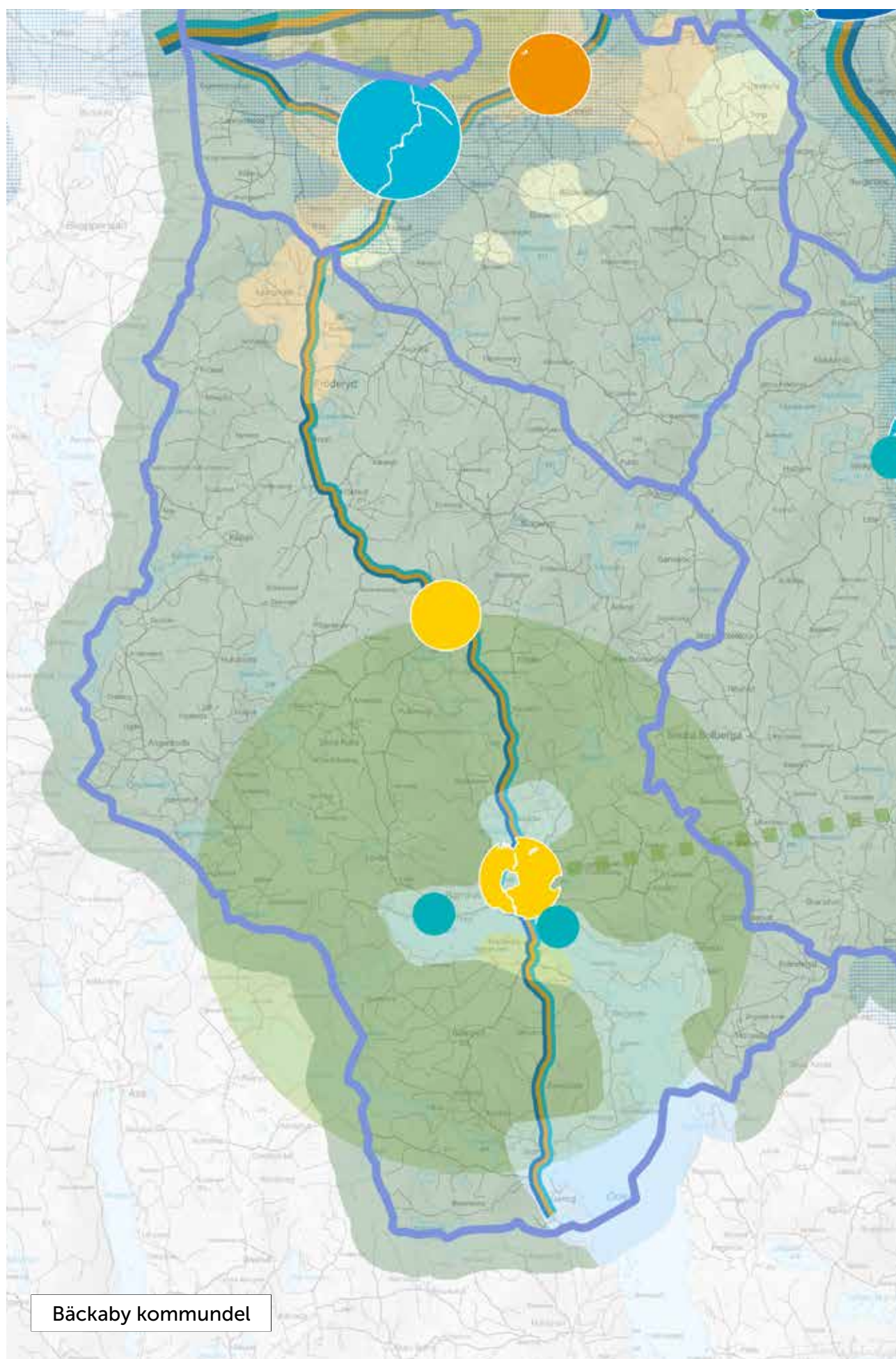
Flera LIS-områden föreslås i kommundelen. Utveckling inom dessa ska bidra till att stärka orterna och landsbygden genom kompletterande bostäder eller verksamheter kopplade till rekreation och besöksnäring. Strandskyddets syften, allmänhetens tillgång till stränder samt natur- och vattenvärden ska säkerställas. Läs mer om LIS-områden i separat kapitel.

Områden för vindkraft finns utpekade norr, söder och sydost om Näshult. Etableringar ska prövas med hänsyn till landskapsbild, boendemiljö samt natur- och kulturvärden. Läs mer om dessa i separat kapitel.

Strategier för kommundelen

- Befintlig planlagd bostadsmark ska prioriteras före ny planläggning.
- Ny bebyggelse ska anpassas till landskapets topografi, kulturmiljöer och småskaliga struktur.
- Höga natur- och kulturvärden ska värnas och integreras i utvecklingen.
- Trafiksäkerhetsfrågor längs genomfartsvägar ska uppmärksammas vid fortsatt planering.
- LIS-områden ska användas strategiskt för att stärka landsbygdsutveckling och attraktiva boendemiljöer utan att äventyra strandskyddets syften.

Bäckaby kommun

Kommundelen

Alseda

Alseda är belägen öster om Vetlanda tätort och har cirka 2 440 invånare. Kommundelen präglas av ett varierat landskap med skogsdominerade områden, odlingsmarker kring Emån samt flera tätorter och sammanhängande bebyggelsemiljöer.

De viktigaste tätorterna inom kommundelen är Sjunnen, Holsbybrunn och Skede. Sjunnen och Holsbybrunn är utpekade som arbetsorter och har en strategisk betydelse för kommunens näringsliv och sysselsättning. Dessa orter ligger längs riksväg 47, vilket ger god regional tillgänglighet och har varit avgörande för deras utveckling.

Bebyggelsen i kommundelen är koncentrerad till tätorterna och till sammanhängande bymiljöer, medan landsbygden i övrigt präglas av spridd bebyggelse med tydlig koppling till jord- och skogsbruk. Emåns dalgång utgör ett viktigt landskapselement och har historiskt haft stor betydelse för bebyggelsens lokalisering och industrins framväxt.

Riksväg 47 fungerar som ett sammanbindande stråk genom kommundelen och utgör ett riksintresse för kommunikationer. Vägens betydelse för pendling, godstransporter och arbetsresor gör den central för Alseda kommun dels funktion och utveckling. I översiktsplanen tillämpas därför en tätortsnära zon och buffertzonen längs riksväg 47, där förutsättningar finns för bebyggelseutveckling i anslutning till befintliga strukturer.

Alseda kommun har en viktig roll i kommunens utveckling genom sina arbetsorter, sin närhet till Vetlanda tätort och sina goda kommunikationsförutsättningar. Utvecklingen ska ta till vara dessa styrkor samtidigt som natur-, kultur- och landskapsvärden värnas.

Sjunnen och Holsbybrunn samhällen

Sjunnen och Holsbybrunn är två närliggande tätorter i Alseda kommun som tillsammans utgör ett sammanhängande arbets- och pendlingsområde. Orterna ligger i nära anslutning till varandra längs Emåns dalgång och har historiskt utvecklats i nära samband med industriell verksamhet, vattenkraft och goda kommunikationsförutsättningar.

Bebyggelsen i båda orterna består huvudsakligen av friliggande villor och mindre flerbostadshus, kompletterat med industri- och verksamhetsområden som utgör en tydlig del av samhällsstrukturen. Den industriella prägeln är särskilt framträdande i Sjunnen, där verksamheter i anslutning till Emån haft

stor betydelse för ortens framväxt, medan Holsbybrunn har utvecklats med en mer blandad struktur av bostäder, verksamheter och service.

Arbetsplatserna i Sjunnen och Holsbybrunn har stor betydelse för sysselsättningen i Alseda kommun och för Vetlanda kommun som helhet. Orterna fungerar både som lokala arbetsorter och som pendlingsorter, med starka kopplingar till Vetlanda tätort och andra delar av kommunen.

Landskapet kring samhällena präglas av Emåns dalgång, skogsmark och odlingslandskap, vilket ger tydliga landskapsrum och nära kopplingar mellan bebyggelse, vatten och natur. Vattenmiljöerna är framträdande inslag i båda orterna och bidrar till deras identitet och landskapsbild.

Bebyggelseutveckling

Bebyggelseutvecklingen i Sjunnen och Holsbybrunn ska utgå från orternas gemensamma roll som arbetsorter inom Vetlanda kommun. Ortarna är strategiskt belägna längs riksväg 47, som utgör ett viktigt regionalt transportstråk och riksintresse för kommunikationer. Utvecklingen ska bidra till att långsiktigt stärka förutsättningarna för industri, verksamheter och pendling.

Till skillnad från serviceorterna ska bebyggelseutvecklingen inte primärt inriktas på att skapa eller förstärka tydliga centrumbildningar. I stället ska fokus ligga på funktionella samband mellan arbetsplatser, bostäder och transportinfrastruktur samt på att säkerställa god tillgänglighet för arbetspendling och godstransporter.

Utveckling inom befintliga bebyggelsestrukturer kan prövas där det bidrar till ett mer sammanhållet samhälle och stärker kopplingarna mellan Sjunnen och Holsbybrunn. Begränsad komplettering av bostadsbebyggelse kan ske i lägen med god tillgänglighet till väg 47 och befintlig infrastruktur, under förutsättning att hänsyn tas till närliggande verksamheter och landskapsbild.

Ny bebyggelse ska i huvudsak lokaliseras till tätortsnära zoner i direkt anslutning till befintliga tätorter samt inom utpekade buffertzoner längs riksväg 47. En sådan lokalisering främjar ett transporteffektivt bebyggelsemönster och stärker kopplingarna mellan boende och arbetsplatser.

Industri- och verksamhetsområdena i och omkring Sjunnen och Holsbybrunn är av stor betydelse för kommunens näringsliv. Utveckling inom dessa områden ska i första hand ske genom förtätning och effektivare nyttjande av redan ianspråktagen mark, med hänsyn till omgivande bostäder, vattenmiljöer och infrastruktur.

Vid all bebyggelseutveckling ska avvägningar göras mot andra allmänna intressen, såsom natur- och kulturmiljövärden, vattenintressen och risker kopplade till trafik och verksamheter.

Grönstruktur och rekreation

Grönstrukturen i Sjunnen och Holsbybrunn präglas av närheten till Emåns dalgång, omgivande skogsmarker och öppna odlingslandskap. Dessa natur- och landskapselement utgör viktiga kvaliteter för boendemiljö, rekreation och biologisk mångfald samt ger tätorterna en tydlig identitet.

Emån är ett centralt grönt och blått stråk genom området och har stor betydelse för landskapsbild, naturvärden och rekreativa möjligheter. Vattenmiljön bidrar till möjligheter för friluftsliv, promenader och naturupplevelser i direkt anslutning till bebyggelsen och ska värnas vid framtida utveckling.

Inom och i anslutning till tätorterna finns bostadsnära grönområden, naturmark och stråk som möjliggör vardagsnära rekreation. Dessa miljöer bidrar till goda livsmiljöskvaliteter och är viktiga som komplement till bostäder och arbetsplatser i området.

Vid framtida bebyggelseutveckling ska grönstrukturens samband bevaras och stärkas, särskilt i övergången mellan tätort och omgivande landskap. Hänsyn ska tas till Emåns funktion som ekologiskt stråk samt till behovet av sammanhängande rekreativa miljöer och gröna samband mellan Sjunnen och Holsbybrunn.

Kommunikation och infrastruktur

Sjunnen och Holsbybrunn ligger längs riksväg 47, som är ett viktigt regionalt transportstråk och riksintresse för kommunikationer. I syfte att förbättra framkomlighet och trafiksäkerhet har riksväg 47 parallellt med tätorterna byggts om i ny sträckning som mötesseparerad 2+1-väg. Ombyggnaden minskar genomfartstrafiken i samhällena och bidrar till en tryggare trafikmiljö för boende och verksamheter.

Den nya sträckningen förbifaller tätorterna och avlastar tidigare genomfartssträckor, vilket förbättrar trafiksäkerhet och boendemiljöer samtidigt som tillgängligheten för arbetspendling och godstransporter bevaras.

Det regionala vägnätet ger god tillgänglighet för både person- och godstrafik och knyter samman tätorterna med närliggande arbetsplatser, serviceorter och

logistikstråk. Kort restid till Vetlanda tätort bidrar till att Sjunnen och Holsbybrunn fungerar som integrerade delar av kommunens arbetsmarknad.

Kollektivtrafik med buss trafikerar riksväg 47 och kompletterar bilresandet, vilket ger förutsättningar för pendling även utan egen bil. God tillgång till hållplatser samt tydliga kopplingar mellan bostadsområden, arbetsplatser och kollektivtrafikstråk är viktiga för områdets långsiktiga mobilitet.

Det finns en väl utbyggd och trafiksäker gång- och cykelförbindelse mellan Sjunnen och Vetlanda, vilket skapar goda förutsättningar för cykelpendling och hållbara resor. Förbindelsen är en viktig tillgång för vardagsresor och bidrar till minskat bilberoende.

Hänsyn, risker och miljökvatiteter

Utveckling i Sjunnen och Holsbybrunn ska ske med hänsyn till områdets natur-, kultur- och landskapsvärden samt till risker kopplade till infrastruktur, vattenmiljöer och verksamheter. Orternas läge i Emåns dalgång innebär särskilda förutsättningar som behöver beaktas vid planering och utveckling. Emån och dess närmiljö utgör ett centralt landskaps- och vattenelement i området och är av stor betydelse ur ekologisk, kulturhistorisk och rekreativ synpunkt. Vattendraget ingår i riksintresse för naturvård och har ett rikt biologiskt liv. Vid utveckling i närheten av Emån ska hänsyn tas till vattenkvalitet, ekologiska samband, strandskydd samt risker kopplade till översvämning.

Grön- och vattenmiljöerna kring Emån bidrar även till goda rekreativa värden och utgör viktiga samband i landskapet. Befintliga rekreationsstråk, såsom cykel- och motionsstråk i och mellan tätorterna, är viktiga för boendemiljöerna och ska beaktas vid framtida förändringar så att tillgängligheten till natur- och friluftsområden bibehålls.

Riksväg 47 är ett riksintresse för kommunikationer och medför buller, trafiksäkerhetsrisker och barriäreffekter som ska beaktas vid lokalisering av ny bebyggelse. Den nya sträckningen av vägen har minskat genomfartstrafiken i tätorterna, men planering i vägarnas närhet ska fortsatt ske med hänsyn till trafikpåverkan och säkerhet.

Industri- och verksamhetsområdena i Sjunnen och Holsbybrunn är av stor betydelse för sysselsättning och näringsliv men kan samtidigt medföra störningar i form av buller, transporter och verksamhetspåverkan. Vid lokalisering av bostäder och andra störningskänsliga funktioner ska därför hänsyn tas till befintlig och framtida verksamhet för att undvika intressekonflikter.

Emåns dalgång och de äldre industri- och bebyggelsemiljöerna bidrar till områdets kulturhistoriska

värden och lokala identitet. Dessa värden ska beaktas vid förändringar i bebyggelsestrukturen.

Strategier för orterna Sjunnen och Holsbybrunn

- Stärka Sjunnen och Holsbybrunn som arbetsorter med strategiskt läge längs riksväg 47 och god tillgänglighet till Vetlanda tätort.

- Säkerställa långsiktiga förutsättningar för industri- och verksamhetsutveckling genom förtätning och effektivt nyttjande av befintliga verksamhetsområden.

- Möjliggöra begränsad komplettering av bostadsbebyggelse i tätortsnära lägen som stärker kopplingen mellan boende och arbetsplatser.

- Ta till vara den nya sträckningen av riksväg 47 som resurs för tillgänglighet och trafiksäkerhet, samtidigt som påverkan på närmiljö och landskapsbild beaktas.

- Stärka sambanden mellan Sjunnen och Holsbybrunn genom goda lokala trafiklösningar, gång- och cykelstråk samt tydliga kopplingar till kollektivtrafik.
- Värna Emåns dalgång som landskaps- och identitetsskapande element med höga natur-, vatten- och rekreationsvärden.

- Beakta risker kopplade till trafik, verksamheter och vattenmiljöer vid planering av ny bebyggelse och utveckling.

- Säkerställa att utveckling sker med hänsyn till kulturhistoriska värden och den småskaliga karaktären i bebyggelsen

Landsbygdsutveckling i Alseda kommun

Översiktsplanens inriktning för Alseda kommun syftar till att vägleda lokalisering av ny bebyggelse och markanvändning så att landsbygdsutveckling sker på ett långsiktigt hållbart sätt, med god tillgänglighet till infrastruktur, arbetsplatser och kollektivtrafik. Utvecklingen ska bidra till en levande landsbygd samtidigt som de större orternas funktion som arbetsorter stärks.

Kommundelen ligger inom ett landskap som klassas som ett småskaligt å-landskap, där Emån utgör ett dominerande landskapselement och en viktig strukturbildande faktor. Emån rinner genom kommundelen i öst-västlig riktning och har haft stor betydelse för bebyggelsens lokalisering, näringslivets utveckling och landskapets funktion. Åns meandrande sträckning, isälvsediment och varierande topografi har skapat förutsättningar för jordbruksmark i direkt anslutning till vattendraget samt skogsmarker med höga naturvärden.

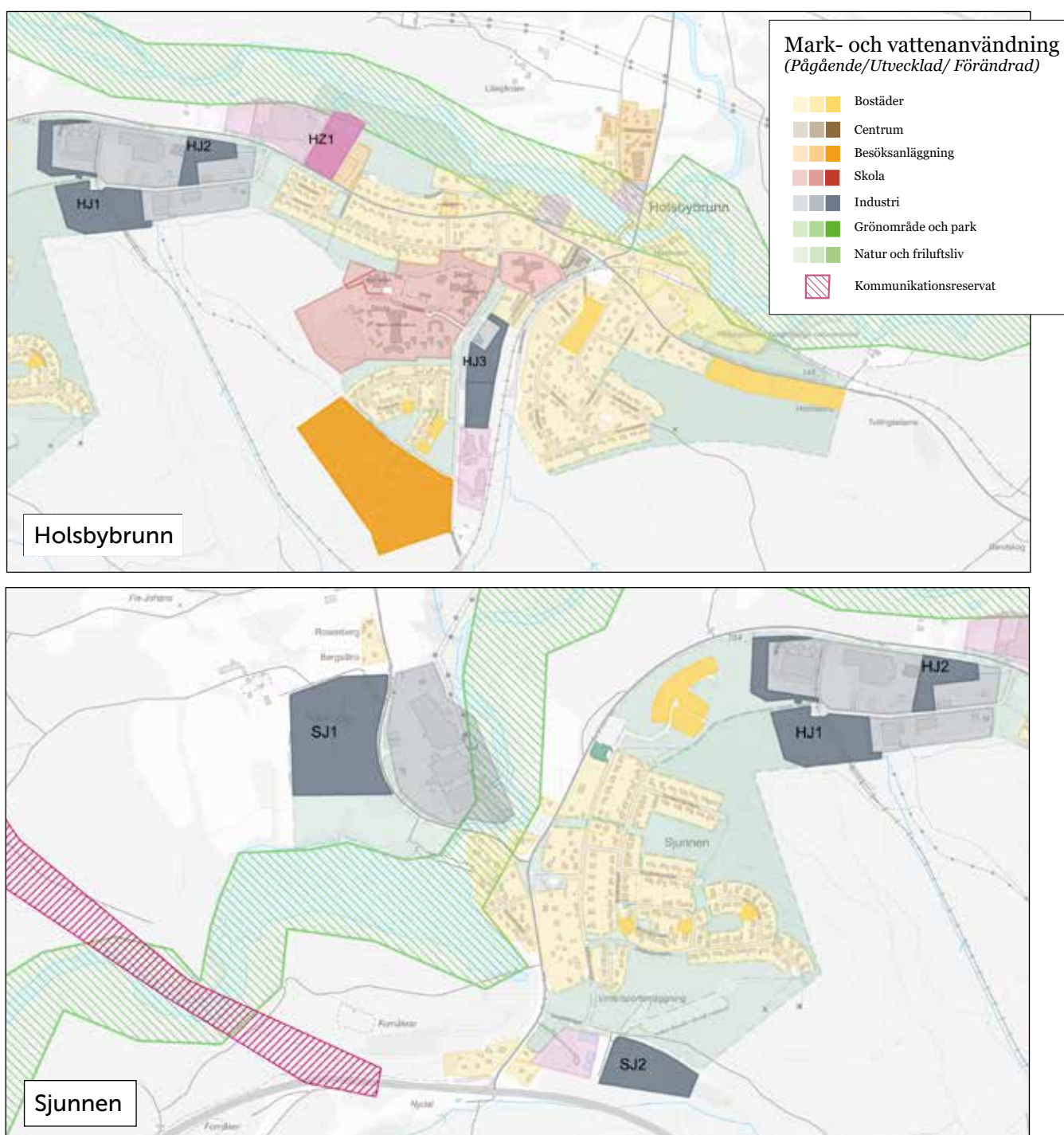

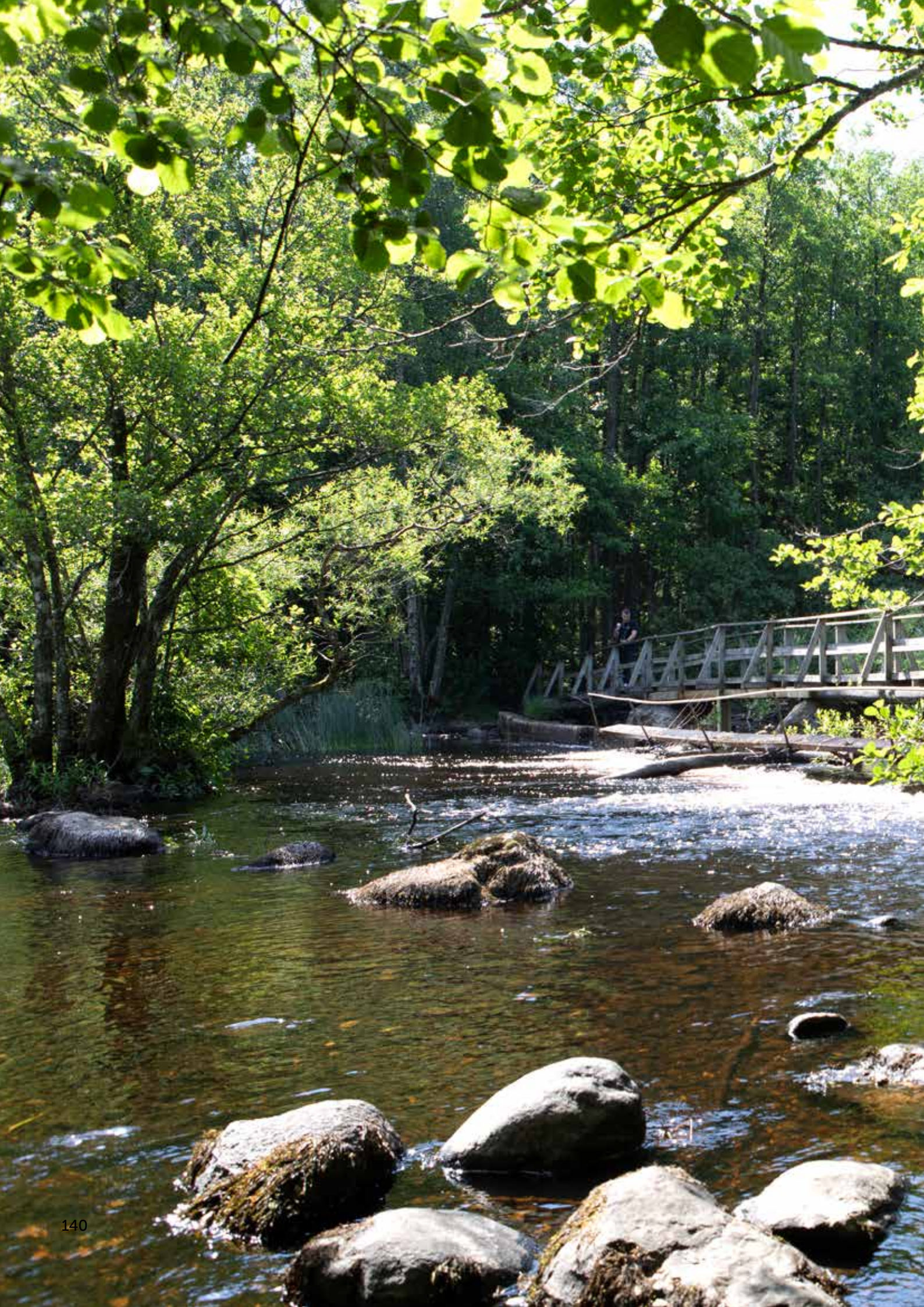
Som ett led i översiktsplanens strategi pekar kommunen ut en buffertzona om cirka en kilometer på vardera sida om riksväg 47, samt buffertzoner runt Sjunnen och Holsbybrunn. Inom dessa områden ska ny småskalig bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer, vägar och teknisk infrastruktur. En sådan lokalisering bidrar till effektiv markanvändning, minskat transportbehov och stärker sambanden mellan boende och arbetsplatser.

Utanför de utpekade buffertzonerna ska ny bebyggelse prövas restriktivt. Särskild hänsyn ska tas till jord- och skogsbrukets långsiktiga brukningsförutsätt-

ningar, landskapsbild, natur- och kulturmiljövärden samt vattenintressen. Emåns huvudfåra omfattas av riksintresse för naturvård och hyser höga biologiska värden, bland annat genom förekomst av skyddsvärda och rödlistade arter. De så kallade kvillområdena, där ån delar upp sig i flera fåror, är särskilt ekologiskt känsliga och ska värnas.

Landsbygdsutveckling inom Alseda kommun ska även ta hänsyn till pågående och framtida klimatförändringar, där ökade och mer ojämna vattenflöden i Emån kan påverka översvänningsrisker och markanvändning i åns närområde.

8.

Riksintressen

Emån med tillhörande käll- och biflöden är utpekad och fastställt som riksintresse direkt i lagen.

Riksintressen

Riksintresseområden är områden som har särskild nationell betydelse och därför ska beaktas i fysisk planering och andra beslut om mark- och vattenanvändning.

Områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som kan medföra påtaglig skada på de värden eller den användning som ligger till grund för utpekandet. Att ett område bedömts vara av riksintresse innebär att intresset ska ges särskild tyngd vid avvägningar mot andra allmänna och enskilda intressen. I översiktsplanen ska kommunen redovisa de riksintressen som finns och hur kommunen avser att tillgodose dem.

Länsstyrelsen fungerar som tillsyns- och samordnande myndighet i länet och ska säkerställa att riksintressen beaktas i den kommunala planeringen och vid andra beslut om mark- och vattenanvändning.

Riksintressen enligt miljöbalken

Det finns två typer av riksintressen enligt miljöbalken: riksintressen enligt 3 kapitlet och riksintressen enligt 4 kapitlet.

Enligt 3 kapitlet miljöbalken kan områden vara av riksintresse på grund av särskilda värden eller förutsättningar, till exempel för naturvård, kulturmiljövård, eller vissa näringar. Det är ett antal statliga myndigheter som, inom sina ansvarsområden, pekar ut dessa områden. I planeringen kallas de ofta riksintresseanspråk.

I 4 kapitlet har riksdagen pekat ut vissa större geografiska områden som i sin helhet är av riksintresse. För dessa områden framgår det direkt av lagen att de har nationell betydelse och att särskilda hushållningsbestämmelser ska tillämpas.

Natura 2000-områden är också av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken. De pekas dock inte ut direkt i lagtexten, utan fastställs i särskild ordning.

Riksintressen i planering och prövning

Att ett område är av riksintresse innebär inte ett absolut skydd eller en automatisk rätt att använda marken för det ändamål som riksintresset avser. Den slutliga avvägningen görs först i en juridiskt bindande plan, exempelvis en detaljplan, eller i en tillståndsprövning.

Riksintressen ska tillgodoses i den kommunala planeringen och vid efterföljande prövningar. I vissa fall kan skyddsbehoven helt eller delvis tillgodoses genom ställningstaganden och riktlinjer i översiktsplanen, till exempel avseende bebyggelse och annan exploatering. Hänsyn till riksintresset ska tas även om en åtgärd planeras utanför det

utpekade området, om åtgärden kan påverka riksintressets värden. Avgörande i bedömningen är om åtgärden medför påtaglig skada på riksintresset.

Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges till det eller de ändamål som bäst främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. Riksintressen för totalförsvaret har alltid företräde.

Alla riksintressen som finns i kommunen ska redovisas i översiktsplanen. Av planen ska också framgå hur kommunen avser att tillgodose dessa. Det är den antagna översiktsplanen som uttrycker kommunens samlade bedömning. Om kommunen och länsstyrelsen, som är statens företrädare, inte är överens ska detta framgå av länsstyrelsens granskningsyttrande, som ska bifogas planen eller redovisas digitalt. Några rättsligt bindande beslut om riksintressen fattas dock inte inom ramen för översiktsplaneprocessen.

Riksintressen i Vetlanda kommun

Riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken

I Vetlanda kommun är Emån med tillhörande käll- och biflöden utpekade och fastställt som riksintresse direkt i lagen. Utpekandet innebär att vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte får utföras inom detta område.

Riksintressen enligt 3 kapitlet miljöbalken

Följande riksintressen för särskilda samhällsintressen finns i kommunen (ansvarig myndighet inom parentes): Naturvård (Naturvårdsverket), Kulturmiljövård (Riksantikvarieämbetet), Energiproduktion (Energimyndigheten), Kommunikationer (Trafikverket), Totalförsvarets militära del (Försvarmakten). Riksintressena skyddas genom exempelvis kulturminneslagen, kommunalt antagna detaljplaner, områdesbestämmelser, naturreservat eller genom att vid planering ta stor hänsyn till riksintresset. Samtliga anspråk redovisas i tabell på följande sidor.

Natura 2000-områden

Det är länsstyrelserna som ansvarar för att ta fram förslag på nya Natura 2000-områden. Därefter granskar Naturvårdsverket urvalet och föreslår områden till regeringen. Det är sedan regeringens som beslutar att till EU-kommissionen föreslå att dessa områden ska upptas i Natura 2000-området.

Riksintresse	Beskrivning	Kommentar
Totalförsvarets militära del, Forsvarsmakten	<i>Generellt i hela landet.</i>	Objekt som uppnår en högre höjd än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse, alternativt 45 meter inom sammanhållen bebyggelse riskerar alltid att <i>påverka</i> riksintressen för totalförsvaret. Exempel på höga objekt som kräver remiss till Forsvarsmakten är vindkraftverk, telekommunikationsmaster, skorstenar och skyltar.
Totalförsvarets militära del, Forsvarsmakten Objekt: Hagshults flygplats (MSA)	Värdet av flygplatsen består i första hand av möjligheterna att fortsatt nyttja den för flygning och för övningar av krigsfunktioner. Uppförandet av höga objekt inom MSA-område kan medföra påtaglig skada på riksintresset. Med MSA avses "Minimum Safe Altitude" och anger den minimihöjd kring en militär flygplats inom vilken det är säkert att genomföra in- och utflygningar.	MSA-område Hagshults flygplats omfattar del av Vetlanda kommun. Inom MSA-område ska alla höga objekt remitteras Forsvarsmakten för <i>bedömning av påtaglig skada</i> på riksintresse för totalförsvarets militära del.

Riksintresse	Beskrivning	Kommentar
Kommunikationer, Trafikverket Väg 31/47	Väg som binder samman anläggningar av riksintresse och som bidrar till att upprätthålla nationellt viktiga strukturer.	Behov finns för en förbifart vid Ekenässjön (vägkorridor är redovisad i planförslaget). Det innebär ny vägsträckning samt breddning för mittseparering. Länsstyrelsens och Trafikverkets har tagit fram gemensamma riktlinjer om hänsynsavstånd vid vägar och järnvägar av riksintresse.
Kommunikationer, Trafikverket Väg 32	Väg som binder samman anläggningar av riksintresse och som bidrar till att upprätthålla nationellt viktiga strukturer.	Länsstyrelsens och Trafikverkets har tagit fram gemensamma riktlinjer om hänsynsavstånd vid vägar och järnvägar av riksintresse.
Kommunikationer, Trafikverket Järnväg Vetlanda-Nässjö	Järnväg som trafikeras av godstrafik.	Plankorsningsåtgärder planeras på sträckan. Länsstyrelsens och Trafikverkets har tagit fram gemensamma riktlinjer om hänsynsavstånd vid vägar och järnvägar av riksintresse.
Kommunikationer, Trafikverket Jönköpings flygplats (MSA-yta)	MSA-yta (Minimum Sector Altitude) är områden där flygplan har en garanterad säker höjd (300 meter över högsta hinder) vid inflygning.	
Kommunikationer, Trafikverket Växjö flygplats (MSA-yta)	MSA-yta (Minimum Sector Altitude) är områden där flygplan har en garanterad säker höjd (300 meter över högsta hinder) vid inflygning.	

Riksintresse	Beskrivning	Kommentar
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id F22: Lannaskede kyrkomiljö	Kyrkomiljö i Njudungs medeltida kärnbygd med bevarad 1100-talskyrka, vapenhus i trä från 1600-talet med en runsten och gravkista av så kallad Eskilstunatyp. Klockstapel. Vid kyrkan ligger Lannaskede källa och en större stensättning.	Områdesbestämmelser finns.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F23 Näsby	De av 1800-talet präglade herrgårdarna Flishult, Hällinge och Hultaby. Ruin av en under 1300-talet övergiven stormannagård ("Hultaby slott") med grunder efter tillhörande bostäder och ekonomibyggnader. Strandnära lägen med alléprydda uppfartsvägar, omgivande stora, öppna och stenröjda åkrar. Näsby sockencentrum med på 1700-talet ombyggd medeltidskyrka, f.d. skola och sockenstuga. Gravfält från järnåldern och två stora rösen. Äldre häradsväg, delar av den allékantad. Milstolpe.	Områdesbestämmelser bör upprättas.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F24 Byestad gravfält	Gravfält från yngre järnålder med två av Smålands största gravfält. Över 300 synliga anläggningar. Äldre vägsträckning.	Planförslaget redovisar en utveckling för bostadsändamål söder om utpekad riksintresse. Området som redovisas för utveckling bedöms inte ligga inom värdekärnan för riksintresset. Kommunen avser att göra en kulturmiljöutredning med konsekvensanalys i samband med planläggning.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F25 Stora Rösslida	Fornlämningsmiljö med ett antal bronsåldersrösen. Höjdrygg i beteslandskap, sju större rösen från bronsåldern. Två gårdar med byggnadsbestånd från 1700- och 1800-talen ingår också i området.	Områdesbestämmelser bör upprättas.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F26 Skirö	Odlingslandskap kring Skirö kyrkplats och Vallby herrgård. Innefattar medeltida kyrkoruin, ödekyrkogård, prästgård, statarbostäder och ekonomibyggnader. Omkringliggande herrgårdspräglad inägomark, i Sundsängen norr om Vallby finns tegindelad fossil åkermark.	Områdesbestämmelser bör upprättas.

Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F27 Repperda	Bymiljö med inägomark som präglas av mäktiga stenmurar som härrör från nödhjälpsarbeten i slutet av 1860-talet. För regionen stort yngre järnåldersgravfält samt runsten. Äldre vägsträckning.	Områdesbestämmelser bör upprättas.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F28 Ädelfors	Gruvmiljö och bruksmiljö, lämningar från 1700- och 1800-talet efter Sydsveriges enda guldgruva samt järnbruksområde från 1800-talet vid Emån.	Områdesbestämmelser finns.
Kulturmiljövård, Riksantikvarieämbetet Objekt id: F29 Ökna	Bymiljö med tät bebyggelse utan avgränsning mellan de skilda gårdarnas tomter och trädgårdar. I anslutning till byn finns hagmark som innehåller ett större område med odlingsrösen.	Områdesbestämmelser bör upprättas.

Riksintresse	Beskrivning	Kommentar
Naturvård – Ängs- och betesmarker		Planförslaget påverkar inte riksintresseområden för naturvård, ängs- och betesmarker. Av översiktsplan 2010 framgår att kommunen ska verka för att riksintresseområdenas värden bevaras genom att markerna fortsätter att brukas och hållas öppna på lämpligt sätt och att igenväxande marker restaureras.
Alseda	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av öppen hagmark, björkhage och ekhage	
Blåsmålen	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av blandlövhage, björkhage och öppen betesmark.	
Högarp	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av blandlövhage, björkhage och öppen hagmark.	
Karlstorp	Representativt och välbevarat odlingslandskap med hackslåttermarker och naturbetesmarker i form av björkhage, ekhage och öppen hagmark.	
Lilla Hult	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av öppen hagmark	
Lövås-Herrelida	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av björkhage, blandlövhage och öppen hagmark, hackslått och annan öppen äng,	
Repperda	Ängs- och hagmarksobjektet Repperda har naturbetesmarker i form av öppen hagmark, ekhage och annan öppen utmark.	

Trishult	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av ekhage och öppen hagmark.	
Vallby	Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker i form av ekhage.	
Naturvård – Våtmarker, sjöar och vattendrag		Planförslaget påverkar inte riksintresseområde för naturvård, våtmarker, sjöar och vattendrag. Av översiktsplan 2010 framgår att kommunen ska verka för att riksintresseområdenas värden bibehålls genom exempelvis biotopåtgärder, borttagning av vandringshinder samt bättre avloppsrening i närområdet. Hindra att hydrologin påverkas genom exempelvis dikning, vattenreglering eller torvtäkt. Förhindra avverkning av sumpskogar eller skogar intill vattendrag.
Emån	Inom vattendragssystemet finns ett rikt växt- och djurliv med bl.a. flodpärlmussla, öring, fiskgjuse, storlom och safsa. (gemensamt intresse med andra kommuner)	
Farstorpsskogen	Farstorpsskogen utgörs av ett värdefullt våtmarkskomplex med sumpskog och mad vid vattendrag	
Gallakvarnså	Ett orört våtmarks- och naturskogsområde med höga naturvärden.	
Långemad	Långemad är ett värdefullt våtmarkskomplex med en högt värderad mad vid sjö.	
Skälebäckamyren	Skälebäckamyren ett värdefullt myrkomplex bestående av ett högt värderat topogent kärr.	
Skärten	Skärten är en lågproduktiv källsjö med oligohumöst vatten och tillhör de minst kulturpåverkade sjöarna i södra Sverige.	
Solgenån	Området har stora ornitologiska värden och en rik fisk och bottenfauna med flera hotklassificerade arter.	
Store mad	Store mad utgörs av värdefulla svagt välvda mossektor omgivet av rikkärr med värdefull flora.	
Sällevadsån	Grunt, strömmande vattendrag med få lugnvattensträckor som håller ett av södra Sveriges rikaste bestånd av flodpärlmussla. (gemensamt intresse med Hultsfreds kommun)	

Naturvård – Geologi		Kommunen föreslår mindre bostadsområden inom Lannaskedeplatån. Planerad bebyggelse ska utformas och anpassas så att naturvärdena bevaras och att känsliga strukturer och livsmiljöer inte skadas eller döls.
Lannaskedeplatån	Lannaskedeplatån med dess tillförselåsar, randdelta, åsgropar och andra formelement utgör en nyckellokal för den geovetenskapliga forskningen om isavsmältningen på höglandet	
Skäftesfallsplatån	Skäftesfallsplatån med dess välutbildade skurdalar och de glacifluviala grusavlagringarna har stort vetenskapligt värde för tolkningen av deglaciationsförloppet.	
Naturvård – Skog		Planförslaget påverkar inte riksintresseområdet naturvård, skog. Av översiktsplan 2010 framgår att kommunen ska verka för att riksintresseområdets värden bibehålls genom att exempelvis skog inte avverkas i eller intill området och att djurlivet inte störs av intilliggande verksamhet.
Tjusthult	Hällmarkstallskogen i Tjusthult är naturskogsliknande med 250-300-åriga tallar med ett högt ekologiskt värde och en intressant moss- och lavflora.	
Naturvård Gruvor		Planförslaget påverkar inte riksintresseområde naturvård, gruvor. Verka för att riksintresseområdenas värden bibehålls genom att sprida bättre information om gruvornas historia och inte störa värdefullt djurliv.
Fredriksbergsgruvorna	Amfiboliter och kalkstenar med koppar- och zinkmineralisering	
Inglamåla	Referenslokal för järnmineralisering	
Kleva Gruva	Koppar- och nickelmineralisering i gabbrobergart. Värdefull övervintringslokal för fladdermöss.	
Sunnerskogs sulfidgruva	Kopparmineralisering i metasediment som är de äldsta bergartsformationerna i det transskandinaviska granit- och porfyrbältet. Området har betydelse för förståelsen av vår äldsta geologiska historia.	
Ädelfors	Guldmineralisering i de äldsta bergartsformationerna i det transkandinaviska granit- och porfyrbältet. Området har betydelse för förståelsen av vår äldsta geologiska historia.	

Riksintresse	Beskrivning	Kommentar
Energiproduktion, Energimyndigheten Objekt id: 259 (2013)	Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion.	Planförslaget föreslår två andra områden som ligger i anslutning till riksintresseområdet men utanför den avgränsning som är gjord av Energimyndigheten.
Energiproduktion, Energimyndigheten Objekt id: 262 (2013)	Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion.	Riksintresse vindbruk överlappar riksintresse naturvård samt Natura 2000. Naturvårdsintresset har fått företräde i planförslaget. Del av riksintresset utgör stoppområde.
Energiproduktion, Energimyndigheten Objekt id: 281 (2013)	Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion.	Planförslaget innehåller ett område för vindkraft väster om utpekat riksintresse. Området är förskjutet åt väster på grund av höga naturvärden.

Ställningstaganden

- Kommunen ska värna funktion och utvecklingsmöjligheter för väg- och järnvägsanläggningar av riksintresse. Vid detaljplanläggning ska hänsynsavstånd och framtida kapacitetsbehov beaktas.
- Kommunen ska verka för att fler riksintresseområden för kulturmiljövård skyddas i områdesbestämmelser.
- Kommunen ska verka för att riksintresseområden för naturvård långsiktigt bevaras och stärks genom att:
 - värdefulla marker brukas och hålls öppna på ett lämpligt sätt och att igenväxande miljöer restaureras
 - viktiga livsmiljöer i skog, våtmarker, sjöar och vattendrag skyddas från åtgärder som kan påverka hydrologi, biologiska värden eller landskapsbild negativt.
 - täkter, schaktningar, utfyllnader och avverkningar inom eller i anslutning till riksintresseområden för geologi undviks.
 - i områden med kultur- och naturvärden knutna till äldre gruvmiljöer ska information om deras historia stärkas och djurlivets behov ges särskild hänsyn.
- Kommunen tar ansvar för utbyggnad av förnybar energi genom utpekanade av lämpliga områden för vindkraft och markbundna solcellsparker.

9.

Mellankommunala frågor

För många, inte minst yngre, är det andra faktorer än arbetsplatsens läge som avgör var man bosätter sig.

Mellankommunala frågor

Enligt plan- och bygglagen ska översiktsplanen ta hänsyn till mellankommunala och regionala förhållanden. Ett tidigt samråd om planförslaget genomfördes tidigt i processen med samtliga grannkommuner. Nu framtaget planförslag har beaktat det som framfördes vid dessa tillfällen.

De mellankommunala och regionala frågorna som bedöms relevanta beskrivs nedan. Flera av dem har koppling till planförslagets utvecklingsinriktning.

Kommunikationer Transportinfrastruktur

Vetlanda kommun har sin huvudsakliga regionala tillhörighet inom Jönköpings län och ingår i ett sammanhängande arbetsmarknads- och pendlingsområde mot Jönköping. Här finns starka relationer inom såväl arbetsmarknad, utbildning, sjukvård som regional infrastruktur.

Järnvägen mot Nässjö är särskilt viktig; för arbetspendling, regional tillgänglighet och näringslivets logistik. Kommunen ska verka för en elektrifiering, kapacitetshöjning och förbättrad turtäthet på järnvägssträckan. Parallellt ser kommunen det som viktigt att verka för en utveckling av väg 31/32/47 mellan Vetlanda och Gissshult i Nässjö kommun. Vägavsnittet är ett av länets mest trafikerade och är i behov av förbättrad framkomlighet.

Kollektivtrafikförsörjning

En viktig fråga är pendlingen mellan Vetlanda och grannkommuner, särskilt mellan Eksjö, Sävsjö, Nässjö och vidare mot Jönköping. För många, inte minst yngre, är det numera andra faktorer än arbetsplatsens exakta läge som avgör var man bosätter sig. Det gör fungerande arbetspendling och goda bytesmöjligheter särskilt viktiga. En bebyggelsestruktur

med korta avstånd till kollektivtrafikens huvudstråk möjliggör effektivt resursutnyttjande och hög kvalitet i kollektivtrafiken.

Planförslaget lägger stor vikt vid att kommunens bebyggelseutveckling ska koncentreras till de kollektivtrafikstråk som stödjer både buss- och tågtrafiken inom länet. En sådan inriktning skapar goda förutsättningar för mer effektiva resor, bättre nyttjande av befintlig infrastruktur och ett mer sammanhållet transportsystem.

Vetlandas geografiska läge innebär samtidigt att det finns betydande kopplingar även mot både Kronobergs län och Kalmar län. Dessa kopplingar är viktiga för vardagslivet i delar av kommunen, bland annat genom arbetspendling, handel, och service. I kommunens södra och östra delar finns tydliga samband med exempelvis Åseda, Braås och Växjö i Kronoberg liksom mot Virserum och Hultsfred i Kalmar län. Det är därför viktigt att kollektivtrafiken fungerar där människor rör sig dagligen oavsett administrativa gränser. Bilen kommer även framöver att vara en del av ett robust transportsystem, särskilt i mer glesa delar av kommunen. För att stödja detta behöver fler pendlarparkeringar etableras i anslutning till kollektivtrafikstråken. Kommunen har för avsikt att inför gransknings-

skedet identifiera möjliga platser för detta. Arbetet ska ske i samverkan med regionerna.

Energi

Energifrågor är i hög grad mellankommunala eftersom energiproduktion, distribution och användning sker i system som sträcker sig över flera kommuner. Kommunens energiplanering är en viktig del i det länsomfattande arbetet mot målet att bli ett robust och fossilfritt plusenergilän.

Utbyggnaden av förnybar energi, såsom vind- och solkraft, innebär ofta frågor som sträcker sig utanför kommungränser. Energianläggningar som etableras i en kommun kan vara beroende av nätkapacitet, produktionsbalans och efterfrågan i andra delar av regionen, vilket gör mellankommunalt samarbete och tidig samordning särskilt viktigt.

Vindkraftsanläggningar innebär en mer omfattande omgivningspåverkan än många andra energislag, exempelvis genom förändrad landskapsbild, buller och påverkan på natur- och friluftsvärden. Beroende på lokalisering kan sådana effekter beröra flera kommuner samtidigt, vilket understryker behovet av gemensamma bedömningar och en samstämmig planering över kommungränserna. Planförslaget innehåller därför ställningstaganden rörande samråd vid etablering av ny vindkraft nära kommungräns.

Vatten

Vattendrag, sjöar och avrinningsområden sträcker sig ofta över flera kommuner, vilket gör att påverkan i en del av systemet kan få konsekvenser långt utanför den egna kommunen. Detta ställer krav på samordning, gemensamma prioriteringar och en bred samsyn mellan berörda kommuner för att säkerställa en hållbar förvaltning av vattenresurserna och minska risken för konflikter mellan olika intressen.

Vetlanda kommun är och ska fortsatt vara en aktiv part i Emåförbundet och arbeta långsiktigt för att miljökvalitetsnormerna för Emån både uppnås och bibehålls.

Vid utveckling av bebyggelse i anslutning till Emån behöver särskild hänsyn tas till översvämningsrisker, erosion och de ökade påfrestningar som följer av framtida klimatförändringar. Alla åtgärder som kan påverka vattenflöden, dagvattenhantering eller vattenkvalitet ska därför bedömas utifrån ett helhetsperspektiv där hela avrinningsområdets funktion och känslighet vägs in. Gemensamma vattenområden ska förvaltas med helhetssyn och långsiktig hänsyn till naturvärden, friluftsliv och vattenkvalitet.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) innebär att vissa strandnära områden kan pekas ut för att främja lokal och regional utveckling, samtidigt som strandskyddets syften fortsatt ska värnas. I lägen där en sjö eller ett vattendrag delas med angränsade kommun blir frågan av mellankommunal karaktär.

Planförslaget innehåller LIS-områden vid sjöar som delas med Nässjö, Hultsfred, Växjö och Uppvidinge kommuner. Den initiala bedömningen är att föreslagna LIS-områden inom Vetlanda kommun inte motverkar utvecklingsmål för liknande områden i berörda kommuner, att påverkan på vattenmiljön är godtagbar och att de samlade värdena i områdena kan tas tillvara. Samrådet utgör en tidig dialog om kommunens ställningstaganden.

10.

Landsbygds- utveckling i strandnära lägen (LIS)

”

Vetlandas stränder är en stor naturtillgång som besitter stora värden för vårt ekosystem och därmed vårt samhälle.

LIS: Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen – LIS bidrar till utvecklingen på landsbygden. Ett utpekande av LIS-områden ger en möjlighet att ta vara på strändernas attraktionskraft och genom det bidra till ökat företagande och boendeetablering på landsbygden. LIS innebär i praktiken att området tillförs ett ytterligare skäl för att upphäva eller ge dispens från strandskyddet i detaljplan eller bygglov.

Strandskydd och LIS

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten (Miljöbalken 7 kap. 13 §). Området för strandskydd utgörs av land- och vattenområdet intill 100 meter från båda sidor om strandlinjen runt hav, sjöar och vattendrag. Under vissa förutsättningar kan Länsstyrelsen utvidga strandskyddet upp till 300 meter.

Skyddet innebär att man inte får bygga nytt, ändra byggnader, gräva eller fylla ut och ändra förutsättningar för naturvärden inom strandskyddsområde.

Kommunen och i vissa fall Länsstyrelsen får både upphäva och ge dispenser från strandskyddet. För att upphäva eller medge dispens från strandskyddet måste det finnas särskilda skäl, vilka finns preciserade i miljöbalken. Strandskyddets syften får dock aldrig påverkas negativt. Genom att i översiktsplanen

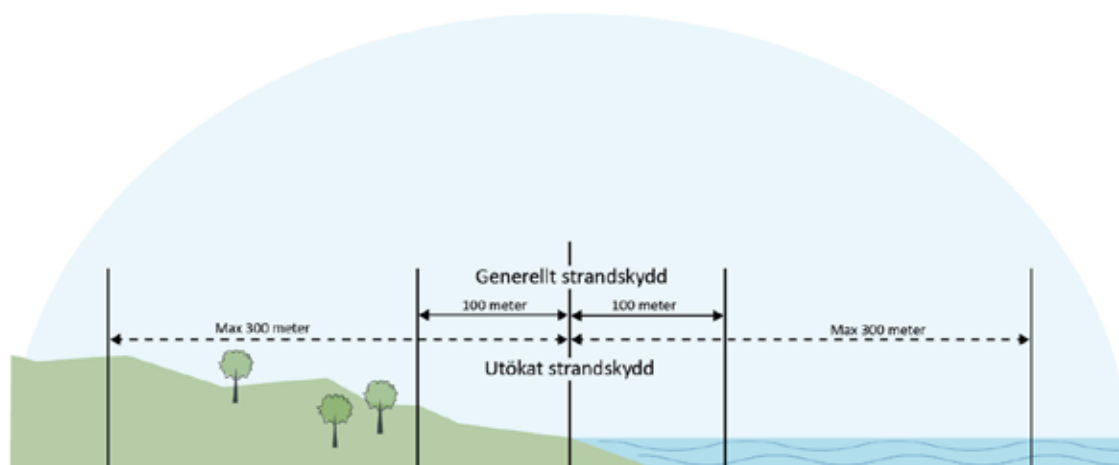

Bild: Generellt strandskydd och utökat strandskydd

peka ut ett område för LIS adderas ytterligare ett särskilt skäl för att kunna upphäva eller ge dispens. För att ett område ska kunna pekas ut för LIS finns det i miljöbalken vissa villkor:

- Området är lämpligt för utveckling av landsbygden. Utveckling av landsbygden innebär här ett bidragande till direkta eller indirekta långsiktiga positiva sysselsättnings-effekter eller ökat serviceunderlag på landsbygden.
- Området ligger i eller i närheten av tätort och är av sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortsärande tillgodoses långsiktigt.

Kriterier

Två olika typer av LIS-områden pekas ut – ett för boendeutveckling och ett för turismutveckling. Uppdelningen görs eftersom vissa områden bedöms vara mer lämpade för boende och andra för besöksnäring. Vissa områden pekas ut för både boende- och turismutveckling.

Kriterier och riktlinjer har tagits fram för att identifiera och bedöma vilka områden som lämpar sig bäst för LIS.

Kriterier – Boendeutveckling

Endast områden som uppfyller alla kriterier finns utpekade som LIS-områden för boendeutveckling.

- Området ska långsiktigt bidra till ett ökat befolkningsunderlag på landsbygden
- Området ska bidra till att ge befintlig service* i närliggande (högst 3 km) orter bättre förutsättningar
- Områden ska ha närhet till befintliga kollektivtrafikstråk (högst 3 km)
- Området ska ligga inom strandskyddet, efter som landsbygdsutveckling annars kan ske utan att behöva peka ut LIS
- Området ska inte ligga inom strandskyddade områden med höga naturvärden
- Området ska ligga utanför riksintressen, exklusive inflygningsområde
- Allmänhetens möjlighet att nyttja områden för friluftsliv eller rekreation ska inte påtag-

ligt påverkas. Tillgången ska vara god även efter att ett LIS-område har tagits i anspråk.

**Exempelvis dagligvaruhandel, barn- och äldreomsorg eller kollektivtrafik.*

Kriterier – Turismutveckling

LIS för turismutveckling prioriterar verksamheter som gynnar besöksnäringen i kommunen. Här är inte kraven lika hårt ställda eftersom det kan vara just naturen i området som gör det intressant för exempelvis utveckling av turismnäring. Av områdena som pekas ut i översiktsplanen är de allra flesta kopplade till en befintlig verksamhet. Kommunen har bedömt att områden som är viktiga för turismnäringen kan pekas ut med ett längre avstånd från service än vad LIS-områden för boende kan.

Förutsättningar i kommunen

Vetlanda är en glesbygds kommun, med rik tillgång på sjöar och vatten. I vissa delar av kommunen är detta särskilt påtagligt, varför det finns fler utpekanden här. LIS-områdena är knutna till utveckling av verksamheter, boenden eller både och. Utveckling av landsbygden kan förstås även ske utanför strandskyddat område, men behöver i de fall inte en LIS-utpekning som stöd för genomförande. Kommunen är positiva till lokala engagemang för bostadsbyggande och företagande inom områdena. Utpekande av områden innebär dock inte att kommunen kommer att vara huvudinitiativtagare till att utveckla områdena, men involveras i efterföljande plan- och bygglovsprocesser.

Hela Vetlanda kommun, med undantag för centralorten och dess randzon, definieras som landsbygd.

Vetlandas stränder är en stor naturtillgång – de besitter stora värden för vårt ekosystem och därmed vårt samhälle. Strandmiljöer erbjuder ett antal ekosystemtjänster såsom klimatreglering, filter för näringsämnen, motverkar erosion och fungerar som spridningskorridorer för växter och djur. Ekosystemtjänsterna är beroende av naturliga strandmiljöer, där samspelet mellan vegetationen och störningar som till exempel översvämning och sedimentation har lett till en utveckling av livsmiljöer som är väl anpassade till lokala förhållanden. Mycket talar för att framtida klimatförändringar

kommer ge mer extremväder med intensiv nederbörd vilket bland annat kan påverka vattenflöden och skredrisker. Det är därför en nödvändighet att i varje enskilt ärende inom strandområden analysera sådana risker.

Många vattendrag och sjöar är känsliga för övergödning till exempel på grund av otillfredsställande

avloppslösningar. Bebyggelseområden där varje tomt har egen avloppsbrunn innebär risk för att den ekologiska statusen för vattnet försämras. Gemensamma lösningar eftersträvas alltid. Inför fortsatt planering inom föreslagna LIS-områden krävs att påverkan på vattenmiljön utreds noga både i mer tekniska utredningar för vatten- och avlopp, men också i utredningar gällande naturmiljö.

Ställningstaganden

Tillgång till strandområdet:

All exploatering, oavsett vilket typ av LIS-område, ska ske på ett sådant sätt att allmänhetens tillgång till den närmaste strandremsan säkras och att så liten skada som möjligt åsamkas växt- och djurlivet. Avståndet behöver anpassas efter platsens förutsättningar. I vissa fall kan det behöva tydliggöras vad som är det fria strandområdet och vad som är privat genom exempelvis häckar eller staket. Gröna kopplingar ska sparas för att växter och djur ska kunna ta sig till och från vattenområdet. Undantagsfall är möjliga där ny bebyggelse innebär en förtätning mellan befintlig bebyggelse och strandområdet på så sätt redan är ianspråktaget. Verksamheter som behöver ligga i direkt anslutning till vatten kan också innebära undantagsfall.

Miljökvalitetsnormer:

LIS-exploateringar får inte försämra den ekologiska och kemiska statusen enligt miljökvalitetsnormerna.

Långsiktigt hållbar VA-lösning:

Inom LIS-områden ska det gå att ordna en långsiktigt hållbar vatten- och avloppslösning.

Klimatanpassning:

LIS-områden ska vara säkra i förhållande till skred, ras, erosion och översvämning.

Placering av ny bostadsbebyggelse:

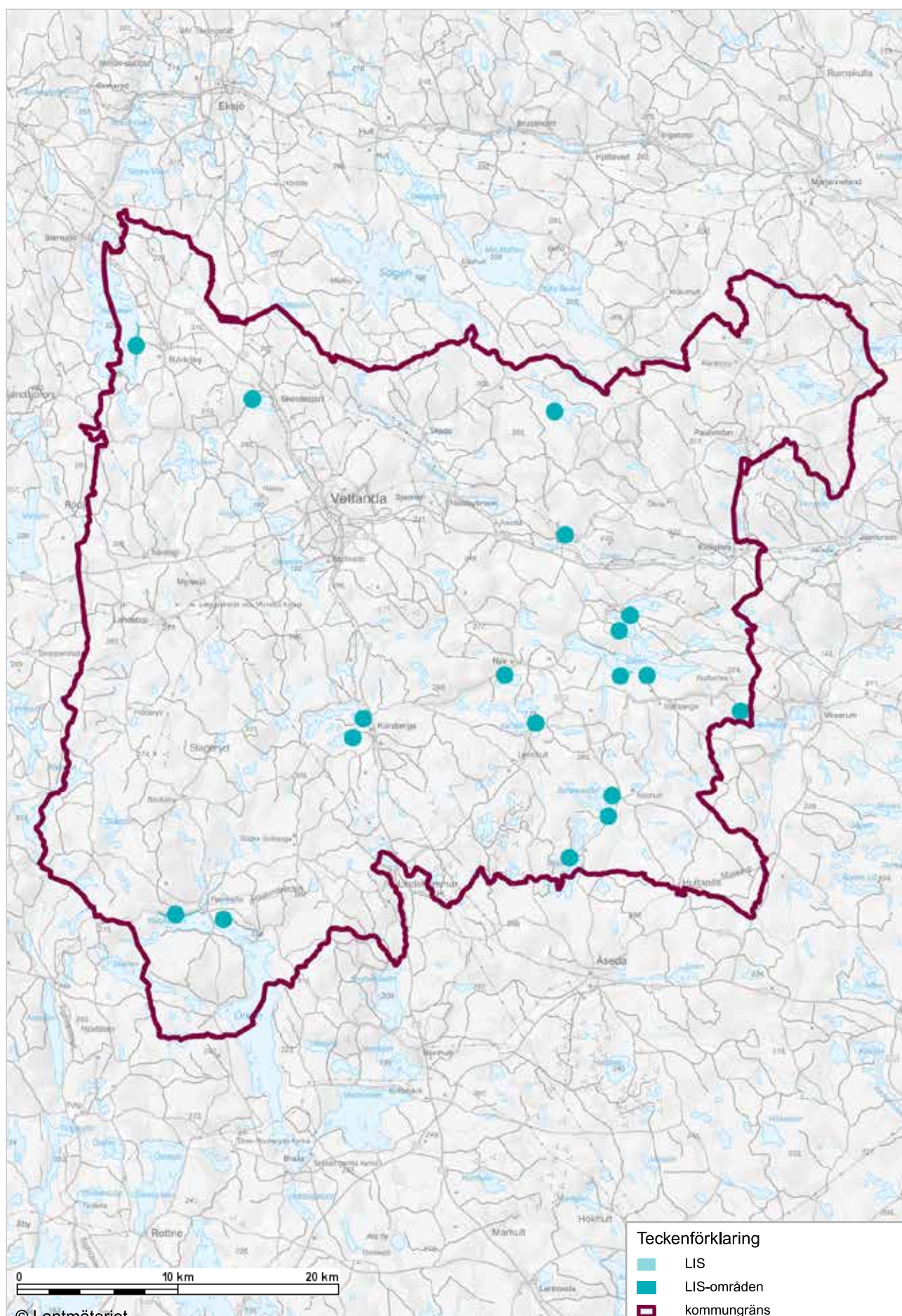
Ny bostadsbebyggelse ska placeras i anslutning till befintlig bebyggelse. Inom LIS för boendeutveckling är intentionen att exploateringsgraden ska vara förhållandevis låg samt att bebyggelsen ska vara samlad och inte spridd.

Detaljplanering:

Ny bostadsbebyggelse ska föregås av detaljplan, med undantag om det gäller en enskild byggnad och sker på eller i direkt anslutning till befintlig tomtpå plats.

Vid sådana undantag krävs att planavdelningen konsulteras så att enskilda ärenden inte försvårar en framtida planläggning i ett större sammanhang. Genom planläggning ges bättre möjligheter att möjliggöra fri passage, anpassa ny bebyggelse, lösa vatten- och avloppsfrågor samt ytterligare belysa betydelsefulla värden.

Utöver de övergripande ställningstagandena gäller även specifika riktlinjer för respektive utpekade område.

Vrången

This topographic map of the Västergötland region in Sweden shows the Vänern lake and surrounding towns. Key locations include Östergötland, Östergötland, and Östergötland. The map also depicts various geographical features such as hills, rivers, and lakes, along with infrastructure like roads and railways.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Vrången	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljökvalitetsnormer för Vrången enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Vrången är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Sjöns kemiska status uppnår ej god, där betydande påverkanskällor är utsläpp av kvicksilver och PBDE som leder till långväga luftburen spridning. Samtliga av Sveriges undersökta vattenförekomster överskrider gränsvärdena för kvicksilver och PBDE. Sjön i stort kantas av ett kuperat skogslandskap med jordbruksinslag.

Vrången är ett Natura 2000-område. Det innebär att området har särskilda skydds- eller bevarandevärden. Till varje Natura 2000-område ska det finnas bevarandeplan som pekar ut naturvärdena och beskriver vad som krävs för att dessa långsiktigt ska kunna finnas kvar. Vrångens prioriterade bevarandevärden är arten gulbrämad dykare och naturtypen ävjestrandsjö. Bevarandeplanen ställer krav på bland annat att hänsyn ska visas i omgivande mark så att en ekologiskt funktionell kantzon bevaras och att vattenkvaliteten värnas.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att utveckla det etablerade besöksmålet genom småskaliga åtgärder. Området nyttjas idag av ett företag med främsta inriktning uthyrning, som önskar bredda sin verksamhet mot naturturism. För att kunna bredda sin verksamhet ser företaget möjligheter att utveckla sin fastighet med strandkant. Utveckling mot naturturism, med innehåll av bland annat fiske och båtuthyrning, är av sådant slag att närheten till vatten är en underlättande förutsättning. Sjön är dock ett Natura 2000-område vilket begränsar utnyttjandet av platsen till att endast innehålla småskaliga exploateringar med noga övervägningar gentemot en ekologiskt funktionell kantzon.

Särskilda riktlinjer

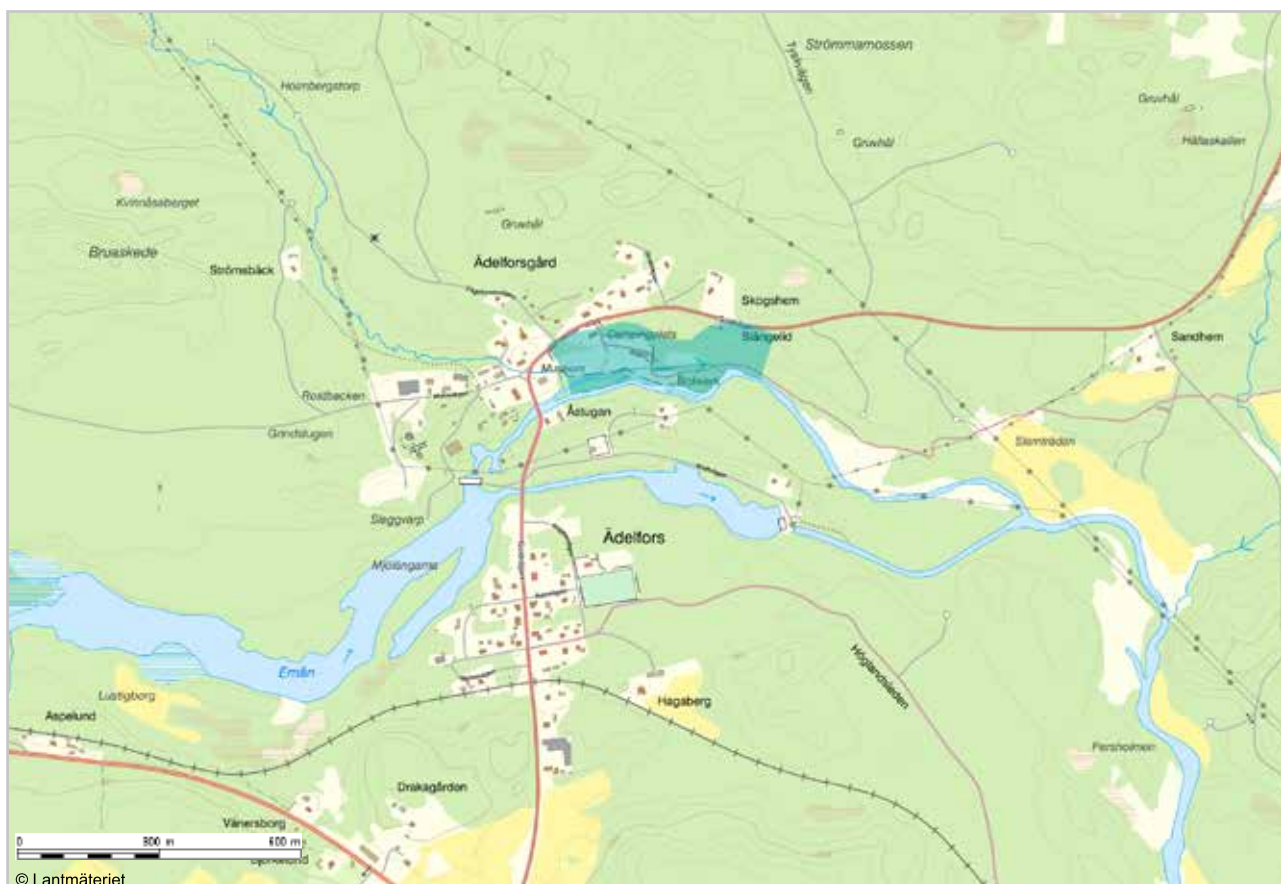
- Vrången är ett Natura-2000 område. Endast småskalig exploatering tillåten. Vid exploatering är en ekologisk funktionell kantzon mot vattnet särskilt viktigt. Zonen behöver anpassas efter åtgärden.

Alseda kommunalsområde

Emån

Området ligger längs med Emån, i norra delen av Ädelfors. Västra delen av utpekandet innehåller camping och turistverksamhet i form av guldvaskning. Marken sluttar något mot vattendraget och det växer på sina håll barrträd. Strandlinjen är relativt svåråtkomlig då campingplatser finns i anslutning till den. I östra delen är området oexploaterat och består av barrskog med inslag av lövträd. Höglandsleden går genom området. I östra delarna är fri passage möjlig att säkerställa. Området ingår i riksintresse för kulturmiljö med tillhörande områdesbestämmelser. Riksintresset täcker Ädelfors gruv- och bruksmiljö som bland annat har lämningar efter Sydsveriges enda guldgruva.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Emån	Måttlig ekologisk status	God ekologisk status 2033
	Uppnår ej god kemisk status	God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljökvalitetsnormer för Emån enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Emån är en klassad vattenförekomst. Emåns ekologiska status bedöms som måttlig, där betydande påverkanskällor bland annat inkluderar avloppsreningsverk, förorenade områden i närheten samt anläggningar för vattenkraft som bedöms påverka konnektiviteten i vattenförekomsten. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att åns kemiska status klassas som ej god. Inom området finns grundvattenförekomst, Repperda-Ädelfors, vilken bedöms inte påverkas av LIS-utpekande. Emån är riksintresse för naturmiljö och ett Natura-2000 område. I vattendragssystemet finns ett rikt växt- och djurliv med bland annat flodpärlmussla. Inom Natura 2000-området finns flera prioriterade bevarandevärden med tillhörande bevarandeplan.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att utveckla

det etablerade besöksmålet med småskaliga åtgärder. Den verksamhet som bedrivs idag har länge funnits på platsen och har en unik besöksnäring i form av guldvaskning. Verksamheten har utvecklingsplaner som om de ges möjlighet att växa kan skapa sysselsättningseffekter.

Särskilda riktlinjer

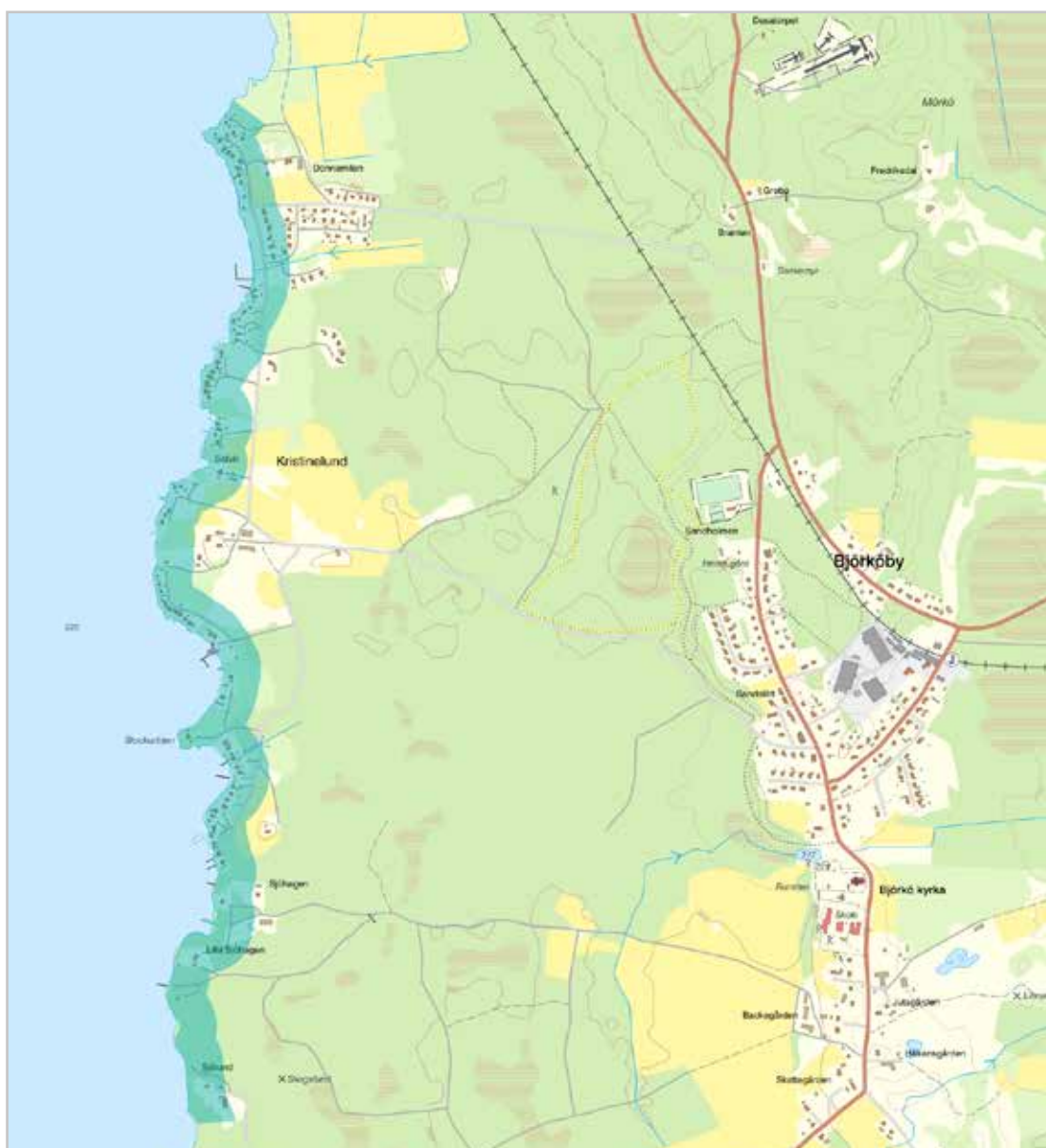
- Emån är ett Natura-2000 område och riksintresse för naturvård. Till Natura 2000-området finns en bevarandeplan som pekar ut naturvärdena och beskriver vad som krävs för att dessa långsiktigt ska kunna finnas kvar. Exploatering behöver förhålla sig till denna bevarandeplan.
- Vid exploatering österut ska en trädrida behållas mot befintlig bebyggelse norrut.
- Exploatering i området får inte negativt påverka vandringsleden.

Björkö kommunalsområde

Nömmen

Området ligger i östra delen av Nömmen, drygt en kilometer väster om Björköby. Naturen i området växlar mellan jordbruksmark och produktionsskog. På sina håll finns koncentrationer av blötare mark, framför allt i de södra delarna av utpekandet. Det finns flera anslutningsvägar till stranden, som är relativt hårt exploaterad med permanent- och fritidshus. En kommunal badplats ligger inom utpekandet. Friluftsvärderna i området är främst knutna till badplatsen. Strandlinjen är på många håll otillgänglig och möjlighet att säkerställa fri passage finns bara i södra delarna av LIS-utpekandet.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Nömmen	Måttlig ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Nömmen enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Nömmen är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Nömmens ekologiska status bedöms som måttlig, där betydande påverkanskällor inkluderar övergödning från jordbruk, urban markanvändning och enskilda avlopp. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Landskapstyperna som omger sjön är i norr småskaligt herrgårdslandskap, centralt småskaligt mosaikartat jordbrukslandskap och i söder kuperat skogslandskap med jordbruksinslag. LIS-området ingår huvudsakligen i jordbrukslandskapet.

Västra delen av Nömmen ligger i Nässjö kommun. Nässjö har i sin översiktsplan från 2023 pekat ut tre LIS-områden längs med sjön. Det är av vikt att inte allt för stor del av Nömmens strandlinje tas i anspråk för LIS-områden och att förutsättningarna för att uppnå strandskyddets syften kvarstår. Vetlandas LIS-område för Nömmen är i allt väsentligt utformat på samma sätt som det tidigare varit utformat sedan 2010. Förutsättningarna för att uppnå strandskyddets syften kan därmed inte sägas ha förändrats från det att Nässjös översiktsplan antogs.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjöläget ihop med närheten till arbetsorten Björköby bedöms som attraktivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidshus. I Björköby finns för- och grundskola och tätorten ligger inom utvecklingsinriktningens

nordliga huvudstråk varför LIS-utpekandet bedöms bidra till inriktningens övergripande målbild. Ökat boende i området ökar möjligheterna att upprätthålla skolunderlaget.

För att inte helt avgränsa strandlinjen bör tillkommande bebyggelse förläggas öster om redan befintlig bebyggelse. På så sätt bevaras kilar som tillåter att strandlinjen hålls tillgänglig. I södra delen bör det finnas lite större placeringsmöjligheter, då strandlinjen inte är lika hårt exploaterad. Allmänhetens tillgång får dock inte försämrast. I princip hela området ingår i ett VA-verksamhetsområde.

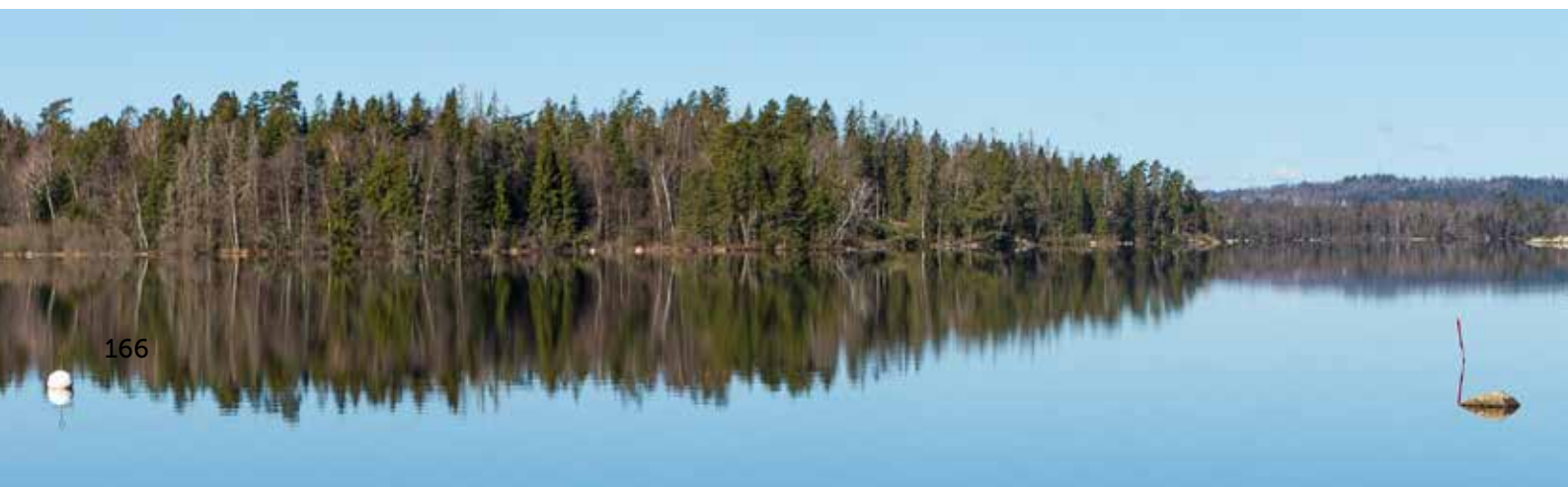
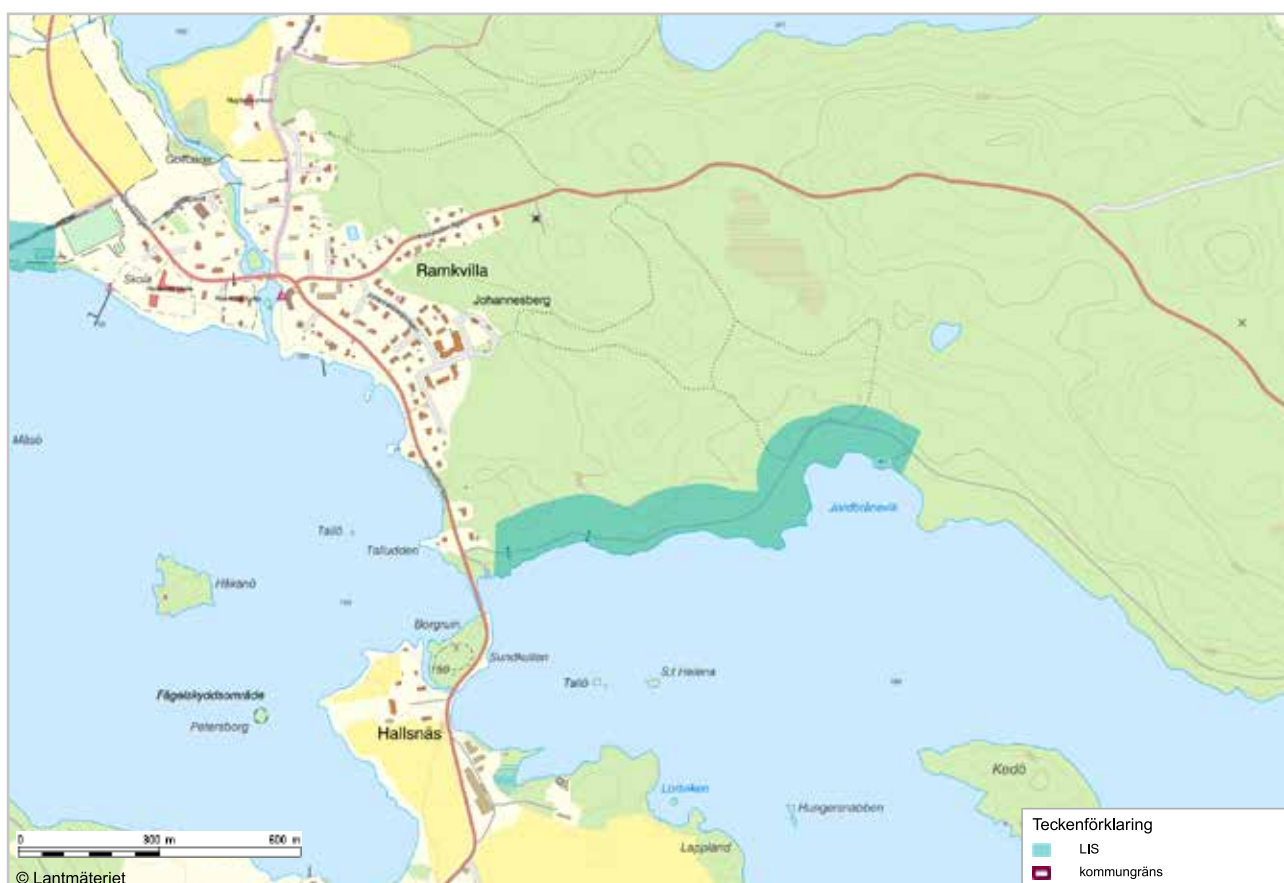
Särskilda riktlinjer

- Området består till viss del av jordbruksmark. Jordbruksmarken ska inte exploateras.
- I området ingår en kommunal badplats. Badplatsen är utpekad för att ge stöd åt utveckling som kan bredda utbudet av attraktiva allmänna intressen.
- Området är till stora delar så pass hårt exploaterat att ny bebyggelse ska förläggas öster om redan befintlig bebyggelse. I södra delen bör det finnas lite större placeringsmöjligheter, då strandlinjen inte är lika hårt exploaterad. Allmänhetens tillgång får dock inte försämrast.
- Sjön är känslig för avloppsrelaterade belastningar vilket ställer höga krav på avloppsreningstekniken.
- De invasiva främmande arterna Parks-lide och Jättebalsamin finns i området. Eventuell exploatering ska inte bidra till spridning av arterna.

Bäckaby kommundelsområde

Ramkvilla 1, Örken

Området ligger i norra delen av Örken, i direkt anslutning till Ramkvilla. Naturen i utpekandet utgörs nästan uteslutande av barrskog i varierande ålder. På sina håll finns äldre, grövre tallar. Berg går att skönja i området och det sluttar relativt kraftigt mot sjön. I området finns idag en bostad och i väster angränsar området till fler bostäder. Anslutningsväg finns. Utpekandet är en del av ett större strövområde sydöst om Ramkvilla och friluftsvärderna är i mångt och mycket knutna till natur och stigar. Fri passage är möjlig att säkerställa i hela området förutom vid befintlig tomt i väster.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Örken	Otillfredställande ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Örken enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Örken ingår i vattenskyddsområde och är en klassad vattenförekomst som ingår i Mörrumsåns huvudavrinningsområde. Sjöns ekologiska status bedöms som otillfredsställande, där betydande påverkanskällor inkluderar övergödning från jordbruk och enskilda avlopp samt morfologiska förändringar. I närheten av sjön finns även industri som skulle kunna ge upphov till miljögifter. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Örken är reservvattentäkt för Växjö kommun och utpekad som en regionalt viktig vattenresurs i Jönköpings läns vattenförsörjningsplan. Sjön omges av ett för Vetlanda kommuns mått utmärkande sjölandskap, där vattenspeglarna möjliggör längre siktlinjer så att landskapet uppfattas som storskaligt snarare än småskaligt.

Södra delen av Örken ligger i Växjö kommun, som i sin översiktsplan från 2021 har pekat ut ett LIS-område för bostäder längs med sjön. Det är av vikt att inte allt för stor del av Örkens strandlinje tas i anspråk för LIS-områden och att förutsättningarna för att uppnå strandskyddets syften kvarstår. Vetlandas LIS-område för Örken är i allt väsentligt utformat

på samma sätt som det tidigare varit utformat sedan 2010. Förutsättningarna för att uppnå strandskyddets syften kan därmed inte sägas ha förändrats från det att Växjös översiktsplan antogs.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjön ihop med närheten till Ramkvilla och tillhörande service bedöms som attraktivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. I Ramkvilla finns grundskola, dagligvaruhandel, restaurang samt kollektivtrafikstråk. Här finns även ett brett utbud av fritidsaktiviteter. Fler boende i området ger ett stärkt underlag till Ramkvillas service. Området ligger i anslutning till VA-verksamhetsområde.

Särskilda riktlinjer

- Sjön är känslig för avloppsrelaterade belastningar vilket ställer höga krav på avloppsreningstekniken. Tillkommande bebyggelse måste anslutas till kommunalt VA.
- Äldre tallar bör inventeras ytterligare innan eventuell exploatering.

Bäckaby kommundelsområde

Ramkvilla 2, Klockesjön

Området ligger längs med norra delen av Klockesjön, i direkt anslutning till Ramkvilla. Centralt och österut i området utgörs området av jordbruksmark. I väster är naturen mer varierad och utgörs av en mosaik av gamla betesmarker, lövskog och äldre barrskog. Ju längre bort från Ramkvilla området går, desto mer varierar topografin och på sina håll sluttar det kraftigt ner mot sjön.

Till området finns befintlig anslutningsväg. Utpekandet är relativt utbyggt, det finns flera permanentboende och även verksamheter i form av äventyrsbyn Ramoa, golfklubb och camping. Friluftsvärderna i området är knutna till befintlig väg. Mellan vägen och strandlinjen är marken antingen anspråkstagen för jordbruksmark, verksamhet eller tomtplatser. Vid campingen och bortom äventyrsbyn är strandlinjen tillgänglig. Fri passage är inte möjlig att säkerställa förutom i yttersta kanterna av utpekandet.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Klockesjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Klockesjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Klockesjön är en klassad vattenförekomst som ingår i Mörrumsåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Sjön omges av ett för Vetlanda kommuns mått utmärkande sjölandskap, där vattenspeglarna möjliggör längre siktlinjer så att landskapet uppfattas som storskaligt snarare än småskaligt.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjön ihop med närheten till Ramkvilla och tillhörande service bedöms som attraktivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. I Ramkvilla finns grundskola, dagligvaruhandel, restaurang samt kollektivtrafikstråk. Här finns även ett brett utbud av fritidsaktiviteter. Fler boende i området ger ett stärkt underlag till Ramkvillas service. Utpekandet ser i allt väsentligt likadant ut som det gjorde i 2010 års översiktsplan. Anledningen till att det ligger kvar i samma utsträckning är för att processer för avstyckning, förhandsbesked och bygglov har satts i gång. För att inte försvåra de processerna och för att inte gjorda investeringar blir verkningsslösa behålls området i samma utsträckning. Det tillkommer dock nya särskilda riktlinjer om att jordbruksmark inte får tas i anspråk, se nedan. Därmed begränsas möjligheterna till bostadsutveckling kraftigt inom området och det är i princip endast i yttersta västra delen av utpekandet som bostadsutveckling kan

ske. LIS-området ligger i anslutning till VA-verksamhetsområde, vilket i dagsläget har begränsad kapacitet.

Syftet med utpekandet är också att genom verksamhetsutveckling ge positiva sysselsättningseffekter. Inom utpekandet finns äventyrsby, golfklubb och camping. Högländsleden går genom området och för med sig turister. Ges verksamheterna möjlighet att utvecklas kan det skapa ytterligare sysselsättning. Det i Vetlanda kommun utmärkande landskapet runt Örken och Klockesjön bedöms ha potential för ökad besöksnäring och turism, vilket möjliggörs genom LIS-utpekanden.

Särskilda riktlinjer

- Området består till stor del av jordbruksmark. Jordbruksmarken ska inte exploateras.
- Högländsleden går genom utpekandet. Leden får inte påverkas negativt av eventuell exploatering.

Ekenäs kommunalsområde

Ekenässjön

Området ligger i nordvästra delen av sjön Ekenässjön, strax väster om serviceorten Ekenässjön. Naturen i utpekandet består främst av produktionsskog med viss del jordbruksmark. Det avgränsas i norr och söder av att marken går över till natur som mer påminner om våtmark. I mitten av området ligger enligt Riksantikvarieämbetet en fossil åker, där flera av röjningsrösen är påverkade av skogsbruket.

Genom området går en väg som en del bebyggelse ligger i anslutning till. Friluftsvärderna inom området är knutna till den befintliga vägen. Vegetationen längs med strandlinjen kombinerat med befintlig bebyggelse gör att den antingen är svåråtkomlig eller helt otillgänglig. Så som tomterna ligger idag är fri passage möjlig att säkerställa, men efter exploatering kan den fria passagen vara svåråtkomlig för allmänheten. Det bör därför beaktas att möjliggöra för oexploaterade kilar ner mot strandlinjen för att tillgängliggöra den. Det finns utrymme att behålla en ekologiskt funktionell kantzon utanför tomterna.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Ekenässjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Ekenässjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Ekenässjön är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Landskapstyperna runt sjön är delvis tätortsområde och delvis kuperat skogslandskap med jordbrukssinslag. Exploateringsgraden runt sjön är hög i och med att den västra sidan gränsar till tätorten Ekenässjön.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjöläget ihop med närheten till serviceorten Ekenässjön bedöms som attraktivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanentboende. Ekenässjön är

kommunens näst största tätort och ligger inom utvecklingsinriktningens nordliga huvudstråk. Området ger en möjlighet att leva på landsbygden men ändå ha cykelavstånd till en ort som har ett brett utbud av service, ett rikt föreningsliv och flera fritidsaktiviteter. Området är delvis utbyggt vilket utpekandet avser att vidare komplettera. Området ligger cirka 600 meter från VA-verksamhetsområde.

Särskilda riktlinjer

- Området består till viss del av jordbruksmark. Jordbruksmarken ska inte exploateras.
- För att tillgängliggöra strandlinjen bör gröna kilar utvecklas mellan bebyggelse.

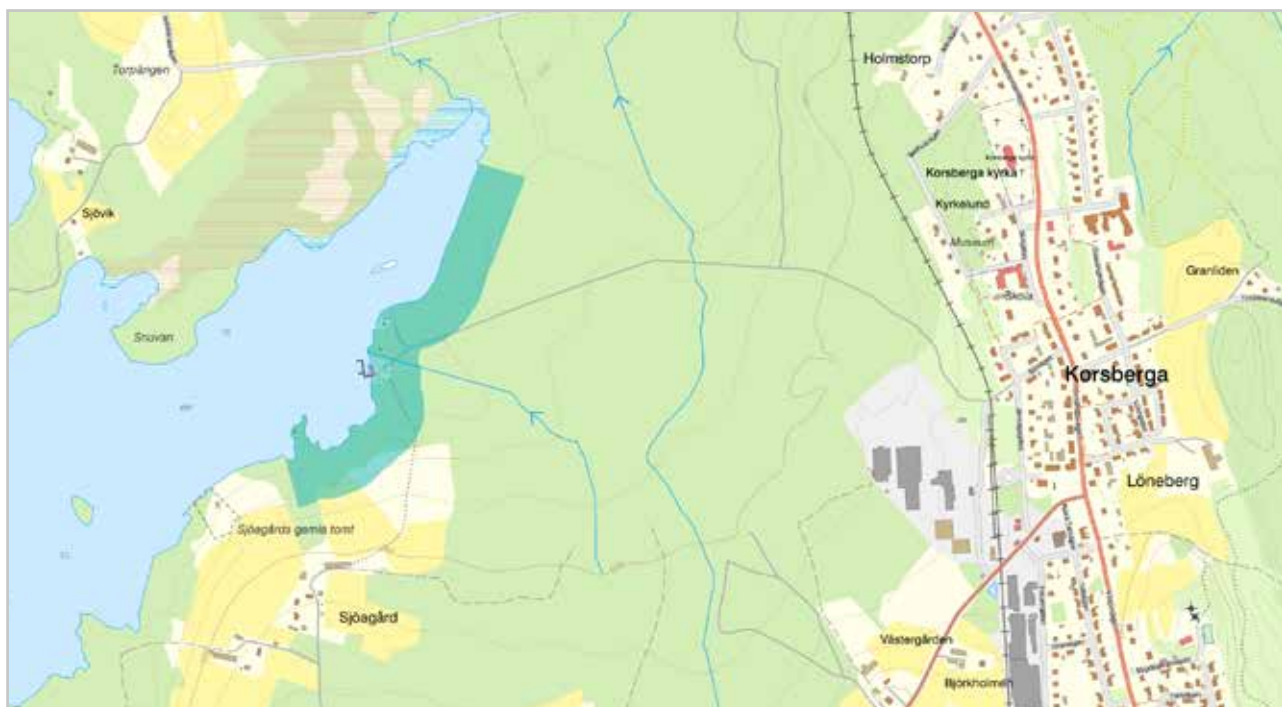
Korsberga kommundelsområde

Korsberga 1, Hjertasjön

Området ligger i sydöstra delen av Hjertasjön, väster om serviceorten Korsberga. Naturen består övervägande av ung skog som vuxit upp efter att stormen Gudrun blåste ner det mesta av den äldre skogen i området. Före stormen Gudrun fanns en stig som ledde mot Bergö där det länge gick en bro över. Idag finns varken stigen eller bron kvar. Genom hela utpekandet går en lämplig anslutningsväg och längst i väster finns en bostad. Från vägen ner mot sjön är skogen mycket tät vilket gör strandlinjen svåråtkomlig i dagsläget. Friluftsvärderna i området är knutna till den befintliga vägen. Korsbergas rekreativsmiljöer är idag lokaliserade till östra delen av orten. Fri passage är möjligt att säkerställa i hela området förutom vid befintlig tomt.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Hjertasjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Hjertasjön enligt Länsstyrelsens vatteninformations-system (VISS, 2024).

Hjertasjön är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Hjertasjön omges av kuperat skogslandskap med jordbruksinslag.

Korsberga 2, Sörasjön

Området ligger i östra delen Sörasjön, väster om serviceorten Korsberga. Norra delen av utpekandet består av ung, tät blandskog och i södra delen finns äldre produktionsskog. Det finns två fritidsbostäder i området och centralt ligger Korsbergas kommunala badplats, till vilken en lämplig anslutningsväg går. Friluftsvärderna är knutna till badplatsen och en mindre stig söder om den. I övrigt är strandlinjen svåråtkomlig på grund av den idag täta vegetationen och befintliga tomter. Fri passage är möjligt att säkerställa i hela området, bortsett befintliga tomter.

Området ingår i Emåns huvudavrinningsområde och är en klassad vattenförekomst. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Sörasjön omges av kuperat skogslandskap med jordbruksinslag.

Utvecklingsmöjligheter för Korsberga 1 och 2

Syftet med LIS-områdena är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget för Korsberga. Sjöläget ihop med närheten till serviceorten Korsberga bedöms som attrak-

tivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. Korsberga ligger inom utvecklingsinriktningens sydliga huvudstråk varför LIS-utpekandet bedöms bidra till inriktningens övergripande målbild. Orten erbjuder ett brett utbud av service, ett rikt föreningsliv och flera fritidsaktiviteter.

Särskilda riktlinjer

- I Korsberga 2 ingår en kommunal badplats. Badplatsen är utpekad för att ge stöd åt utveckling som kan bredda utbudet av attraktiva allmänna intressen.

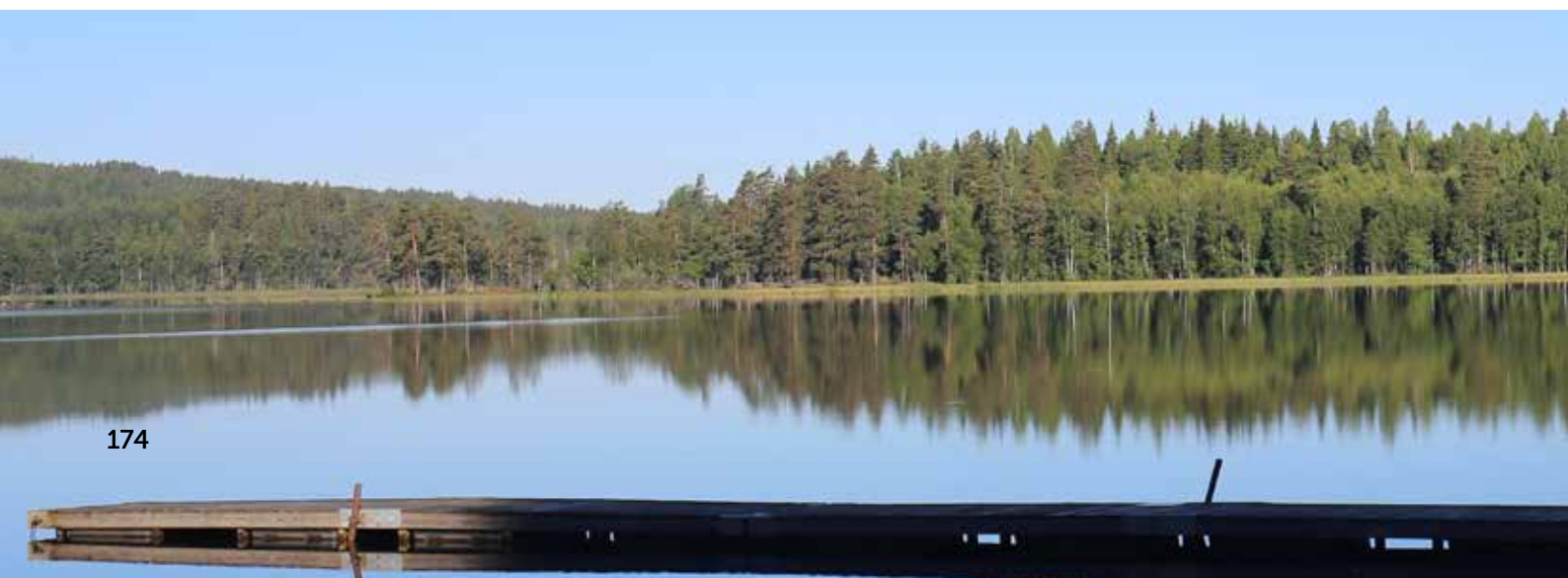
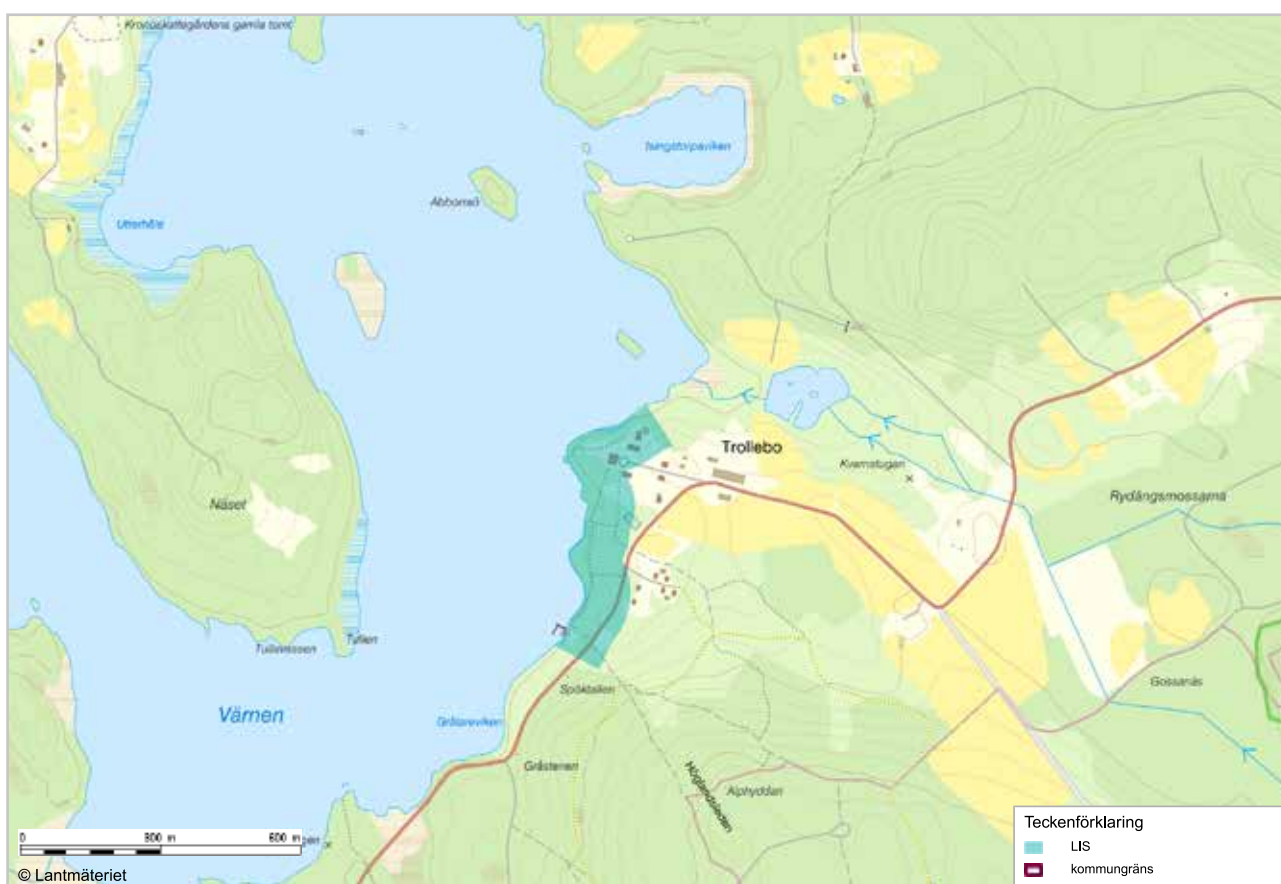
Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Sörasjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Sörasjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Värnen

Området ligger intill östra delen av Värnen vid Trollebo Säteri, cirka 2,5 km sydväst om Farstorp. Utpekandet består till stora delar av betesmarker med inslag av äldre lövträd. I söder finns yngre planteringar. Här ligger även Trollebo badplats. På Trollebo Säteri bedrivs främst uthyrarverksamhet. Friluftsvärderna är knutna till strövområden kring säteriet och badplatsen, vilka ges möjlighet att utvecklas ytterligare i och med LIS-utpekandet.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Värnen	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Värnen enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Värnen är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Värnen omges till största delen av kuperad skog och i nordöstra delen av småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap. I trakterna runt Trollebo är landskapstypen småskaligt herrgårdslandskap.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att utveckla det etablerade besöksmålet. Inom utpekandet ligger Trollebo Säteri som bedriver boendeuthyrning. Att ge möjlighet till Säteriet att växa och utvecklas kan skapa sysselsättningseffekter. Området är till stora delar planlagt som naturpark, vilket begränsar utvecklingsmöjligheterna till det som ryms inom den användningen. Utpekandet ingår i ett större område som

kommunen bedömer som viktigt för besöksnäring och turism. Området gränsar till Höglandsleden och ingår även i ”Smålands Trädgård”, en förening som verkar för att utveckla och lyfta bygderna kring Skirö, Stenberga, Nye, Näshult och Virserum. Föreningen anordnar evenemang och aktiviteter utöver att lyfta fram och annonsera vad som händer i bygderna. Kommunen bedömer att förutsättningar för att en långsiktig och hållbar turismutveckling ökar i och med att området ingår i Smålands Trädgård.

Särskilda riktlinjer

- I området finns en kommunal badplats. Badplatsen är utpekad för att ge stöd åt utveckling som kan bredda utbudet av attraktiva allmänna intressen.
- I området finns skyddsvärda träd som bör inventeras närmare inför eventuell exploatering.

Karsnäsasjön

Friluftsvärderna i stort för sjön är främst knutna till kommunal badplats och strövmråden kopplade till den. Dessa ligger utanför utpekandet. Inom utpekandet finns tre tomter som ligger vid strandlinjen och gör den otillgänglig. I övriga delar är den oexploaterad och relativt otillgänglig på grund av vegetationen. Möjlighet till fri passage går att säkerställa inom större delen av området.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Karsnäsasjön	Måttlig ekologisk status	God ekologisk status 2033
	Uppnår ej god kemisk status	God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Karsnäsasjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Området ingår i Emåns huvudavrinningsområde och är en klassad vattenförekomst. Den ekologiska statusen klassas som måttlig, där betydande påverkanskällor inkluderar övergödning från reningsverk, jordbruk och enskilda avlopp. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Landskapstyperna som omger sjön karaktäriseras av kuperat skogslandskap i väst samt småskaligt, mosaikartat jordbruk i öst.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjön ihop med närheten till Nye och tillhörande service bedöms som attraktivt och kan leda till ett ökat bostadsbyggande för permanentboende. I Nye finns för- och grundskola, obemannad kiosk för dagligvaruhandel, fik samt kollektivtrafikstråk. Fler boende i området ger ett stärkt underlag till Nyes service. Området upptar en stor del av sjön då det i och omkring Nye finns en god tillgång till strandlinjer. Kommunen ser även att läget är mycket attraktivt längs med väg 779, då det inte bara ger goda förutsättningar för ökat serviceunderlag

i Nye utan även mot Korsberga-hållet. Längs med väg 779 mot Korsberga finns en stor verksamhet som har fungerat som en drivande kraft för landsbygdsutveckling de senaste åren. Området ligger cirka 250 meter från VA-verksamhetsområde.

Särskilda riktlinjer

- Området består till stora delar av betesmark. Jordbruksmarken utgörs av nyligen restaurerad betesmark med få naturvärden och lågt brukningsvärde. Den är även fragmenterad med villabyggelse och infrastruktur insprängd mitt i. Bedömning i detta fall är att de goda möjligheterna för landsbygdsutveckling i en landsbygdskommun och att tillskapa attraktiv bostadsbebyggelse väger tyngre än jordbruksmarkens långsiktiga betydelse.
- Området med äldre barrskog bör inventeras mer ingående innan eventuell exploatering.
- Sjön är känslig för avloppsrelaterade belastningar vilket ställer höga krav på avloppsreningstekniken. Ytterligare exploatering i ett sådant område kräver att avloppssituationen löses i ett större sammanhang.

Skirösjön 1

Området ligger i nordvästra delen av Skirösjön, i anslutning till Skirö samhälle. Utpekandet utgörs av klippta tomtytor och områden med lövskog i varierande ålder. Marken sluttar ner mot sjön. Området är relativt utbyggt med villor och lämplig anslutningsväg finns. I öster gränsar området till en träindustri. Det är i dagsläget svårt att ta sig till strandlinjen, eftersom den är avgränsad av tomter. Den närmaste strandlinjen i sig är i delar av området inte anspråkstagen, endast svår att nå. Fri passage är möjlig att säkerställa i västra delen av området.

Skirösjön 2

Området ligger i västra delen av Skirösjön, cirka 800 meter från Skirö. Utpekandet sluttar lätt mot sjön och består av jordbruksmark, lövskog samt ängs- och hagmarker. I lövskogen finns flera grova, äldre träd. Här finns en etablerad turistverksamhet med uthyrning, konferensanläggning och restaurang. Områdets friluftsvärden är kopplade till befintlig verksamhet. Fri passage är möjlig att säkerställa inom hela utpekandet.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Skirösjön	Otillfredställande ekologisk status	God ekologisk status 2033
	Uppnår ej god kemisk status	God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Skirösjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Skirösjön är en klassad vattenförekomst som ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Den ekologiska statusen klassas som otillfredsställande, där betydande påverkanskällor inkluderar övergödning från jordbruk och enskilda avlopp. I närheten av sjön finns även industri som använder sjön för processvatten vilket kan skapa flödesförändringar. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Sjön omges i nordöstra delen av ett småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap och i sydväst av småskaligt herrgårdslandskap.

Utvecklingsmöjligheter för Skirö 1

Syftet med LIS-området är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget för Skirö. Området är en del av ett i tidigare översiktsplan utpekat område. Det ligger delvis kvar eftersom det finns avstyckade obebyggda tomplatser med framdragen VA. För att inte försvåra att dessa byggs och för att inte göra gjorda investeringar verkningslösa behålls en del av den äldre översiktsplanens utpekning. Sjöläget ihop med närheten till Skirö bedöms fortsättningsvis som attraktivt och kan leda till ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. I Skirö finns service i form av kollektivtrafik och

förskola, vilka hade stöttats av ett ökat serviceunderlag.

Utvecklingsmöjligheter för Skirö 2

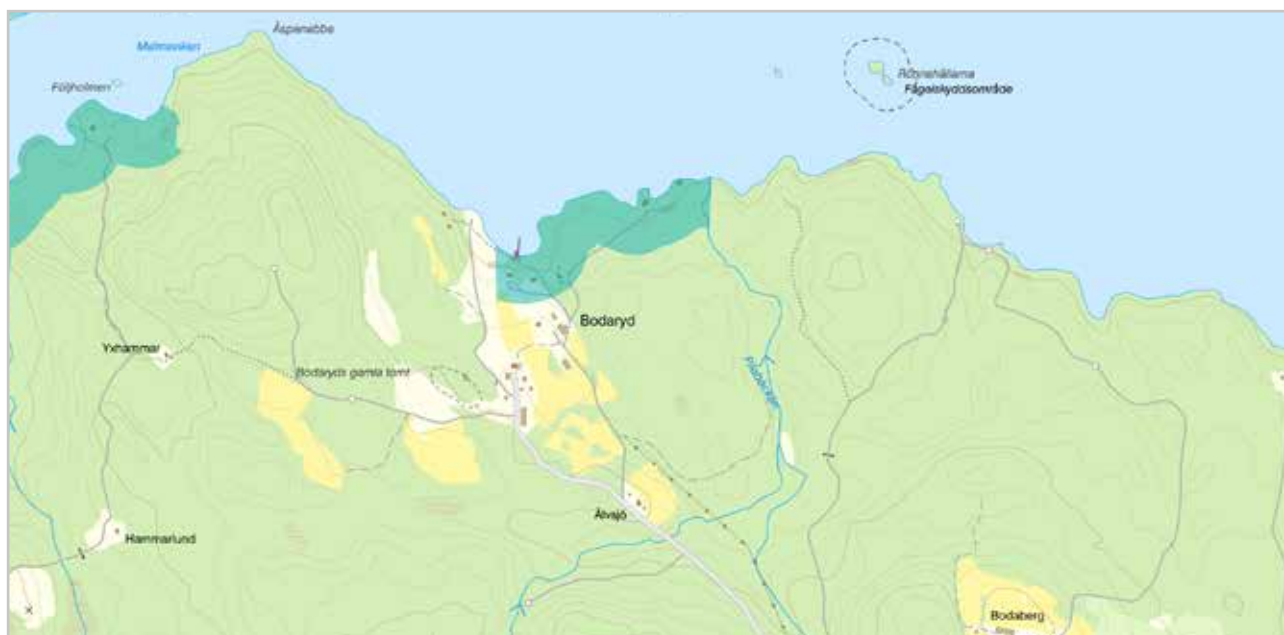
Syftet med LIS-område är att utveckla det etablerade besöksmålet. Inom utpekandet finns verksamhet som bedriver boendeythyrning, restaurang och konferensverksamhet. Verksamheten vill utveckla det strandnära området med småskaliga åtgärder för att möjliggöra en förlängning av sin säsong. Med utpekat område ges verksamheten dessa möjligheter vilket kan skapa positiva sysselsättningseffekter. Utpekandet ingår i ett större område som kommunen bedömer som viktigt för besöksnäring och turism. Det ingår även i Smålands Trädgård och är ett naturligt stopp längs med Höglandsleden.

Särskilda riktlinjer

- Sjön är känslig för avloppsrelaterade belastningar vilket ställer höga krav på avloppsreningstekniken. Ytterligare exploatering i ett sådant område kräver att avloppssituationen löses i ett större sammanhang.
- Flertalet äldre ädellövträd finns inom Skirö 2. Dessa bör inventeras mer ingående innan ytterligare exploatering.

Stenberg 1, Saljen

Området ligger i södra delen av Saljen, strax nordväst om Stenberg. Naturen består av barrskog i varierande ålder. Östra delen av utpekandet sluttar på sina håll kraftigt mot sjön, västra delen är mer flack. Bostäder finns i och i anslutning till området. Östra delen av området är relativt väl utvecklad för friluftsliv – här finns anlagd brygga, båtplatser, grillplatser och vindskydd. Anläggningarna är knutna till en del av bebyggelsen som idag ingår i en uthyrarverksamhet. Fri passage är möjlig att säkerställa genom hela utpekandet förutom vid en befintlig tomt i väster som avgränsar strandlinjen.

Stenberga 2, Saljen

Området ligger i södra delen av Saljen, strax norr om Stenberga. Utpekandet sluttar svagt mot sjön och innefattar äldre betesmarker, produktionsskog och kalhygge. I väst gränsar området till värdefull hagmark med naturvärdesklass två i Vetlandas naturvårdsplan. Öster om utpekandet är naturen påtagligt äldre och skyddade arter som Knärot har återfunnits. Bostäder finns inom utpekandet, med tomter som gör strandlinjen svåråtkomlig. I västra delen av området ligger en kommunal badplats, till vilken friluftsvärderna främst är knutna. Fri passage är möjlig att säkerställa i området, förutom vid tomterna.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Saljen	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Saljen enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Saljen är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Saljen i stort omges av ett kuperat skogslandskap med jordbruksinslag.

Utvecklingsmöjligheter för Stenberga 1 och 2

Syftet med LIS-områdena är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjöläget ihop med närheten till Stenberga och tillhörande service bedöms som attraktivt och kan leda till ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. I Stenberga finns dagligvaruhandel med fullsortiment och kollektivtrafik som hade stöttats av ett ökat serviceunderlag. Servicen är viktig för den här delen av kommunen och exploateringsmöjligheterna runt befintlig bebyggelse i Stenberga begränsas bland annat av utbredd jordbruksmark. Att peka ut två LIS-områden i närheten ses därför som en relevant möjlighet att förbättra underlaget för den service som finns. Möjligheterna att ansluta till kommunalt VA är begränsade och VA-frågan behöver därför lösas i ett större sammanhang.

För Stenberga 1 är syftet också att genom verksamhetsutveckling ge positiva sysselsättningseffekter. Inom utpekandet finns verksamheter för friluftsturism, vilka om de ges möjlighet att utvecklas kan skapa sysselsättning. Fler turister stärker också Stenbergas service, om än periodvis. Höglandsleden går genom Stenberga och att möjliggöra övernattning intill Saljen kan stärka leden i stort, vilket i sin tur stärker turismnäringen i kommunen. Utpekandet ingår i ett större område som kommunen bedömer som viktigt för besöksnäring och turism. Det ingår även i "Smålands Trädgård", en förening som verkar för att utveckla och lyfta bygderna kring Skirö, Stenberga, Nye, Näshult och Virserum. Föreningen anordnar evenemang och aktiviteter utöver att lyfta fram och annonsera vad som händer i bygderna. Kommunen bedömer att förutsättningar för att en långsiktig och hållbar turismutveckling ökar i och med att området ingår i Smålands Trädgård.

Särskilda riktlinjer

- I Stenberga 2 finns en kommunal badplats. Badplatsen är utpekad för att ge stöd åt utveckling som kan bredda utbudet av attraktiva allmänna intressen.

Näshult 1, Serarpasjön

Området ligger i östra delen av Serarpasjön, väster om Näshult. I västra delarna är området kantat av större block och mindre berg. Här finns produktionsskog och ett blötare parti. I östra delarna finns anslutningsväg till bostäder, där naturen präglas mer av enstaka lövträd utanför tomtmark. Här ligger även fornlämningar. I söder finns en kommunal badplats, Serarpabadet, och kring den finns mer varierad natur med jordbruksmark och vissa äldre lövträd. Friluftsvärderna i området är knutna till badplatsen och befintlig väg som sträcker sig längs med sjön. Möjlighet till fri passage går att säkerställa i hela området.

Näshult 2, Serarpasjön

Området ligger i östra delen av Serarpasjön, sydväst om Näshult. Naturen i området består främst av ung produktionsskog med inslag av ett fåtal äldre ädellövträd. I norra delen finns ett område bestående av äldre aspar med inslag av ek. Anslutningsväg finns och leder idag till en stuga. Det är inga direkta friluftsvärden kopplade till området i dagsläget. Strandlinjen är tillgänglig i hela utpekandet och möjlighet till fri passage går att säkerställa.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Serarpasjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Serarpasjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Serarpasjön är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Sjön i stort omges av ett kuperat skogslandskap med inslag av jordbruk.

Utvecklingsmöjligheter för Näshult 1 och 2

Syftet med LIS-områdena är att genom boendeutveckling öka serviceunderlaget. Sjöläget ihop med närheten till Näshult och tillhörande service bedöms som attraktivt och kan leda till ökat bostadsbyggande för permanent- och fritidsboende. I Näshult finns förskoleverksamhet och kollektivtrafik som hade stöttats av ett ökat serviceunderlag.

För Näshult 2 är syftet också att genom verksamhetsutveckling ge positiva sysselsättningseffekter. Inom utpekandet finns

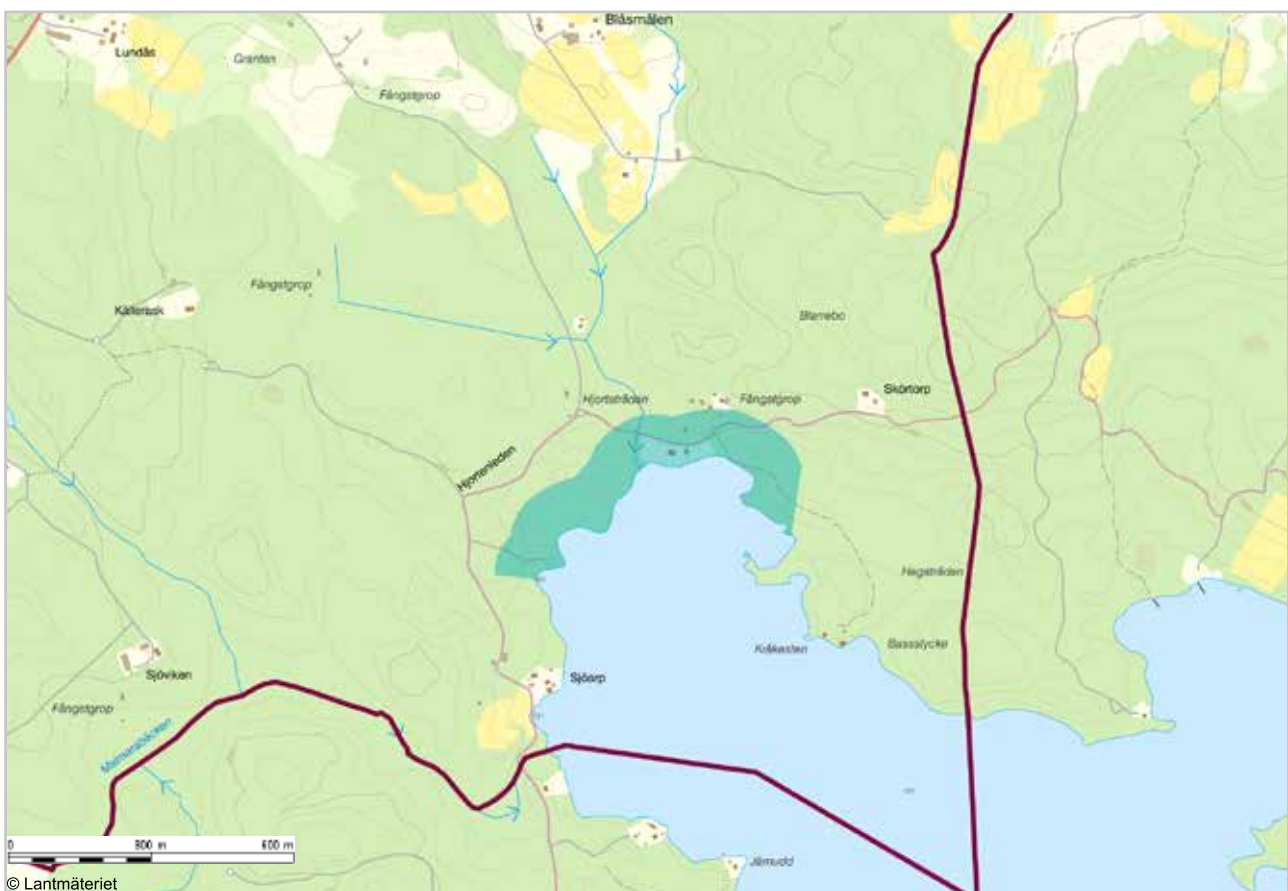
möjligheter att utveckla verksamheter för friluftsturism och övernattning. Fler turister kan på sikt stärka serviceutbudet i Näshult. Näshult ligger inom både Smålands Trädgård samt den del av kommunen som bedöms vara viktig för turism. Att förlägga ett LIS-område för verksamhetsutveckling närmare orten kan göra att Näshult får större del av positiva effekter från turismnäringen.

Särskilda riktlinjer

- I Näshult 1 finns en kommunal badplats. Badplatsen är utpekad för att ge stöd åt utveckling som kan bredda utbudet av attraktiva allmänna intressen.
- I Näshult 2 finns ett äldre aspbestånd som bör inventeras ytterligare innan eventuell exploatering.

Hjortesjön

Området ligger vid nordvästra delen av Hjortesjön, cirka 4,5 km öster om Stenberga. Inom utpekandet förekommer relativt stora höjdskillnader, med både flacka partier och kraftigt sluttande delar. Naturen karaktäriseras av övervägande barrträd med inslag av löv. Verksamheten som ligger på platsen idag bedriver naturturism. Till området finns en anslutningsväg. Fri passage går att säkerställa inom hela utpekandet. Området har inga kända friluftsvärden idag.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Hjortesjön	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljökvalitetsnormer för Hjortesjön enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Hjortesjön är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Den del av Hjortesjön som ligger i Vetlanda kommun omges av ett kuperat skogslandskap med jordbruksinslag.

Hjortesjön ligger delvis inom Hultsfreds kommun. I Hultsfreds översiktsplan från 2009 är hela Hjortesjön inom Hultsfreds kommun utpekad som LIS-område. Hultsfreds utpekande i de tidiga skedena av LIS-lagstiftning är dock, enligt Hultsfreds planeringsstrategi, bristfälliga och uppfyller inte kraven för LIS. Det är därför svårt att förhålla sig till hur mycket som faktiskt är utpekad och hur förutsättningarna för att uppnå strandskyddets syften uppfylls. Vetlandas LIS-område vid Hjortesjön är begränsat till sin utformning och bedöms fortsatt ge förutsättningar för att uppfylla strandskyddets syften.

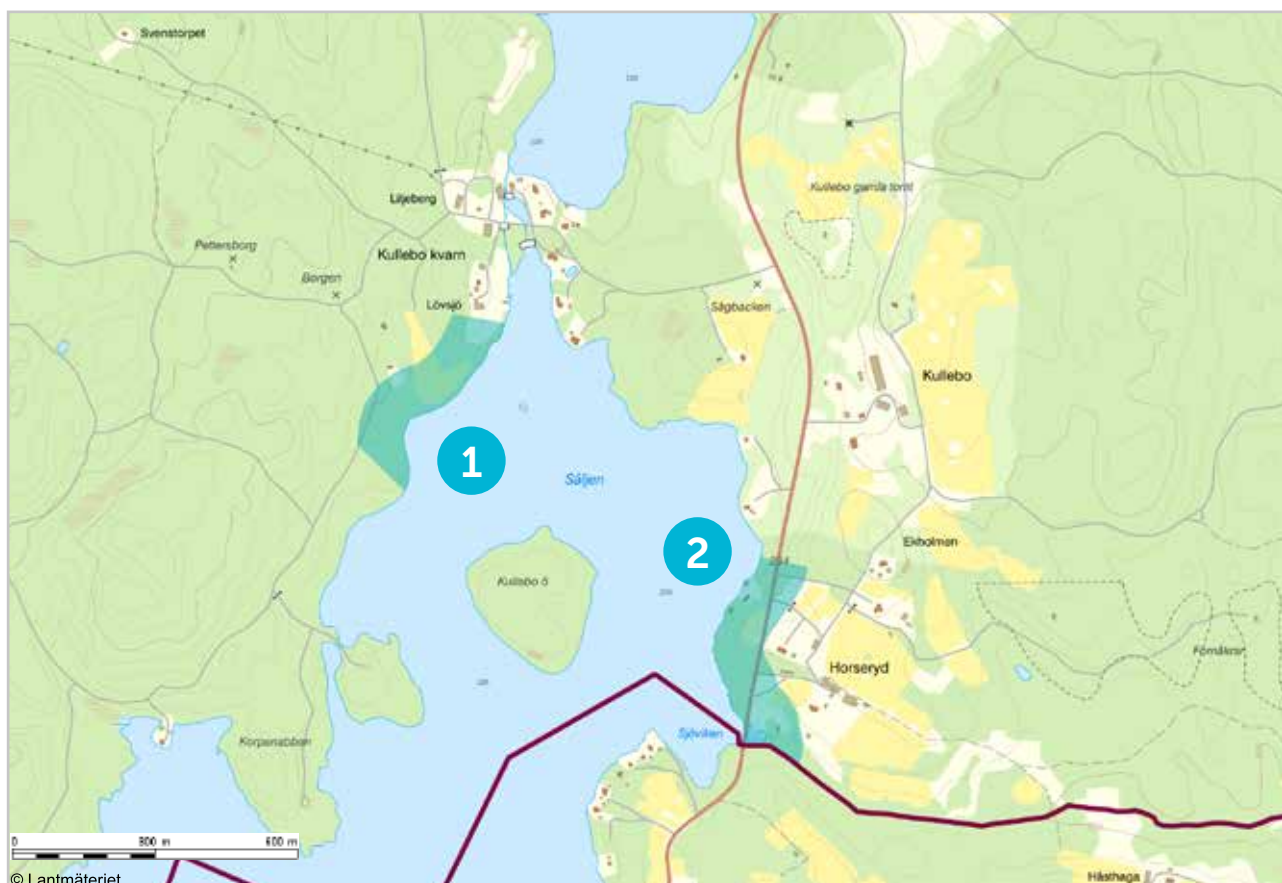
Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-utpekandet är att utveckla det etablerade besöksmålet. Inom utpekandet finns verksamhet som bedriver naturturism med lokaler för utomhusmatlagning och övernattning. Att ge möjlighet till verksamheten att växa och utvecklas kan skapa sysselsättningseffekter. Utpekandet ingår i ett större område som kommunen bedömer som viktigt för besöksnäring och turism. Det ingår även i Smålands Trädgård.

Kullebo 1, Säljen

Området ligger längs med norra delen av Säljen, cirka sex kilometer sydväst om Näs-hult. Naturen är varierad och består av gamla betesmarker, lövskog, äldre barrskog samt granplantage. Terrängen är något kuperad och sluttar ned mot Säljen. I norr och söder finns hyggen och yngre planteringar. Spridda i området förekommer en del äldre tallar. Kring jordbruksmarkerna dominerar lövträd med inslag av äldre ekar. På flera håll i området finns fuktiga marker där björk och klibbal utgör dominerande trädslag. Gamla stenrösen bidrar till viss variation i de igenväxande betesmarkerna. Det finns i dagsläget inga kända friluftsvärden i området. Det är möjligt att säkerställa fri passage i hela området, förutom vid befintlig tomt längst norrut.

Kullebo 2, Säljen

Området ligger längs med nordöstra delen av Säljen, cirka sex kilometer sydväst om Näshult. Utpekandet sluttar på sina håll relativt kraftigt mot sjön. Naturen består av tallskog med inslag av löv. I området finns hage och bostäder. Verksamheten som ligger här idag bedriver uthyrning och fisketurism. Det finns inga kända friluftsvärden i området. Fri passage går att säkerställa i nästan hela området, förutom vid befintlig tomt.

Vattenförekomst	Statusklassning	Kvalitetskrav
Säljen	God ekologisk status Uppnår ej god kemisk status	God ekologisk status 2033 God kemisk ytvattenstatus

Tabell: Nuvarande statusklassning samt miljö kvalitetsnormer för Säljen enligt Länsstyrelsens vatteninformationssystem (VISS, 2024).

Säljen är en klassad vattenförekomst och ingår i Emåns huvudavrinningsområde. Utsläpp av kvicksilver och PBDE gör att sjöns kemiska status klassas som ej god. Den del av Säljen som ryms inom Vetlanda kommun omges av kuperad skog ihop med ett småskaligt herrgårdslandskap.

Säljen ligger delvis inom Uppvidinge kommun. Uppvidinge har i sin översiktsplan från 2011 pekat ut två LIS-områden för bostadsutveckling runt Säljen. Både Uppvidinges och Vetlandas LIS-område ligger i en lågt exploaterad del av Småland med stor tillgång till strandlinjer. Vetlanda ser positivt på att utveckla turismnäringen i den här delen av kommunen och LIS-områdena bedöms som rimliga.

Utvecklingsmöjligheter

Syftet med LIS-områdena är att genom verksamhetsutveckling ge positiva sysselsättningseffekter. Inom Kullebo 1 finns verksamhet som bedriver boendeuthyrning, kursverksamhet och friluftsturism. I Kullebo 2 finns verksamhet som bedriver uthyrning och fisketurism. Båda verksamheterna har utvecklingsplaner som om de ges möjlighet att växa kan skapa vidare sysselsättningseffekter. Utpekandena ingår i ett större område som kommunen bedömer som viktigt för besöksnäring och turism. Det ingår även i Smålands trädgård.

Särskilda riktlinjer

- Båda utpekandena består till viss del av jordbruksmark. Jordbruksmarken ska inte exploateras.

11.

Konsekvenser

Konsekvenser

Denna konsekvensbeskrivning redovisar de huvudsakliga sociala, ekonomiska och barnrelaterade konsekvenserna av översiktsplanens utvecklingsinriktning. Bedömningen utgår från planens målbilder, utvecklingsstrategi och den föreslagna bebyggelseutvecklingen. Konsekvenserna för barn och unga rör främst sociala aspekter och är indelade i underrubriker som speglar barnkonventionens teman. Miljökonsekvenserna av planförslaget redovisas separat i miljöbedömningen.

Sociala konsekvenser Befolkningsutveckling och åldersstruktur

Planen tar sin utgångspunkt i en svagt negativ befolkningsutveckling och en ökande andel äldre. Genom att stärka centralorten, serviceorterna och stråken skapas bättre förutsättningar att attrahera och behålla unga vuxna, utveckla ett mer varierat bostadsutbud och stärka tillgången till service. En tätare struktur kan också bidra till att motverka social isolering bland äldre.

Samtidigt finns risker kopplade till utebliven befolkningstillväxt och risken att mindre orter försvagas om koncentrationen blir alltför stark. Planens betoning av serviceorter och att hela kommunen ska leva syftar dock till att motverka en alltför ensidig centralisering.

Bostadsförsörjning och social hållbarhet

Översiktsplanen möjliggör cirka 1 000 nya bostäder under planperioden genom förtätning i centralorten, utveckling i serviceorter och småskaliga kompletteringar på landsbygden. Detta bedöms kunna minska bostadssegregation, stärka möjligheten för olika grupper att etablera sig och öka tillgängligheten till arbete och service. För serviceorterna innebär tydligare centrumfunktioner förbättrade lokala mötesplatser.

Utmaningarna rör bland annat risken för fortsatt inkomstbaserad segregation, konflikter mellan förtätning och grönstruktur samt målkonflikter mellan jordbruksmark och bostadsutbyggnad.

Tillgänglighet och transportsystem

Planens satsningar på utveckling längs stråk samt förbättrad kollektivtrafik och cykelinfrastruktur förväntas ge betydande sociala effekter. Tillgängligheten för personer utan bil förbättras, trafiksäkerheten ökar genom utbyggt gång- och cykelnät och klimat

påverkan från transporter minskar. Dessutom stärks kopplingen till den regionala arbetsmarknaden.

Planförslaget innebär risker i att landsbygden kan förbli bilberoende, vilket kan leda till ojämlika livsvillkor. Begränsad järnvägskapacitet kan hämma utvecklingen, och om kollektivtrafiken inte utvecklas i takt med bebyggelsen kan äldre och personer med funktionsnedsättning drabbas negativt. Den sociala hållbarheten blir därför starkt beroende av hur transportsystemet faktiskt byggs ut.

Trygghet, livskvalitet och gestaltning

Planens fokus på trygga offentliga miljöer, gestaltad livsmiljö samt tillgång till grönstruktur och rekreation syftar till att bidra till ökad trygghet, bättre folkhälsa och en stärkt lokal identitet. Närheten till natur och tydligt utformade centrummiljöer kan även öka kommunens attraktivitet och bidra till inflyttning. Särskilt viktigt är att gröna stråk och rekreationsområden integreras i den fortsatta tätortsutvecklingen.

Landsbygdens sociala livskraft

Genom att möjliggöra småskalig utveckling även utanför de prioriterade stråken kan landsbygdens livskraft bibehållas och underlaget för lokal service stärkas. Samtidigt finns en risk att servicen minskar om utvecklingen koncentreras alltför mycket till tätorterna. Balansen mellan koncentration och spridning blir därför central för en socialt hållbar utveckling.

Ekonomiska konsekvenser Kommunens ekonomi och investeringsbehov

En koncentrerad utvecklingsinriktning innebär flera positiva ekonomiska effekter. Befintlig infrastruktur kan utnyttjas mer effektivt, vilket minskar kostnaderna för VA, gator och kollektivtrafik per invånare. En växande befolkning stärker skattebasen och tydligare planeringsberedskap förbättrar förutsättningarna för näringslivetableringar.

Samtidigt kräver planen investeringar, exempelvis i teknisk infrastruktur, klimatanpassning, gång- och cykelvägar samt markförvärv i tätortsnära områden.

Näringslivsutveckling och arbetsmarknad

Planen stärker förutsättningarna för näringslivsutveckling genom att identifiera nya områden, verksamhetsområden med goda kommunikationer och stödja besöksnäring och handel. Detta kan öka kommunens attraktionskraft för etableringar, förbättra pendlingsmöjligheter och bidra till ett mer diversifierat näringsliv.

Riskerna rör framför allt beroendet av regionala infrastruktuursatsningar, brist på arbetskraft till följd av en åldrande befolkning och industrins konjunkturkänslighet.

Klimatomställning

Åtgärder som klimatanpassning, energieffektivisering och omställning av transportsystemet medför initiala investeringar. På lång sikt bedöms klimatanpassning vara ekonomiskt fördelaktig genom minskad riskexponering.

Markanvändning och jordbruksmark
Utvecklingen kan påverka brukningsvärd jordbruksmark, vilket kan minska den långsiktiga livsmedelsproduktionen. Den tätortsnära utvecklingen som föreslås innebär intressekonflikter som kan innebära planmässiga och rättsliga kostnader i senare skede.

Konsekvenser för barn och unga

Barnkonsekvensbeskrivningen redovisar hur översiktsplanens utvecklingsinriktning påverkar barn och unga i kommunen. Bedömningen utgår från barnkonventionen, plan- och bygglagens krav på god livsmiljö samt kommunens mål om social hållbarhet och trygghet. Eftersom barn är beroende av trygga, tillgängliga och hälsofrämjande miljöer har deras perspektiv särskild betydelse i översiktsplaneringen.

Barns rätt till trygghet och säkerhet

Planens satsningar på sammanhängande gång- och cykelstråk, stärkt kollektivtrafik och koncentrerad bebyggelse kan ge kortare avstånd mellan bostad, skola och fritidsaktiviteter, ökad självständighet i vardagsresor och förbättrad trafiksäkerhet. Riskerna gäller

främst landsbygdens bilberoende och behovet av belysning och trafiksäkerhetsåtgärder vid förtätning.

Barns rätt till lek, rörelse och hälsa

Planens betoning på gröna stråk och rekreationsområden bedöms stärka barns möjligheter till fysisk aktivitet, spontanlek och naturkontakt. Förtätning kan dock minska lokala grönytor om inte tydliga krav ställs, och särskilt barnvänliga naturmiljöer i tätortsnära lägen kan påverkas vid exploatering.

Barns rätt till jämlikas livsvillkor

Ett varierat bostadsutbud i flera orter kan ge barnfamiljer bättre valmöjligheter och bidra till minskad segregation. Utbyggd service i serviceorter stärker vardagslivets jämlikhet. Riskerna rör ensidig bostadsutveckling och ojämn tillgång till fritidsaktiviteter samt påverkan på barns självständighet, särskilt i mindre orter.

Barns rätt till delaktighet

Planens ambition om utvecklad medborgardialog innebär att barns perspektiv kan integreras i detaljplaneringen. Detta stärker legitimiteten och förbättrar beslutsunderlagen. För att barns röster inte ska försvinna krävs dock anpassade dialogmetoder och systematiska arbetssätt.

Samlad bedömning

Socialt bedöms översiktsplanens utvecklingsinriktning bidra till ökad tillgänglighet och bättre förutsättningar för en jämlik samhällsutveckling. Den kan även motverka negativ befolkningsutveckling, men kräver en aktiv bostadspolitik för att minska risken för segregation.

Ekonomiskt förväntas planen leda till en effektivare resursanvändning, stärkt näringslivsutveckling och lägre långsiktiga driftkostnader. Samtidigt krävs betydande initiala investeringar, särskilt inom infrastruktur och klimatanpassning.

Planen bedöms sammantaget ha positiva effekter för barn och unga genom närhet till service och mötesplatser, satsningar på gång- och cykelstråk, bevarad grönstruktur, fokus på trygg gestaltning och klimatanpassning. De huvudsakliga riskerna handlar om bilberoende på landsbygden, minskade grönytor vid förtätning och risk för segregation.

Alla bilder och kartor tillhör Vetlanda kommun
om inget annat anges.

Planförslaget är framtaget av planavdelningen,
tekniska kontoret i samverkan med övriga
berörda förvaltningar.

plan@vetlanda.se, tel 0383-971 00.
Organisationsnummer: 212000-0571

Planförslagets grafiska form är skapad av
kommunikationsenheten på Vetlanda kommun.

Vetlanda

